A. A. R.

S. II
Tom XII
1889-90
M. S. Literare

ANALELE
ACADEMIEI ROMANE

SERIA II. — TOMULŬ XII.

1889—1890

MEMORIILE SECŢIUNEI LITERARE

BUCURESCI
LITO-TIPOGRAFIA CAROL GÖBL, STRADA DOAMNEI 16
1892.

MEDICINA BABELORŬ

ADUNARE DE DESCÂNTECE, REȚETE DE DOFTORII ȘI VRĂJITORII BĂBESCI

DE

DIMITRIE P. LUPAȘCU

CU UNŬ RAPORTŬ

DE

PROF. I. BIANU
Membru corespondentŭ alŭ Academieĭ Române

Ședința din 28 Martie 1889.

Raportŭ presentatŭ Secțiuneĭ literare a Academieĭ Române.

Manuscrisulŭ d-luĭ D. P. Lupașcu intitulatŭ «*Medicina babelorŭ saŭ spitalulŭ descântecelorŭ, rețetelorŭ de doftoriĭ și vrăjitoriĭ băbescĭ*» este o colecțiune fórte prețiósă de descântece, superstițiunĭ și de medicină populară. Autorulŭ a simțitŭ însemnătatea acestorŭ manifestațiunĭ ale stăreĭ și activitățiĭ intelectuale a poporuluĭ; ḑicŭ: «a simțitŭ», căcĭ atât din cea ce scrie la începutulŭ colecțiuniĭ «către cititorĭ», cât și din adresa pe lângă care o trimite Academieĭ, se vede că are o instrucțiune multŭ maĭ modestă decât să aibă vre-o cunoscință saŭ celŭ puținŭ să bănuiască bogata literatură produsă de erudițiunea modernă asupra Folk-lor-uluĭ. Dar chiar acéstă modestă instrucțiune face că colecțiunea este și maĭ prețiósă, căcĭ ea nu lasă nicĭ măcar bănuiala că autorulŭ ar fi făcutŭ în culegerea sa modificărĭ și înnoirĭ, cum s'a întîmplatŭ prea adeseorĭ culegĕtorilorŭ noștri cu maĭ multă instrucțiune.

Intréga lucrare este împărțită în treĭ părțĭ:

Partea I cuprinde 54 *descântece* cu *rețetele* lorŭ *de aplicație*. La

fie-care descântecŭ se dă textulŭ completŭ, după care urmézä descrierea preparaţiunilorŭ şi a medicamentăriĭ, care însoţesce rostirea descântecului. Cele 54 descântece sunt pentru vindecarea de 43 diferite bóle, precum urméză:

3 de spĕriatŭ (3, 7, 15),
3 de săgetătură (8, 33, 47),
3 de muşcătură de şérpe (34, 35, 36),
2 de deochiŭ (1, 30),
2 de desfăcutŭ (6, 53),
2 de ursită (9, 52),
2 de rĕulŭ copiilorŭ (13, 46),
2 de pocitură (26, 31),
1 de samcă (2),
1 de vătămătură (4),
1 de orbalţŭ (5),
1 pentru a se mărita o fată (10),
1 de ceasŭ rĕŭ (11),
1 de celŭ peritŭ (12),
1 de tătarcă (14),
1 de buba de capŭ (16)
1 de studiniţă (17),
1 de năjitŭ (18),
1 de obrintitŭ (19),
1 de şopârlaiţă (20),
1 de udmă (21),
1 de gâlcĭ (22),
1 de dragoste (23),
1 contra duşmanilorŭ (24),
1 de bĕşică rea (25),
1 de discuetŭ (27),
1 de ceĭ rĕĭ (28),
1 de baghiţă (29),
1 de iele (32),
1 de albeaţă (37),
1 de junghiŭ (38),
1 de verme la vite (39),
1 de urîtŭ (40),
1 ca să nu bea unŭ omŭ beţivŭ (41),

1 pentru a face pe omŭ beţivŭ (42),
1 pentru crescerea pĕruluĭ (43),
1 de nigeĭ (44),
1 de jolnă la vite (45),
1 de plânsorĭ la pădure (48),
1 de bube dulcĭ (49),
1 de légă gura lupuluĭ (50),
1 pentru a face o fată plăcută (51),
1 inima duşmanilorŭ cu bine (54).

Presintŭ acéstă listă spre a se vedé marea varietate a scopurilorŭ pentru carĭ sunt destinate diferitele descântece. D-lŭ S. Fl. Marianŭ a publicatŭ la 1886 cu ajutorulŭ Academieĭ o bogată şi preţiósă colecţiune de descântece; unele dintre ele sunt pentru aceleaşĭ bóle ca şi unele din colecţiunea Lupaşcu, dar tóte sunt saŭ cu totulŭ altele saŭ multŭ deosebite în textŭ, aşa în cât presintă preţióse variante.

Partea II cuprinde 136 *doftoriĭ şi vrăjitoriĭ fără descântece.*

Vrăjitoriile şi farmecele formézá o fórte mare şi însemnată parte din viaţa intimă a poporuluĭ; pentru maĭ tóte relele pe carĭ voesce să le previe, să le înlăture saŭ să le alunge de la sine, precum şi pentru a-şĭ atrage folóse chiar în paguba altora, se află farmece saŭ vrăjĭ anumite. Aşa sunt farmece saŭ vrăjĭ «pentru a face de ursită» şi altele «pentru a desface de ursită», pentru a lua mana vacilorŭ» şi «pentru a întórce mana vacilorŭ.» Tóte bólele pentru a cărorŭ vindecare se află descântece îşĭ aŭ şi vrăjile lorŭ fără descântece. Aceste vrăjĭ adese-orĭ sunt nisce simple precepte igienice, carĭ sunt însă prescurtate cu óre-carĭ pretenţiĭ de supra-naturalŭ; din acéstă causă între doctoriile şi vrăjitoriile, pe carĭ le-a culesŭ din poporŭ d-lŭ Lupaşcu, se află unŭ numĕrŭ de simple precepte igienice şi de instrucţiunĭ practice; aşa sunt No. 51 «pentru a călători pedestru», No. 52 «pentru sete în lipsă de apă,» şi multe altele. In acéstă parte d-lŭ Lupaşcu a amestecatŭ şi unŭ însemnatŭ numĕrŭ de precepte şi instrucţiunĭ din viaţa agricultoruluĭ, carĭ nu sunt de locŭ amestecate cu vrăjitoriĭ; aşa sunt No. 93 «pentru stêrpirea omiḑilorŭ de pe pomĭ,» No. 105 «pentru gărgăriţe» şi altele de acestŭ felŭ.

Partea III cuprinde 109 de «*Reţetele leacurilorŭ şi vrăjitoriilorŭ băbescĭ privitóre la vite şi paserĭ.*» Cea maĭ mare parte cuprindŭ instrucţiunĭ pentru crescerea vitelorŭ, reţete de veterinărie populară împreunate cu vrăjitoriĭ saŭ farmece. Dar pe lângă acestea se află unŭ bogatŭ numĕrŭ de simple instrucţiunĭ pentru deosebitele lucrărĭ din activitatea agricultoruluĭ; aşa sunt No. 21 «cum se face brânza bună de oĭ,» No. 24 «cum se face caşcavalulŭ de oĭ,» No. 97 «cum se face vişineacu,» etc. etc. In Moldova maĭ alesŭ pregătirea diferitelorŭ bĕuturĭ făcute din totŭ felulŭ de fructe şi cu totŭ felulŭ de miróse a ajunsŭ la o adevĕrată sciinţă saŭ artă; însemnătatea acestorŭ preparaţiunĭ casnice se vede din mulţimea de reţete şi instrucţiunĭ de acestŭ felŭ, carĭ se află prin manuscrise vechĭ şi pre scórţele cărţilorŭ tipărite în secolulŭ trecutŭ şi pe la începutulŭ celuĭ presentŭ.

Din acéstă scurtă analisă a manuscrisuluĭ se vede că elŭ cuprinde o bogată colecţiune de descântece, vrăjitoriĭ şi obiceiurĭ din viaţa intimă a poporuluĭ, amestecate cu diferite instrucţiunĭ de lucrărĭ şi preparaţiunĭ agricole şi casnice. Cele din urmă nu sunt lipsite de interesŭ, cele d'ântâiŭ însă aŭ mare însemnătate. Descântecele şi vrăjile sunt cele maĭ preţióse elemente pentru cunóscerea vieţeĭ celeĭ maĭ intime, a vieţeĭ secrete, a misterelorŭ poporuluĭ. Culegerea lorŭ presintă marĭ dificultăţĭ, tocmaĭ pentru acestŭ caracterŭ secretŭ, misteriosŭ pe care-lŭ aŭ.

Descântecele sunt scrise în acéstă colecţiune în adevĕrata lorŭ formă; nicăerĭ nu am găsitŭ înnoirĭ saŭ stricărĭ în textulŭ lorŭ. Descrierea preparaţiunilorŭ carĭ însoţescŭ rostirea descântecelorŭ, precum şi descrierea vrăjitoriilorŭ, este aprópe totŭ-deauna clară, deşi câte-odată redacţiunea este cu totulŭ neîndestulătóre. Autorulŭ spune că nu este «specialistŭ în ortografie», şi într'adevĕrŭ are puţină deprindere de a scrie, aşa în cât cetirea manuscrisuluĭ presintă óre-carĭ dificultăţĭ, dar totŭ-deauna se póte redà textulŭ adevĕratŭ într'o formă corectă.

Părerea subscrisuluĭ este că întregŭ manuscriptulŭ să se publice în *Anale*.

I. Bianu.

CATRE CETITORĬ

Ca omŭ născutŭ, crescutŭ la ţéră, mĭ-am adusŭ aminte de când eram copilŭ micŭ, că maĭcă-mea, îndată ce mĕ audea că mĕ dóre ceva, mĕ lua de mĕ ducea pe la diferite babe de mĕ descânta şi-mĭ făcea diferite doftoriĭ pentru a mĕ însănĕtoşi.

Cât am fostŭ micŭ nu puneamŭ nicĭ unŭ interesŭ ca să înţelegŭ ce sunt descântecele şi doctoriile băbescĭ.

Indată ce am păşitŭ pe arena lumiĭ, devenitŭ omŭ maturŭ de a puté cunósce binele şi rĕulŭ, maĭcă-mea a începutŭ a-mĭ istorisi necazurile ce a suferitŭ cu mine când eram copilŭ, declarându-mĭ că viaţa mea îmĭ este dată astădĭ dela cutare babă saŭ moşnégŭ, carĭ m'aŭ descântatŭ şi mĭ-aŭ făcutŭ doctoriĭ de îmĭ da când eram bolnavŭ, de mĕ îndreptamŭ ca să nu morŭ.

Inaintea mameĭ mele nu puteamŭ face vre-unŭ casŭ contra unorŭ asemenea superstiţiĭ, mărginindu-mĕ numaĭ, pe o parte de a-ĭ mulţămi pentru marea bunĕtate ce a avutŭ pentru mine de a mĕ îngriji, iar pe de altă parte, de curiositate, am procedatŭ astŭ-felŭ că într'unŭ şirŭ de maĭ mulţĭ anĭ m'am ocupatŭ cu adunarea şi aranjarea în natură, cum mi s'aŭ spusŭ, a reţetelorŭ, descântecelorŭ, doftoriilorŭ şi vrăjitoriilorŭ băbescĭ, cum se esecută în partea de susŭ a Ţĕreĭ-Româneseĭ. Succesulŭ meŭ a fostŭ de am formatŭ o culegere, care, după mine, o credŭ preţiósă, de felurite descântece şi reţete de asemenea doftoriĭ şi vrăjitoriĭ (băbescĭ) improvizate de poporulŭ ruralŭ dela ţéră.

Aceste descântece şi doftoriĭ ce se aplică şi astădĭ, deşi eŭ nu punŭ

nicĭ unŭ interesŭ în ele, dar în interesulŭ literatureĭ române și ca să nu rĕmâe uĭtate, înmormîntându-se odată cu trecerea timpuluĭ, pentru că obiceĭulŭ descântătorilorŭ și a vrăjitorilorŭ este a nu spune și învĕța pe alțiĭ, din punctulŭ de vedere că nu arŭ avé lécŭ pe urmă.

De aceea dar, n'am crutatŭ nimica, cheltuindŭ și plătindŭ bine pe descântătorĭ și vrăjitorĭ, de am putută smulge din gura lorŭ, ca să-mĭ spue sciințele lorŭ, de am putută face asemenea colecțiune — formată în acéstă broșură intitulată: *Medicina babelorŭ saŭ spitalulŭ descântecelorŭ, rețetelorŭ de doftoriĭ și vrăjitoriĭ băbescĭ*, carĭ, după critica mea le credŭ că izvorescŭ de mulțĭ secolĭ în urmă, încă de pecând lumea era în stare primitivă, și medicina nu era așa desvoltată ca în presentŭ saŭ că póte nu era de felŭ cunoscută.

In urmare, vĕḑêndŭ că nisce asemenea superstițiĭ saŭ obiceiurĭ antice, ce staŭ ascunse în sînulŭ poporuluĭ, precum am ḑisŭ maĭ susŭ, să nu se stingă cu desĕvêrșire, am stăruitŭ și am completatŭ, pe cât mĭ-a fostŭ prin putință, acéstă colecție.

D. P. Lupaşcu.

PARTEA I

DESCÂNTECE CU REŢETELE LORŬ DE APLICAŢIE

No 1.

Descântecŭ de deochĭ.

Pasĕre mică,
In cerŭ aĭ sburatŭ,
Josŭ aĭ căḑutŭ
Treĭ picăturĭ aĭ picatŭ,
Piatra s'o despicatŭ.
Să se despice ochiĭ celuĭ care o deochiatŭ:
De-a fi de femeie tînĕră,
Să-ĭ crape prunculŭ într'însa
De sete şi de fóme;
De-a fi de fată mare
Să-ĭ crape ţiţele,
Să-ĭ dea laptele;
De-a fi de omŭ bĕtrânŭ,
Să-ĭ crape teşculele
Să-ĭ dee sângele.
— Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ de pociturĭ,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ de întêlniturĭ,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ de săgetăturĭ,
Nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ de deochiturĭ,
Să vĕ duceţĭ de la (*cutare*),
Să rĕmâe curatŭ luminatŭ
Ca stéua din cerŭ,

Ca rouă din câmpŭ
Precum Dumneḑeŭ l'a lăsatŭ,

Reţeta de aplicaţie.

Se descântă în apă cu créngă de mătură și cu cuţitŭ, punêndŭ 9 cărbunĭ aprinșĭ, numĕrându-ĭ îndărătŭ; cu apa să se spele pe trupŭ bolnavulŭ de 3 orĭ și să bea din ea totŭ de 3 orĭ, după care să se tórne în urechea unuĭ câne saŭ pe unŭ parŭ de la gardŭ.

No 2.

Descântecŭ de samcă.

Aŭ purcesŭ pe cale, pe cărare *(cutare)*,
Când la jumĕtate de cale
L'a întêlnitŭ o samcă cu patru picióre
Cu pĕrŭ de ursŭ îmbrăcată până în pămintŭ.
Bine l'a întêlnitŭ,
Trupu ĭ-o schimositŭ
Peptu ĭ-o stricatŭ,
Ochiĭ ĭ-o păinjenitŭ,
Sângele ĭ-o bĕutŭ,
Carnea ĭ-o mâncatŭ,
Tóte puterile ĭ-aŭ luatŭ.
Nime nu l'o vĕḑutŭ,
Nimenĭ nu l'o auḑitŭ,
Numaĭ Maica Domnuluĭ
Din pórta ceruluĭ
Aŭ auḑitŭ și l'aŭ vĕḑutŭ,
Și l'aŭ întrebatŭ:
— Ce te văicărezĭ și te câinezĭ?
— Cum nu m'oiŭ văicara?
Și cum nu m'oiŭ câina?
Că amŭ purcesŭ pe cale, pe cărare,
Grasŭ și frumosŭ;
Când la jumĕtate de cale
M'o întêlnitŭ o samcă cu patru picióre,
Cu piele de ursŭ îmbrăcată;
Trupulŭ mi l'aŭ schimositŭ,

Peptu mi-aŭ stricatŭ,
Ochiĭ mi-aŭ păinjenitŭ,
Sângele mi-a bĕutŭ,
Carnea mi-aŭ mâncatŭ,
Puterea mi-aŭ luatŭ,
Și nime nu m'o audĭtŭ
Și nime nu m'o vĕḑutŭ.
— Și i-aŭ ḑisŭ Maica Domnuluĭ:
Du-te la cine știe a descânta
Cu mătura de a mătura
De la tine l'a departa,
Cu aculŭ l'a împunge și l'a străpunge,
De la tine s'a duce,
Cu biciŭ l'a biciuì,
De la tine s'a pornì.
Peste Marea Négră l'a arunca
Unde popa nu tócă,
Luĭ Dumneḑeŭ nu se rógă.
Acolo să-ĭ fie cina și odihna
Și *(numele bolnavuluĭ)* să rĕmâie luminatŭ,
Ca cristalulŭ de curatŭ,
Cum Dumneḑeŭ l'a ziditŭ
Și mă-sa ce l'a făcutŭ.

Rețeta de aplicație.

Acesta se descântă cu paiŭ de mătură, cu acŭ și biciușcă de găsitŭ, în rachiŭ, cu care să se spele și să bea bolnavulŭ.

Descântatŭ în treĭ lunĭ, și în fie-care lună câte treĭ ḑile, și la fie-care dată câte de treĭ orĭ, carĭ facŭ de 9 orĭ pe ḑi.

No. 3.

Descântecŭ de speriatŭ.

Aŭ purcesŭ pe cale, pe cărare,
Când la jumĕtate de cale
L'aŭ întêlnitŭ pe *(numele bolnavuluĭ)*
Unŭ moșnégŭ mare ghebosŭ
Cu cojocŭ întorsŭ pe dosŭ,

Cu ochiĭ (beliţĭ) boldiţĭ,
Cu dinţiĭ rânjiţĭ,
Cu spaĭmă s'aŭ înspăĭmîntatŭ,
Cu frică s'a înfricoşatŭ,
Ceasŭ rĕŭ cu speriatŭ
De capŭ, de peptŭ şi spate l'a apucatu.
— Ceasŭ rĕŭ cu sburătură,
Ceasŭ rĕŭ cu întêlnitură
Prin scârbă şi ostenélă,
Ceasŭ rĕŭ cu 99 de felurĭ
Şi cu duhŭ necuratŭ l'aŭ apucatŭ,
Cu mătura te-a mătura
Şi te-oĭ descânta de te-o depărta,
Cu acu te-oĭ împunge
Din trupulŭ *(cutăruia)* te-ĭ duce,
Cu biciu te-oĭ biciui
Din coşu luĭ te-ĭ porni,
Şi elŭ să rĕmâe luminatŭ, curatŭ
Ca Maĭca Domnuluĭ ce l'a lăsatŭ

Reţeta de aplicaţie.

Să se urmeze ca şi la descântecului No. 2.

No. 4

Descântecŭ de vătămătură.

— Voĭ, nouĕ fete înbojorate,
Cu nouă rochie roşu îmbrăcate,
Unde vĕ duceţĭ, unde mergeţĭ?
— Ne ducemŭ prin mărĭ
Să aşezămŭ órele, beldiórele, trestiórele.
— Nu vĕ duceţĭ pe acolo.
Duceţi-vĕ la *(numele bolnavuluĭ)*
Să aşezaţĭ vătămătura într'însulŭ
Cum aşéză copilu în maĭcă,
Viţelu în vacă şi mânzu în iapă,
Melulŭ în óie, purceiĭ în măscuróie;
Să şadă şi din tóte vinele eĭ să se móie.

De-ĭ curcă să nu coroéscă,
De-ĭ gâscă să nu găgăéscă,
De-ĭ cocoșŭ să nu cotcodăcéscă,
De-ĭ vacă să nu boncăläéscă,
Să șadă să se liniștéscă.

Rețeta de aplicație.

Să se descânte de treĭ orĭ într'unŭ paharŭ cu apă, cu o trestie, după care bolnavulŭ să se spele și să bea.

Descântecülŭ să se repeteze de treĭ orĭ într'o ḑi și în treĭ rîndurĭ.

No 5.

Descântecŭ de orbalțĭ.

— Voĭ, treĭ fete marĭ,
Din cerŭ făcute,
Din cerŭ crescute,
Cu treĭ secerĭ de oțelŭ făcute,
Cu pólele rădicate,
Cu mânile suflecate,
Unde vĕ ducețĭ,
Unde mergețĭ?
— Ne ducemŭ să secerămŭ
Délurile, văile, grânele, órḑele, fênațele.
— Nu vĕ duceţĭ să seceraţĭ
Délurile, văile, grânele, órḑele și fênețele.
Vĕ duceţĭ la *(numele bolnavuluĭ)*
Și seceraţĭ orbalţulŭ
Din rădĕcina dinţilorŭ,
Din auḑu urechilorŭ,
Din vederile ochilorŭ.
Peste marea négră ĭlŭ daţĭ,
Unde cocoșŭ negru nu cântă,
Câne negru nu bate;
Acolo să chee, să răschee,
Și *(numele bolnavuluĭ)* să rĕmâe luminatŭ curatŭ
Cum Dumneḑeŭ l'a lăsatŭ.

Reţeta.

Să se descânte pe obrazulŭ bolnavuluĭ de treĭ orĭ într'o ḑi cu secerea.

No. 6.

Descântecŭ de desfăcutŭ.

M'amŭ mâniatŭ,
Marţĭ diminéţa m'am sculatŭ,
Pe uliţa satuluĭ m'am uĭtatŭ;
M'am uĭtatŭ în susŭ,
M'am uĭtatŭ în josŭ;
N'am vĕḑutŭ alta nimică,
Dar am vĕḑutŭ
Pe fermecătórele şi pizmuitórele mele
Hălălăe şi Pălălăe
Pe mine din satŭ mĕ scóte
Eŭ în sémă n'am băgatŭ,
La sfânta rugă am alergatŭ
Şi nime în sémă nu m'o băgatŭ.
Icóna la mine cu dosu s'o înturnatŭ
Nime nu m'o vĕḑutŭ
Şi nime nu m'o auḑitŭ;
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
M'aŭ vĕḑutŭ şi m'o auḑitŭ,
Că fermecătórele mele
Cu rugŭ m'o închedicatŭ,
Cu pele de şérpe m'o încinsŭ,
Cu pele de ursŭ m'o îmbrăcatŭ,
Cu pămătuvŭ m'o unsŭ
Cu tină dela tochilă,
Cu smólă dela móră,
Cu duhŭ necuratŭ,
Cu cójă de racŭ.
Maĭca Domnuluĭ de mână m'o luatŭ,
Pe calea luĭ Avramŭ aŭ apucatŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ,
Şi de tóte cele făcute m'o spĕlatŭ
Şi aŭ aruncatŭ pe capulŭ cuĭ o datŭ,

Şi aŭ rĕmasŭ luminatŭ curatŭ
Ca de Dumneḑeŭ lăsatŭ.

Reţeta de aplicaţie.

Duminică séra, înainte de asfinţitulŭ zorilorŭ, să puĭ într'o ólă nouă buruiană, cincĭ degete cu vinŭ, óla acoperită cu o turtă de aluatŭ de grâŭ punêndŭ o ţévă de trestie prin care să se rĕsufle şi să férbă bine la focŭ; după care Lunĭ, până a nu asfinţi sórele, să guste de treĭ orĭ din vinŭ; asemenea va urma Mercurĭ şi Vinerĭ, adică să sórbă totŭ câte de treĭ orĭ, iar restulŭ să-lŭ tórne din capŭ pe trupŭ; să se spele la unŭ locŭ curatŭ în grădină, când va întrebuinţa şi descântecului de maĭ susŭ.

No. 7.

Altŭ descântecŭ de speriatŭ.

Maĭcă prea curată,
Diminéţa m'am sculatŭ,
A spĕla m'am spĕlatŭ,
La icóne m'am închinatŭ,
La picióre ţĭ-am picatŭ.
Aistŭ *(numele bolnavuluĭ)* pămênteanŭ
Mi-lŭ dărueşte,
De bólă mi-lŭ curăţeşte,
Să-mĭ staĭ mână de ajutorŭ
Ca să-ĭ luămŭ durerile
Din creştetulŭ capuluĭ,
Din peptŭ, din capu luĭ,
Din spete şi din unbră *(sic)*
Şi din tóte inchecturelele luĭ (*numele boln.*).
Şi l'eĭ trimete în munţiĭ muţĭ,
In zidurile zidite,
In pustiĭ neumblate;
Acolo să încremenéscă,
Acolo să înţepenéscă,
Inapoĭ să nu se întórcă.
Să rĕmâe (*cutare*)
Curatŭ şi luminatŭ,
Cum Dumneḑeŭ l'a lăsatŭ.

Reţeta de aplicaţie.

Se descântă în treĭ lunĭ de-a rîndulŭ, când e luna pe sfîrşitŭ, în apă cu cuţitŭ, cu acŭ, trestie şi paiŭ de mătură, după care cu apa se spală bolnavulŭ; iar restulŭ de apă să se tórne în loculŭ unuĭ parŭ scosŭ din pamîntŭ.

No. 8.

Descântecŭ de săgetătură.

Marţĭ diminéţa sculatu-m'am,
Afară eşit'am,
Vacile pornit'am;
La jumĕtate cale întêlnitu-m'am
Cu nouĕ fete din nouĕ sate,
Cu nouĕ popĭ, cu nouĕ preotese,
Cu nouĕ săgeţĭ însăgetate,
Cu focŭ înfocate,
Cu nouĕ póle pocite vîjiite,
Nime în lume n'aŭ auḑitŭ,
Nime în lume nu m'aŭ vĕḑutŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceruluĭ,
Care în cârjă s'aŭ coborîtŭ.
De mâna dréptă te-a lua
Pe cărarea luĭ Iordanŭ duce-te-a,
La fôntâna luĭ Iordanŭ
Pe ghizdele pune-te-oiŭ,
De tóte relele spĕla-te-oiŭ,
Să rĕmâĭ luminatŭ curatŭ
Ca din maică-ta ce te-a făcutŭ
Şi de Dumneḑeŭ lăsatŭ.

Reţeta.

Se descântă în miere de albină curată, după care se unge o hârtie vînĕtă şi se légă la loculŭ săgetatŭ.

No. 9.

Descântecŭ de ursită.

Ho juncă buncă,
Nu răncălui, nu boncălăi,
Copiiĭ nu sĕrăcì,
Bărbatulŭ saŭ femeia nu vĕduvì;
Şi te du în munţĭ cărunţĭ,
Unde câniĭ nu batŭ,
Cocoşu nu cântă,
Vacĭ nu ragŭ.
Acolo să sălăşlueştĭ,
In vecĭ să vieţueştĭ,
Pe bolnavŭ să linişteştĭ.

Reţeta.

Să pue cofa cu gura în josŭ; pue pe fundulŭ cofeĭ apă neîncepută şi o potcóvă de calŭ de găsitŭ. Cămaşa bărbatuluĭ saŭ femeiĭ sub genunchĭ să se descânte de treĭ orĭ, după care acea apă de pe cofă o bea, şi se spală bolnavulŭ.

No. 10.

Descântecŭ pentru a se mărita o fată.

Focŭ, focuşorule,
Tu te-ĭ învĕlì,
Eŭ te-oĭ desvĕlì;
Te-ĭ face şérpe, balaurŭ
Cu solḑiĭ de aurŭ;
Te-ĭ duce la ursitorulŭ meŭ
Care e de Dumneḑeŭ datŭ
De ómenĭ bunĭ îndemnatŭ,
Ca să-lŭ visezŭ la masă şeḑêndŭ,
Vinŭ bunŭ bêndŭ,
Pâne albă mâncândŭ,
In braţele luĭ eŭ şeḑêndŭ;
Pe pernă culcatŭ,

Să-lŭ aducĭ prin pădurĭ fără sine (?)
Şi pe drumŭ fără ruşine
Ca să mĕ ice pe mine.

Reţeta.

Se descântă de treĭ orĭ cu cuţitulŭ în vatra foculuĭ, adunândŭ jeratecul la unŭ locŭ.

No. 11.

Descântecŭ de ceasŭ rĕŭ.

(*Numele bolnavuluĭ*) aŭ purcesŭ pe cale, pe cărare,
Şi l'aŭ întêlnitŭ o samcă négră
Cu ţîţele zăbolozate,
Cu córnele lăsate pe spate;
De creştetulŭ capuluĭ l'o luatŭ,
In pămêntŭ l'aŭ isbitŭ,
Faţa ĭ-o îngălbinitŭ,
Ochiĭ ĭ-o înpăinjinitŭ,
Viaţa ĭ-o scurtatŭ,
Auḑu ĭ-o luatŭ,
Limba ĭ-o legatŭ.
Nime nu l'o vĕḑutŭ,
Nime nu l'o auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Precista
Din înaltulŭ ceriuluĭ
L'aŭ vĕḑutŭ şi auḑitŭ
— Ce te plângĭ şi te văĭcărezĭ?
— Cum nu m'oiŭ plânge?
Cum nu m'oiŭ văicăra?
Dacă m'o întêlnitŭ astă samcă négră,
Cu córnele lăsate pe spate;
De creştetulŭ capuluĭ m'o luatŭ,
In pămêntŭ m'o izbitŭ,
Faţa mĭ-o îngălbinitŭ,
Gura mĭ-o încleştatŭ,
Limba mĭ-o legatŭ,
Veacu mĭ-o scurtatŭ.

— Nu te plânge, nu te văĭcăra,
Că cea samcă négră
Trece peste marea négră.
Ţie faţa ţĭ-oiŭ desgălbini,
Ochiĭ ţĭ-oiŭ despăinjini,
Vécu ţĭ-oiŭ lungi.
Tu să rĕmâĭ curatŭ, luminatŭ
Ca maĭcă-ta ce te-o născutŭ,
Ca Dumneḑeŭ ce te-o făcutŭ.
Descântecululŭ de la mine,
Lécu de la Dumneḑeŭ.

Reţeta.

Se descântă cu unŭ cuţitŭ saŭ acŭ, la copiĭ în ţîţă, la bĕtrânĭ în rachiŭ, de treĭ orĭ pe ḑi, în treĭ ḑile şi în treĭ Lunĭ de-a rĕndulŭ.

No. 12.

Descântecŭ de celŭ peritŭ.

O eşitŭ nouĕ lupchĭ
Din nouĕ luncĭ,
Urlândŭ, gârlândŭ,
Bulgărĭ mâncândŭ.
Nime nu ĭ-o vĕḑutŭ,
Nime nu ĭ-o auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Precista
Din porţile ceruluĭ
I-aŭ vĕḑutŭ şi auḑitŭ.
— Unde vĕ duceţĭ voĭ nouĕ lupchĭ
Din nouĕ luncĭ,
Urlândŭ, gârlândŭ,
Bulgărĭ mâncândŭ?
— Ne ducemŭ la mĕru lună,
Mĕru să mâncămŭ,
Mere lune mere.
— Duceţi-vĕ la (*numele bolnavuluĭ*)
Să mâncaţĭ celŭ peritŭ
Din sfîrcurile nasuluĭ,

Din fața obrazuluĭ,
Din melciurile ochilorŭ;
Cu limba îlŭ limbuițĭ,
Cu mătura îlŭ măturățĭ,
Peste mare să-lŭ trecețĭ.
In pustiĭ să locuiéscă,
Acolo să moștenéscă
Să rĕmâe (*cutare*)
Luminatŭ, curatŭ
Ca maĭcă-sa ce l'o făcutŭ,
Cum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Rețeta.

Se descântă în sĕmînță de cânepă cu treĭ bețe de mătură; după care sĕmînța se piséză, se face julfă, de o mănâncă și se unge bolnavulŭ de 3 orĭ în treĭ Lunĭ.

No. 13.

Descântecŭ de rĕulŭ copiilorŭ.

O [purcesŭ] (*numele bolnavuluĭ*) pe cale pe cărare;
Când aŭ fostŭ la mijlocŭ de cale,
A eșitŭ o strigă cu strigóea,
Potca cu potcóea,
Samca cu samcóea,
Rĕulŭ-copiilorŭ cu rĕutăóea.
Pocitura cu pocitoróea,
Pe-din-deochĭ cu diochióea.
Nime în lume n'o vĕdutŭ,
Nime în lume n'o audítŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din porțile ceruluĭ
Aŭ vĕdutŭ și audítŭ
Și din pórtă aŭ întrebatŭ:
— Ce te văĭcărezĭ și te căinezĭ?
— Cum nu m'oĭ văĭcara
Cum nu m'oĭ căina,
Că eŭ am purcesŭ
Pe cale pe cărare,

Frumosŭ. Când am fostŭ
La mijlocŭ de cale m'o întêlnitŭ
Şi în spate m'o isbitŭ,
Spatele mi-o stricatŭ,
Peptulŭ mi-o rădicatŭ,
Sângele mi-o bĕutŭ,
Faţa mi-o îngălbenitŭ,
Césulŭ de mórte mi-o pusŭ.
— Nicĭ în sémă nu băga,
Că [la] (*numele descântătoruluĭ*) veĭ alerga,
Cu mâna dréptă te-a descânta,
Din tóte încheeturile ţĭ-a lua,
Intr'o depărtare va arunca,
In munţĭ, în codriĭ,
In crăpăturile pămîntuluĭ.
Dar tu (*numele bolnavuluĭ*) veĭ rĕmâne
Luminatŭ şi curatŭ
Ca Dumneḑeŭ ce te-o lăsatŭ.

Reţeta.

Să se descânte de treĭ orĭ pe ḑi, în treĭ ḑile şi în treĭ lunĭ, când va fi luna pe sfîrşitŭ; pentru copiĭ în ţîţă şi rachiŭ amestecatŭ, să bea şi să se ungă pe trupŭ, iară pentru bĕtrânĭ numaĭ cu rachiŭ.

No. 14.

Descântecŭ de tatarcă.

O purcesŭ unŭ roşu poroşŭ
Pe drumŭ roşu poroşŭ,
Nime nu l'o vĕḑutŭ,
Nime nu l'o auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceriuluĭ,
Care l'aŭ întrebatŭ:
— Unde te ducĭ tu omŭ roşu?
— Mĕ ducŭ în ţéra tătărascŭ.
— Nu te duce în ţéra tătărască,
Du-te la (*numele boln.*) şi ia tatarca.

Tătarcă cu săgetătură,
Tătarcă cu pocitură,
O ie tătarca de 99 de felurĭ,
Din tóte ciolănelele
Tu o ie, încarc'o în carŭ
In carŭ că ĕĭ încărca-o,
Din tóte încheeturelele ĕĭ lua-o,
S'o ducĭ în codri, în pustietățĭ,
In munțĭ căruntĭ,
In crăpăturile pămîntuluĭ.
Acolo ĕĭ îngropa-o ;
Să rĕmâe luminatŭ, curatŭ,
Precum Dumneḑeŭ l'o lăsatŭ.

R e ț e t a.

Se descântă în rachiŭ cu pae dela mătură saŭ cu acŭ; cu rachiŭ se unge pe trupŭ și bea; și în făină cu apă rece din care face alauțelŭ (aluățelŭ ?) și-lŭ pune, unde se crede, că se face tatarca; de treĭ orĭ pe ḑi, în fie-care dată câte de treĭ orĭ repetatŭ descântecul, care face de 9 orĭ pe ḑi, și în 3 ḑile de rêndŭ.

No. 15.

Altŭ descântecŭ de spărietŭ.

Nouĕ spărietĭ nespărietĭ,
Optŭ spărietĭ nespărietĭ,
Șăpte spărietĭ nespărietĭ,
Șasă spărietĭ nespărietĭ,
Cincĭ spărietĭ nespărietĭ,
Patru spărietĭ nespărietĭ,
Treĭ spărietĭ nespărietĭ,
Doĭ spărietĭ nespărietĭ,
Unŭ spărietŭ nespărietŭ,
Și acelŭ ne unu să nu rĕmâe,
Să nu se afle nicĭ câtŭ unŭ firŭ de macŭ
In patru despicatŭ,
In gunoĭ lepĕdatŭ,
Să rĕmâe *(bolnavulŭ)* curatŭ, luminatŭ,
Cum Dumneḑeŭ l'o lăsatŭ.

Rețeta.

Se descântă nóptea cu bicĭŭ de găsitŭ, de cu sară, la miezulŭ nopțiĭ și în zorĭ de ḑiuă, câte de treĭ orĭ descântatŭ, și în 3 nopțĭ de rêndŭ.

No. 16.

Descântecŭ de buba din capŭ.

Aŭ purcesŭ nouĕ fete bete,
Cu cămășĭ de păióră îmbrăcate,
Cu fote împrejurate,
Nime nu le-o vĕḑutŭ,
Nime nu le o auḑitŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceruluĭ,
Care le-aŭ întrebatŭ:
— Unde vĕ ducețĭ voĭ, nouĕ fete bete,
Cu cămășĭ de păióră îmbrăcate,
Cu fotele împrejurate?
— Ne ducemŭ să săpămŭ
Munțiĭ și codriĭ
Și délulŭ Garaliuluĭ.
— Nu vĕ duceţĭ acolo,
Vĕ duceţĭ să săpaţĭ
Buba din capŭ
De la *(numele bolnavuluĭ)*.
Cu sapa să săpaţĭ,
Cu grebla să greblaţĭ,
Cu mătura să măturaţĭ,
Cu lopata prin chersine să încărcaţĭ
Din creeriĭ capuluĭ să luaţĭ,
Din melciurile ochilorŭ,
Din zgăulŭ urechilorŭ,
Din sfîrculŭ nasuluĭ,
Din tóte încheeturile,
Din tóte mădulările.
Să luaţĭ să duceţĭ în creeriĭ munţilorŭ,
In crepăturile pămîntuluĭ.

Acolo să putredéscă.
Acolo să locuiască.
Să rĕmâĭă *(cutare)* luminatŭ, curatŭ,
Precum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Rețeta.

Se descântă în treĭ serĭ, câte de treĭ orĭ cu petică aprinsă care face de 9 orĭ, afumându-se cu petica la capŭ.

No. 17.

Descântecŭ de studiniță.

Am avutŭ treĭ gropĭ de pâne
Și am turnatŭ o cadă de vinŭ,
Care îndată s'o aprinsŭ.
Am turnatŭ o cadă de rachiŭ,
Care maĭ tare s'a aprinsŭ
Și s'a înfocatŭ și înbojoratŭ.
Am turnatŭ o cadă de apă de s'o stinsŭ,
S'o potolitŭ și s'o ogoitŭ.
Nicĭ în sémă nu băga,
Că de pe gardŭ treĭ fire de iarbă oiŭ lua
Și în apă te-o descânta.

Rețeta.

Să pue în strachină, să ție sub bărbie și cu treĭ fire de iarbă luată prin gardŭ, vara, iar iérna în lipsă cu treĭ fire de fênŭ; și dă prin apă și prin gură gustândŭ din apă, dicêndŭ de studiniță, să trécă, în treĭ dile câte de 3 orĭ.

No. 18.

Descântecŭ de năjitŭ.

Fugĭ năjitŭ pricăjitŭ,
Că te-a ajunge vêntŭ de vară
Și te împunge ursu cu córne

Rețeta.

Se descântă cu petică aprinsă, afumându-se la urechĭ.

No. 19.

Descântecŭ de obrintitŭ.

O purcesŭ omŭ negru
In pădurea négră,
Cu boĭ negri,
Cu gĭugurile negre,
Cu resteele negre.
S'o dusŭ să are la pădurea négră,
Să semene pânea părângă.
Când a rĕsări pânea părângă
Atuncĭa să rĕsară obrîntitŭ
Din *(loculŭ unde dóre pe omŭ).*
Să rĕmâe luminatŭ, curatŭ,
Precum maĭca-sa l'o făcutŭ
Şi Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Reţeta.

Se descântă în lână négră de treĭ orĭ pe ḑi, în treĭ ḑile; în lipsă de lână să se descânte în rachiŭ, după care se va pune la loculŭ obrintitŭ.

No. 20.

Descântecŭ de şopârlaiţă.

Şopârlaiţa galbenă,
S'aŭ oatŭ nouĕ ouĕ;
Din nouĕ aŭ rĕmasŭ optŭ,
Din optŭ aŭ rĕmasŭ şépte,
Din şépte aŭ rĕmasŭ şése,
Din şése aŭ rĕmasŭ cincĭ,
Din cincĭ aŭ rĕmasŭ patru,
Din patru aŭ rĕmasŭ treĭ,
Din treĭ aŭ rĕmasŭ douĕ,
Din douĕ aŭ rămasŭ una,
Din una aŭ rĕmasŭ nicĭ-una,
Nicĭ cât unŭ firŭ de macŭ,
In patru despicatŭ.

Să rĕmâĭ (*numele bolnavuluĭ*)
Luminatŭ curatŭ
Ca steaua din cerŭ,
Ca roua din câmpŭ,
Cum maĭcă-sa l'o făcutŭ
Şi Dumneḑeŭ l'o lăsatŭ.

Reţeta.

Se frécă la gâtŭ cu mâna unsă cu untŭ-de-lemnŭ, saŭ în lipsă, cu stupitŭ, descântându-se de treĭ orĭ pe ḑi, şi să se pună hoştină caldă la gâtŭ.

No. 21.

Descântecŭ de udmă.

Duda ziludă
Aŭ încălecatŭ pe drugă
Şi s'o dusŭ la mare
Şi aŭ bĕutŭ apă din mare
Şi o crăpatŭ ca o cicóre.

Reţeta.

Se descântă cu fusulŭ de treĭ orĭ în treĭ ḑile de câte de 3 orĭ, repetatŭ descântecculŭ la fie-care dată.

No. 22.

Descântecŭ de gâlcĭ.

Nouĕ babe, nouĕ fete, nouĕ gâlcĭ,
Optŭ babe, optŭ fete, optŭ gâlcĭ,
Şépte babe, şépte fete, şépte gâlcĭ,
Şése babe, şése fete, şése gâlcĭ,
Cincĭ babe, cincĭ fete, cincĭ gâlcĭ,
Patru babe, patru fete, patru gâlcĭ,
Treĭ babe, treĭ fete, treĭ gâlcĭ,
Douĕ babe, douĕ fete, douĕ gâlcĭ,
Una babă, una fată, una gâlcă,
Din una babă, una fată, nicĭ una gâlcă.

Să nu rĕmâe nicĭ cât unŭ firŭ de macŭ
In patru despicatŭ,
In gunoiŭ lepădatŭ.

Rețeta.

Se va urma ca și la descânteculŭ No. 20.

No. 23.

Descântecŭ de dragoste.

— Sóre, sóre, frățióre,
Ochiĭ meĭ de merloșiță,
Limba mea de brândușiță,
Limba mea de glasŭ de cucŭ.
— Sóre, sóre frățióre, nu rĕsări
Pe munțĭ, pe codri,
Pe curțĭ zugrăvite,
Pe movilĭ clădite.
— Rĕsaĭ pe statulŭ meŭ
Și fă frumosŭ trupulŭ meŭ,
Să vadă să știe lumea și norodu;
Să staĭ în gura mea
Cum stă lumea și ascultă cucu,
Când cântă în mijloculŭ codruluĭ,
Și telegariĭ din fundulŭ grajdĭuluĭ.

Rețeta.

Se descântă Sâmbăta, Dumineca, Marția și Joia, în rĕsăritulŭ sóreluĭ, stândŭ în picĭóre, cu mânile la peptŭ, cu fața la rĕsăritŭ.

No. 24.

Descântecŭ contra dușmanilorŭ.

Eŭ clatinŭ paru,
Paru clatină gardu,
Pămîntu clatină pe lacu lacilorŭ,
Pe dracu dracilorŭ.

Nicĭ să mĕ vedĭ, nicĭ să te audŭ,
Dar slujbă să-mĭ facĭ.
De nu mi-ĭ face slujbă,
Vinele ţĭ-oĭ spinteca,
Cu sare le-oĭ săra,
Cu chiperŭ le-oĭ chipĕra,
Cu tămâe le-oĭ tămâia,
Cu aţa ismenelorŭ te-oĭ spânzura.
— Nicĭ să te vĕdŭ, nicĭ să mĕ vedĭ,
Că eŭ ţie ţĭ-oĭ dărui
Doĭ ghidigiĭ negri
Din ceĭ aĭ căminaruluĭ,
Doĭ copiĭ de păgânŭ nebotezaţĭ
Dela ţîţă luaţĭ,
Doĭ coţĭ de pânză de doue verĭ primare lucraţĭ.
Tu slujbă să-mĭ facĭ
Să n'aĭbă nime a-mĭ dice nimica
De rĕŭ contra (?) mea,
Şi lumea să n'aĭbă a striga
Cu urîtŭ şi vorbă rea. .

Reţeta.

Se descântă aprópe de asfinţitulŭ sóreluĭ, la gardŭ, scuturândŭ de parŭ, în orĭ-ce di.

No. 25.

Descântecŭ de beşică rea.

Doĭ fecĭorĭ de vornicŭ mare
O făcutŭ o masă mare
Şi aŭ chematŭ tóte bubele,
Tóte rănile, plescăiţele şi zgăncile.
Iară pe beşica cea rea n'a chiematŭ.
Iară ea de cĭudă s'a mâniatŭ,
Din vîrfŭ s'o uscatŭ,
Din rădĕcină o secatŭ.
Să nu se afle beşică de leacŭ
Nicĭ câtŭ unŭ firŭ de macŭ

In patru despicatŭ,
In gunoĭ lepădatŭ.
Să rămâie *(numele bolnav.)*
Curatŭ, luminatŭ,
Cum Dumnedeŭ l'aŭ lăsatŭ.

Reţeta.

Se descântă şi se afumă cu petică aprinsă, şi scrumulŭ peticeĭ stînsŭ să se puie pe beşică; se descântă de treĭ orĭ în treĭ ḑile.

No. 26.

Descântecŭ de pocitură.

Amin, amin, Cozma, Dămean,
Nouĕ străgĭ, nouĕ pociturĭ,
Nime nu le-o auḑitŭ
Nime nu le-o vĕḑutŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceriuluĭ,
Le-aŭ auḑitŭ şi vĕḑutŭ,
Care înainte le-aŭ eşitŭ
Şi le-aŭ întrebatŭ : unde vĕ ducețĭ?
Ne ducemŭ la *(numele bolnav.)*
Carnea să-ĭ mâncămŭ
Ḑilele să-ĭ luămŭ,
Sângele să-ĭ bemŭ.
— Nu vĕ ducețĭ la *(cutare)*,
Carnea să-ĭ mâncațĭ,
Ḑilele să-ĭ luațĭ,
Sângele să-ĭ bețĭ.
Să vĕ ducețĭ în Dunărea mare,
Că este unŭ peşte mare,
Carnea să-ĭ mâncațĭ,
Sângele să-ĭ bețĭ,
Ḑilele să-ĭ luațĭ,
Pe *(numele bolnavuluĭ)* să-lŭ lăsațĭ,

Luminatŭ, curatŭ,
Cum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.
Descânteculŭ de la mine
Leaculŭ de la Dumnedeŭ.

Reţeta.

La totŭ cuvîntulŭ cât se descântă se împunge cu aculŭ într'o căĭulic de usturoiŭ; la sfîrşitŭ sufli peste capulŭ bolnavuluĭ şi stupĭ; iară din usturoiŭ face mujelcĭ şi se frécă bolnavulŭ.

No. 27.

Descântecŭ de descuiatŭ.

La fântâna luĭ Iordanŭ
Şépte fete de jidanŭ,
Şépte încuie, descuie,
Nouĕ pornescŭ izvórele
Ca să se îndrepte bolnavulŭ.

Reţeta.

Puĭ apă neîncepută în strachină, şi în strachină puĭ o lacată, descânţĭ; şi la cuvîntulŭ de încuiatŭ închidĭ lacăta, la descuiatŭ o deschidĭ; se descântă de nouĕ orĭ în şirŭ, şi apoĭ tornĭ apa din lacată în strachină; după care daĭ omuluĭ bolnavŭ saŭ dobitoculuĭ încuiatŭ ca să bea.

No. 28.

Descântecŭ de ceĭ rĕĭ.

O purcesŭ treĭ boĭ negri
Cu limbile scóse,
Cu córnele întórse,
Cu unghiele rupte,
Cu códele scurte.
Nime [nu] ĭ-aŭ vĕdutŭ,
Nime nu ĭ-o audītŭ,
Numaĭ Maĭca Domnuluĭ,

Din pórta cerĭuluĭ,
I-aŭ vĕḑutŭ şi auḑitŭ.
Şi din gură ĭ-aŭ întrebatŭ :
— Unde vĕ duceţĭ boĭ negri?
— Ne ducemŭ la chétră închetrită,
La cremine încreminită,
La marmură înmărmurită.
— Nu vĕ duceţĭ unde spuneţĭ,
Vĕ duceţĭ la (*numele bolnav.*)
Cu limba să-lŭ lingeţĭ,
Cu córnele să spargeţĭ,
Cu picióreIe să fărmaţĭ,
Cu coḑile să măturaţĭ;
Ca ceĭ rĕĭ duruiţĭ,
Ceĭ rĕĭ împietriţĭ,
Ceĭ rĕĭ prin sete luaţĭ,
Prin fóme, prin vêntŭ, prin ostenélă,
Să-ĭ duceţĭ pe munţĭ înalţĭ,
Ca să-ĭ îngropaţĭ;
In pămîntŭ să-ĭ putreḑiţĭ,
Să rĕmâe (*numele bolnav.*) lămuritŭ,
Cum mă-sa ce l'aŭ născutŭ
Şi Dumneḑeŭ ce l'aŭ făcutŭ.

R e ţ e t a.

Se descântă cu o petricică în borşŭ din putină de treĭ orĭ în treĭ ḑile de secŭ, adică de 9 orĭ pe ḑi; după care borşu să-lŭ bea bolnavu.

No. 29.

Descântecŭ de baghiţă.

O purcesŭ o baghiţă căcăciósă,
O baghiţă mâncăciósă,
O baghiţă puturósă,
Venită din sete, din fóme,
Saŭ din ostenélă;
Cu şépte lingurĭ le-oĭ mĕsura,
Cu cuţitulŭ le-oĭ tăia,

Cu chiatra le-oĭ închetri,
Prin piatra moriĭ le-oĭ da,
Si le-oĭ mântui;
Cu fusu le-oĭ împunge,
Din tóte încheeturelele,
Din tóte mădulările.
Să rĕmâe bolnavulŭ
Luminatŭ, curatŭ,
Precum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Reţeta.

Puĭ într'o ólă nouă apă, puţine crupe, puţină cenuşă, fărmĭ pietricele micĭ treĭ, asemenea treĭ bucăţele marmură şi treĭ bucăţele cremene; se punŭ tóte la unŭ locŭ să férbă la focŭ bine, şi apoĭ se rĕstórnă într'o strachină cu gura în josŭ, ţinêndu-o aşa pe pântecele copiluluĭ; şi descântă cu 7 lingurĭ, unŭ cuţitŭ, unŭ fusŭ, cu care facĭ cruce cât descânţĭ în treĭ rêndurĭ; repetatŭ descântecculŭ şi în treĭ dile de secŭ, dândŭ apă bolnavuluĭ să bea cât se va ţine pe lingurĭ, dela fie-care lingură câte de treĭ orĭ cât s'a scurge, asemenea de pe cuţitŭ şi fusŭ.

No. 30.

Altŭ descântecŭ de deochĭ.

După *V. Alecsandri*, Poesiĭ populare ale Românilorŭ, Bucurescĭ 1867, pag. 10.

Fugĭ deochĭ dintre ochĭ,
Că te-ajunge o vacă négră,
Cu córnele să te spargă,
Să te asvârle peste mare
In pustiĭ, în depărtare.
Acolo să perĭ
Ca diua de ierĭ,
Ca rouă de flóre,
Ca spuma la sóre.
Iară capulŭ celuĭ deochiatŭ
Să rĕmâe luminatŭ
Curatŭ, de bólă scăpatŭ.
Ochiĭ ceĭ vĕtămătorĭ
Şi de focŭ săgetătorĭ,

Invělițĭ să fie cu perdele albe,
Să nu maĭ privéscă la obraze dalbe.

Rețeta.

La acestŭ descântecŭ se aplică totŭ aceeașĭ měsură ca și la descânteculŭ No. 1, totŭ pentru deochĭ.

No. 31.

Altŭ descântecŭ de pocitură.

Pasăre dalbă,
Cu aripa albă,
Din picătură aĭ crescutŭ,
Cu noriĭ te-aĭ bătutŭ,
Treĭ picăturĭ din tine aŭ cădutŭ:
Una de lapte, una de vinŭ
Și una de veninŭ.
Celŭ ce aŭ běutŭ laptele s'o săturatŭ,
Celŭ ce aŭ běutŭ vinulŭ s'o îmbătatŭ,
Iară celŭ ce aŭ běutŭ veninulŭ aŭ crăpatŭ.
Așa să piară pocitura din pocitŭ,
Până într'o clipă să fie tămăduitŭ
Și să rěmâe ca pomu înfloritŭ.

Rețeta.

Totŭ aceeașĭ měsură se aplică și la acestŭ descântecŭ ca și la acelŭ cu No. 26.

No. 32.

Descântecŭ de Iele.

Comp. *Alecsandri,* Poesiĭ populare, Bucurescĭ 1867, pag. 10.

Voĭ, Ielelorŭ măestrelorŭ,
Dușmane ómenilorŭ,
Stăpânele vêntuluĭ,
Dușmanele pămîntuluĭ,
Ce prin vězduhŭ sburațĭ,

Pe iarbă lunecaţĭ
Şi pe valurĭ călcaţĭ;
Vĕ duceţĭ în locurĭ depărtate,
Unde popa nu tócă,
Unde fata nu jócă.
Vĕ duceţĭ în gura vêntuluĭ
Să vĕ loviţĭ de tórta pămîntuluĭ.
Eşiţĭ din mânĭ, trupŭ, picĭorŭ.
Şi să periţĭ susŭ într'unŭ norŭ.
Daţĭ omuluĭ sănătate
Că sabia de focŭ v'a bate.
Să rĕmâe luminatŭ, curatŭ,
Precum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Reţeta.

Se descântă într'o strachină cu apă neîncepută, cu paiŭ de mătură, fusŭ, cuţitŭ şi treĭ ace, de treĭ orĭ în şirŭ în treĭ dile; cu apa să se spele bolnavulŭ.

No. 33.

Altŭ descântecŭ de segetătură.

Plecatur'aŭ nouĕ fete fecióre
Pe cale, pe cărare,
Şi într'o mândră vale
Maĭca Domnuluĭ le-aŭ întêlnitŭ
Şi din carulŭ celŭ de aurŭ astŭ-felŭ le-aŭ vorbitŭ:
— Voĭ nouĕ fete ficióre.
— Mergemŭ la biserica cea mare,
Cu treĭ altare;
Ne-amŭ luatŭ năframele,
Să ştergemŭ icónele;
Ne-amŭ luatŭ ştergarele
Să curăţimŭ strănile;
Ne-amŭ luatŭ măturile
Să măturămŭ scările.
— Voĭ nouĕ fete ficióre
Luaţĭ tóte câte o flóre
De sub a mele picióre

Și vĕ ducețĭ colo ’n satŭ
La (*num. boln.*) ce-ĭ bolnavŭ de segetătură;
Cu ochiĭ să-lŭ mângăiațĭ,
Cu florile să-lŭ ștergețĭ,
De jungheturĭ, de săgetăturĭ,
Ca să rĕmâe curatŭ, luminatŭ,
Cum Dumnedeŭ l’aŭ lăsatŭ.

Rețeta.

Se va aplica totŭ aceeașĭ mĕsură ca și la descânteculŭ No. 8, și la acestŭ descântecŭ.

No. 34.

Descântecŭ de mușcătură de șérpe.

Ediță pestriță,
Șérpe de peliță,
Peliță de chiele,
Chiele de carne,
Carne de ciolane,
Ciolane de mĕduvă;
De leacŭ mușcătură de șérpe să nu se afle
Cât unŭ firŭ de macŭ
In patru despicatŭ,
In gunoiŭ lepĕdatŭ.
Bolnavulŭ să fie vindecatŭ.

No. 35.

Altŭ descântecŭ de șérpe.

Ediță pestriță,
Săĭ de sub tufiță,
Mușcă șérpele de țîță,
Șérpele de osŭ,
Luĭ (*cutare*) fie de folosŭ.

No. 36.

Altulŭ totŭ de șérpe.

Comp. *Alecsandri,* Poesiĭ populare ale Românilorŭ, Bucurescĭ 1867, p. 271.

Sub o tufă în poeniță
Este o fântâniță,
Și în fântâniță o petricică
Rece, vinețică,
Și sub petricică unŭ șerpurelŭ
Cu dințiĭ de oțelŭ;
Dințiĭ apucă de pele,
Pelea de carne,
Carnea de osŭ
Și prin trupŭ trece unŭ fulgerŭ veninosŭ.
Dar cum ese dintre norĭ
Fulgerulŭ strălucitorŭ,
Așa să iasă din osŭ, din carne, din piele
Mușcăturile rele
De dințiĭ de oțelŭ
Celuĭ șerpurelŭ
Ce stă sub petricică
Sub tufă sĕlbățică;
Să remâe (*cutare*) vindecatŭ,
Cum Dumnedeŭ l'o lăsatŭ.

Rețeta.

Intr'o ólă nouă saŭ cofiță să se aducă apă neîncepută, să se pue și să se descânte; cu treĭ vergĭ de alunŭ saŭ treĭ fire de iarbă crescută prin gardŭ să tulbure apa și descântândŭ de treĭ orĭ, apoĭ să deșerte apa din ólă saŭ cofiță pe rană saŭ loculŭ, unde este mușcătura șérpeluĭ.

Saŭ:

Se descântă într'unŭ paharŭ de apă cu o stiblă de pelinŭ; cu apa să se spele pe umflătura produsă din mușcătura șérpeluĭ.

No. 37.

Descântecŭ de albéţă.

Aŭ eşitŭ o fată frumósă
Din casă frumósă
Cu nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ lopeţĭ,
Cu nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ greble,
Cu nouĕ-ḑecĭ şi nouĕ măturĭ,
Cu mânecele suflecate,
Cu pólele rădicate;
Şi pornindŭ pe drumŭ,
Când la jumĕtate de cale
S'a întêlnitŭ cu Maĭca Domnuluĭ.
Aŭ întrebatŭ: — unde te ducĭ fată frumósă?
Cu mânecele suflecate,
Cu pólele rădicate.
— Mĕ ducŭ la fântâna luĭ Iordanŭ
Să o curĕţŭ de tină şi de rugină.
— Fată mare, frumósă,
Nu te dù la fântâna luĭ Iordanŭ,
Du-te la (*cutare*) şi-ĭ sapă albéţa de pe ochĭ;
Cu hârleţu s'o sepĭ,
Cu grebla s'o greblezĭ,
Cu mătura să măturĭ,
Cu lopata s'o asvêrlĭ;
Să nu rĕmâe de leacŭ
Nicĭ câtŭ unŭ firŭ de macŭ
In patru despicatŭ,
In mare aruncatŭ;
Nimicŭ să nu se înţelégă
Albéţă pe ochiu (*cutăruia*).
Să rĕmâe curatŭ luminatŭ.
De la mine descântecŭ curatŭ
Iară de la Dumneḑeŭ leacŭ.

Reţeta.

Ieĭ mâneca cămăşiĭ, cu care eştĭ îmbrăcatŭ, între degete şi învêrtescĭ prin prejurulŭ ochiuluĭ, descântândŭ de treĭ orĭ în ḑile de secŭ în cursulŭ uneĭ sĕptămânĭ.

No. 38.

Descântecŭ de giunghĭ.

Aŭ purcesŭ pe cale, pe cărare,
Şi l'aŭ întêlnitŭ giunghiulŭ celŭ mare.
Giunghĭ prin de deochĭ,
Giunghĭ cu pocitură,
Giunghĭ cu segetătură.
Fugĭ giunghĭ din trupu *(cutăruia)*,
Din cósta luĭ,
Din spetele luĭ,
Din tóte mădulărelele luĭ.
Dacă nu-ĭ fugi,
Să aĭ munca cânepiĭ,
Să fiĭ aratŭ,
Semĕnatŭ şi grăpatŭ;
Să creştĭ să te înfloreştĭ,
Să te cocĭ, să te zmulgŭ,
Să te legŭ, să te punŭ în baltă,
Să te putredeştĭ şi topeştĭ,
Să te batŭ în meliţoiŭ şi meliţă,
Şi din meliţă în ragilă;
Să te tragŭ şi din răgilă
Să te daŭ prin perie.
După ce te-oĭ peria,
Să te punŭ în furcă să te torcŭ,
Să te răşchiĭ pe răşchitorĭ.
Te-o zoli şi pune la fertŭ,
Te spală, te usucă;
Te pune pe vârtelniţă
Şi te dapănă pe mosóre,
Să te pue pe alergătóre.
Te deapănă, te coţeşte,
Te urdeşte, te înveleşte
Şi apoĭ te nivideşte
Prin iţă şi prin spată;
Şi te ţésă, te ghileşte,
Te usucă, te croeşte
Şi te cóse şi te pórtă,

Te rupe de nu se alege
Nimica din tine.
Aşa să nu se alégă din giunchĭ
Ca să rĕmâe *(cutare)* curatŭ, luminatŭ,
Cum Dumnedeŭ l'aŭ lăsatŭ
Şi maică-sa ce l'o făcutŭ.

Reţeta.

Se descântă de treĭ orĭ în apă neîncepută cu o sfóră făcută de fuiorŭ din cânepă de vară, făcêndŭ la fie-care descântecŭ câte treĭ endurĭ, carĭ facŭ 9 nodurĭ; după care cu acea aţă să se încingă bolnavulŭ şi să o pórte treĭ dile; apoĭ să o dea pe apă mergătóre.

No. 39.

Descântecŭ de verme la vite.

Lumânărică, lumânărică
Să te ducĭ la vita *(cutăruia)*,
La omulŭ *(cutare)*
Şi din *(loculŭ cutare)*, să cureţĭ vermiĭ,
Până în treĭ dile să nu fie.
Că dacă nu te-ĭ duce,
Mĕ jurŭ pe semnulŭ cruciĭ,
Că te-oiŭ lua şi te-oiŭ duce,
Ca sórele să nu vedĭ,
In mare grosŭ să te aşezŭ,
Să te ţinŭ 40 de dile
Fără aerŭ şi luminĭ.
Iară dacă ĭĭ curĕţa,
La treĭ dile drumu ţĭ-oiŭ da.

Reţeta.

Lunĭ, înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ, pe câmpŭ, mergĭ de cauţĭ (buruénă?) treĭ luminărele; le ieĭ de vîrvŭ, le îndoĭ de le plecĭ până la pămîntŭ şi puĭ pe vîrvulŭ lorŭ câte o petricică. Ţinêndu-le, dicĭ descântecul de maĭ susŭ; bine înţelesŭ la fie-care lumânărică descânţĭ odată şi o laşĭ cu petricica pe vîrfulŭ eĭ lipită de pămîntŭ.

Acésta se aplică la treĭ lumânărele în treĭ dile de secŭ, Lunea, Mercurea şi

Vinerea, în cursulŭ uneĭ sĕptĕmânĭ şi Lunea la sĕptămână să mergĭ să le daĭ drumulŭ lumânărelelorŭ de sub petricelele ce le-aĭ pusŭ, păzindŭ omulŭ; să nu puĭ mâna saŭ altŭ ceva la vită unde are verme, căcĭ apoĭ nu are leacŭ; şi făcêndŭ astŭ-felŭ vita se va curăţa de vermĭ şi se va vindeca.

No. 40.

Descântecŭ de urîtŭ.

Cum nu se póte suferi
Putórea unuĭ câne mortŭ,
Aşa să nu fie suferitŭ (*cutare*),
Cum cânií batŭ la ursŭ şi lupŭ,
Aşa lumea şi norodulŭ
Să bată şi să răcnéscă
Asupra luĭ (*cutare*);
Şi să-lŭ alunge de la sfatŭ
Ca pe unŭ câne turbatŭ.
Nicĭ cuvîntu să nu-ĭ fie ascultatŭ,
Să fie huiduitŭ şi prigonitŭ
Ca lupu de câne fugăritŭ.

Reţeta.

Să se iea o căpăţînă de usturoiŭ să se pue în gură la unŭ câne mortŭ, să stea 9 ḑile; şi apoĭ să se iee să se piseze şi să se dea în mâncare pe neştiute aceluĭ care vrea să fie urîtŭ şi prigonitŭ de lume, aplicândŭ ḑicerile din descânteculŭ de maĭ susŭ.

No. 41.

Descântecŭ ca să nu bea unŭ omŭ beţivŭ.

Cum nu bea şi nu scie nimica (*numele celuĭ din mormîntŭ*),
Aşa să nu bee, să nu ştie
A cere rachiŭ şi vinŭ (*numele beţivuluĭ*).
Să-ĭ piară gândulŭ de beţie,
Cum piere fumu,
Cum piere pâcla,
Cum se stinge foculŭ.
Să înconjóre crăşmele,

Cum înconjóră pămîntu apele.
Să-ĭ putâ vinu şi rachiu,
Cum pute scârna;
Să nu doréscă de elŭ,
Cum nu se doreşte mórtea,
Să fie ţotŭ-d'a-una liniştitŭ,
Ca în ceasu ce mă-sa l'aŭ făcutŭ.

Reţeta.

Să se iea untŭ ca de unŭ scrobŭ şi treĭ óuĕ de găină; să mérgă la cimitirŭ la unŭ mormîntŭ sciutŭ cine zace în elŭ; şi să îngrópe pe mormîntŭ untulŭ şi împrejurulŭ luĭ óuĕle, bine înţelesŭ că învelite să fie puse ca să nu se strice în timpulŭ de nouĕ ḑile, când urméză a se lua şi face scrobŭ să se dea beţivuluĭ fără să scie, după care pe urmă nu va maĭ bea.

Dar la îngroparea óuĕlorŭ şi a untuluĭ precum şi la facerea scrobuluĭ să se ḑică descânteculŭ de maĭ susŭ.

Se lămuresce că descânteculŭ să se repeteze de treĭ orĭ, când îngropĭ óuĕle şi untulŭ, asemenea când desgropĭ, facĭ scrobulŭ şi dă să mănânce beţivuluĭ.

No. 42.

Descântecŭ pentru a face pe omŭ beţivŭ.

Cum nu póte peştele şi raţa fără apă,
Cum peştele nu póte trăi pe uscatŭ,
Aşa să nu pótă trăi (*numele omuluĭ*)
Nicĭ unŭ césŭ ca să nu bea rachiŭ şi vinŭ,
Să umble după bĕutură
Cum nu stă apa mergătóre
Şi óstea călĕtóre.
Cum nu se póte opri
Plumbulŭ din puşcă,
Aşa nime să nu-lŭ pótă opri pe (*cutare*)
De a nu bea rachiŭ şi vinŭ.

Reţeta.

Să se petrécă de treĭ orĭ prin gâtŭ de raţă şi de ştiucă rachiŭ şi vinŭ, aplicându-se de treĭ orĭ descântecului, şi apoĭ să se dea fără ca să scie aceluĭ, pe care voesce să-lŭ cuprindă patima beţieĭ.

Dacă vreĭ să fie beţia numaĭ de vinŭ saŭ rachiŭ apoĭ numaĭ de acea bĕutură să se trécă prin gâtulŭ ştiuceĭ şi a raţeĭ.

No. 43.

Descântecŭ pentru crescerea pĕruluĭ.

Tódere, sfântŭ Tódere,
Dă cosiţa epelorŭ
Ca s'o pórte fetele,
Să crésca lungŭ ca aţa,
Móle ca mătasea;
Şi cosiţa fetelorŭ
Dă s'o pórte epele.

Reţeta.

In ḑiua de S. Fiodorŭ (Tóderŭ) înainte de rĕsăritulŭ sórelui, să strîngă turiştĭ de fênŭ şi să se facă lăutóre, în care timpŭ şi când se va la să se ḑică descântecul de maĭ susŭ.

Saŭ rută cu apă şi răcindu-se, să se spele pe capŭ de câte orĭ va voi şi nu numaĭ pĕrulŭ va cresce, ci încă se curăţă capulŭ de tótă rĕutatea şi creeriĭ se limpeḑescŭ.

Se face o unsóre de cójă de pleopŭ cu untŭ-de-lemnŭ; cenuşe de nucĭ şi de alune să amestecĭ cu untură de ursŭ şi să te ungĭ la capŭ.

Să ieĭ untură de găină, untŭ-de-lemnŭ şi miere de roiŭ din tóte câte 10 grame, să le amestecĭ, apoĭ ferbându-le să facĭ unsóre şi să ungĭ capulŭ în optŭ ḑile de-a rêndulŭ.

No. 44.

Descântecŭ de negeĭ.

Popa tócă
Negei sécă,
Să sece din rădĕcină,
Să nu rĕmâe vînă,
Să rĕmâe pelea curată,
Precum Dumneḑeŭ o lăsat'o.

Rețeta.

Celŭ care are negeĭ să se scóle Duminecă diminéță, când tócă ântâiŭ la biserică, și să ḑică descântecului de maĭ susŭ, măturândŭ negeiĭ cu mătura de pe loculŭ, unde sunt.

Saŭ, spĕlându-se când înghiață ântâiŭ pe apă, să iee ghiață să spele negeiĭ, că vorŭ seca.

No. 45.

Descântecŭ de jolnă la vitę.

Jolna cu nouĕ puĭ,
Jolna cu optŭ puĭ,
Jolna cu șépte puĭ,
Jolna cu șése puĭ,
Jolna cu cincĭ puĭ,
Jolna cu patru puĭ,
Jolna cu treĭ puĭ,
Jolna cu doĭ puĭ,
Jolna cu unŭ puĭ,
Jolna nicĭ cu unŭ puĭ.
Cum se topește céra de focŭ
Și lumînarea arde și se gătește,
Așa să se topéscă jolna
Din fălcile *(dobitoculuĭ),*
Din fălcile gâtuluĭ,
Din creieriĭ capuluĭ,
Din andrelele gâtuluĭ,
Din capu și fața *(viteĭ)*,
Din urechĭ și botŭ.
— Tu jolnóică, cu puiĭ tĕĭ,
Tu să cheĭ și să răscheĭ,
Să nu știĭ ce te-aĭ făcutŭ.
Ca roua din sóre,
Ca spuma de mare;
Să nu rĕmânețĭ
Nicĭ câtŭ unŭ firŭ de macŭ
In patru despicatŭ,
In gunoĭ lepĕdatŭ.
Să rĕmâe curatŭ, luminatŭ,
După cum Dumneḑeŭ l'o lăsatŭ.

Reţeta.

Să se descânte în céră din luminare dela Paştĭ şi cu sare în ḑile de secŭ, Lunea, Mercurea şi Vinerea, în apă neîncepută, cu care spelĭ şi frecĭ bine vita şi îĭ tornĭ prin urechĭ.

Acestŭ descântecŭ se aplică şi la ómenĭ, schimbândŭ numele; nu ḑice ca la vită, spuĭ numele omuluĭ; se descântă în treĭ Lunĭ de a rêndulŭ.

No. 46.

Altŭ descântecŭ de rĕulŭ copiilorŭ.

S'o pornitŭ Maĭca Domnuluĭ
Pe drumŭ, cu drumŭ de ferŭ.
Se întêlnì cu unŭ omŭ de ferŭ,
Cu nouĕ măturĭ de ferŭ,
Cu nouĕ greble de ferŭ,
Cu nouĕ ţăpóĭe de ferŭ.
L'aŭ întrebatŭ Maĭca Domnuluĭ
— Unde te ducĭ omŭ de ferŭ?
— Să grijescŭ, să rânescŭ, să măturŭ arie de ferŭ.
Iară Maĭca Domnuluĭ ĭ-o ḑisŭ:
— Nu te duce la ariea de ferŭ,
Că ariea de ferŭ e rânită, măturată şi grijită.
Du-te în satŭ la *(numele boln.)*
Şi îĭ sparge césulŭ celŭ rĕŭ,
Ce ĭ-aŭ venitŭ cu spărietŭ
In trupu luĭ,
In capu luĭ,
In spetele luĭ,
In peptu luĭ de ĭ-o stricatŭ.
De alungă samca cu samcóĭca,
Potca cu potcóĭca,
Săgetătura cu săgetoróĭca,
Césulŭ celŭ rĕŭ cu spărietŭ,
Care ochiĭ ĭ-aŭ păinjinitŭ,
Faţa ĭ-o îngălbinitŭ.
— Da tu, omŭ de ferŭ,
Să le spargĭ cu ţăpoiu de ferŭ,
Din pântecele luĭ,
Din coşu luĭ,

Din spetele luĭ,
Din peptulŭ luĭ să-lŭ scoţĭ.
Césulŭ celŭ rĕŭ cu spărietŭ,
Cu greblă de ferŭ să-lŭ greblezĭ,
Cu mătură de ferŭ să-lŭ măturĭ,
Să-lŭ ducĭ pe drumurĭ lungĭ,
Prin văĭ adîncĭ,
In marea négră,
In balta galbenă,
Că acolo-ĭ cina luĭ,
Acolo-ĭ hodihna luĭ,
Acolo să locuiască,
Pustiea să-lŭ pustiéscă,
In crĕpăturile pămîntuluĭ să muştinéscă.
— Şi tu, omŭ de ferŭ,
Inapoĭ să te întorcĭ,
La Maĭca Domnuluĭ să te rogĭ,
Să-lŭ lese pe *(cutare)* luminatŭ, curatŭ,
Ca argintulŭ celŭ curatŭ,
Ca aurulŭ strecuratŭ,
Ca Dumneḑeŭ ce l'o ziditŭ,
Şi maĭca-sa ce l'o făcutŭ.

Reţeta.

Să descântă şi se aplică întocmaĭ ca la descântecului No. 13.

No. 47.

Altŭ descântecŭ de săgetătură.

O purcesŭ *(cutare)* pe cale, pe cărare,
Plângêndu-se şi văĭcărîndu-se
Cu lacrămĭ până în pămîntŭ
Şi cu mâinile frângêndŭ.
Dar Maĭca Domnuluĭ
Din pórta ceriuluĭ
L'o vĕḑutŭ şi l'o auḑitŭ.
Şi în toĭagŭ s'o răzematŭ,
Pe scărĭ de argintŭ s'o coborîtŭ,
Şi pe *(cutare)* l'o întrebatŭ :

— Ce plângĭ și te văĭcărezĭ?
— Cum n'oĭ plânge și m'oĭ văĭcăra,
Dacă potca l'aŭ potcitŭ,
Și cu răhnele l'aŭ răhnitŭ,
Cu didiochĭ l'aŭ deochetŭ
Și cu săgețile l'aŭ săgetatŭ.
Prin trupu și coșu luĭ
Cu săgețĭ l'aŭ săgetatŭ,
Cu pocitură l'aŭ pocitŭ,
Cu fulgerătură l'aŭ spulberatŭ.
— Nu plânge, tu nu te văĭcăra,
Nu te schingiui și mișăli;
Du-te pe cărarea luĭ Iordanŭ
Și pe cărare dréptă,
Că săgetăturile și deochiturile
Maĭca Domnuluĭ le-a scóte
Din coșŭ și trupulŭ tĕŭ;
Și din tóte închieturelele,
Cu mătură de focŭ le-a mătura.
Cu greblă de focŭ le-a grebla
Și în marea négră le-a arunca;
Unde-ĭ marea négră,
Unde-ĭ balta galbĕnă
Și peștele galbenŭ.
Că acolo e cina luĭ;
Și acolo ĕĭ hodihna luĭ,
Acolo să locuiască,
Acolo să pustiéscă,
In crĕpăturile pămîntuluĭ să putreḑéscă.
Să rĕmâe *(cutare)* luminatŭ, curatŭ,
Ca argintulŭ de curatŭ,
Ca aurulŭ celŭ strecuratŭ,
Cum Dumneḑeŭ l'aŭ lăsatŭ
Și maĭca-sa ce l'aŭ născutŭ.

Rețeta.

Acestŭ descântecŭ se aplică ca și acelŭ cu No. 8 din urmă.

No. 48.

Descântecŭ de plânsorĭ la pădure.

Mama păduriĭ,
Am trimesŭ unŭ semnŭ la tine
Dela copilulŭ meŭ,
Să-ţĭ daŭ strînsu cu plânsŭ
Şi să-mĭ daĭ somnu şi hodihna fetiĭ. tale,
Ca să dórmă ca butucŭ
Şi să tacă ca chiticŭ.
Cum dormŭ păsĕrile în pădurĭ
Aşa să dórmă copilu la mine.

Reţeta.

Muma iea copilulŭ în braţe; cu o bucăţică de mămăligă ese în ogradă; rupe mămăliga în treĭ şi descântă descântecul de maĭ susŭ, zvîrlindŭ câte o bucăţică de mămăligă asupra păduriĭ în fie-care dată.

No. 49.

Descântecŭ de bube dulcĭ.

Sórele după délŭ,
Bube dulcĭ în baligă de calŭ.
Să trécă bubele dela *(cutare)*,
Să nu rĕmâe de leacŭ
Cât unŭ firŭ de macŭ,
In patru despicatŭ,
In gunoĭ lepĕdatŭ.
Să rĕmâe *(cutare)* curatŭ
Cum mă-sa l'o născutŭ
Şi Dumnedeŭ l'aŭ ziditŭ.

Reţeta.

Ieĭ treĭ băliguţe de calŭ; cu bolnavulŭ alăturea eşĭ în pragulŭ uşeĭ, şi descânţĭ de treĭ orĭ, dândŭ cu băliguţele pe bube şi totŭ zvîrlĭ câte o băliguţă la fie-care descântecŭ.

No. 50.

Descântecŭ de légă gura lupuluĭ.

Nu legŭ gura cibotiĭ,
Legŭ gura lupuluĭ,
Să nu pótă a alerga,
Nicĭ cu gura de-a căsca,
Nicĭ vita de-a mânca.
Să mănânce când i-oĭ duce
Și să apuce când i-oĭ ḑice.
Să mănânce din pămîntŭ
Bulgărĭ, glodŭ și mușuróĭe
Și să peară prin gunóĭe.

Rețeta.

Să ieĭ o cute să o vîrĭ în cibotă; să legĭ cibota la gură și să descânțĭ de treĭ orĭ; saŭ să vîrĭ unŭ acŭ în săculteţulŭ cu sare în loculŭ cibotiĭ.

No. 51.

Descântecŭ pentru a se face o fată plăcută.

Apă albă pomirósă,
Mĕ spală, mĕ fă frumósă,
Să le placŭ eŭ junilorŭ
Ca laptele pruncilorŭ,
Ca vinu boerilorŭ.
Să fiŭ ca sfîntu sóre când rĕsare,
Ca și mĕrulŭ plinŭ de flóre,
Ca o capră bourată,
De tótă lumea lăudată.

Rețeta.

Fata când se duce la mulsŭ vacile, să iea apă în doniță; să descânte de treĭ orĭ cu mâna în apă; după care să se spele cu ea, și apoĭ să mulgă vacile.

No. 52.

Descântecŭ de ursită.

— Ciutură bălţată,
Cu focŭ cuprinsă,
Cu focŭ încinsă,
Unde te ducĭ tu?
— Să ardŭ gardurile cu cergile,
Câmpu cu erburile,
Pădurile cu lemnile.
— Nu te du şi arde acele,
Du-te şi arde inimile ursitorilorŭ,
Şi a-lŭ arde şi a-lŭ frige.
Iute la mine l'a aduce,
Să vie ca viţelu la vacă,
Ca mânzu la iapă,
Ca puiu la cloşcă,
Ca melu la óie.
Iară amantele *(sic)* luĭ
Şi dragile luĭ,
Să-ĭ pară ciungĭ, uscaţĭ,
De găinĭ scârnăviţĭ,
De mâţe şi cânĭ bagĭucoriţĭ.

Reţeta.

Se descântă la gârliciu hogeagurilorŭ afară, cu o secere de treĭ orĭ în treĭ ḑile de a rêndŭ.

No. 53.

Descântecŭ de desfăcutŭ.

M'am sculatŭ, m'am mânecatŭ,
Pe ochĭ cu apă m'am spĕlatŭ,
La icóne m'am închinatŭ,
Cămaşa albă am îmbrăcatŭ,
La biserică am alergatŭ,
In pragu uşeĭ am călcatŭ.

Nime în lume nu m'o vĕḑutŭ,
Nime în lume nu m'o auḑitŭ,
Numaĭ descântătórele și fermecătórele.
Ele Hălălae și Pălălae
Pe mine din satŭ mĕ scotea,
Cu chele de șérpe mĕ îmbrăca,
Cu smólă și păcură mĕ ungea,
De rîsulŭ lumiĭ mĕ făcea.
Eŭ am țipatŭ, m'am văeratŭ;
Nime în lume nu m'o auḑitŭ,
Nime în lume nu m'o vĕḑutŭ,
Numaĭ Maria, Sânta Maria
Pe mine m'o auḑitŭ și vĕḑutŭ.
In cârje de aurŭ s'o sprijinitŭ,
Pe scărĭ de argintŭ s'o coborîtŭ,
De mână m'aŭ luatŭ,
Pe cărarea lu Avramŭ m'o îndreptatŭ,
La fântâna luĭ Iordanŭ m'o așezatŭ,
Cu mâna apă aŭ luatŭ
Și pe trupŭ m'aŭ spĕlatŭ,
Șeḑêndŭ pe piatră de argintŭ,
De m'aŭ curățitŭ ca unŭ mărgărintŭ.
A spĕla m'o spĕlatŭ,
Relele de pe mine o luatŭ
Corónă de aurŭ mĭ-o așezatŭ,
Glasŭ de cucŭ în gură mĭ-o pusŭ,
De lumea ca pe priveghetóre m'o ascultatŭ.
Tótă lumea la mine s'o uitatŭ.
Cu strae de dragoste m'e îmbrăcatŭ,
Pe drumŭ am plecatŭ,
La mine bolnaviĭ s'o uitatŭ,
Copiiĭ peste gardŭ s'o înălțatŭ,
De aŭ uitatŭ babele cârpele,
Moșnegiĭ căciulele
Și copiiĭ brâele.
Toțĭ aŭ întrebatŭ
— Cine este acea (*numele bolnavuluĭ*)?
— Vodulésa cea frumósă,
Hătmănésa cea alésă,
In vecĭ așa să fie
Lumea tótă s'o mângâe.

Rețeta.

Se descântă în apă neîncepută cu stiblă de busuiocŭ de treĭ orĭ, în treĭ Lunĭ de-a rêndulŭ și cu apa totŭ-d'a-una să se spele peste totŭ trupulŭ.

No. 54.

Descântecul̆ inima dușmanilorŭ cu bine.

— Patru-ḑecĭ și patru de stele,
Unde vĕ duceţĭ voĭ?
— Ne ducemŭ să înturnămŭ văile,
Văile și délurile,
Codriĭ de pe munţĭ cu petrele
Şi înapoĭ cu tóte apele.
— Nu vĕ duceţĭ să întrebuinţaţĭ acele,
Duce-ţi-vĕ și înturnaţĭ dușmaniĭ,
Cum cadŭ împĕraţiĭ din împĕrăţie,
Domniĭ din domnie,
Cum ese preoţiĭ din biserică
Şi se întórnă acasă.
Așa să întórne cu bine și rușine
Inimele (*numele dușmanilorŭ*),
Să vorbéscă de bine,
Să se lingușéscă pe lângă mine,
Să n'aĭbă nimica a ḑice de rĕŭ,
Că așa-ĭ place și luĭ Dumneḑeŭ.

Rețeta de aplicație.

Să iasă descântătorulŭ în timpulŭ nopţiĭ afară; să se desbrace cu pielea, să pună cămașa sub picióre și să o calce, aplicândŭ descânteculŭ de maĭ susŭ, și la urmă să ḑică că nu calcă cămașa ci inima dușmanilorŭ, făcêndŭ acésta în treĭ nopţĭ în șirŭ.

PARTEA II

DOFTORII ŞI VRĂJITORII FĂRĂ DESCÂNTECE

No. 1.

Cum se face de ursită.

Treĭ femeĭ se ducŭ în pădure, facŭ 9 pene de lemnŭ de carpenŭ, din care una le ica şi totŭ bate câte o pană într'unŭ copacŭ totŭ de carpenŭ, ḑicêndŭ din gură că o bate în inima saŭ altŭ membru alŭ corpuluĭ cutăruia, iară cele-l'alte două femeĭ se desbracă cu pielea gólă, cum s'aŭ născutŭ, şi se vârcolescŭ pe josŭ, că inima saŭ altŭ membru alŭ corpuluĭ o dóre, după cum ḑice din gură şi aceea ce bate penele în copacŭ, că o dóre.

Se ḑice că dacă penele se batŭ pe rêndŭ nu tot-odată, apoĭ aceleia saŭ aceluia care i s'aŭ făcutŭ de ursită nu póte muri îndată până ce nu se vorŭ bate tóte penele în copacŭ.

In acestŭ timpŭ de operaţie, acela, unde va fi, se va înbolnăvi şi nu se póte îndrepta până ce nu îşĭ va desface de ursită; dacă penele nu vorŭ fi bătute tóte odată, bóla fórte lungŭ va ţine, şi nu va muri până ce nu se vorŭ bate tóte penele.

Dacă bolnavulŭ îşĭ va desface în pripă, atuncĭ se va îndrepta şi bóla va cădé pe aceĭ ce aŭ făcutŭ, carĭ nu se vorŭ îndrepta până ce nu vorŭ muri.

No 2.

Cum se desface de ursită.

Se pune letca, saŭ în lipsă frigarea, în focŭ şi optŭ bucăţĭ de ferŭ de găsitŭ. După ce se înferbîntă, aducĭ apă neîncepută, şi puĭ pe fundulŭ cofiĭ, unde stingĭ

ferăriele de treĭ orĭ, după ce le încăldescĭ, dicêndŭ din gură: «nu împungŭ şi stingŭ în apă, ci în inima celuĭ ce a făcutŭ luĭ (*cutare*) de ursită;» după care ieĭ letca şi cu şépte ţĕpuşele făcute din ţĕpuşŭ de sacŭ şi nouĕ fire de usturoiŭ, puĭ în vîrfulŭ fie-căreĭ ţĕpuşĭ, tusŭ şi frigărĭ, câte unŭ firŭ de usturoiŭ; le înfigĭ în pămîntŭ, două la capulŭ bolnavuluĭ, douĕ la picióre, douĕ în fundulŭ caseĭ, una după uşa caseĭ la ţîţînă, una totŭ la ţîţîna caseĭ după uşă, una după uşa tindiĭ la ţîţînă; iară cu apa de pe fundulŭ cofiĭ se spală bolnavulŭ şi bea din ea; după care, dacă bóla ĭ-a fi venitŭ din ursită, numaĭ decât se va îndrepta.

No. 3.

De desfăcutŭ de ursită la pădure.

Mergĭ la pădure, caţĭ unŭ copăcelŭ micŭ de carpenŭ, înaintea căruia baţĭ treĭ metaniĭ, apoĭ retezĭ copăcelulŭ şi îlŭ cercuescĭ cu o mlădiţă totŭ de carpĕnŭ, apoĭ despicĭ crucişŭ rădĕcina copăcceluluĭ, unde baţĭ treĭ pene totŭ de carpenŭ şi dicĭ din gură: «nu batŭ penele în inima carpenuluĭ, ci în inima celuĭ ce a făcutŭ de ursită luĭ *(numele bolnavuluĭ)*.»

No. 4.

O fată pentru a cunósce din ce parte are să-ĭ fie mirele.

In spre diua de Sfântu Vasile saŭ Sfântu Andreĭ, nóptea înainte de cântarea cocoşilorŭ, să iee nouĕ lingurĭ din casă, să easă afară, să se suie pe pórta ogrădiĭ, să asculte în satŭ când nu a bate nicĭ unŭ câne, şi să bată în lingurĭ, după care începŭ câniĭ a bate, şi din partea care începe celŭ ântâiŭ câne a lătra, dintr'acea parte are să fie bărbatulŭ eĭ.

No. 5.

Cum se iea mana vacilorŭ,

In diua de Sf. Gheorghe, femeia saŭ bărbatulŭ să se scóle înainte de rĕsărirea sóreluĭ, se desbracă cu pelea gólă; iea strecurătórea de strecuratŭ brânză, o anină de unŭ piciorŭ şi se duce prin iarbă de o târâe până ce se umple bine de apă de rouă, şi să dică din gură: «laptele, brânza şi untulŭ dela vacile (*cutăruia*) să vie la vacile mele, să se strîngă cum se strînge apa în

iazŭ şi să curgă laptele din ţîţele vacilorŭ mele cum curge apa pe lăptócele morilorŭ.»

După ce s'a umplutŭ strecurătórea de apă, în treĭ rêndurĭ totŭ o storcĭ bine într'unŭ vasŭ, după care când beaŭ vacile apă, să le daĭ să bea, saŭ o amestecĭ cu tărîţe de le daĭ să mănânce.

No. 6.

Pentru întórcerea manii vacilorŭ.

Omulŭ care are vacĭ şi crede că ĭ-a luatŭ cine va mana lorŭ, să caute o ragilă să-ĭ scótă unŭ dinte şi să-lŭ bată în fundulŭ doniţeĭ cu vîrfulŭ în sus; după care să mulgă vacile în doniţă; să bată cu laptele ce-lŭ strecóră din ţîţa vaceĭ în vîrfulŭ dinteluĭ de ragilă, şi atuncĭ acelŭ care a luatŭ mana nu maĭ póte sta în locŭ, îlŭ mănâncă trupu, nu póte dormi nicĭ mânca, nicĭ lucra; astŭ-felŭ înţelegêndŭ e nevoitŭ să reîntórne mana înapoĭ saŭ trebue să móră.

No. 7.

Pentru a se hotărî sórta unuĭ bolnavŭ ce zace de lungŭ timpŭ, orĭ a se îndrepta, saŭ să móră.

Unŭ omŭ saŭ femee să se ducă cu treĭ cofe să aducă apă de la fântână, însă să nu vorbéscă cu nime nicĭ să se uite înapoĭ. După ce va aduce apă, să iea câte treĭ pahare din fie-care cofă şi să o pue într'unŭ ceaunŭ saŭ tingire; apoĭ să iea sita cu dosulŭ mânilorŭ, punênd'o cu gura în josŭ pe ceva aşternutŭ; după care să pue pe dosulŭ siteĭ o mână de cenuşă şi totŭ cu dosulŭ mânilorŭ să o cérnă. Sfîrşindŭ acésta, să iea unŭ cuţitŭ, să strîngă cenuşa cernută în treĭ moviluţe; din fie-care moviluţă să iea cu vîrfulŭ cuţituluĭ de treĭ orĭ, să o pue în apa cea mĕsurată; să iee o mână bună de făină de grâŭ, să facă aluatŭ cu apă, din care aluatŭ să facă nouĕ colţunaşĭ cu brânză ca cea pentru mâncare, şi apoĭ să-ĭ pue totŭ în vasulŭ cu apa mĕsurată şi cenuşa pusă cu vîrfulŭ cuţituluĭ; punêndu-se apoĭ pe focŭ, să-ĭ lase să dea o undă; după care apoĭ strecurându-se prin o petică apa, rĕmânêndŭ colţunaşiĭ şi cenuşa; cu apa să se scalde bolnavulŭ, iară petica cu totulŭ să se strîngă şi să se pună în colţulŭ caseĭ despre rĕsăritŭ.

Acéstă scăldătóre să se facă în treĭ ḑile de secŭ, Lunea, Mercurea şi Vinerea, în fie-care diminéţă înainte de a rĕsări sórele şi înainte de asfinţitulŭ sóreluĭ. Să se ţie socotélă ca la fie-care scăldătóre să se scadă câte unŭ pă-

hăruţŭ de apă, câte unŭ colţunaşŭ şi câte unŭ vîrfŭ de cuţitŭ de cenuşe, ca astŭ-felŭ Vinerĭ séra, când se mântue scăldătorile, să se puie numaĭ unŭ paharŭ de apă, unŭ colţunaşŭ şi unŭ vîrfŭ de cuţitŭ de cenuşe.

După acésta în scurtŭ timpŭ şi chiar în timpulŭ scăldătorilorŭ, bolnavulŭ începe a merge spre bine, saŭ móre.

Pentru a se şti acésta să se caute în petica din colţulŭ caseĭ colţunaşiĭ şi cenuşa; dacă se va găsi nişte perĭ atuncĭ bolnavulŭ sigurŭ se îndréptă, iar dacă nu, atuncĭ trebue să móră.

Omulŭ saŭ femeia care va aplica acéstă scăldătóre, să facă tóte cele arĕtate maĭ susŭ, cu cea maĭ mare curăţenie în totŭ timpulŭ, căcĭ altŭ-felŭ nu póte aduce nicĭ unŭ folosŭ.

Se maĭ face şi acésta: să se scalde bolnavulŭ într'o scăldătóre în urma unuĭ omŭ mortŭ, şi iarăşĭ i-se va alege, orĭ móre saŭ se 'ndréptă.

No. 8.

Pentru durere de peptŭ.

Să se sape rădĕcină de lumînărică, să i se taie vlăstarulŭ, spĕlându-se bine de pămîntŭ, şi tăiată măruntŭ să se puie într'o ólă nouă; óla să fie pe jumĕtate de rĕdăcinĭ şi plină de vinŭ, astupată bine; să se puie la focŭ să fiérbă până va scade pe jumĕtate şi răcindu-se să se strecóre punêndu-se într'unŭ şipŭ restulŭ de vinŭ; să se bea în tótă diminéţa dela 50—100 grame; şi astŭ-felŭ va înceta durerea de peptŭ şi va curăţi tótă flecma.

Saŭ:

Să piseze zahărŭ, să pue într'unŭ paharŭ ca de două degete, şi apoĭ să pue unŭ gălbenuşĭ de oŭ próspĕtŭ peste zahărŭ şi să-lŭ baţĭ cu o linguriţă până va rădica bĕşicĭ; apoĭ să tornĭ ceaiŭ rusescŭ saŭ cafea şi iarăşĭ să maĭ amestece şi să-lŭ bea; care va aduce mare folosŭ.

No. 9.

Pentru dănsele.

Partea trupuluĭ care este cuprinsă de bólă să o frece cu salamură în maĭ multe rêndurĭ.

Saŭ:

Să se caute untură próspĕtă de bursucŭ, încăldindu-se să frecĭ bine loculŭ

ce te dóre treĭ saŭ patru ḑile, şi după acésta să înveleştĭ bine cu flanc, ca să nu rĕcéscă, şi astŭ-felŭ în curêndŭ vorŭ înceta durerile.

No 10.

Pentru bĕşica cea rea.

Bĕşica cea rea se cunósce îndată când se face, fiindŭ-că ese numaĭ pe la încheeturĭ, de-odată o bubuţă mică cât unŭ firŭ de macŭ se înroşeşte şi produce o durere fórte mare.

Pentru a o combate să cauţĭ o bucăţică de burete puciosŭ, să-lŭ moĭ în apă caldă, apoĭ să-lŭ ungĭ cu miere şi să-lŭ puĭ pe beşică, după care vorŭ înceta durerile şi se va usca.

No. 11.

Pentru obrîntitŭ.

Obrîntitulŭ, după cum se crede, vine din rĕcélă şi póte aduce mare suferinţă; dar pentru a se scăpa de obrîntitŭ să iee făină de păpuşoiŭ amestecatŭ; cu chişleacŭ, să pue la loculŭ obrîntitŭ, care pe locŭ va scóte foculŭ durerilorŭ însă acésta să se schimbe desŭ.

Acéstă doftorie foloseşte şi la muşcăturĭ de albine.

No. 12.

Pentru tuse.

Să se scuture măturĭ de grădină; să facă ceaiŭ, să bea în aşternutŭ séra.

Saŭ:

Gălbenuşŭ de oŭ bătutŭ bine cu puţină apă caldă şi pusŭ în cafea să bee.

Saŭ:

Să facĭ ceaiŭ de sîmburĭ de gutuĭ, să-lŭ beĭ cu zahărŭ de ghiaţă saŭ cu tărîţe de grâŭ, şi va înceta tusea.

No. 13.

Pentru înăduşală.

Să iee să bee sângele din inima unuĭ iepure împuşcatŭ, atuncĭ sigurŭ va trece.

Saŭ :

Să facĭ dulcéţă de hreanŭ şi să obişnueştĭ a lua totŭ-d'a-una când îţĭ va fi sete.

No 14.

Pentru gutunariŭ (guturaiŭ).

Să ieĭ făină de păpuşoĭ, să puĭ pe cărbunĭ aprinşĭ şi fumulŭ care va da, să-lŭ tragĭ pe nasŭ.

Saŭ săruţĭ pe unŭ altulŭ în spate, fără să simtă acela.

No. 15.

Pentru vĕtămătură.

Cauţĭ ciolanŭ de capŭ de câne, îlŭ arḑĭ ş'apoĭ îlŭ pisezĭ de-lŭ facĭ prafŭ ca făina; apoĭ îlŭ puĭ într'unŭ pumnŭ de făină de secară; puĭ untŭ-de-lemnŭ, rachiŭ spirtŭ şi piperŭ negru la unŭ locŭ, şi amestecĭ de facĭ unŭ felŭ de cocă (aluatŭ); după acésta îlŭ întinḑĭ pe o bucată de pînză ca pe o turtă câtŭ fundulŭ unuĭ talgerŭ şi puĭ la loculŭ, unde te dóre vătămătura şi porţĭ treĭ ḑile acestŭ plasturŭ; sigurŭ îţĭ va trece.

No. 16.

Pentru limbricĭ.

Scurgĭ zémă de alămâĭ, amestecĭ cu untŭ-de-lemnŭ şi daĭ bolnavuluĭ să bea.

Saŭ ieĭ sĕmînţă de cernuşcă, o pisezĭ ca făina, o amestecĭ cu móre de curechĭ şi iarăşĭ o daĭ bolnavuluĭ.

Saŭ ieĭ beţe de socŭ, cureţĭ cója cea négră de pe d'asupra bĕţuluĭ, rĕmâindŭ acea verde pe care o cureţĭ numaĭ pe ea; o puĭ într'o ólă nouă saŭ ibricŭ cu lapte dulce şi o ferbĭ bine; apoĭ scurgĭ laptele din cójă, ş'apoĭ îlŭ daĭ bolnavuluĭ să bea; după care îĭ va face pe toţĭ, şi va scăpa de limbricĭ, aplicândŭ cele de maĭ susŭ pe rêndŭ.

No. 17.

Pentru rosurĭ.

Să ferbĭ politrică şi să beĭ în locŭ de apă.

Saŭ să beĭ rachiŭ de drojdie cu untŭ-de-lemnŭ curatŭ de treĭ orĭ pe ḑi.

No. 18.

Pentru plescaiţe.

Să se caute buruiana plescaiţă, ce este pe câmpŭ, o strînge mănunche, o puĭ într'o ólă cu apă; le ferbĭ pînă va scădé a treia parte din apă; apoĭ o ieĭ de la focŭ, o laşĭ de se rĕcoreşte pe câtŭ poţĭ suferi de oblojeştĭ bubele, ḑise plescăiţĭ; repetezĭ acésta în tótă ḑiua câte de două orĭ pînă se vorŭ vindeca.

No. 19.

Pentru friptură.

Imediatŭ ce se întêmplă friptura, să se ungă loculŭ friptŭ cu cernélă de scrisŭ, şi va scóte foculŭ.

Saŭ să puĭ cépă pisată cu smântână, schimbândŭ desŭ, şi se va vindeca.

Saŭ să ieĭ lutŭ de izvorŭ, care să nu fie humosŭ; să înveleştĭ loculŭ friptŭ şi să schimbe desŭ; că se va vindeca friptura.

No. 20.

Pentru tăietură.

Tăietura, de ar fi câtŭ de rĕŭ făcută, să raḑĭ varŭ de pe pereţĭ să puĭ la rană; saŭ să puĭ udŭ de omŭ; şi grabnicŭ se va vindeca.

No. 21.

Pentru răcélă.

Venindŭ răcéla cu sudóre, îndată să beĭ ceaiŭ de romăniţă, ceaiŭ de socŭ, ceaiŭ rusescŭ; şi dacă cu acésta nu va eşi sudórea şi răcéla, să beĭ ceaiŭ de sudórea caluluĭ şi îndată răcéla va dispare.

No. 22.

Vindecarea de verme.

Să se iea spirtŭ de sarc de la spiţărie şi să se ude o peticuţă curată, să se pună la rana, unde este verme; vermiĭ vorŭ peri şi rana se va vindeca.

Saŭ să încépă a lua doftoricle următóre: Când se va naşte lună nouă şi va trece o sĕptĕmână, Lunĭ diminéţă să umple o céşcă de pelinŭ vechiŭ, să pice într'însu 9 picăturĭ untŭ-de naftŭ şi să bea; Mercurĭ iar la acea vreme, să umple céşca de pelinŭ, să pice înăuntru 8 picăturĭ de untŭ-de-naftŭ şi să bea; Vinerĭ să pice 7 picăturĭ şi să bea. A doua sĕptĕmână după acésta să încépă de la 6 picăturĭ totŭ în ḑilele însemnate şi pe aceeaşĭ mĕsură de pelinŭ, sfîrşindŭ Vinerea la 4 picăturĭ; a treia sĕptĕmână să încépă dela 3 picăturĭ, totŭ cu asemenea rênduială şi să sfîrşéscă la una.

Acéstă urmare trebue să se păzéscă în curgere de treĭ lunĭ de la olaltă, începêndŭ în tótă Lunea dela 9 picăturĭ şi scăḑêndŭ câte una la tótă luarea, să ajungă la una, după cum maĭ susŭ s'a ḑisŭ; şi fără să simţéscă omulŭ, se va curăţi de acea scârnavă bólă.

Acéstă doftorie este cercată şi pra folositóre, numaĭ să privigheze la picatulŭ picăturilorŭ ca să nu curgă maĭ multŭ decât acea hotărîtă, şi să se păzéscă de a mânca lăptăriĭ în vremea cât va urma cu doftoriile.

No. 23.

Pentru scóterea materieĭ dintr'o rană.

Să se spele rana cu apă caldă, fiartă cu buruiană cincĭ degete, să se usuce bine rana cu scamă, şi apoĭ pe o petică să se ungă cu seŭ de capră bine destilatŭ; să pue de-asupra răneĭ, care îndată va scóte materia şi se va vindeca chiar dacă ar fi cangrenisită.

Saŭ, să iee sĕmînţă de inŭ, s'o piseze până se va face ca făina, s'o amestece cu miere şi s'o frămênte până se va face aluatŭ, şi apoĭ, făcênd'o turtiţă, să se puie d'asupra răneĭ, să se schimbe de maĭ multe orĭ, că va scóte tótă materia şi se va vindeca.

No. 24.

Pentru durere de capŭ.

Bolnavulŭ să-şĭ facă obiceiŭ a se spĕla în tóte dimineţile, saŭ şi de maĭ multe orĭ pe ḑi, cu apă rece şi vara cu ghĭaţă până va amorţi capulŭ, că în

vecĭ nu va avé durere de capŭ; celŭ nedeprinsŭ cu acésta să încépă dela sfîrşitulŭ luĭ Iulie şi numaĭ câte-odată în ḑi, până ce se va deprinde capulŭ cu răcéla.

Saŭ, să iee albuşŭ de oŭ, să raḑă săpunŭ de celŭ bunŭ într'însulŭ, potrivitŭ cu albuşulŭ; să-lŭ bată bine până se va face ca spuma; să pue dóuĕ linguriţe de lemnŭ şi iar să-lŭ maĭ bată; apoĭ să pue o linguriţă de spirtŭ, să-lŭ amestece puţinŭ şi să-lŭ lase până se va corăsli, pe urmă să-lŭ iee de d'asupra rachiuluĭ, să-lŭ pue pe păcişăle de inŭ şi să pue la mólele capuluĭ, după ce va unge pĕru cu untŭ-de-lemnŭ, ca să nu se lipéscă blasturulŭ de pĕrŭ. Va fi fórte folositorŭ, fiindŭ lucru curatŭ.

No. 25.

Pentru gălbenare.

Omulŭ care se va simţi bine că are gălbenare, să iea unŭ păduche alŭ luĭ şi să-lŭ bea cu orĭ şi ce soiŭ de bĕutură, în treĭ ḑile de secŭ de-a rêndulŭ; după care va scăpa de gălbenare.

No. 26.

Pentru gĭunghiŭ.

Să beĭ zémă prospĕtă stórsă din balegă de calŭ şi, învĕlindu-te bine, îţĭ va trece.

Ceaiŭ de sudórea caluluĭ să beĭ şi, învĕlindu-te până veĭ asuda, îţĭ va trece.

No. 27.

Naşterea bólelorŭ.

Tóte bólele cele maĭ primejdióse se nascŭ din supĕrare, care aduce poftă de nemâncare, care strică stomaculŭ, şi din rĕcélă; pentru acésta totŭ omulŭ se cuvine, îndată ce nu se va simţi sănătosŭ, să facă tóte mijlócele prevĕḑute în acéstă carte spre pază, pentru amêndouĕ aceste pricinĭ ca orĭ-care saŭ amêndouĕ de vorŭ fi, să se vindece maĭ nainte de a se învechi, căcĭ apoĭ bóla se face primejdiósă.

No. 28.

Pentru durerĭ de inimă saŭ stricarea stomaculuĭ.

Stricarea stomaculuĭ se tămăduește cu apă de mintă în pripă, ceaiŭ de mintă saŭ picăturĭ de untŭ de mintă, de care să pice numaĭ doue, multŭ treĭ picăturĭ pe zahărŭ.

Cafea cu romŭ diminéța și la amiadĭ obicĭnuindŭ iarășĭ folosesce, saŭ să frece cu oțetŭ orĭ cu romŭ mânile și la încheeturĭ.

No. 29.

Pentru trânḑĭ.

Să se adune curpene de pepinĭ (castravețĭ) și cu hreanŭ; să se pue într'unŭ ceaunŭ cu apă și să fiarbă fórte bine; turnândŭ apoĭ într'unŭ cĭubărŭ să te puĭ cu șeḑutu la aburŭ, maĭ pe urmă să te moĭ cu totulŭ înlăuntru și să staĭ până ce se va răci; după acésta să aĭ pregătită carne de vacă próspĕtă, dacă s'ar puté să fie și caldă, să puĭ la șeḑutŭ; se va vindeca, fiindŭ lucru încercatŭ.

Saŭ să ferbĭ prajĭ să te oblojescĭ adesea-orĭ la șeḑutŭ, apoĭ să ieĭ alifie galbenă dela spițărie, să te ungĭ séra când te culcĭ, și te veĭ folosi.

Acelŭ ce pătimesce de trânḑĭ să obicĭnuiască adesea cafea de secară ca să bea, și iarășĭ va cunósce mare folosŭ.

No. 30.

Pentru rîie.

Să ieĭ flóre de pucĭósă și silitră câte 15 grame, pe care mestecându-le și făcêndu-le prafŭ să se dea bolnavuluĭ de treĭ orĭ pe ḑi câte o linguriță mică să bea; pe urmă să ieĭ puciósă vr'o ḑece grame și să o facĭ mĕruntă, nisadirŭ 20 grame și untură de mascurŭ 20 grame, pe care amestecându-le facĭ alifie și ungĭ câte-odată pe celŭ rîiosŭ; dar întâiŭ să ferbĭ móre de curechĭ și să spelĭ trupulŭ peste totŭ cu aceea, ca să iasă tótă rîia din trupŭ; și apoĭ să-lŭ ungĭ cu alifia arĕtată maĭ susŭ.

No. 31.

Pentru muşcătură de câne turbatŭ.

Când va muşca cânele şi va face rană, să se spintece rana şi să o spele cu oţetŭ săratŭ, pe urmă să ungă cu alifiele următóre:

Optŭ dramurĭ argintŭ viŭ, $^1/_2$ dramŭ trimitinŭ, 16 dramurĭ untură de mascurŭ; amestecă multŭ la unŭ locŭ, până ce va face alifia, care se va pune la rană.

No. 32.

Pentru încuetŭ.

Să se fiarbă sămînţă de cânepă cu lapte dulce, să o facĭ blasturŭ, saŭ cu apă; să te oblojeştĭ când te veĭ culca.

No. 33.

Pentru durere de măsele.

Să se iea buruiana masalare, tăĭată mĕruntŭ să se pue într'o ólă nouă jumultuită (zmălţuită?) astupându-se; să se pue la focŭ să fiarbă bine până va clocoti; după care celŭ ce îlŭ dóre măséua să se pue d'asupra óleĭ cu gura deschisă, ca aburu acela să-lŭ bată la măsele, şi astŭ-felŭ îĭ va înceta durerea.

Saŭ să puĭ o bucăţică de bumbacŭ în jumătate de filigénŭ de spirtŭ, să daĭ focŭ spirtuluĭ în filigénŭ până ce va arde douĕ părţĭ din spirtŭ, şi apoĭ stingêndu-lŭ să presărĭ piperŭ d'asupra până va acoperi bumbaculŭ şi să-lŭ puĭ caldŭ la măséua ce te dóre, şi ţiindu-lŭ peste nópte, îţĭ va trece.

Saŭ, să se iee zmicele de nucŭ curăţindu-se de cója cea négră de pe afară şi lepădându-o; să se iee cója acea verde din lăuntru, să se pue într'o ulcică nouă, să se tórne oţetŭ de vinŭ până va covîrşi cója; să puĭ şi o bucăţică pétră acră şi o bucăţică ciocălăŭ de păpuşoĭ; apoĭ astupândŭ óla cu alauţelŭ să o puĭ să fiarbă până va scădé douĕ părţĭ, şi după aceea rĕcorindu-se, numaĭ călduţe să rĕmâe, să ţiĭ oţetŭ în gură din partea măseleĭ ce te dóre, că-ţĭ va folosi.

No. 34.

Pentru copilŭ cădutŭ în bólă.

Să ieĭ unŭ bardăhanŭ de vacă próspĕtŭ, cum ese din vacă, şi să puĭ copilu într'însulŭ, şi, făcêndu-se aşa de câte-va orĭ, copilulŭ se va îndrepta.

No. 35.

Pentru muşcătura de şérpe.

Se ferbe anisonŭ cu vinŭ, se face blasturŭ şi, legându-lŭ la rană, va scóte totŭ veninulŭ.

Frunḑă de omacŭ şi iarbă négră, se ferbe cu vinŭ, să-lŭ beĭ şi să-lŭ puĭ la rană.

No. 36.

Pentru oprirea sângeluĭ din nasŭ.

Să legĭ în vîrfulŭ capuluĭ de pĕrŭ unŭ inelŭ cu piatră de matostatŭ şi va înceta sângele.

Saŭ:

Să ieĭ dela ferarĭ pravŭ din jghiabulŭ, unde móie pămătuvulŭ, să-lŭ amestecĭ cu oţetŭ de vinŭ, să legĭ la céfă, şi se va opri sângele.

No. 37.

Pentru a te feri de otravă.

Să fie de obiceiŭ a se bé câte o litră de lapte dulce în fie-care diminéţă.

Saŭ :

Să-ţĭ facĭ unŭ vasŭ de lemnŭ, din care se facŭ enuperele şi dintr'însulŭ să beĭ; maĭ vêrtosŭ enuperele să le îmoĭ în vinŭ, şi să bee omulŭ betégŭ, când va merge la feredeŭ.

No. 38.

Pentru ca să aibă femeea lapte.

Păsatŭ cu sĕmînţă de mărarŭ să-ĭ daĭ să bee, mazăre cu rădĕcinĭ de pătrunjelŭ şi rozmarinŭ şi flóre de nucşóră; să se facă ciorbă şi în tótă vremea să mănânce nelipsitŭ, pe lângă altele ce va avé gustŭ.

No. 39.

Pentru femeĭ cum să nască lesne.

Să umble multŭ, când va fi cu o lună înaintea vremiĭ de nascere; să bee mintă fértă cu vinŭ saŭ limbricarniţă albă.

No. 40.

Pentru rosurĭ.

Să se fiarbă politrică şi să beĭ în locŭ de apă.

Saŭ:

Să beĭ rachiŭ de drojdie amestecatŭ cu untŭ-de-lemnŭ paravanţi.

No. 41.

Pentru rastŭ.

Să pue nouĕ ghioceĭ în oţetŭ tare, să pue la căldură până se vorŭ topi şi să-ĭ daĭ în tótă diminéţa pe nemâncate bolnavuluĭ câte o linguriţă ca să bee.

Harbuzŭ coptŭ cu tărîţă pe petică şi să-lŭ înfăşĭ, unde va fi rastulŭ.

Să iee jumĕtate de litru de lapte dulce, de doĭ banĭ săpunŭ (próspĕtŭ) prostŭ, să radĭ în lapte, să se amestece fórte bine, să-lŭ pue la căldură treĭ ḑile şi apoĭ, înainte de a mânca, să ungĭ frunḑă de tutunŭ tare şi să pue pe pântece cât rastu de treĭ şi patru orĭ; după care va porni diarea şi vĕrsătura; în urmă va fi folositŭ.

No. 42.

Vindecarea răniĭ în urma muştariuluĭ.

Să ieĭ untŭ próspĕtŭ, să-lŭ întindĭ pe petică, să puĭ pe rană şi să o schimbĭ la vreme, că fórte va folosi, însă untulŭ nicĭ de cum să nu fie săratŭ.

Cu curechĭ să nu se lucreze nicĭ cum rana muştariuluĭ saŭ a visicătoriĭ, că nu este bine.

No. 43.

Pentru sefelitisŭ.

Dacă sefelitisu pe lângă rană va fi şi umflatŭ loculŭ acela, să se facă feredeŭ de tărîţă de grâŭ până se va desînfla; după care să se iee seŭ de capră destilatŭ, să se ungă o peticuţă de inŭ saŭ olandră cât rana de mare şi să se pue pe rană, înfăşurându-se bine; schimbându-se acésta de treĭ orĭ pe ḑi, vindecarea este sigură, fiindŭ lucru încercatŭ.

No. 44.

Pentru durere de ochĭ.

Să se iee 50 grame miere de roiŭ fórte curatŭ şi să se pue într'unŭ şipuşorŭ, asemenea 9 fire de cuişóre să se pue totŭ în şipŭ astupându-se bine; să-lŭ învĕleştĭ într'o bucată de aluatŭ saŭ mămăligă şi să-lŭ învĕleştĭ în spuză, să férbă fórte bine, până mierea din albă să se facă în culórea cuişórelorŭ; apoĭ să se scótă din focŭ şi să se lese să se rĕcorescă bine, după care să se tórne câte o picătură saŭ două în ochiĭ bolnavuluĭ; sigurŭ se va vindeca, chiar ochiĭ de vorŭ fi cuprinşĭ da albaţă.

Acéstă doftorie se póte întrebuinţa şi la orĭ-ce vită saŭ pasĕre.

No. 45.

Pentru ulciorŭ pe géna ochiuluĭ.

Să iee unŭ firŭ de orzŭ şi când va fi mămăliga pe focŭ şi va ferbe, să aruncĭ firulŭ celŭ de orzŭ în focŭ şi să eşĭ pe uşă afară, să nu te uĭţĭ înna poĭ, şi va trece.

Saŭ, să te uĭţĭ cu ochiulŭ celŭ bolnavŭ într'unŭ ulciorŭ deşertŭ şi iarăşĭ va trece.

No. 46.

Pentru cócerea şi spargerea udmelorŭ.

Să se caute prahaghiţă şi să se móie în lapte dulce caldŭ; şi punêndu-se pe udmă legatŭ bine, nu va trece douĕ-ḑecĭ şi patru césurĭ, udma va fi spartă şi materia cea rea se va scurge.

No. 47.

Pentru bătăturĭ la picĭóre.

Să se facă leşie tare de cĭocălăĭ şi să vîrĭ picĭórele într'însa, fiindŭ ferbinte cât se va puté suferi şi să le ţiĭ până ce se va răci leşia; atuncĭ ele vorŭ eşi afară din piciorŭ; după care să le taĭ binişiorŭ cu bricĭulŭ, în urmă să legĭ usturoĭ pisatŭ la ele, saŭ în loculŭ lorŭ să ţie necontenitŭ, până vorŭ seca de totŭ; la cele de printre degete se póte pune şi lână de óie cu usucŭ.

După scóterea picióreIorŭ din leşie şi tăerea bătăturilorŭ, se potŭ arde şi cu piatra iaduluĭ, care iarăşĭ le va secătui; însă acéstă operaţie cu leşia şi arderea lorŭ, să se facă maĭ de multe orĭ până vorŭ seca.

No. 48.

Pentru ruperea óselorŭ la mânĭ saŭ picĭóre.

Indată ce întêmplarea a adusŭ să se rupă unŭ osŭ, fie la omŭ, fie la dobitóce saŭ păsĕrĭ, imediatŭ să se caute buruiana numită *iarba luĭ Tatinŭ,* numaĭ rădĕcina eĭ, spĕlându-se de pămîntŭ, să se tae bucăţele micĭ, punêndu-se într'o ólă nouă să se umple cu apă şi să fiarbă până va rĕmâne pe jumătate; apoĭ să se scurgă zama eĭ, cu care să se facă adevĕrată mămăligă de făină de orzŭ; după care să se întindă pe o petică atâtŭ de mare cât ţine loculŭ vătămatŭ ca să cuprindă; apoĭ stropindu-se cu spirtŭ curatŭ, să se pue la loculŭ bolnavŭ, după ce maĭ întâiŭ se vorŭ îndrepta ósele la locŭ, înfăşurându-se bine cu cârpe, peste care să se pue lopăţele de lemnŭ din jurŭ împrejurulŭ mâneĭ saŭ picĭoruluĭ ruptŭ; după care să se lege strînsŭ bine cu o sfóră lată, astŭfelŭ ca să pótă sta dreptŭ corpulŭ vătămatŭ.

Păzindu-se ca bolnavulŭ să nu facă mişcare ca să smintéscă ósele din locŭ,

ţinêndŭ acéstă legătură în regula arĕtată 48 de ceasurĭ, în care timpŭ să totŭ udĭ legătura cu spirtŭ când se va usca.

La fie-care 48 de ceasurĭ să se schimbe legătura saŭ mămăliga pusă, însă la schimbarea legăturiĭ să se umble fórte delicatŭ, să nu smintéscă ósele din loculŭ lorŭ de cum s'o aşezatŭ, ca să nu producă noĭ durerĭ şi întârḑierĭ pentru vindecare, saŭ să rĕmâe piciorulŭ saŭ mâna maĭ scurtă, vindecându-se şi petrificându-se ósele într'o parte, adică încrucişate.

Acéstă doftorie aplicându-se cu mare luare aminte şi păzindu-se regulele arĕtate maĭ susŭ, se va vindeca celŭ multŭ până în 40 ḑile; va puté uşorŭ mănui cu mâna saŭ piciorulŭ fracturatŭ.

Asemenea regulă şi doftoriĭ se póte întrebuinţa şi la vite, cu deosebire numaĭ că omulŭ trebue să fie cu de-aprópe priveghere asupra lorŭ şi să nu şéḑă la unŭ locŭ cu cele-lalte vite.

No. 49.

Pentru vindecarea chelbiĭ.

Să se iee 10 grame argintŭ viŭ, să-lŭ puĭ într'unŭ talgerŭ saŭ strachină verde şi cu stupitŭ să-lŭ frece până îlŭ va omorî bine; după care să puĭ în elŭ 25 gr. untŭ próspĕtŭ nesăratŭ alesŭ din acea ḑi; şi amestecându-se bine la unŭ locŭ se va forma o alifie cu care să se ungă pe bolnavŭ regulatŭ în fie-care ḑi până se va vindeca cu desĕvêrşire.

No. 50.

Pentru bube dulcĭ.

Să se iee fasole albă câte-va bóbe, să se ardă în focŭ pe atâta sĕmînţă de cânepă şi frunḑă de mintă bine uscată; pisându-se tóte bine la unŭ locŭ, vorŭ forma unŭ prafŭ, apoĭ îlŭ plămădeştĭ cu smântână de formezĭ alifie, după care se ungŭ bubele de câte-va orĭ, carĭ sigurŭ vorŭ trece.

No. 51.

Pentru a călători pedestru.

Unŭ omŭ saŭ maĭ cu sémă militariĭ când vorŭ urma să plece în călătorie lungă pe josŭ, să caute a fi piciórele curate, obielele să fie de pînză de cânepă pe care trebue la încălţare să le ungă bine cu seŭ de lumănare şi să

învăluiască piciórele; după care va puté face o călătorie câtŭ de lungă de maĭ multe ḑile și chiar lunĭ neîntreruptŭ fără a face bătăturĭ saŭ bĕșicĭ pe tălpĭ.

No. 52.

Pentru sete în lipsă de apă.

Unŭ călătorŭ mergêndŭ, fiindŭ însetatŭ și neavêndŭ de unde să găséscă apă să-șĭ potoléscă setea, să caute unŭ plumbŭ saŭ în lipsă unŭ bumbŭ dela haină să ţie în gură; balele ce va face îĭ va potoli setea, de va puté urma călătoria înainte, pînă va da peste apă.

No. 53.

Pentru înțepĕturĭ.

Ómeniĭ carĭ aŭ de obiceiŭ să umble desculţĭ și li se întêmplă de se înţépă n piciorŭ, imediatŭ să pue și să lege la rană huște din borșŭ, care va scóte ţepulŭ și se va vindeca rana.

No. 54.

Pentru pecingine.

Ieĭ mercurŭ precipitatŭ albŭ, o jumĕtate de dramŭ; bătêndu-lŭ bine în piuliţă, îlŭ amestecĭ cu untŭ próspĕtŭ nesăratŭ ca treĭ dramurĭ, de formezĭ o alifie cu care se va unge pecingeniĭ în tótă séra; apoĭ iei unŭ dramŭ lapte de puciósă, jumĕtate dramŭ zahărŭ de plumbŭ, le pisezĭ de le facĭ prafŭ; după care îlŭ amestecĭ cu 30 dramurĭ apă de trandafirŭ; tulburându-lŭ bine, te spelĭ diminéţa și la améḑă pe loculŭ unde sunt pecingeniĭ, și se va vindeca.

No. 55.

Pentru crăpăturĭ la mânĭ și faţă.

Să te spelĭ cu vinŭ rece, apoĭ să ungĭ crepăturile cu fălic de alămâie de douĕ saŭ treĭ orĭ pe ḑi; și dacă nu se va vindeca, să ieĭ untŭ de migdale, untŭ de naftŭ și untŭ de céră, din tóte câte treĭ grame saŭ șése grame; și amestecându-le bine într'o sticlă, să se ungă séra și apoĭ să se înfășure cu cârpă mânile pînă adóua ḑi, și se va vindeca.

No. 56.

Pentru degerătură.

Pe membrulŭ trupuluĭ degeratŭ să se ungă cu untŭ de naftŭ saŭ trimitinŭ în tótă ḑiua câte de două orĭ saŭ de treĭ orĭ, pînă ce se va vindeca.

No. 57.

Pentru perdele pe ochĭ.

Să se iea unŭ oŭ de găină próspĕtŭ, să-lŭ cocĭ bine în spuză pînă va fi vîrtosŭ; taie-lŭ în două, lépĕdă gălbenușulŭ ca să rĕmâie albușulŭ curatŭ; pune jumĕtate de dramŭ prafŭ de vitriolŭ albŭ bunŭ în gavanu albușuluĭ și acopere cu cea-laltă jumĕtate de albușŭ; dă-lŭ la o parte să se rĕcéscă, și va lăsa o zémă pe care o veĭ amesteca cu albușulŭ ouluĭ; după care să se stórcă prin o petică curată într'unŭ feligeanŭ iarășĭ curatŭ; după acésta pică câte două saŭ treĭ picăturĭ în ochiulŭ cu perdea în tótă ḑiua de două orĭ, stândŭ câte unŭ sfertŭ de césŭ cu fața în susŭ, cu capulŭ pe căpătâiŭ la totŭ rêndulŭ, după care să se spele ochiĭ cu vinŭ rece.

Acéstă doftorie aplicându-se regulatŭ, după cum se arată maĭ susŭ, necontenitŭ în tóte ḑilele, se va reuși ca perdéua să se topéscă și vorŭ veni vederile la locŭ.

No. 58.

Pentru mușcătură de șopârlă.

Să ieĭ 5 dramurĭ pisăturĭ de țipericŭ vârtosŭ și dă bolnavuluĭ să bee cu apă; omuluĭ maĭ micŭ de 10 anĭ să se dee la 2 césurĭ câte 20 picăturĭ, iar de la vêrsta de 10 anĭ în susŭ să se dee îndoitŭ; și rana rĕmasă în urma mușcătureĭ să se spele desŭ cu leșie de cenușe.

No. 59.

Pentru neauḑire.

Să ieĭ balsamŭ de mexa (?) bunŭ, încălḑesce-lŭ ca apa cea de vară și pică pe tótă ḑiua, câte treĭ saŭ patru picăturĭ în urechĭa cea surdă și ține-o în susŭ

cu zgăulŭ ca să nu curgă, fiindŭ culcatŭ pe căpătâiŭ. Urmândŭ astŭ-felŭ regulatŭ în tótă ḑiua, se va destupa urechea și va veni auḑulŭ la locŭ.

No. 60.

Pentru scorbutŭ.

Să ieĭ șépte dramurĭ peatră de vinŭ, meghinsie albă treĭ dramurĭ, și pisându-le bine să le facĭ pravŭ; apoĭ le împărțescĭ în 20 de hârtiuțe; după care să se iea câte două pe ḑi cu apă.

Bolnavulŭ se va feri de răcélă și d'a mânca sărăturĭ, căutândŭ să facă necontenitŭ preumblare pedestru și se va izbăvi.

No. 61.

Pentru curățirea petelorŭ pe obrazŭ.

Ieĭ două albușurĭ de oŭ próspete, le puĭ într'unŭ vasŭ curatŭ, le bațĭ bine până se vorŭ face ca spuma, le amestecĭ cu apă de Colonia, de obrazŭ; să se ude petele adesea cu acésta, saŭ să se ude o peticuță subțire și curată, să se lipéscă pe pete séra; și neperḑêndu-se petele cu acésta, să se ude petele în două saŭ treĭ rêndurĭ cu fălie de alămâe, după care se vorŭ vindeca, rĕmânêndŭ fața curată.

No. 62.

Pentru curățirea coșilorŭ și negeilorŭ.

Să se iea cincĭ dramurĭ pravŭ de peatră acră, să se pue într'unŭ vasŭ cu 100 dramurĭ oțetŭ tare de vinŭ, punêndŭ într'acesta, din vreme în vreme, și făină de orḑŭ, să se amestece cu o lingură până se va îngroșa, și să pue pe loculŭ unde vorŭ fi coșurile și negeiĭ, în tótă séra, și a doua ḑi să se spele cu apă de obrazŭ.

Făcêndŭ astŭ-felŭ, neîntreruptŭ, vorŭ cădé negeiĭ, și coșurile se vorŭ stânge.

No. 63.

Pentru albirea dințilorŭ și întărirea gingiilorŭ.

Se iea două dramurĭ cójă de chină roșie, două dramurĭ prafŭ de spumă de mare, două dramurĭ cójă de rodie, două dramurĭ prafŭ de rădĕcină de mic-

şunea, unŭ dramŭ prafŭ de cuişóre, unŭ dramŭ cleiŭ de misă; acestea tóte făcute prafŭ subţire, se punŭ într'o cutióră, apoĭ desŭ să se frece dinţiĭ şi gingiile, că totŭ-deauna vorŭ fi curaţĭ şi sănătoşĭ.

No. 64.

Pentru bóle ascunse în coşŭ.

Să se iea picăturĭ de reventŭ 10 dramurĭ, balsamŭ unŭ dramŭ; acestea amestecându-se într'o sticluţă, iea pe tótă ḑiua de două orĭ câte 60 picăturĭ într'o lingură de apă; pentru copiĭ pe jumĕtate.

Intrebuinţându-se acéstă doftorie regulatŭ, va fi sigură vindecarea.

No. 65.

Pentru frântură.

Să se fearbă pătrunjelŭ într'o ólă curată; zéma luĭ să se bea şi cu pătrunjelulŭ să se înfăşure membrulŭ bolnavŭ; urmându-se astŭ-felŭ până se va vindeca.

Saŭ:

Să se pue într'unŭ şipŭ ca de o oca bere bună, astupându-se la gură cu dopŭ de plută; să se pue în gunoiulŭ cailorŭ ca să férbă, după care să se bea de bolnavŭ; şi cu acésta va izbuti, că tótă rĕutatea o va da afară şi se va vindeca.

No. 66.

Pentru împresurare de bube.

Când unŭ omŭ este împresuratŭ de bube peste totŭ trupulŭ, pentru ca să se vindece de grabă, să se ducă să facă feredeŭ de tuşĭ la stropiĭ dela róta moriĭ, de două orĭ pe ḑi; când va eşi din apă să se usuce bine cu o prostire şi să se ungă cu alifie dulce saŭ cu seŭ de capră destilatŭ bine.

Urmândŭ astŭ-felŭ de a face maĭ multe feredee în maĭ multe ḑile regulatŭ, vindecarea va fi sigură.

No. 67.

Vrăjitoriĭ în nóptea de Sf. Vasile.

Fata care vrea să scie ce felŭ de omŭ are să fie bărbatulŭ sĕŭ, ese cu ochiĭ legaţĭ din casă, cu o stiblă de busuiocŭ şi o cordică roşie în mână; se duce dreptŭ la gardŭ, numĕră nouĕ parĭ şi pe celŭ de alŭ nouelea légă stibla de busuiocŭ cu cordica cea roşiă. A doua ḍi se scólă în revĕrsatulŭ zorilorŭ, se duce la parŭ, îlŭ sémĕnă şi dacă găsesce busuioculŭ încărcatŭ cu promorócă şi parulŭ va fi cu cójă pe elŭ, apoĭ bărbatulŭ eĭ va fi unŭ omŭ bogatŭ, iar dacă nu, atuncĭ va fi sĕracŭ.

Asemenea pentru a cunósce în persónă cine are să-ĭ fie bărbatulŭ sĕŭ, iea lumînarea cu care a fostŭ la Paşte la înviere, se duce la o fântână, o aprinde şi o lipesce de cârligulŭ fântâneĭ şi o vîră înăuntru, de se uĭtă în apă, unde va vedé imprimată faţa bărbatuluĭ eĭ; dacă va fi din localitate, îlŭ póte sci; iar dacă va fi maĭ de departe, rĕmâne convinsă de elŭ cum are să fie.

No. 68.

Pentru măritişŭ.

Pentru a sci dacă se mărită în acea iarnă saŭ maĭ târḍiŭ, iea treĭ fire de pĕrŭ de mascurŭ; dă spuza din vatră la o parte, ca să rĕmâe vatra curată bine; pune firele de pĕrŭ acolo, şi dacă pĕrulŭ va sfîrii şi se vorŭ sgârci, apoĭ în acea iarnă se va mărita; iar dacă nu, va rĕmâne nemăritată.

Asemenea pentru a maĭ sci, să iea o părăluţă de cele vechĭ micĭ de argintŭ, să o pue într'unŭ castronŭ cu apă neîncepută; dacă părăluţa se va da la fundŭ, fata se va mărita, iar dacă va sta de-asupra apeĭ, va rĕmâne nemăritată.

Totŭ pentru acésta: fata se va duce la gogeriulŭ mascurilorŭ, unde dormŭ, şi va striga la dînşiĭ: ho acum, ho la anu, ho la doĭ; şi totŭ aşa va striga maĭ departe, până când rîmătoriĭ vorŭ rĕspunde, şi în acelŭ anŭ se pune temeiŭ fata de a se pregăti pentru măritare.

No. 69.

Pentru a se cunósce cum are să mérgă peste anŭ omuluĭ.

Caută păhare după câte suflete sunt în casă şi pune în tóte cu mĕsură apă neîncepută, menindu-se pentru fie-care sufletŭ păharulŭ luĭ; le lasă pe

masă până a doua ḑi, când apoĭ să se mĕsóre apa din fie-care păharŭ, şi în care se găsesce apa sporită, acelui îĭ va merge bine şi va fi sănătosŭ, sporindŭ în tóte întreprinderile luĭ; iar daca se va găsi apa scăḑută, atuncĭ acela nu va fi sănătosŭ şi va da înapoĭ din tóte; iar la acela care se va găsi cum a pus'o, acela va sta pe locŭ, nicĭ nu va spori, nicĭ va scădé.

No. 70.

Pentru a cunósce lunile slotóse.

Să se iea ceapă şi desfăcêndu-o în paturile eĭ, făcêndŭ 12 păturĭ de o potrivă, le puĭ de rêndŭ pe masă, numindu-le pe fie-care pe lunĭ de la Ianuarie până la Decembre; puĭ în gavanulŭ lorŭ de o potrivă cu mĕsură sare mĕrunţică, le laşĭ până a doua ḑi, când le cauţĭ; şi în care se găsesce apă, apoĭ acea lună este slotósă, iar în cele secĭ, în care va sta sarea cum s'a pusŭ, vorŭ fi secetóse.

După acestŭ calendarŭ alŭ cepeĭ, se ḑice că aşa are să fie anulŭ de îmbelşugatŭ în grâne şi altele.

No. 71.

Pentru norocire.

Omulŭ care vrea să aibă norocŭ şi ce va vroi, să păzéscă în nóptea de Sf. Vasile, când se deschide ceriulŭ; în acelŭ momentŭ să céră dela Dumneḑeŭ ce poftesce, că tóte i se vorŭ da.

No. 72.

Vrăjitoriĭ în nóptea spre Sf. Andreĭ.

In nóptea spre Sf. Andreĭ, când se ḑice că strigoiĭ şi străgile esŭ de prin morminte de vinŭ pe la casele ómenilorŭ de-ĭ pocescŭ, pentru a-ĭ cuprinde diferite bóle peste anŭ; pentru apĕrarea lorŭ să se facă următórea vrajă:

Să se iea nouĕ fire de usturoĭ şi să se ungă încuetorile şi ţiţînile uşilorŭ, crucile şi cercevelele ferestrelorŭ, hogeagurile pe unde ese fumulŭ din casă; precum şi fie-care omŭ să mănânce câte unŭ firŭ de usturoĭ; că vorŭ scăpa de pocitura strigoilorŭ, care nu le place usturoiulŭ şi care pentru acésta nu se potŭ apropia de casa unuĭ omŭ.

No. 73.

Pentru lungóre.

Când lovesce pe omŭ bóla lungórii, se cunósce că de odată îlŭ toropesce, cuprindêndu-lŭ peste totŭ trupulŭ durerĭ și începe a vorbi într'aiurea și nu cunósce ómeniĭ.

Pripitŭ ce se va simți acéstă bólă, să i se dea o curățenie, după care apoĭ să ieĭ unŭ dramŭ prafŭ de țiperigŭ, pe care să-lŭ împarțĭ în 12 porțiunĭ micĭ și să daĭ bolnavuluĭ câte una cu ceaĭ de florĭ de socŭ de două orĭ pe ḑi, diminéța și séra; la ceĭ maĭ micĭ de 15 anĭ, cât vorŭ lua asemenea doftorie, să se păzéscă de rĕcélă, să fie totŭ-deauna bine învĕlițĭ și hrană să li se dea zémă de carne făcută cu orezŭ; pentru sete să li se dea apă de orzŭ făcută astŭ-felŭ:

Ieĭ unŭ pumnŭ de orzŭ spĕlatŭ bine, îlŭ puĭ într'unŭ vasŭ curatŭ cu 4 oca de apă și să férbă până va scădé pe jumĕtate și va crăpa orzulŭ; apoĭ să se strecure zéma prin o petică curată și rĕcindu-se să i se dea bolnavuluĭ în locŭ de apă.

Când bolnavulŭ nu se va îndrepta cu acestŭ mijlocŭ, să se întrebuințeze după cum se arată maĭ josŭ:

Să se iea treĭ dramurĭ rădĕcină de șérpe verghinie pisată bine ca prafulŭ; să se amestece cu o litră apă de orzŭ, să se pue într'o ólă la focŭ să férbă fórte bine, după care o veĭ lua de la focŭ; să o lașĭ să se rĕcoréscă bine și după ce o veĭ strecura-o prin o petică, să se dea bolnavuluĭ, dela vêrsta de 10 anĭ în josŭ la două césurĭ câte o lingură de masă, iar dela vêrsta de 10 până la 20 anĭ, la două césurĭ câte o jumĕtate de feligeanŭ și dela 20 anĭ în susŭ câte unŭ feligeanŭ plinŭ; cu asemenea doftorie să se ție bolnavulŭ până se va îndrepta.

Dacă bóla până la 7 saŭ 9 ḑile nu va înceta cu aceste leacurĭ, să se maĭ întrebuințeze astŭ-felŭ:

Să se iea spirtŭ de canforŭ, să se pice câte două saŭ treĭ picăturĭ la o lingură de doftoria arĕtată maĭ susŭ; asemenea 4 saŭ 5 picăturĭ la jumĕtate de feligeanŭ și câte 10 picăturĭ la feligeanŭ plinŭ; urmându-se acésta până la a 12-a ḑi, urmândŭ totŭ o-dată a se face în casa unde zace bolnavulŭ aburĭ de oțetŭ de 2 orĭ pe ḑi. Acésta va ajuta la însănĕtoșirea bolnavuluĭ și la nemolipsirea celorŭ sănĕtoșĭ.

Cât va dura acéstă bólă, în tótă ḑiua câte de două saŭ treĭ orĭ să i se puie șervete calde la spate și la stomahŭ, silindŭ pe bolnavŭ cât s'arŭ puté maĭ desŭ să iasă la scaunŭ, celŭ puținŭ o-dată în ḑi, precum și a se păstra ca așter-

nutulŭ și bolnavulŭ să fie în cea maĭ mare curățenie, primenindu-se cât de desŭ.

Păzindu-se regula arĕtată maĭ susŭ, bóla lungóreĭ va dispare, ceĭ-lalțĭ sĕnĕtoșĭ nu se vorŭ molipsi, și primejdia va fi înlăturată cu desăvêrșire.

No. 74.

Pentru creșterea pĕruluĭ după lungóre.

Totŭ-deauna unuĭ bolnavŭ de lungóre, după ce se îndréptă, îĭ pică pĕrulŭ totŭ; și pentru a face să crescă pĕrulŭ la locŭ să se întrebuințeze următórele:

Să ieĭ vîrvurĭ de mugurĭ de plopŭ uscațĭ, frunḑă de dafinŭ, frunḑă de izmă de grădină, frunḑă de rosmarinŭ nemțescŭ, grăunțe de inuperŭ, sĕmînță de molotru, florĭ de livantŭ, din tóte câte 20 dramurĭ, și alune prăjite 100 dram.

Aceste tóte, pisându-se bine, câte una deosebitŭ până ce se vorŭ face pravŭ, să se puie într'o tingire nouă spoită cu jumĕtate oca untŭ próspĕtŭ nesăratŭ, una litră de vinŭ vechiŭ și să se pue pe jeraticŭ să fearbă bine și linŭ, mestecându-se mereŭ cu o lingură de lemnŭ spre a nu se arde, până va scădé vinulŭ; îndată să se iea tingirea de pe focŭ și mestecându-se până se va rĕci, pe jumĕtate să se strecóre alifia într'o farfurie curată printr'o petică și să se pice în alifie unŭ dramŭ untŭ-de-cuișóre saŭ de pergamentŭ saŭ de miĭ de florĭ, și amestecându-se mereŭ până se va slei; apoĭ să se pue într'unŭ gavanosŭ (borcanŭ) și să se ție la rĕcóre; din care să se ungă pelea capuluĭ de două saŭ treĭ orĭ pe sĕptĕmână, spĕlându-se totŭ-deauna capulŭ cu vinŭ caldŭ; ferindu-se de a se spĕla saŭ la cu leșie, precum de a se păzi și de rĕcélă, că în curêndŭ pĕrulŭ va crește maĭ frumosŭ de cum a fostŭ.

Iar dacă vrea ca pĕrulŭ să fie și crețŭ să pue o bĕșică de vită pe capŭ în locŭ de căciulă și să o ție până ce pĕrulŭ va fi mare și va avé unŭ pĕrŭ crețŭ pentru totŭ-d'a-una.

No. 75.

Pentru mirosulŭ rĕŭ alŭ gureĭ.

Să se iea prafŭ de cuișóre, prafŭ de rădĕcină de peretru și prafŭ de cójă de rodie, de tóte felurile câte două dramurĭ.

Acestea, amestecându-se, să se fearbă într'o ulcică saŭ ibricelŭ fórte curatŭ cu patru feligene de oțetŭ de trandafirŭ și scăḑêndu-se unŭ feligénŭ să se strecóre prin o petică curată, să se ție în gură de acestŭ oțetŭ fiindŭ călduțŭ, făcêndu-se și gargară câte de două saŭ treĭ orĭ pe tótă ḑiua; frecându-se totŭ-odată și ginginiĭ cu o periuță saŭ cu o petică aspră cu degetulŭ, până ce

carnea cea rea de la ginginiĭ va cădé, fiindŭ că acea carne dă mirosulŭ greŭ.

Cu acestŭ lécŭ să se urmeze maĭ multe ḑile până ce se va vedé o completă vindecare care va da putere dinţilorŭ şi va înceta putórea gureĭ.

No. 76.

Pentru a avé totŭ-d'a-una dinţiĭ curaţĭ.

Să facĭ scrumŭ de cójă de pâne arsă şi să-lŭ amestecĭ cu prafŭ de piatră de vinŭ, de amêndouĕ felurĭ de o potrivă cantitate.

Făcêndŭ astŭ-felŭ de prafŭ îlŭ veĭ pune într'o cutióră, din care veĭ urma regulatŭ în tótă ḑiua să frecĭ dinţiĭ, că vorŭ fi totŭ-d'a-una curaţĭ şi albĭ.

No. 77.

Pentru vindecarea şi scóterea petelorŭ dela unghiĭ.

Să ieĭ sacâzŭ de vióră şi trimitinŭ de Veneţia de o potrivă cantitate; să se puie într'o tingiruţă mică, să se topéscă; după care să amestece puţină flóre de pucióśă; să se iea de pe focŭ şi mestecându-se până ce se vorŭ rĕci, se va forma o alifie cu care să se ungă petele unghielorŭ în tótă séra, iar diminéţa să se ştérgă cu puţinŭ prafŭ de chinăvarŭ saŭ de pămîntŭ roşu, după care se va vindeca unghiele şi vorŭ fi netede şi curate.

No. 78.

Pentru a nu rĕmâne semne după vĕrsatŭ.

Să se férbă linte cu lapte dulce până se va muia şi se va slei, după care să se întindă pe o bucată de batistă supţire cât muchia cuţituluĭ de gróśă şi să se puie călduţă pe obrazŭ, apróпe când urméză a se usca vĕrsatulŭ, câte de 3 saŭ 4 orĭ pe ḑi; făcêndŭ astŭ-felŭ nu vorŭ rĕmâné urme saŭ ciupiturĭ de vĕrsatŭ pe obrazŭ.

No. 79.

Pentru gurguiulŭ ţîţelorŭ.

Femeilorŭ carĭ alăptéză pruncĭ aspri la suptŭ ţîţă şi strică mamelele.

Să se iea untŭ de céră, să se ungă de douĕ saŭ treĭ orĭ pe ḑi, păzindŭ când va alăpta copilulŭ să spele mamelele ţîţelorŭ cu lapte.

In casŭ când nu va merge bine cu acésta, să iea alifie de morcovĭ să se ungă, că se va vindeca.

No. 80.

Pentru neputinţă saŭ spasmu.

Când pe omŭ îlŭ apucă neputinţa de îlŭ sfarmă, grabnicŭ să-lŭ muţĭ din loculŭ acela; să ieĭ unŭ acŭ să-lŭ împungĭ la degetulŭ celŭ micŭ dela o mână ca să dea sângele, şi din loculŭ unde a fostŭ mutatŭ să se sape în pămîntŭ că se va găsi unŭ cărbune, pe care pisându-lŭ, făcêndu-lŭ prafŭ să i-se dea cu apă să bea, că îlŭ va slăbi bóla.

Saŭ: Să caute nişte vestminte preoţescĭ vechĭ dela biserică, carĭ nu sunt în serviciŭ, să facă unŭ feredeŭ de apă caldă, după care să se ştérgă cu ele cu tóte odată peste totŭ trupulŭ bine; după care acele vestminte să se dea pe focŭ să ardă, că nu va maĭ avé neputinţă.

Saŭ: Bolnavulŭ, când este sănĕtosŭ, să se ducă pe furişŭ la unŭ cimitirŭ evreiescŭ, să fure iarbă de pe unŭ mormîntŭ, păzindu-se a nu fi vĕḑutŭ de nime; aducêndu-o acasă să o pue într'unŭ cazanŭ cu apă să fearbă şi să se scalde cu ea; după care o va duce pe o apă mergĕtóre să o verse.

Cu acestŭ léeŭ va înceta bóla pentru totŭ-deauna.

No. 81.

Pentru a nu se sfîrşi baniĭ din pungă.

Să ieĭ dintr'unŭ cuibŭ de rôndunică unŭ oŭ, să-lŭ ferbĭ şi să-lŭ puĭ la locŭ; la treĭ ḑile să-lŭ cauţĭ că veĭ găsi o buruiană mică, pe care să o ieĭ şi să o păstrezĭ în pungă, căcĭ pe urmă paralele ce veĭ cheltui cu uşurinţă îţĭ vorŭ veni înapoĭ.

No. 82.

Pentru ca să nu mânânce varza omiḑile.

Să ieĭ două picióre de epure, să le îngropĭ în mijloculŭ grădiniĭ cu varḑă (curechiŭ).

Asemenea pentru muşiţă să cernĭ cenuşă pe varḑă câte puţinŭ, că vorŭ peri.

Saŭ: Să ieĭ două saŭ treĭ cuiburĭ de furnicarĭ vechĭ cu totulŭ într'unŭ sacŭ, şi să presurĭ peste loculŭ cu curechiŭ şi nicĭ o omidă nu va rĕmâné.

No. 83.

Pentru vênătorie.

Vênătorulŭ care este aprinsŭ pentru vênatŭ, să se ducă în ḑiua de Paște la înviere, și când preotulŭ va ḑice «Christosŭ a înviatŭ,» elŭ să ḑică «vênatŭ prindŭ.»

Asemenea vênătorii de pește (pescarii) să ḑică «pește prindŭ.»

Vênătorulŭ a căruia armă va fi móle și nu va cădé vênatulŭ, să caute să vîre în armă (pușcă) unŭ șérpe viŭ fiindŭ pușca încărcată; îi daĭ drumulŭ, atuncĭ pușca se va iuți și vênatulŭ, îndată ce va fi lovitŭ, va pica.

Asemenea să ieĭ sânge din inima unuĭ iepure și să ungĭ glónțele saŭ cartușile; care va aduce vênatŭ de prisosŭ.

No. 84.

Pentru prinderea furilorŭ.

Păgubașulŭ, îndată ce își va cunóște paguba, cunoscêndŭ bine că este causată de furĭ, să lege hornulŭ saŭ soba cu unŭ brâŭ roșu; să pue în spuză unŭ oŭ să-lŭ înveléscă, după care repede să se ducă la biserică să tragă clopotulŭ.

Furiĭ atuncĭ nu vorŭ maĭ puté înainta și vorŭ fi prinșĭ și dovediţĭ.

No. 85.

Pentru pĕrŭ la degetŭ.

Unŭ degetŭ, îndată ce se va simți cuprinsŭ de durere și să înroșește fără să rădice bĕșică, acela este pĕrŭ; și pentru a se combate acéstă bólă să se puie necontenitŭ (pepenĭ) crastavețĭ murațĭ la elŭ, că va da înapoĭ.

No. 86.

Pentru strună la degetŭ.

Struna la degetŭ se face la unghie și se umflă de se face o beșică; pentru vindecarea eĭ îndată să se iea unŭ firŭ de ață de lână saŭ în lipsă de cânepă; vîrînd'o prin urechile aculuĭ o veĭ petrece cu aculŭ prin bĕșică; lăsândŭ ața acolo, înodând'o să stea acolo, se va vindeca.

No. 87.

Pentru dezbărnarea degetelorŭ la picióre.

Dezbărnarea degetelorŭ la picióre vine din opărélă saŭ udélă; și pentru a se vindeca repede, să se pue lână de óie cu usucŭ.

No. 88.

Pentru somnŭ.

Omulŭ care din vr'o pricină nu póte dormi, să caute câte-va căciulĭ de macŭ, să le taie měruntŭ și să facă ceaĭ din ele, că-ĭ va veni somnulŭ la locŭ.

Saŭ: Să caute burueană somnorósă după câmpŭ, să o pue sub capŭ și în așternutŭ, care iarășĭ îlŭ va liniști.

Saŭ: Să pue unŭ bulgăre de canforŭ sub căpătâiŭ.

No. 89.

Pentru păduchí de lemnŭ saŭ ploșnițe.

Pentru stêrpirea păduchilorŭ de lemnŭ saŭ ploșnițe dintr'o casă, când se va aduce pește próspětŭ și se va spěla, să se strîngă zóea aceea și să se stingă varulŭ cu ea, după care să se văruească casa peste totŭ; însă înainte de acésta să se caute mucurĭ de cânepă saŭ haldane, să se astupe bine ferestrele, coșurile sobelorŭ saŭ hornurilorŭ și tóte crěpăturile de pe la ușĭ, și apoĭ să se dea focŭ mucurilorŭ în vatră, ca fumulŭ să iasă totŭ în casă. Astŭ-felŭ păduchiĭ vorŭ eși din tóte crěpăturile și, otrăvindu-se, vorŭ peri, și după acésta se va vărui casa și după ce se vorŭ răzălùi bine păreţiĭ.

Saŭ: Să se iea în treĭ ḑile de secŭ, Lunĭ, Mercurĭ și Vinerĭ, câte o trestie, în care să se înfunde câte nouĕ ploșnițe; să le ducă pe o apă mergětóre, fără a se maĭ uĭta înapoĭ acelŭ ce le duce.

Saŭ: Să stingĭ varŭ nestinsŭ în casă, unde sunt ploșnițele de douĕ saŭ treĭ orĭ, și fumulŭ acela pe tóte le stêrpesce.

Cu scârnă de câne asemenea este bine să se ungă locurile, pe unde se nascŭ ploșnițele.

Cu untŭ-de-lemnŭ saŭ cu untŭ-de-naftŭ să se ungă crěpăturile, pe unde se arată ploșnițe, și tóte vorŭ peri; dar maĭ de samă este untulŭ de naftŭ.

No. 90.

Pentru stêrpirea șórecilorŭ.

Să se iea pilitură de ferŭ dela ferarĭ, să o amestecĭ cu aluatŭ și, mâncândŭ acésta trebue să piară.

Saŭ: Să pisezĭ sticlă și iarășĭ să amestecĭ cu aluatŭ, din care mâncândŭ șóreciĭ, vorŭ peri.

Saŭ: Să bagĭ frundă de arinŭ în bortele șórecilorŭ, de care asemenea vorŭ peri.

No. 91.

Pentru stêrpirea guzanilorŭ celorŭ marĭ.

Să scoțĭ miezulŭ dintr'o nucă saŭ dintr'unŭ mĕrŭ; să umpli cu rășină și pucĭósă și să astupĭ tóte bortele de guzanĭ câte vorŭ fi prin casă, lăsândŭ numaĭ una în care să puĭ nuca saŭ mĕrulŭ, și să-ĭ daĭ focŭ la gura borțiĭ, când fumulŭ acela ce va eși din acea materie va merge prin tóte bortele carĭ se împreună una cu alta, și îĭ va omorî pe toțĭ.

Saŭ: Să cumperĭ zurgălăĭ micĭ și să se prindă unŭ guzanŭ saŭ doĭ viĭ, și să legĭ câte unŭ zurgălăŭ la gâtulŭ lorŭ și apoĭ să le daĭ drumulŭ viĭ; dela care ceĭ-lalțĭ guzganĭ se vorŭ speria și se vorŭ duce toțĭ de prin prejurulŭ caseĭ, de nu vorŭ rĕmâne nicĭ unulŭ.

No. 92.

Pentru a se alege locŭ bunŭ de casă.

Când unŭ omŭ voesce a alege unŭ locŭ pentru a-șĭ face casă din noŭ, să cumpere o cofiță nouă, să o umple cu apă neîncepută, să se ducă de cu séră pe acelŭ locŭ, să se pue să o păzéscă până a doua di, să nu dórmă.

A doua di să caute apa în cofiță și găsind'o sporită, va fi loculŭ cu norocŭ și îĭ va merge bine, iar găsind'o scădută, atuncĭ să se feréscă să nu facă casă pe acelŭ locŭ, că-ĭ va merge rĕŭ.

No. 93.

Pentru rodirea pomilorŭ în grădină.

In ḑiua ajunuluĭ de Crăciunŭ, când femeia va frământa aluatŭ pentru turte, să iasă din casă fără a şti cine-va, să se ducă în grădina cu pomĭ, să cuprindă copaciĭ cu mânile şi să ḑică: «cum sunt mânile mele încărcate cu aluatŭ aşa, să fiţĭ voĭ încărcaţĭ cu póme,» numindu-le pe nume după felulŭ lorŭ.

Atuncĭ pomiĭ vorŭ da pe din destule róde în acelŭ anŭ.

No. 94.

Stêrpirea omiḑilorŭ de pe pomŭ.

Să iee udŭ de viţelŭ, să amestece cu apa care rĕmâne din untŭ-de-lemnŭ, să-lŭ ferbĭ şi să stropeştĭ pomiĭ; orĭ să ieĭ apă cu care spelĭ peştele, şi stropeştĭ pomiĭ unde vorŭ fi omiḑile.

Să ieĭ o buruiană de la spiţărie, care se chiamă purtulacă, adică piciorŭ de găină, să o amesteci cu oţetŭ şi să stropeştĭ pomiĭ.

Să ungĭ rădĕcina pomilorŭ cu păcură, că maĭ multe omiḑĭ vinŭ dintr'altŭ locŭ decât acelea ce se facŭ.

Saŭ: Să se puie într'o tingire jeraticŭ aprinsŭ şi peste dênsulŭ reşină şi puciósă cu care să mérgă printre pomĭ să-ĭ afume bine pe dedesubtŭ, că tótă omida va peri şi va fugi.

No. 95.

Pentru rodirea grădineĭ.

Lunea, înainte de rĕsăritulŭ sóreluĭ, stăpânulŭ grădineĭ să mérgă în mijloculŭ eĭ, să iasă cu dosulŭ, şi escrementulŭ să-lŭ astupe cu pămîntŭ; atuncĭ tóte zarzavaturile vorŭ fi după dorinţă rodite.

No. 96.

Pentru apĕrarea de grindină.

Acelŭ omŭ care va avé unŭ bĕţŭ de alunŭ cu care a scosŭ o bróscă din gura şérpeluĭ, când o suge saŭ o mănâncă, să iasă afară cu bĕţulŭ şi cu toporulŭ în mână; toporulŭ să-lŭ înfigă în pămîntŭ saŭ în lipsă unŭ cuţitŭ,

iar cu bĕţulŭ să facă gesticulaţie crucişŭ asupra noruluĭ presupusŭ cu grindină; să se abată cu bĕţulŭ în spre pădurĭ saŭ pe o apă, unde nu va puté face stricăciune, numindŭ din gură moşia, lanurile cu sĕmănăturĭ să le înconjóre; şi astŭ-felŭ grindina va lua o altă direcţiune în partea unde s'a abătutŭ ca să se ducă; dacă cu bĕţulŭ va abate totŭ pe locurĭ cu semĕnăturĭ, apoĭ acolo va face stricăciunea.

No. 97.

Pentru ferbinţéla trupuluĭ.

Ferbinţéla trupuluĭ este aceia a căldureĭ care vine îndoitŭ saŭ întreitŭ de cum este naturalŭ dată omuluĭ, care îĭ vine din repeḑiciunea sângeluĭ, ostenélă, mâncare, sete, rĕcélă şi altele, carĭ din acésta călăuzéză furiile uneĭ bóle.

Pentru combaterea ferbinţeleĭ şi a provocăriĭ uneĭ bóle, imediatŭ să se caute mijlóce, să iee curăţenie apoĭ să iee ceaiŭ de socŭ, de teiŭ, de romăniţă saŭ mintă şi totŭ o-dată să i-se pue o lipitóre saŭ douĕ orĭ să i-se iea sânge potrivitŭ cu etatea omuluĭ, mâncarea să fie uşóră, maĭ multŭ ciorbă făcută cu orzŭ pisatŭ bine, saŭ alte verḑeturĭ care priescŭ stomachuluĭ, păzindu-se de răcélă totŭ timpulŭ câtŭ se va simţi cuprinsŭ de ferbinţélă, până se va îndrepta cu desĕvêrşire; şi totŭ o-dată să se păzéscă să nu mănânce verdeţurĭ, sărăturĭ şi altele carĭ înlesnescŭ creşterea uneĭ bóle, bêndŭ apă cam călduţă şi fórte puţinŭ vinŭ.

No. 98.

Pentru ţinerea feţeĭ curate.

Unŭ omŭ care are plăcere de a-şĭ avé faţa curată, trebue să pregătéscă din timpŭ apa următóre :

Iea apă de trandafirŭ, apă de socŭ, apă de pelinŭ, apă de liliacŭ, apă de crinŭ şi apă de căpşune, din tóte câte unŭ litru; amestecându-se, le puĭ tóte apele într'unŭ cazanŭ fórte curatŭ; pe urmă ieĭ albuşulŭ dela ḑece ouĕ de găină próspete, le puĭ într'unŭ castronŭ, apoĭ le baţĭ până se va face spumă, şi îlŭ amesteci bine cu apele din cazanŭ; astupĭ cazanulŭ bine cu capaculŭ luĭ şi prin prejurŭ cu aluatŭ să nu se rĕsufle; îlŭ puĭ pe focŭ să fórbă linŭ, dândŭ foculŭ potrivitŭ ca să nu zvârle capaculŭ, din care să scóţă pe jumĕtate cu picătura şi numaĭ ca treĭ litrurĭ; punĕndu-se acésta într'unŭ clondirŭ, astupându-se bine cu dopŭ de plută, să se ţie la rĕcélă, ferindu-se de căldură cât şi de îngheţŭ, iar cea-laltă rĕmăşiţă din cazanŭ să se lepede.

Acéstă apă este pentru ştersŭ obrazulŭ cu o batistă curată, care va scóte tótă negréţa şi va albi peliţa obrazuluĭ, dându-ĭ unŭ lustru ca la unŭ copilŭ tînĕrŭ.

Pe lângă acésta fereşte faţa de coşurĭ şi jupuiturĭ, scoţêndŭ şi petele ce sunt prinse din timpulŭ veriĭ.

Acéstă apă se întrebuinţéză după vîrsta omuluĭ, în modulŭ următorŭ:

La etatea de 20 anĭ să se ştérgă numaĭ odată pe ḑi, la etatea de 30 anĭ de douĕ orĭ, la 40 anĭ de treĭ orĭ, păzindu-se a nu se şterge maĭ de multe orĭ, căcĭ provócă jupuirea obrazuluĭ în locŭ să o apere.

No. 99.

Pentru bubóie órbe.

Bubóiele órbe se potŭ vindeca în chipulŭ următorŭ:

Ieĭ o scórţă, mĕsorĭ mărimea bubóielorŭ şi facĭ nouĕ rotiţe, în chipulŭ gologanuluĭ, cât buboiulŭ de mare, le învĕlescĭ pe tóte într'o hârtie, făcêndu-le faşicŭ; le lepeḑĭ în crucile drumuluĭ, fără a te înturna cu ochiĭ să te uĭţĭ înapoĭ când te-ĭ înturna acasă; căcĭ nu se vorŭ maĭ face altele.

La bubóiele în fiinţă cauţĭ cépă albă, scoţĭ inima eĭ din mijlocŭ, puĭ în loculŭ eĭ seŭ de lumînare şi apoĭ o puĭ pe focŭ de o cocĭ, după care o legĭ la bubóie ţinêndu-o până va sparge; punêndŭ pe urmă alifie făcută cu céră şi untŭ próspĕtŭ, întinsă pe o peticuţă ca să scótă materia cea rea, să se vindece rana.

No. 100.

Pentru văpsitulŭ pĕruluĭ din albŭ castaniŭ.

Ieĭ varŭ nestinsŭ o jumătate de oca, îlŭ stingĭ în cincĭ oca de apă caldă, într'unŭ vasŭ de lutŭ zmălţuitŭ saŭ căldăruşe spoită, după care îlŭ turburĭ, acoperindu-lŭ bine să stea până a doua ḑi să se limpeḑéscă ca lacrăma; apoĭ să se scurgă acéstă apă fórte încetişorŭ într'unŭ clondirŭ, păzindu-se să nu se amestece cu varulŭ.

Cu acéstă apă de varŭ, după ce se va spĕla de uĭsóre pĕrulŭ bine şi se va usca, să se ude pĕrulŭ de douĕ saŭ treĭ orĭ pe ḑi.

Iar a doua ḑi să ieĭ peatră vînătă, adică sare de aramă, dela spiţărie, cincĭ dramurĭ, acésta prăfuindu-se bine să se topéscă într'o litră de apă de trandafirĭ caldă, şi să se ude pĕrulŭ iarăşĭ de douĕ saŭ treĭ orĭ într'o ḑi, păzindu-se

totŭ-deauna ca pĕrulŭ să fie uscatŭ când te-ĭ uda, și urmândŭ astŭ-felŭ : într'o ḑi cu apă de varŭ și în alta cu cea de sare de aramă.

Urmându-se regulatŭ cu acésta, pĕrulŭ se va face castaniŭ după placŭ.

No. 101.

Pentru văpsitulŭ pĕruluĭ negru.

Să se ica gogoșĭ de rĕsticŭ 20 dramurĭ; acestea pisându-se bine să se puc într'o ólă zmălțuită nouă, cu treĭ litre de apă, să férbă la focŭ linŭ, până ce va scădé ca o litră, după care să storcĭ rĕmășița de 2 litre prin o petică curată.

Apoĭ iceĭ 30 dramurĭ calacanŭ, îlŭ facĭ prafŭ, îlŭ topescĭ în douĕ litre de apă caldă, după acésta să se spele pĕrulŭ bine de unsóre, fórte curatŭ, și să-lŭ lașĭ să se usuce, după care să-lŭ uḑĭ cu zamă de gogoșĭ de răsticŭ, și după ce se va usca bine să-lŭ uḑĭ cu zamă de calaĭcanŭ; și așa să se urmeze, odată cu una, odată cu alta, până se va înnegri pĕrulŭ după placŭ.

Păzindu-se totŭ-deauna ca mânile pe urmă să se spele fórte bine cu soponŭ după tótă udătura pĕruluĭ, spre a nu se văpsi și ele.

No. 102.

Ca să te mutĭ în casă nouă fără să pătimeștĭ.

Să ferbĭ untŭ de nucă, să ungĭ pĕrețiĭ de treĭ orĭ, și nu numaĭ că poțĭ să te muțĭ în casă, ci âncă nicĭ o-dată nu se va prăsi în casă juvinĭ, carĭ potŭ să-țĭ aducă vre-o supĕrare.

No. 103.

Pentru mușcăturĭ de țînțarĭ.

Să ieĭ puținŭ tiriacŭ și să-lŭ amestecĭ cu untŭ-de-migdală, cu care ungêndu-te la mușcătură, îțĭ va trece.

Saú: Să ieĭ frunḑă de bozŭ verde și pe atâta rută; să le pisezĭ în piuliță, să scoțĭ zéma din ele, să o amestecĭ cu oțetŭ și cu douĕ dramurĭ saramură fórtă, care asemenea este de folosŭ, dacă te ungĭ.

No. 104

Alungarea ţînţarilorŭ din casă.

Să afumĭ cu iarbă mare, şi îndată se vorŭ curăţi din casă; saŭ în lipsa aceşteia să facĭ fumŭ de tărîţe.

No. 105.

Pentru gărgăriţe.

Să ieĭ puciósă şi zémă de scrumbie, să ungĭ hambarulŭ saŭ grópa de pâne, şi tóte vorŭ perì.

Orĭ să facĭ leşie cu usturoiŭ multŭ şi să ungĭ grópa saŭ hambarulŭ înainte de a se pune pânea.

No. 106.

Pentru greieriĭ ce cântă în casă.

Să ieĭ paie de mazăre şi să puĭ în mijloculŭ caseĭ sara; peste nópte se vorŭ strînge toţĭ greieriĭ pe paie; atuncĭ să ieĭ paiele binişorŭ să le bagĭ într'unŭ sacŭ şi să le daĭ afară; cu acéstă veĭ scăpa de cântecŭlŭ lorŭ celŭ supĕrăciosŭ.

No. 107.

Pentru muşte.

Să ferbĭ frunḑă de lemnulŭ Domnuluĭ. frunḑă de chimionŭ şi de cimbru şi să stropeştĭ prin casă.

Saŭ: Să puĭ aĭazmă într'unŭ vasŭ, şi câte muşte se vorŭ pune pe dînsulŭ vorŭ perì.

No. 108.

Pentru furnicĭ.

Să se iea de la spiţerie limbricariţă şi puciósă, şi făcêndŭ prafŭ să presurĭ, unde vorŭ fi furnicarĭ.

Saŭ : Să ieĭ dela spiţerie scârna draculuĭ, să o amestecĭ cu drojdie de uleĭ de cânepă şi să tornĭ pe loculŭ, de unde vreĭ să alungĭ furnicariĭ.

No. 109.

Pentru purecĭ.

Să puĭ nóptea pe sub patŭ, prin casă şi chiar în aşternutŭ, pelinŭ verde. şi toţĭ vorŭ perì.

No. 110.

Pentru afumatŭ în casă.

Să strîngĭ vara rădĕcină de iarbă mare; să o înşirĭ pe o sfóră ca să se usuce şi să o ţiĭ de afumatŭ, avêndŭ unŭ mirosŭ fórte plăcutŭ.

No. 111.

Stingerea hogiagurilorŭ.

Făcêndŭ hogiagulŭ, în vîrvulŭ luĭ să aibă unŭ capacŭ de ferŭ bine potrivitŭ şi altulŭ josŭ d'asupra foculuĭ; şi cum veĭ simţi că s'a aprinsŭ funinginea, îndată să închidĭ capaculŭ de susŭ; şi, luândŭ puţină flóre de pucióşă, să o puĭ îndată pe capaculŭ de josŭ presărată şi să o aprindĭ, că îndată ce va arde acésta tótă, funinginea va cade josŭ pe capacŭ, şi nu se va întîmpla focŭ mare.

No. 112.

Când se rĕsădescŭ copaciĭ.

Copaciĭ se rĕsădescŭ de două orĭ pe anŭ : primă-vara în luna luĭ Martie şi tómna în luna luĭ Septembre, căcĭ în altă vreme rĕsădindu-se se vorŭ sminti.

No. 113.

Mutarea copacilorŭ bĕtrânĭ unde vreĭ.

Dacă veĭ voi a muta unŭ copacŭ bĕtrânŭ fără să se smintéscă, maĭ întâiŭ să sepĭ de cu tómnă o grópă unde aĭ să muţĭ copaciĭ, apoĭ iarna pe la Decembre saŭ Ianuarie, să taĭe pămîntulŭ pe departe adâncŭ în prejurulŭ copaculuĭ şi pe de desuptŭ, păzindŭ să nu i se taĭe vr'o viţă din rădĕcină şi apoĭ luându-lŭ binişorŭ cu totŭ pămîntulŭ din prejurulŭ rădĕcineĭ, cât se va puté

să fie maĭ multŭ, să însemnezĭ cu care parte stă la rĕsăritŭ, cu bună chibzuială ca să nu greşeştĭ; şi aşezându-lŭ cu rădĕcina în ceva ca să o ţie cu pămîntulŭ eĭ pe dînsa, precum aĭ scos'o din pămîntŭ, să-lŭ puĭ pe o sanie de boĭ să-lŭ ducĭ unde aĭ trebuinţă, fie şi cale de treĭ saŭ patru ḑile; şi acolo să-lŭ aşezĭ în grópa cea făcută, totŭ precum a statŭ acolo, adică cu aceeaşĭ parte către rĕsăritŭ; şi să-lŭ întăreştĭ în prejurŭ cu pămîntŭ din grópa scósă bine; şi nu numaĭ că nu se va sminti, de veĭ urma mutatulŭ cu regula arĕtată maĭ susŭ, dar încă de va fi roditorŭ, veĭ mânca în acelŭ anŭ şi róde din elŭ.

No. 114.

Cum să depărtezĭ înfloritulŭ pomilorŭ de vreme.

Să puĭ ghĭaţă la rădĕcina pomilorŭ, pe când facŭ mugurĭ şi să o ţiĭ cât veĭ voi să fie întârḑierea de multŭ, şi nu vorŭ înflori de grabă.

No. 115.

Cum se hultuescŭ pomiĭ maĭ bine.

Să taĭ copaculŭ ce aĭ să hultueştĭ cu firiseulŭ tare dreptŭ, să-lŭ crăpĭ cu unŭ cuţitŭ dreptŭ la mijlocŭ, şi apoĭ ascuţindŭ binişorŭ mlădiţa hultuóncă cu socotélă ca de o parte să rĕmâe cojiţa până josŭ, să ieĭ mlădiţa s'o aşezĭ în marginea crăpăturiĭ cu luarea aminte ca să vie cojiţa mlădiţiĭ tocmaĭ în dreptulŭ cójeĭ copaculuĭ; şi aşa făcêndŭ de amêndouĕ marginile, să puĭ céră saŭ smólă topită ca să se umple crăpătura deşartă, şi să legĭ bine cu o pânzătură şi cu sfară fórte strînsă împrejurŭ, cât ţine hultuiala, şi negreşitŭ se va prinde.

Mulţĭ hultuescŭ numaĭ în cójă, dar nu este sigurŭ, copaculŭ hultuindu-se maĭ josŭ este maĭ cu vacŭ şi maĭ fără primejdie.

In vişinŭ se póte hultui cireşŭ, precum şi în cireşŭ, de va avé multe ramurĭ, veĭ puté hultui maĭ multe soiurĭ totŭ într'unŭ copacŭ.

No. 116.

Să daĭ merelorŭ mirosŭ de nucuşóră.

Să puĭ flórc de socŭ uscată într'o cutie, unŭ rêndŭ de florĭ şi unŭ rêndŭ de mere, şi totŭ aşa să se pue merele cu flórea rîndurĭ; apoĭ, învĕlindu-se cutia bine, vorŭ avé merele până în 24 césurĭ mirosŭ de nucuşóră.

No. 117.

Ferirea straelorŭ de moliĭ.

Să se strîngă în luna luĭ Iunie sulcină de câmpŭ; să ieĭ numaĭ beţele acele cu florĭ, să le facĭ mănunchĭ, şi înşirându-le pe aţă, să le ţiĭ afară la umbră până se vorŭ usca; apoĭ din acelea făcêndŭ seculteţe micĭ de pânză, să le puĭ prin strae, şi pe lângă mirosulŭ fórte plăcutŭ ce aduce, negreşitŭ le va feri de molie.

Saŭ : Să iee frunḑă de tutunŭ, punêndŭ în strae iarăşĭ alungă moliele, dar pricinuesce o duhóre grea.

No. 118.

Cum se facŭ apele trebuitóre din erburĭ.

Tóte apele ce se facŭ din erburĭ mirositóre saŭ din florĭ, precum : apă de trandafirŭ, apă de mintă, apă de socŭ, apă de dediţă, apă de rochiţa rôndunelеĭ şi cele-lalte, carĭ sunt trebuitóre pentru felurite lucrurĭ, se prefacŭ de două orĭ, întâiŭ iese posleţulŭ ca şi la rachiŭ şi apoĭ de alŭ doilea fruntea, care se păstréză.

Când se preface apa, să puie în căldăruşe şi d'întâiŭ şi de alŭ doilea erburile dela acele florĭ, precum : soculŭ, trandafirulŭ şi alte de asemenea.

No. 119.

Pentru pete de céră.

Să ieĭ rachiŭ tare şi frecândŭ cu dînsulŭ petele, vorŭ eşi de totŭ.

Saŭ : Să puĭ hârtie şi să se calce cu ferulŭ că le va scóte, de nu se vorŭ cunósce.

No. 120.

Pentru pete de cernélă.

Să fierbĭ într'o tingire apă curată, şi să ţiĭ straiulŭ cu pata de cernélă pe de-asupra aburuluĭ ale aceleĭ ape şi să puĭ puţină zémă de alămâe şi sare fórte măruntă, să puĭ pe pata aceea, pe urmă spĕlândŭ cu apă se va curăţi.

No. 121.

Pentru pata de grăsime.

Pata de grăsime se scóte ca şi petele prevĕḑute la No. 119 pentru céră.

No. 122.

Cum se face apă pentru pete, carĭ nicĭ una nu-ĭ stă împrotivă.

Să ieĭ jumĕtate oca apă curată şi unŭ pumnŭ de cenuşă de drojdie de vinŭ, puţinŭ potaşĭ şi două alămâĭ tăete bucăţele; să le puĭ într'unŭ locŭ, adică într'o sticlă. Să stea 24 de césurĭ, pe urmă să o strecorĭ şi să o păstrezĭ. Când veĭ vrea să scoţĭ petele, să le uḑĭ cu apă de acésta şi pe urmă să le spelĭ cu apă curată; sigurŭ se vorŭ şterge de pe strae.

No. 123.

Pentru rădĕcinile verdeţelorŭ a se face frumóse.

Tóte verdeţurile ce se sémĕnă în grădină; ale cărora rădĕcină este trebuitóre, adică sfecle, morcovĭ, ţelnă, pintrejelŭ şi cele-lalte, pentru ca să créscă marĭ, trebue a se reteza frunḑele pe la mijloculŭ veriĭ, căcĭ atuncea îndată vorŭ cresce în pămîntŭ.

No. 124.

Cum să înflorésca trandafiriĭ maĭ de vreme.

Să siteştĭ o rută între trandafirĭ şi în tótă vremea să o cam muţĭ şi să o uḑĭ sara şi diminéţa cu apă puţină caldă de plóe saŭ de baltă, iar nu de fântână; acésta va grăbi înfloritulŭ, dândŭ flóre în de-ajunsŭ.

No. 125.

Cum să ţiĭ perje verḑĭ până la anulŭ.

Să culegĭ perje când vorŭ fi pe jumătate cópte, să le puĭ într'o balercă, unŭ rĕndŭ de perje şi unŭ rĕndŭ de frunḑă de stejarŭ, până se va umple; pe

urmă să o înfundĭ bine, să o puĭ într'o fântână cu apă şi să o ţiĭ până când veĭ voi; şi când veĭ umbla la dînsele, ţĭ-orŭ păré că atuncea le-aĭ culesŭ de pe copacĭ.

No. 126.

Pentru a se semĕna prin grădinĭ.

Nicĭ-odată la lună nouă să nu se semene în grădină, că verdeţurile nu vorŭ da multŭ rodŭ.

No. 127.

Să păstrezĭ ouĕle fără să se strice.

Să le puĭ în cenuşă uscată cu capulŭ celŭ maĭ grosŭ în josŭ, şi iarăşĭ să le învĕlescĭ cu cenuşă, şi vorŭ sta próspete multă vreme.

No. 128.

Facerea soponuluĭ de spĕlatŭ pe mânĭ.

Să ieĭ draganŭ şi să-lŭ moĭ în apă de trandafirŭ şi să amestecĭ făină de scrobélă de orḑŭ şi albuşŭ de oŭ; să le baţĭ bine, apoĭ să le facĭ rotunde ca mĕrulŭ şi uscându-se, să te spelĭ în locŭ de soponŭ, şi va fi de folosŭ.

No. 129.

Cum să păstrezĭ vênatulŭ să nu se strice.

Să scoţĭ maţele din vĕnatulŭ celŭ cu 4 picióre, iar la pasĕrĭ să scoţĭ şi guşa; la vênatulŭ celŭ cu 4 picióre să nu-ĭ iea pielea, nicĭ la pasĕrĭ penele; să le umpli cu grâŭ saŭ cu altă pâne şi să le bagĭ în hambare învĕlite în pâne şi aşa poţĭ să le păstrezĭ până la Paştĭ próspete.

No. 130.

Cum se facŭ păsĕrile cât de bĕtrâne ca să fie fragete şi gustóse.

Când va fi ca să taĭ păsĕre să-ĭ daĭ înainte cu douĕ saŭ treĭ césurĭ unŭ paharŭ de rachiŭ să bea, apoĭ să-ĭ daĭ drumulŭ să âmble; şi când veĭ tăia-o va fi fórte fragetă la fiertŭ; acésta se póte face şi la pasĕrĭ tinere.

No. 131.

Cum să păstreze bobŭ, fasole, verḑĭ peste iarnă.

Să culegĭ bobŭ saŭ fasole când vorŭ fi tinere și fragete, să ieĭ o putinică curată și să așezĭ într'însa unŭ rêndŭ de păstăĭ și unulŭ de sare până se va împle, apoĭ tescuindu-se bine să stea până veĭ avé trebuință, și atuncĭ voindŭ a face bucate saŭ salată din acelea, să le ţiĭ în apă caldă 12 césurĭ, până va eși sarea; și vorŭ fi ca cum le aĭ culesŭ de pe curpănŭ.

No. 132.

Cum se păstréză pătlăgelele.

Pătlăgelele ce voesce a le pĕstra pe iarnă pentru bucate, să le tae în patru, să le înșire pe șfară subţire și să le pue să se usuce la umbră, unde să nu bată nicĭ sórele, nicĭ vêntulŭ, pentru ca să nu scótă dulcéţa din ele și să stee spânzurate până când veĭ avé trebuinţă; și atuncĭ muindu-se cu apă caldă, poţĭ să facĭ orĭ-ce felŭ de bucate ca și cu próspete.

Pătlăgelele ce se muréză să se despice la mijlocŭ pe patru locurĭ și să puĭ în crăpăturĭ usturoiŭ hăcuitŭ cu frunḑă de ţelnă; apoĭ să opărescĭ frunḑa de ţelnă; să legĭ patlagelele pe la mijlocŭ și să le așezĭ la putină, punêndŭ sare; și să le tescuescĭ fórte bine ca să stee până se vorŭ mura.

No. 133.

Cum se păstréză frunza de vie.

Frunza de vie se culege întru alesŭ care va fi maĭ mare, și să se înșire pe aţă subţire câte șirégurĭ veĭ voi; să o ţiĭ ca să se usuce la locŭ, unde să nu bată nicĭ sórele, nicĭ vêntulŭ, și când veĭ avé trebuinţă de dînsele împindu-o cu apă, o poţĭ întrebuinţa, ca când ar fi atuncĭ culésă după viţă.

No. 134.

Pentru unŭ scolarŭ să înveţe bine.

Să citéscă lecţia de 10 orĭ séra, apoĭ să iee o bucăţică de zahărŭ saŭ pâne să pue în carte până a doua ḑi, sub căpătâiulŭ care dórme; și diminéţa scu

lându-se iar să cetéscă de vr'o câte-va orĭ lecția, să mănânce zahărulŭ saŭ pânea, că va sci lecția pe de rostŭ.

No. 135.

Femeea ca să nu fie bătută de bărbatŭ.

Femeea, când va vedé pe bărbatŭ mâniosŭ și are gândŭ rĕŭ să o bată, îndată să umple gura cu apă și să-șĭ vadă de trébă ținĕndŭ apa în gură, căcĭ bărbatulŭ nu o va bate.

No. 136.

Despre vrăjitoriĭ urale.

Vrăjitoriile urale sunt acestea: căutarea în stele, căutarea în cridă, în oglindă în cărțĭ, în grăunțe (boghĭ), în ghiocŭ și altele, pe carĭ pretinșiĭ vrăjitorĭ se recomandă că aŭ niște cunoștințe secrete, carĭ numaĭ dînșilorŭ li s'aŭ datŭ, de natură; însă acestea sunt numaĭ niște fantasiĭ improvizate de dînșiĭ în scopŭ pentru a amăgi lumea, care crede în acestea și spre a trage folóse dela ceĭ interesațĭ, carĭ le plătescŭ pentru niște asemenea minciunĭ, care din care maĭ gogonate.

Asupra acestora, deși este multŭ de vorbitŭ, dar mĕ mărginescŭ numaĭ a da o puțină explicațiune, după cum și eŭ m'am informatŭ fórte sigurŭ dela maĭ mulțĭ vrăjitorĭ, din care voiŭ cita maĭ la vale pe vre-o câțĭ-va, cum mi-au spusŭ că aŭ făcutŭ și facŭ.

Unŭ vrăjitorŭ de stele, evreŭ numitŭ Ioina Rabinovicĭ din Botoșanĭ, mi-a declaratŭ, că elŭ fiindŭ unŭ omŭ sĕracŭ fără nicĭ unŭ mijlocŭ de căpătuială, când a venitŭ din Galiția în România, și-a închipuitŭ ce să facă pentru a-șĭ puté procura mijlócele de existență, șĭ-a alesŭ calea să se facă vrăjitorŭ; dar ce felŭ de vrăjitorŭ, vrăjitorŭ în stele.

Alésa luĭ profesiune de odată i s'a părutŭ grea, dar șĭ-a închipuitŭ ca de odată să facă teoriĭ pentru a puté spune minciunĭ, și pe urmă să se puie pe practică.

Ce a făcutŭ? A pânditŭ când bolta ceruluĭ era senina și stelele tóte visibile, a eșitŭ afară alegĕndŭ maĭ multe stele pe carĭ le-a împărțitŭ în douĕ divisiunĭ, o divisiune despre rĕsăritŭ, menită pentru a spune de bine, a doua divisiune despre apusŭ pentru a spune de rĕŭ, din care însemnândŭ fórte multe stele a făcutŭ pentru fie-care stea scriere de bine saŭ de rĕŭ; astŭ-felŭ a formatŭ unŭ mare prologŭ de minciunĭ închipuite ca să pótă spune ómenilorŭ.

După acésta prologulŭ ce l'a alcătuitŭ l'a învĕţatŭ pe de rostŭ astŭ-felŭ că putea să spue la minciunĭ de diminéţă până în séră şi să nu le maĭ gătéscă.

Vĕḑêndu-se perfecţionatŭ în arta minciunilorŭ s'a instalatŭ cu locuinţa lângă o crâşmă totŭ a unuĭ evreŭ; angajându-şĭ totŭ o-dată şi unŭ tovarăşŭ pentru spionatŭ, precum şi pe crâşmarulŭ de alăturea l'a înduplecatŭ a-lŭ ajuta în acésta, ca şi dînsulŭ să pótă avé vînḑare în dughiană.

Aranjatŭ în tóte s'a declaratŭ vrăjitorŭ în stele, pornindŭ pe tovarăşulŭ sĕŭ în drépta şi în stânga a publica saŭ a face cunoscutŭ publiculuĭ prostŭ, că este unŭ mare şi bunŭ vrăjitorŭ în stele în cutare locŭ; după care a începutŭ a veni şi primi clienţĭ de vrajă.

Dar pentru a puté să-şĭ esercite maĭ bine profesiunea sa de vrăjitorŭ pre cum şi de a-şĭ puté da unŭ nume de bunŭ ghicitorŭ, a pusŭ regulă că nu póte intra nimenĭ la elŭ fără voie; dar ce fu acésta? Nu că dóră nu putea să priméscă, ci numaĭ ca jidanulŭ crâşmarŭ, în a căruia dughiană se opriaŭ aceĭ carĭ veneaŭ să se vrăjéscă, cu spionulŭ vrăjitoruluĭ să-ĭ spioneze a afla de la dînşiĭ durerile ce aŭ, de i-aŭ făcutŭ ca să vie la vrăjitorŭ; după care pe o parte comunica vrăjitoruluĭ tóte sciinţele ce căpĕta dela ómenĭ, iar pe de alta se făcea stăruitorŭ către vrăjitorŭ să-ĭ priméscă; negreşitŭ că şi eĭ pentru acésta trebuiaŭ să iea deosebită plată.

Vrăjitorulŭ, după ce avea tóte informaţiunile primite dela spioniĭ sĕĭ, chiema pe aceĭ a cărora causă o cunoscea, de-ĭ vrăja; şi astŭ-felŭ ómeniĭ, după ce-şĭ vărsaŭ punga vrăjitoruluĭ şi eşeaŭ de la elŭ, îlŭ credeaŭ că acesta vorbesce cu Dumneḑeŭ de scie tóte cele ale unuĭ omŭ, că să-ĭ spuie suferinţele ce are.

Prin acestŭ faptŭ a atrasŭ atâta lume din tóte părţile, că nu póte să-ĭ dovedéscă cu vrăjitulŭ.

Metoda acésta i-a adusŭ în deajunsŭ cele trebuitóre, rĕmânêndu-ĭ şi prisosŭ, de a făcutŭ şi avere.

Asemenea evreica Reiza Cridăriţa din Iaşĭ, care prin nişte numere cabalistice ce face cu creda, după care spune minciunĭ, a adunatŭ banĭ, şĭ-a făcutŭ proprietăţĭ şi altele, de are deajunsŭ şi de prisosŭ.

Ţiganca Irina Surda din comuna Copălăŭ, jud. Botoşanĭ, vrăjitóre în oglindă şi în ghiocŭ, fiindŭ constrînsă, a declaratŭ că pentru a-şĭ puté agonisi hrana ḑilnică, a găsitŭ şi ea mijloculŭ acesta de a se face vrăjitóre, dar nu ştie nimicŭ.

Vrăjitoriĭ prin boghĭ, cărţĭ, în palmă şi altele nu maĭ puţinŭ şi eĭ nu facŭ altŭ-felŭ, ci numaĭ aşa după cum se arată maĭ susŭ de ceĭ-lalţĭ vrăjitorĭ.

In fine vrăjitoriile urale nu potŭ avé locŭ pentru a fi creḑute, fiindŭ că sunt numaĭ nişte simple minciunĭ improvisate de aceĭ pretinşĭ vrăjitorĭ pentru a puté smulge banĭ şi altele în beneficiulŭ lorŭ dela ómeniĭ devotaţĭ de a crede în vrăjĭ, pentru care propunŭ tuturorŭ să se feréscă de aceştia, căcĭ numaĭ îĭ înşélă.

PARTEA III

REŢETELE LEACURILORŬ ŞI VRĂJITORIILORŬ BĂBEŞTĬ PENTRU VITE ŞI PASĔRĬ.

No. 1.

Pentru a avé vite frumóse şi tarĭ.

Cine va vroi să aĭbă vite bune, să caute vacĭ de rasă românéscă, carĭ, deşi sunt micĭ, dar sunt tarĭ; şi pentru a fi marĭ să se caute taurĭ de rasă unguréscă, carĭ sunt marĭ, să se dee între vacĭ; şi prăsindu-se vorŭ eşi vite marĭ şi puternice de muncă la gospodăriĭ şi preţióse la negustorie.

No. 2.

Pentru şopârlaiţă la viţeĭ.

Şopârlaiţa la viţeĭ este bóla cea maĭ primejdiósă, care se tămăduesce cu zamă de buruiană ce se numesce şopârlaiţă fiartă în apă, saŭ cu şopârlă verde care să se omóre în apă, lăsându-o să i se scurgă sângele acolo, apoĭ să se dee viţeilorŭ să bee acea apă, că le va trece.

No. 3.

Pentru bóla de armurare.

Bóla armurariuluĭ ce lovesce pe mânzaţĭ şi care este primejdiósă, se lecuesce cu farfurie de cea bună pisată ca prafulŭ; amestecându-se cu apă să

li se dee să bee, orĭ cu buruiana ce se chiémă armurare, fértă în borşŭ saŭ vinŭ, din carĭ să li se dee câte douĕ lingurĭ pe gâtŭ în treĭ ḑile.

Acéstă doftorie se face şi se dă atâtŭ la ceĭ bolnavĭ cât şi la ceĭ sănĕtoşĭ, ca să nu se molipséscă, şi este fórte folositóre.

Aceste douĕ bóle aŭ putere până ce viţeiĭ devinŭ gonitorĭ, iar de acolo sunt scăpaţĭ şi nu se maĭ póte avé grijă de acésta.

No. 4.

Cum să dee vaca lapte multŭ.

Pentru ca să dee vaca lapte bunŭ şi multŭ, să se taie urzică mărunţelŭ, să se amestece cu tĕrîţă, şi să se dee vaceĭ ca să mănânce.

No. 5.

Cum se cunósce vaca bună de lapte.

Vaca bună de lapte se cunósce dupe dinţĭ: acea próstă de lapte are 6 dinţĭ, acea de mijlocŭ şépte şi acea de frunte optŭ, care dă doniţa plină.

No. 6.

Cum să păstrezĭ lapte dulce cât îĭ vrea.

Pentru ca să se pĕstreze lapte dulce fără a se înăcri, cum se va mulge, caldŭ fiindŭ, să se arunce într'însulŭ o frunză de busuĭocŭ, şi va sta dulce multă vreme.

No. 7.

Cum să păstrezĭ untulŭ bine.

Dacă untulŭ próspĕtŭ saŭ vechiŭ va cere trebuinţa a se ţine nesăratŭ, fără să se strice, să se ice untulŭ, să se spele bine, să se fiarbă în vasŭ curatŭ o jumĕtate de césŭ; să i se iee spuma, şi atuncĭ să se pue înlăuntru unŭ pumnŭ de păsatŭ saŭ de ovĕsŭ şi pe urmă să se puie în vasŭ curatŭ şi să se ţie şi unŭ anŭ.

No. 8.

Cum se tocmesce untulŭ stricatŭ.

Pentru ca să se facă próspětŭ untulŭ vechiŭ și iute să se pue într'unŭ vasŭ cu borșŭ să fiarbă, până va scădé de unŭ latŭ de mână; și apoĭ sleindu-se, să se spele în treĭ saŭ patru ape, și sărându-se, să se așeze la putină, că va fi ca și celŭ próspětŭ.

No. 9.

Cum se cunósce boulŭ tare de vênă.

Boulŭ celŭ tare de vênă și care ține la drumŭ se cunósce pe dințĭ, care trebue să-ĭ aĭbă ticsițĭ unulŭ lângă altulŭ și cam întorșĭ în lăuntru; iar acelŭ cu dințiĭ rarĭ nu este puternicŭ. Boulŭ vêrtosŭ trebue să fie făcutŭ bine dinainte și grosŭ în picióre.

No. 10.

Pentru îngrășarea vitelorŭ.

Pentru ca să mérgă vitelorŭ bine și să se îngrașe, trebue să se adăpe de pe brósce țestóse, carĭ neapěratŭ sunt trebuitóre a se găsi, unde sunt vite multe și a se ține într'unŭ vasŭ cu apă, pentru ca să se pótă măcarŭ vițeiĭ adăpa cu apă de aceea, că-ĭ folosesce și-ĭ feresce de multe bóle.

No. 11.

Pentru bróscă la vite.

Pentru bróscă la vite albe să se împungă sub limbă.

No. 12.

Pentru curducŭ.

Curduculŭ se vindecă cu usturoiŭ pisatŭ, amestecatŭ în păcură, ungêndŭ de multe orĭ la rană cu unŭ feleștĭucŭ.

No. 13.

Pentru jolnă.

Jolna, pentru ca să se lecuească, trebue să se pârléscă cu o lumînare de céră până va crăpa pielea; după acésta se usucă şi se tămăduesce.

Saŭ: Să se aplice descânteculŭ No. 45, (maĭ susŭ pag. 41), pentru jolnă.

No. 14.

Când vorŭ peri vitele tare.

De vorŭ peri vitele tare, să se iee o bróscă ţestósă saŭ şi maĭ multe, să se pue prin alocure de unde se adapă şi în eslele, unde li se dă demâncare.

Carne de vulpe să se înmóie saŭ să se tóce mĕrunţelŭ şi să se amestece în mâncarea vitelorŭ.

Cenuşă dela argintarŭ, acea ce rĕmâne când se topeşte argintulŭ, să se piseze şi să se dee vitelorŭ când se bolnăvescŭ, fiindŭ lucru cercatŭ şi folositorŭ.

Aceste treĭ leacurĭ însemnate maĭ susŭ sunt şi apĕrătóre şi lecuitóre pentru maĭ multe bóle.

No. 15.

Pentru zgaibă.

Zgaĭba, îndată ce se va simţi, când va arde piciorulŭ, să se frece între unghie cu arcanŭ de lînă până ce se va face carne vie, şi apoĭ să se opăréscă cu untură ferbinte, turnându-se pe unŭ bléhŭ roşu pentru ca să ardă carnea de colo, şi apoĭ să se pue ştréngŭ de păcişale de inŭ mĕrunţelŭ] pisatŭ cu slănină, care să se schimbe totŭ a doua ḑi, până se va lecui.

Dacă zgaĭba nu se va căuta în pripă după rênduiala însemnată şi va lucra in voie până ce se va descoperi, atuncĭa ea sapă totŭ piciorulŭ, îlŭ coşcoveşte pe subt unghie şi se caliceşte vita de ispravă, din care pricină şi piere.

La asemenea întîmplare trebue să se caute şi dacă nu cum-va va fi arḑêndŭ din pricină că póte să fi luatŭ apă, atuncĭ se umflă şi chişiţa, şi trebue să se taie pintenulŭ până ce va da sânge; apoĭ se încrestéză de multe orĭ cât o muche de cuţitŭ, şi apoĭ să se frece piciorulŭ în josŭ până ce va eşi sângele celŭ rĕŭ prin pintenŭ, căcĭ apoĭ se rĕcoreşte; să se dee şi o lingură de vinŭ pe gâtŭ de va fi vita mică şi slabă, iar de va fi grasă jumătate oca.

No. 16.

Pentru sânge la vite.

Sângele, dacă se va sui la vită în susŭ, atuncĭ să se frece pe spinare vêrtosŭ și cu luare aminte, că de se va coborî la picióre apoĭ să se scótă cu rênduiala însemnată maĭ susŭ, iar de nu, apoĭ să se ie sânge de la zmârcŭ, care va ști, iar care nu va ști, pentru ca să nu greșéscă, să taie o bucățică de ureche ca să se rĕcoréscă.

Când se va umfla vita de sângeratŭ, vara saŭ iarna, să se iee soponŭ să se radă, usturoiŭ să se taie bucățele și mălaiŭ cu oțetŭ bunŭ să se amestece și să se tórne pe gâtŭ, și pe urmă să se fugăréscă până se va înăduși; și așa va avé folosŭ.

No. 17.

Pentru ciuma vitelorŭ.

Bolnăvindu-se vitele de ciumă, pentru 10 vite marĭ să se iee o bróscă rîiósă, carĭ se potŭ găsi pe sub tălpile caseĭ, sub petre saŭ sub chirestele vechĭ; să se piseze de vie și să se amestece câte unŭ pumnŭ de marule, de rută, de muștarŭ albŭ, de piperŭ și de sare; să se piseze fiește-care deosebitŭ și să se amestece, să se tórne peste bróscă; să se pue și oțetŭ bunŭ, și după ce se va turna pe gâtulŭ fiește-căreia vite câte 25 dramurĭ rachiŭ încăldịtŭ să se dee și doftoria acésta.

Totŭ pentru bóla acésta, să se caute o scranbiță, să se taie bucățĭ, să se amestece cu păcură, să se puie în pâne și să se dea viteĭ.

Totŭ pentru ciuma vitelorŭ să se puie óuĕ în păcură, să stee treĭ ḑile, și să se dee câte unŭ oŭ la fieşte care vită pe gâtŭ, scoțêndu-se oulŭ în pumnŭ cam cu păcură; și așa să se dea pe gâtŭ, că fórte le va folosi, atâtŭ pe acele lovite cât și acele ce nu se cunoscŭ încă a fi bolnave, dacă numaĭ vorŭ fi într'unŭ cârdŭ cu acele bolnave.

Pentru acéstă bólă este bine, de se va puté, să stee óuĕle și o sĕptĕmână în păcură, fiindŭ atuncĭ maĭ de folosŭ.

Dacă bóla va năpădi pe vită în grabă și nu va încăpé vreme ca să stea óuĕle în păcură măcarŭ treĭ ḑile, atuncĭ numaĭ să se înmóie oulŭ în păcură și să se dee pe gâtulŭ viteĭ, treĭ óuĕ unulŭ după altulŭ, și îndată se va rĕcori.

Să se dea viteĭ tiriacŭ de celŭ bunŭ în luna luĭ Maiŭ și tómna, fiindŭ-că acesta apĕră pe vită de tóte bólele cele rele.

No. 18.

Pentru rane saŭ mușcătură la vite.

Dacă va avé vita rană, precum mușcătură de lupŭ saŭ altŭ-ceva, pentru ca să nu facă vermĭ saŭ să se cureţe de vermĭ, să se amestece varŭ nestinsŭ cu piatră vînătă și să se puie la rană, că se lecuește, saŭ să se caute iarbă roșie care se găsește la bahnă și frunḑă de pepenĭ și să se stórcă zéma acea pe rană măcarŭ câte de două orĭ pe ḑi până ce se va vindeca.

No. 19.

Pentru oĭ.

Oile sunt de maĭ multe soiurĭ și anume: oĭ ţuște, oĭ oltence, cărnăĭ, ţigăĭ și spaniole; dintre carĭ oile ţuște sunt cele maĭ micĭ și maĭ ușorŭ de ţinutŭ, fiindŭ maĭ puţinŭ gingașe și se potŭ hrăni și pe la locurĭ strîmte, când celorŭ-lalte le trebuescŭ locurĭ largĭ, ca să pască și maĭ multă priveghere decât ţuștelorŭ, fiindŭ fórte gingașe.

No. 20.

Tușunatulŭ oilorŭ.

Tușunatulŭ oilorŭ se face îndată după fĕtatŭ, când înpăiază, dar maĭ cu sémă în postulŭ S-ţilorŭ apostolĭ Petru și Pavelŭ, când se așéză și pe brânḑă deosebindu-se și mieiĭ.

No. 21.

Cum se face brânză bună de oĭ.

Brânza de oĭ, pentru ca să fie bună, trebue maĭ întâĭ chibzuită din chĭagŭ, ca să nu-ĭ dee prea multŭ; alŭ doilea, când se scóte cașulŭ din zerŭ să nu-lŭ frământe nicĭ ca cum în strecurătóre, ci numaĭ rupêndu-lŭ în treĭ patru bucăţĭ pentru ca să se scurgă zĕrulŭ, să-lŭ lase în voie, până se va strecura; și apoĭ să-lŭ spânzure cu strecătórea; alŭ treilea să nu-lŭ cetluiască peste mĕsură în strecătóre; și alŭ patrulea să nu curăţéscă cója de pe cașŭ când îlŭ frământă ca să-lŭ bată la putină, pentru că în cója acea este numaĭ untŭ-

Păzindŭ pe ciobanŭ să nu facă altŭ-felŭ, ci numaĭ după cum se arată maĭ susŭ, poţĭ avé brânză bună, căcĭ altŭ-felŭ eĭ scotŭ totŭ untulŭ din brânză pentru dînşiĭ, să aibă pentru balmuşă, lăsândŭ brânza sécă şi fără gustŭ.

No. 22.

Cum se face brânză fiartă de oĭ.

Brânza cea fiartă saŭ sburată se face cu acéstă regulă: se fierbe maĭ întâiŭ laptele şi apoĭ, punêndu-se într'însulŭ unŭ polonicŭ saŭ şi maĭ multŭ de lapte acru, după mulţimea laptelui aceluia, ce ferbe, se sborşeşte; şi să pună în strecătóre după obiceiŭ; meşteşugulŭ este la fiertŭ: să se păzéscă ca să nu se afume, care o póte face dândŭ focŭ tare puţinŭ, saŭ maĭ bine şi fără grijă punêndŭ căldarea acea cu lapte să fiarbă într'unŭ cazanŭ cu uncropŭ, pentru că brânza fiartă, de se va afuma, nu se face.

Brânza sburată se frământă şi se bate la putină ca şi cea-laltă, cu deosebire numaĭ că la frământatŭ să se stropéscă şi cu puţinŭ lapte dulce.

No. 23.

Pregătirea brânzeĭ pentru iarnă.

Brânza cea de vreme şi urda care se face până la sfîrşitulŭ luĭ Iulie nu este bună de ţinutŭ pe iarnă, fiindŭ pe atuncĭ laptele subţire; pentru aceea trebue saŭ să se vîndă saŭ să se mănânce în tómnă; iar dacă trebuinţa cere numaĭ decât a se ţine pe iarnă, trebue a se săra maĭ multŭ decât cea-laltă, pentru ca să nu se strice.

Brânza cea din Augustŭ şi Septembre să se strîngă totŭ-d'a-una pentru casă, căcĭ acea, de va fi bine făcută şi astupată, póte să ţie şi până după Paştĭ.

Tótă chibzuială şi meşteşugulŭ strîngeriĭ fruptuluĭ se cere dela bacĭ saŭ scutarĭ, carĭ sunt neapěratŭ trebuitorĭ la stână.

No. 24.

Cum se face caşcavalulŭ de oĭ.

Caşcavalulŭ de oĭ se face aşa: se înfierbântă o căldare de uncropŭ saŭ de zĕrŭ şi pe urmă luându-se caşulŭ nicĭ tare vechiŭ nicĭ acelŭ próspĕtŭ, ci acelŭ care va umbla pentru caşcavalŭ, să se taie felie subţire într'o doniţă,

şi apoĭ să se opărescă cu uncropŭ saŭ zerŭ şi să se mestece cu o lopăţică în muchĭ; şi totŭ să se prefacă uncropulŭ, vĕrsându-se acelŭ rĕcitŭ din doniţă în căldare, şi totŭ opărindu-se cu ferbinte până se va muia, încât să se tragă ca sacâzulŭ celŭ bunŭ; şi apoĭ luându-se în mânĭ din doniţă să se maĭ frământe, chibzuindŭ să se netezescă ca să nu aibă nicĭ o crăpătură saŭ borticică; şi atuncĭ să se puie în calupŭ, în care să-lŭ radă cu o scândurică pe faţa calupuluĭ; după acea să-lŭ împungă cu o ţepuşă şi să tórne cu mâna salamură d'asupra, pentru ca să-şĭ ice sare în borticele; şi după ce se va maĭ rĕci să se puie cu calupulŭ în salamură saŭ şi fără calupŭ, dacă va fi prinsŭ pentru ca să-şĭ ice sare şi să se întărescă; şi apoĭ să se puie în poliţă la urmă, ca să se svânteze, pâna ce se va usca bine.

Caşulŭ, pentru ca să se cunóscă de umblă bine la caşcavalŭ, trebue să se cerce o bucăţică din caşŭ într'unŭ polonicŭ înainte de a se tăia, opărindu-se şi frămîntându-se cu rênduiala, care se face la caşcavalŭ; şi dacă bucăţica acea, după ce se va muia şi se va frămînta bine se va întinde câtŭ de lungă şi de subţire fără a se rupe, atuncĭ se cunóşte că umblă şi că este caşulŭ bunŭ de caşcavalŭ, iar dacă se va cranpoţi, acela să nu se strice.

Calupurile se facŭ de vesçă de sită în forma şi mărimea trebuinciósă, şi staŭ aşezate pe o scândură bine geluită şi lată maĭ bine de unŭ latŭ de mână într'amêndouĕ părţile decât calupulŭ.

Boţulŭ de caşcavalŭ, puindu-se în calupŭ, să se chibzuéscă ca să privişteścă ceva decât calupulŭ, pentru ca să se póte răzălui şi neteḑi d'asupra; fiindŭ că de va fi maĭ puţinŭ şi se va tipări numaĭ cu mâna nu se face cójă netedă şi rĕmânŭ crăpăturĭ saŭ borte, în care după vreme se face mucegaiŭ.

Caşcavalulŭ bunŭ se potriveşte din opăritŭ şi din mestecatŭ saŭ frămîntatŭ; dacă se va leni în acestŭ de pe urmă şi va apuca a se rĕci aluatulŭ acela şi a se învărtoşa până a nu-lŭ pune în calupŭ, atuncĭ caşcavalulŭ ese secŭ şi scruposŭ (vîrtosŭ).

No. 25.

Pentru cârlanĭ.

Mieiĭ, după ce se deosebescŭ de oĭ, se numescŭ cârlanĭ. Acestia trebuescŭ a avé osebită îngrijire şi pază maĭ alesŭ pe vremea căldurilorŭ; eĭ nu trebue să stea multŭ la unŭ locŭ, nicĭ să-ĭ îngăduie să stea mulţĭ la grămadă şi culcaţĭ, pentru că de ferbinţélă îndată se scocŭ şi pierŭ în iarnă; ci să-ĭ pórte neîncetatŭ şi să-ĭ împrăştie; pentru aceia la cârlanĭ trebue pusŭ ciobanŭ sprintenŭ, harnicŭ şi cercatŭ adesea-orĭ.

Cârlaniĭ, nepăzindu-se cu rênduiala ḑisă maĭ susŭ, cum şi din adăpatŭ, îĭ gă-

sesce gălgara şi dacă nu se vorŭ căuta în pripă să se lecuiască, apoĭ pierŭ.

Bóla acésta este omorîtóre ca şi gălbaza; se prinde maĭ multŭ de tineretŭ; şi se cunoscŭ când sunt lovite, că trece printr'însele; ea este vie în óie ca şi gălbaza, şi în chipulŭ aţelorŭ; îĭ cuprinde şi îĭ mănâncă maiurile, până ce ajunge la fiere ş'apoĭ piere óia.

No. 26.

Pentru galgară la cârlanĭ.

De galgară se lecuescŭ întâiŭ şi maĭ degrabă cu drobŭ; adică îndată ce se va pricepe că sunt lovite şi le va vedé că trece printr'însele, să le dea să pască drobŭ şi îndată se curăţescŭ; şi alŭ doilea în lipsa drobuluĭ să se fiarbă chipăruşŭ roşu în móre de pepenĭ şi să li se dea să bea dimineţile câte o lingură saŭ două, până se vorŭ curăţi.

No. 27.

Pentru miţitulŭ cârlanilorŭ.

Cârlaniĭ trebue să se miţuiască saŭ să se tundă la 10 multŭ până la 20 Iulie, pentru că maĭ întârḑiindu-se cu miţitulŭ nicĭ crescŭ bine, nicĭ încape vreme să facă cojoculŭ trebuinciosŭ pe iarnă, unde să nu fie supuşĭ primejdieĭ.

No. 28.

Pentru berbecĭ.

Berbeciĭ trebue să se alégă şi să se deosebéscă din oĭ în postulŭ Sântă Márieĭ şi să se dea în oĭ după Sf. Dumitru şi în două sĕptĕmânĭ, pentru că după schimbările vremurilorŭ de astăḑĭ este maĭ fără primejdie ca să fete oile maĭ târḑiŭ decât în iarnă, din care pricină se întêmplă simţitóre pagube.

Pentru berbecĭ trebue a se face osebită berbecărie, unde se adună şi se pascŭ numaĭ berbecĭ dela maĭ multe cârdurĭ.

Pentru păstoritulŭ oilorŭ se tocmescŭ ciobanĭ pe socotélă de o sută de vite de la unŭ ciobanŭ, în numĕrulŭ acestora póte fi şi strungarĭ orĭ baciulŭ deosebitŭ.

Óia este lacomă maĭ multŭ la bĕutŭ decât la mâncatŭ, pentru aceia păstorulŭ trebue să o feréscă cu să nu se adape din balcurĭ, din scursurĭ de ape, din gropiţele ce sunt cu apă prin ponóre şi de orĭ-ce apă scârnavă, maĭ alesŭ după plóie, pentru că din acelea câştigă gălbaza.

No. 29.

Pentru gălbază la oĭ.

Bóla acésta este cea maĭ vătămătóre și maĭ primejdiósă pentru oĭ; ea se zămislește din apă necurată, și se face ca o frunḑușóră, pe care înghițind'o óia intră în plămânĭ și o mănâncă până ce ajunge la fiere și apoĭ o omóră.

Gălbaza în óie este vie, pentru că luândŭ din maiulŭ sĕŭ unŭ grăunte de gălbază și punêndu-lŭ pe palmă mișcă și se lungește ca o parà.

Óia se lecuește de gălbază întâiŭ cu drobŭ, de care păscândŭ se curăță ca și cârlaniĭ de gălgară.

Alŭ doilea se lecuește cu zmicele de răchită roșă și chipărușŭ roșu, ferțĭ la unŭ locŭ cu móre de pepenĭ, care să li se dea să bee dela dcuĕ până la treĭ lingurĭ; și alŭ treilea să se iee rachiŭ-spirtŭ, în care să se pue pétră vînătă, și să stee la unŭ locŭ 10 ḑile după care apoĭ să se dee oilorŭ gălbăgióse câte unŭ paharŭ în tótă diminéța. Acéstă de pe urmă doftorie făcêndu-se, numaĭ dacă va fi apucatŭ a ajunge gălbaza la fierea oiĭ, nu póte să scape, iar altmintrelea trebue să se curățéscă. Intr'o ocă de spirtŭ să se pue o mână de pétră vînătă, care ajunge pentru 12 oĭ; daca óia nu va peri până ce se va găti acéstă porție de rachiŭ, apoĭ este scăpată.

Curățindu-se óia de gălbază, dacă va fi cu mielŭ într'însa, la fĕtatŭ ese tótă pe pielea mieluluĭ.

Óeĭ trebue să i se dee pornélă, cum va eși séra din strungă până aprópe de mĭeḑulŭ nopțiĭ, și apoĭ să se aducă la stână, ca să se odihnéscă; asemenea și diminéța cum se va mulge să se pornéscă la câmpŭ.

După mulsŭ să nu se ție în balegĭ saŭ în locŭ udŭ, cum și nóptea când dormŭ; pentru că din umeḑéla aceea se obrintescŭ și dobândescŭ rĕsfulgŭ.

No. 30.

Altŭ leacŭ pentru gălbază

Gălbaza se lecuește și cu rădĕcină de nufĕrŭ saŭ plămână albă, care uscându-se și amestecându-se cu funingine și sare în rachiŭ, să se dee oiĭ să bee; acésta le tămăduește și de tuse.

Totŭ pentru gălbază să se frămênte humă cu sare și cu plévă și uscându-se bine, se pune între oĭ, din care mâncândŭ se tămăduc.

Pentru gălbéză iarășĭ, luându-se plévă de cânepă, să se usuce bine și în-

chiḑêndu-se oile la unŭ locŭ caldŭ, să li se dee fumŭ de acea plévă și vorŭ strănuta tótă bóla afară.

Hemeiulŭ, dându-se la oĭ în mâncare, le este de mare folosŭ și de lécŭ.

No. 31.

Pentru rĕsfulgŭ la oĭ.

Bóla acésta se face la pulpa oieĭ și este lipiciósă; pentru aceea trebue cĭobanulŭ, îndată ce va simţi óia lovită de acésta, care se cunóşte la mulsŭ, dacă va da sânge, apoĭ să o deosebéscă din turmă și să o mulgă într'o gropiţă pe câmpŭ, unde să astupe îndată cu ţărnă, pentru ca să nu trécă pe laptele acela și alte oĭ ca să se umple; acéstă bólă se póte căpĕta, și dacă imașulŭ va fi prea îmbrăcatŭ cu dudăŭ, saŭ buruenosŭ.

Óia se lecuește de acéstă bólă în două chipurĭ : orĭ trebue să se facă o bortă în gingina unuĭ malŭ cât strunga prîn care să pótă încăpea óia, și după ce va da-o prin apă ca să se scalde, să o petrécă prin borta aceea de treĭ, patru orĭ pe ḑi, în multe ḑile; saŭ, de vorŭ fi multe oĭ bolnave și nu va puté ciobanulŭ dovedi, să le alunge pe drumŭ în fugă, cale de 15 minute, și întorcêndu-se să nu le aducă pe același locŭ; dintr'acésta trebue să se vindece.

No. 32.

Pentru stărpe, bólă de picióre.

Stărpătulŭ nu trebue să se pornéscă diminéţa până a nu se rădica roua, ci după ce se va rădica sórele susŭ, fiindŭ-că din acéstă pricină dobândescŭ bóla de picióre și nu se potŭ ţine decât în genunchĭ, și aceea se lecuește, dacă li se petrece pĕrŭ de câne prin ureche.

No. 33.

Pentru vărsatŭ la oĭ.

Bólă primejdiósă pentru oĭ este și vărsatulŭ, pentru care se hultuescŭ prin urechĭ, și acele lovite și acele nelovite cu unŭ acŭ de argintŭ, în urechile căruia să fie petrecutŭ mătase, să se tae câte o bucăţică de mătase, lăsându-se în bortă, pe unde s'a împunsŭ la fieşte-care óie.

No. 34.

Pentru sânge.

Óia este în primejdie şi de sânge, dacă nu o va sângera cĭobanulŭ în pripă, ca să se rĕcorésсă.

Óia pórtă cincĭ lunĭ şi cea bună este de ţine şi până la optŭ mieĭ; încă maĭ bine este a se brăcui totŭ-deauna cele bĕtrâne şi a se preface prin lăsarea mieluţilorŭ.

No. 35.

Cum se cunóşte óia tînĕră.

Óia se cunóşte până la doĭ mieĭ şi pe dinţiĭ ce are maĭ micĭ, iar de la doĭ mieĭ nu se maĭ cunóşte.

Óia tînĕră este cu dinţiĭ albĭ, iar după ce începe a îmbĕtrâni se îngălbinescŭ dinţiĭ.

No. 36.

Pentru dalacŭ la oĭ.

Oile dălăcindu-se, se potŭ tămădui apucându-se în pripă să se stricnéscă, unde se va arĕta capulŭ dalaculuĭ, cu stricnélă în treĭ patru locurĭ, şi apoĭ să se frece pe la locurile acelea în destulŭ cu ţiperigŭ amestecatŭ cu sare. Se maĭ tămăduescŭ încă şi de se vorŭ alunga pe drumŭ, după rênduiala însemnată pentru răsfulgŭ.

No. 37.

Pentru scală la oĭ.

Óia, dacă nu se va păzi ca să stee şi să dórmă la locŭ curatŭ, din mustulŭ balegilorŭ, din udélă şi din necurăţenie, capĕtă la picióre zgaĭbă şi scală; acea d'întâiŭ se face de-asupra unghieĭ şi cea de-a doua între unghie, şi este maĭ rea decât cea întâiŭ.

Indată ce va vedé ciobanulŭ pe óie schĭopătândŭ, să o pipăe la piciorŭ şi de va arde, este semnŭ că a căpĕtatŭ una din aceste bóle, pentru aceea tre-

bue să o pue cu piciorulŭ în zĕrŭ ferbinte, pentru că de va fi zgaĭbă se întórce, iar de va fi scală, trebue să grăbéscă cu coptulŭ, după care se póte tămăduì; de multe orĭ și scala se întórce din zĕrŭ.

Dacă zgaĭba nu s'a pututŭ întórce în pripă și începe a crĕpa de-asupra unghieĭ, atuncĭ se tămăduește în douĕ chipurĭ : orĭ cu scârnă de câne pisată și amestecată cu sare, saŭ opărindu-se cu untură de mascurŭ topită, și pe urmă presărându-se cu sare; să se facă în treĭ patru rêndurĭ, până se lecuește.

Scala se face ca o rîmă, numaĭ maĭ scurtă; însă pornește dintre unghiĭ și se pogóră prin unghie; pentru aceea ciobanulŭ, îndată ce o va simțì, după chipulŭ maĭ susŭ însemnatŭ, să o cerce totŭ-deauna, strângêndŭ și apĕsândŭ unghia oiĭ de desubtŭ cu degetulŭ până va da sânge și atuncĭ să taie cu cuțitulŭ în unghie cât de adâncŭ, până ce va da de vermușorulŭ acela, pe care scoțêndu-lŭ cu vîrfulŭ cuțituluĭ, să tórne îndată în rană untură de mascurŭ topită, și presărândŭ iarășĭ cu sare de-asupra, să o lege cu o peticuță și să o schimbe totŭ cu aceeașĭ rênduială, în treĭ patru rêndurĭ; apoĭ se tămăduește.

Până nu cóce rĕutatea acésta, ce se numește scală, nu dă sânge, când apasă cu degetulŭ în talpă, ci numaĭ arde piciorulŭ; de aceea trebue fórte desŭ cercată și tăiată, numaĭ după ce va da sânge.

Oile nu trebuescŭ multă vreme ținute închise în ocolŭ, nicĭ odihnite măcarŭ de douĕ orĭ în același locŭ, fiindŭ-că din pricinĭ ca acestea dobândescŭ bóle de picióre și de plămânĭ; ci trebue să se ție totŭ la locŭ curatŭ, fiindŭ fórte gingașă la picióre și móle la unghie.

Chĭagulŭ se găsește lângă bârdăhanŭ la orĭ-care miclŭ sugarŭ, dar după ce va paște iarbă perde chĭagulŭ; pentru aceea trebue să se pórte de grije a se lua chĭagulŭ trebuinciosŭ peste vară, până sunt mieiĭ sugarĭ, ca să nu se întêmple smintélă la strînsulŭ fruptuluĭ.

Chĭagulŭ, sărându-se bine și stândŭ la locŭ rĕcorosŭ și curatŭ, póte să se păstreze și din anŭ în anŭ.

No. 38.

Pentru tusa oilorŭ.

Pentru tusa oilorŭ să se iee unŭ dihorŭ jupuitŭ de pele, și ardêndu-se carnea cu óse cu totŭ, să se amestece cu sare și să se dee oilorŭ primăvara, că din aceea vorŭ cunóște odihnă și lécŭ.

No. 39.

Pentru viermele din nasŭ la mieĭ.

Pentru viermele ce facŭ mieiĭ în nasŭ, carĭ vinŭ totŭ din gălgară, să se iee vâscŭ de stejarŭ bĕtrânŭ ce este în vîrfŭ, să se usuce şi să se piseze; să se amestece cu sare, să se dee mieilorŭ în mâncare şi vorŭ câştiga mare folosŭ.

No. 40.

Doftoriĭ din luna luĭ Maiŭ.

Doftoria ce se numeşte a luneĭ luĭ Maiŭ şi care curĕţă tótă rĕutatea ce o potŭ dobândi aceste vite din pricina ierniĭ, este cója de alunŭ, óse de calŭ mortŭ; să se ardă, să se amestece cu sare, şi primă-vara să li se dee, fiindŭ fórte de folosŭ; însă cója de alunŭ să nu se ardă, numaĭ să se piseze.

No. 41.

Pentru căpietură.

Pentru căpietulŭ oilorŭ, se potŭ o samă lecuì, sfredelindu-se cu unŭ sfredelŭ cât de subţire de-asupra ochiuluĭ aceluia, în care parte se învêrteşte óia spre códa ochiuluĭ, şi dacă va puté nimerì să spargă o bĕşicuţă ce este alăturea cu creieriĭ, din care pricină capie óia, se tămădueşte, iar nenimerindu-o, pătimeşte până ce piere.

Dacă căpietura nu se va puté lecuì până aprópe de sfîrşitulŭ luneĭ, să se depărteze oile, câniĭ din turmă îndată saŭ să le taie, fiindŭ-că măcarŭ una din ele de va fi lovită în turmă, intrândŭ în altă lună se face molipsitóre, adică se lovescŭ de bóla acésta şi altele.

No. 42.

Pentru fulgeratŭ.

Óia fulgerată de multe orĭ se póte lecuì, dacă se va frecà la şale în câte va rênduri cu zmicele de alunŭ.

No. 43.

Invĕţătura pentru caĭ.

Calulŭ când este de doĭ anĭ şi jumĕtate, cadŭ doĭ dinţĭ dinainte din falca de josŭ şi doĭ din falca de susŭ; la alŭ patrulea anŭ cadŭ şi ceĭ-alalţĭ dinţĭ, şi la alŭ şéptelea anŭ sunt dinţiĭ toţĭ completĭ saŭ schimbaţĭ, de aceea fie-care póte să se cunóscă până la şépte anĭ, fiindŭ-că are doĭ-spre-ḑece dinţĭ, şése susŭ şi şése josŭ; iar daca va fi calulŭ maĭ mare decât de şépte anĭ, nime nu póte să-ĭ cunóscă aniĭ, fără numaĭ când va avé vre-unŭ calŭ picăturĭ negre prin dinţĭ, póte să se cunóscă până la optŭ saŭ nouĕ anĭ, dar maĭ multŭ nicĭ de cum.

No. 44.

Cum se face curăţenia pentru caĭ.

Curăţenia pentru caĭ se póte face în patru felurĭ şi se obicĭnueşte a se da cailorŭ tómna şi primă-vara.

1. Oulŭ întregŭ să i se dee pe gâtŭ, şi pe urmă să se găséscă carne de vulpe, şi uscându-se să se facă prafŭ şi să se pue untŭ-de-lemnŭ, rachiŭ, usturoiŭ, muştarŭ albŭ, şi la vreme de trebuinţă să i se tórne pe gâtŭ.

2. Puciósă pisată mĕrunţelŭ treĭ dramurĭ, să i se dee în grăunţe treĭ patru ḑile diminéţa şi a doua ḑi séra.

3. Să se fĭarbă secară în apă de plóe, să se dee caluluĭ în treĭ ḑile pe gâtŭ şi grăunţele, carĭ se vorŭ da cailorŭ, să se ude iarăşĭ cu apă de aceea.

4. Să se găsécă fenum-grecum, scârnă de câne, untŭ próspĕtŭ nesăratŭ şi să se dee caluluĭ pe gâtŭ două saŭ treĭ ḑile.

Când se schimbă luna saŭ se împlineşte, să nu se dee cailorŭ nicĭ o doftorie, nicĭ să se iee sânge, afară numaĭ de o primejdie.

No. 45.

Pentru zolză saŭ gâlcă la caĭ.

Pentru zolzĭ saŭ gâlcile ce găsescŭ pe caiĭ tinerĭ, unde va eşi gâlca la gâtŭ, îndată să se ungă cu păcură la loculŭ acela de două saŭ treĭ orĭ pe ḑi, pentru ca să nu cócă; iar întêmplându-se să se spargă gâlca aceea, să se iee apă curată, să se amestece cu sare şi să se spele loculŭ acela; pe urmă să se iee

miere, să se amestece cu untură de epure și să se pue pe loculŭ acela ca să scótă tótă rĕutatea, și când va fi gâlca mare și nu va sparge, să se pue untură veche de mascurŭ cu usturoiŭ pisatŭ, și dacă se va muia bine, să se împungă cu lanțeta saŭ stricnéla și după ce se va scurge tótă materia, să se pue la rană secară fiartă, ca nu cum-va să se facă carne putredă la rană, în vreme când va lovi calulŭ de acésta; se póte a i se da și săcară să mănânce, fiindŭ fórte de folosŭ.

Pentru ca să se curețe calulŭ în lăuntru de bóla maĭ susŭ ḑisă, să se iea albușurĭ de la patru oue, și douĕ dramurĭ de tămâie pisată, și prin săcială să se tórne caluluĭ în gâtŭ; la astŭ-felŭ de nenorocire trebue să se dea caluluĭ doftoria acésta cât de curêndŭ, ca nu cum-va să cadă în bóla răpciugeĭ.

No. 46.

Pentru răpciugă.

Pentru răpciugă trebue să se iee flóre de socŭ și nechită, adică buruiana găiniĭ, să se fiarbă douĕ césurĭ în apă și să se dee caluluĭ să bea.

Totŭ pentru răpciugă să se móie briŭ negru nóptea în rachiŭ, să se tórne caluluĭ pe nasŭ și cu bună sémă îĭ va trece.

No. 47.

Pentru albață.

Pentru albață să se iee piatră vênătă de cea bună, să se frece albața caluluĭ încetŭ, păzindu-se ca nu cum-va să se atingă ochiulŭ, unde este curatŭ.

Pentru albață să se iee de la spițerie tunimŭ, saŭ turcesce tutica, să se piseze bine și să se pue caluluĭ în ochĭ de douĕ orĭ pe ḑi.

Totŭ pentru albață să se amestece rădĕcină de piperŭ cu ochiŭ de sare și să se sufle caluluĭ în ochiŭ.

No. 48.

Pentru betejirea caluluĭ la piciorŭ.

Dacă se va beteji calulŭ josŭ la piciorŭ, să se iee câte-va ouĕ, să se bată cu cenușă și încălḑindu-se să se pue împrejurulŭ copiteĭ saŭ și josŭ, și îĭ va trece.

No. 49.

Când se vorŭ usca caluluĭ copitele tare.

Când caluluĭ i se vorŭ uscà copitele prea tare, să se taie usturoiŭ mărunţelŭ şi miere, balegă próspĕtă de calŭ, lapte dulce, mĕduvă de boŭ; să se amestece şi să se oblojéscă copitele caluluĭ.

No. 50.

Pentru ca să créscă copitele la calŭ.

Pentru ca să créscă copitele caluluĭ, să se iee seŭ de capră, smólă négră de la cismarĭ, untŭ-de-lemnŭ şi aloĭ de inŭ, miere, céră, câtŭ-va trebui pentru numĕrulŭ cailorŭ; să se pue la focŭ, să se topéscă tóte şi să se ungă copitele caluluĭ în tótă ḑiua.

Pentru acéstă trebuinţă póte sluji iarăşĭ gulie uscată cu untură de mascurŭ, ungêndu-se până în două sĕptĕmânĭ, se va îndrepta; orĭ să se piseze racĭ próspeţĭ cu sĕmînţă de inŭ şi miere, şi făcêndu-se caluluĭ încălţăminte de piele să se ungă copita cu unsóre de acésta, că trebue să-ĭ tréca.

No. 51.

Pentru calulŭ aprinsŭ.

Pentru calulŭ aprinsŭ să se iea rachiŭ slabŭ o oca şi piperŭ nepisatŭ saŭ pisatŭ, de treĭ parale şi amestecându-se să se tórne caluluĭ în gâtŭ, dar maĭ înainte să se învelésca ca să se înăduşéscă.

Totŭ pentru aprinsŭ să se fărîme şépte ouĕ cu totulŭ, şi prin săcélă să i se tórne caluluĭ pe gâtŭ; orĭ să se iee frunḑă de curechiŭ, să se amestece cu podbalŭ, să se piseze bine şi scurgêndu-se zéma dintr'însulŭ să se tórne caluluĭ pe nasŭ.

No. 52.

Pentru sânge rĕŭ la calŭ.

Calulŭ ce va căpĕtà sânge rĕŭ la picióre, saŭ din grăunţe se va vĕtămà, se cunósce şi se lecueşte cu chipurĭ următóre:

Când calulŭ nu are poftă la mâncare, şi are deşertulŭ umflatŭ şi din sine-şĭ

iar cam umflatŭ, îĭ curge din nasŭ, tremură din picióre, se împleticeşte şi şéde plecatŭ şi când se culcă nu póte să zacă neculcatŭ.

La acéstă bólă trebue curêndŭ să se facă doctorie, până nu se umflă piciórele, să se caute la nasŭ că are treĭ vine şi între acelea este una umflată, să se iee unŭ acŭ cu aţă, să se petrécă pe dedesubtulŭ vineĭ, să se tragă cu aţa bine cam afară şi pe urmă să se taie cu cuţitaşulŭ o bucăţică din vênă şi îndată îĭ va trece.

No. 53.

Pentru apă la calŭ.

Pentru apă la calŭ adică apucare, să se înhame la lucru greŭ. Să tragă până va ostenì, saŭ să se încalece; să se pórte până va asudà bine, şi pe urmă să se pue la unŭ locŭ, unde să se pótă odihnì şi să se usuce sudórea şi pe urmă iară să se pue la hamŭ, şi să se facă aşa de vre-o câte-va orĭ, că-ĭ va trece. Pe urmă să se iee treĭ cepe, să se taie în patru, să se puie într'unŭ vasŭ, să se tórne pe deasupra o oca de vinŭ saŭ de oţetŭ şi turnându-se caluluĭ pe gâtŭ, să se încalece şi să se plimbe atuncea, nedându-se de mâncatŭ nicĭ de bĕutŭ până în 6 césurĭ.

No. 54.

Pentru bólă de vêntŭ, adică apucare.

Pentru bóla de vêntŭ saŭ apucare să se radă vre-o câte-va calupurĭ de săpunŭ, să se amestece în vre-o bĕutură óre-care, să i-se dee şi să i se lase sânge din vinele dintre urechĭ.

Dacă se va simţì calulŭ din pricina grăunţilorŭ, să se bage în apă de totŭ, să şédă unŭ césŭ, şi pe urmă să se alerge până se va umple de sufletŭ, şi atuncea să i se iee sânge de la amêndouĕ piciórele şi se va folosì.

Aceste bóle maĭ susŭ ḑise lovindŭ pe calŭ, se ḑice că a luatŭ apă, însă ele nascŭ din deosebite pricinĭ, precum din vêntŭ, din orḑŭ, din apă, din frigŭ, din ostenélă, din răcélă, şi se numescŭ europenesce ohfatŭ şi turcesce lapalama.

No. 55.

Pentru tuse la caĭ.

Calulŭ când îlŭ găsesce tusa, cât de curêndŭ să se tămăduiască ca nu cumva să se apuce a se învechì. Să se iee lemnulŭ Domnuluĭ, cornŭ de capră fre-

catŭ, hreanŭ și plumbŭ de la postavŭ, care este cu pecete; aceste să se taie mărunțelŭ, să se amestece tóte, și diminéța și séra să se dee caluluĭ în grăunțe; numaĭ să se privegheze ca și orzulŭ saŭ ovĕzulŭ să nu aibă într'însulŭ vre-o pană, iară negăsindu-se doſtoria acésta să se dee caluluĭ, fără zăbavă, ridichĭ tăiate mărunțelŭ în grăunțe în tótă vremea.

Când se va da apă caluluĭ cu tusă, să se dee acasă; să se iea pâsatŭ și puțină salamură, să se amestece în apă și apoĭ să se adape, căcĭ va dobândi mare folosŭ.

No. 56.

Pentru oſtigă la caĭ.

Pentru oftigă saŭ înădușală, să se iea o jumĕtate oca untŭ-de-lemnŭ și o șopârlă vie, să se pue într'o ólă nouă, însă să se lipéscă cu aluatŭ pe de-asupra ca să nu se rĕsufle; în cât să se fiarbă totă ḑiua, și pe urmă să se împartă în treĭ părțĭ și să se tórne caluluĭ pe gâtŭ prin săcélă.

Totŭ pentru acéstă patimă să se iea untŭ-de-lemnŭ, zahărŭ și miere câte 150 dramurĭ de fie-care, sămînță de cânepă 300 dramurĭ, selvie optŭ dramurĭ, apă de trandafirŭ 20 dramurĭ, și amestecându-se tóte la unŭ locŭ să se prăjéscă pe cărbunĭ, și să se dee caluluĭ pe gâtŭ câte o lingură odată, și cu bună sémă se va vindecà.

No. 57.

Pentru splină.

Pentru splină când calulŭ se uită în stânga și se miróse la pântece acolo în stânga, este știutŭ că are durere de splină; atuncea la a treia cóstă să se împungă cu sula, atâtŭ de adâncŭ până va ajunge splina, după care sigurŭ îĭ va trece.

No. 58.

Când se opreşte udulŭ.

Dacă calulŭ nu se va puté pișa, maĭ întâiŭ să se bage în grajdŭ, să se ție ca unŭ césŭ și pe urmă de nu se va puté pișa, să se caute, de nu are pétră; să se aștérnă puțină frunḑă de mestécănŭ sub dînsulŭ, să se scótă unŭ pĕrŭ din códa luĭ cu socotélă și să se bage în svolicŭ în lăuntru, iar de bĕutŭ să i se dea inibaharŭ pisatŭ și rădĕcină de piperŭ amestecată cu vinŭ.

Pentru ca să se scótă piatra de la calŭ, să se piseze cornŭ de cerbŭ mărunţelŭ, care amestecându-se cu vinŭ saŭ cu bere să i se dee pe gâtŭ şi va lepĕda piatra.

No. 59.

Când va face calulŭ perĭ de câne.

Când va face calulŭ perĭ de câne saŭ perĭ rĕĭ la códă orĭ la altŭ locŭ, să se ice lapţĭ de scrumbie, carĭ spĕlându-se bine de sare, să se pue unde are periĭ aceia şi vorŭ cădé; orĭ să se iee pâne ferbinte de orḑŭ, să se pue unde este pĕrulŭ acela şi pe urmă să se ungă cu untŭ-de-lemnŭ carnea acolo, pentru ca să créscă altŭ pĕrŭ.

Când se bolnăveşte calulŭ de unghişóră, să se ungă cât maĭ curêndŭ cu miere la amêndoĭ ochiĭ şi vinele urechilorŭ, să se încresteze în cruce până va da sânge, şi să se frece cu sare, că-ĭ va trece.

No. 60.

Pentru şoriceĭ la calŭ.

Când găseştĭ pe calŭ şoriceĭ, să se stricnéscă după ureche cu lanţeta şi cu unŭ acŭ să i se scótă, iar nările să se strângă cu mâna tare ca să strănute; de se va umflà după tăere, atuncĭ să se iee oloĭ de inŭ şi amestecându-se cu sare să se ungă; orĭ să se iee sĕminţă de inŭ, să se férbă cu oţetŭ saŭ cu vinŭ şi cu cépă, să se pue la ureche şi îĭ va trece.

No. 61.

Pentru ciuma cailorŭ.

Pentru ciuma cailorŭ foloseşte carnea de ursŭ tăiată mĕrunţelŭ şi dată în grăunţe, orĭ cójă de lemnŭ de frasinŭ, să se pue în tróca, de unde beaŭ caiĭ; acésta este de folosŭ nu numaĭ pentru caĭ, ci şi pentru alte vite, după care bóla nu le maĭ loveşte.

No. 62.

Pentru cârtiţă la calŭ.

Pentru cârtiţă la calŭ, trebue cu unŭ ferŭ arsŭ să se ardă carnea cea stricată din prejurulŭ răniĭ şi pe urmă să se iee apă, de care rĕmâne în căldare,

când scóte rachiŭ, care se numeşte lagherŭ; să se spele cu apă de aceea saŭ cu untŭ próspĕtŭ, orĭ cu smântână; la acéstă bólă nu trebue să i se iee sânge.

De cârtiţă se tămădueşte iarăşĭ cu fiere de vacă, miere şi oţetŭ tare, care să se lege la rană în treĭ serĭ şi treĭ dimineţĭ şi pe urmă să se ardă cu unŭ ferŭ fórte ferbinte, după care iar să se ungă cu miere saŭ untŭ-de-lemnŭ şi va trece.

No. 63.

Pentu calulŭ spetitŭ.

De se va speti calulŭ, să-lŭ frecĭ întâiŭ cu o traistă pe spinare şi pe piciorulŭ care este spetitŭ, până se va încălḑi bine, şi apoĭ să se lovéscă cu sula în spata cea bolnavă; se póte însă lăsa şi sânge din vinele dintre copite, şi să se lase să curgă sânge multŭ că nu strică, pe urmă să se încalice ca să umble până se va încălḑi bine, şi atuncĭ să i se slobódă sânge din spata cea bolnavă; apoĭ să se iee cincĭ ouĕ próspete, care amestecându-se cu mălaiŭ şi cu untŭ-de-lemnŭ, să se facă din ele unŭ blasturŭ, să se ungă de susŭ până la copită şi treĭ ḑile să nu se spele Când se va spĕla să ieĭ soponŭ bunŭ amestecatŭ cu rachiŭ şi prăjitŭ pe focŭ şi încetŭ, încetŭ, să-lŭ spelĭ, că-ĭ va trece.

No. 64.

Pentru calulŭ săgnitŭ.

Pentru calulŭ săgnitŭ să se iee piele de şérpe, care uscându-se bine, să se facă prafŭ şi să se presare pe rană, orĭ cu nepita saŭ cu buruiana găinìĭ.

Totŭ pentru sagnă să iee smólă de talpă veche arsă, şi şoricŭ de porcŭ arsŭ, dar întâiŭ să se spele rana cu dubală dela cojocarĭ şi cu flóre de fînŭ, să se spele ferbinte; apoĭ să se presóre cu prafurĭ de acele, că-ĭ va trece.

No. 65.

Pentru spazmu la caĭ.

Apucândŭ pe calŭ spazmulŭ, se póte cunóşte, când începe a se întinde pe locŭ, a clăti cu capulŭ, a se uĭta cu ochĭ spărioşĭ, a nu sta cu piciórele pe locŭ, tremură, cade la pămîntŭ şi îĭ ese din nărĭ spumă; atuncĭ îndată să se tórne apă pe elŭ şi pe urmă să se învĕléscă bine ca să se înăduşéscă, până îĭ va trece bóla.

Pentru doftoriĭ de spazmu să ieĭ copită de cerbŭ şi să o facĭ prafŭ; apoĭ să amestecĭ treĭ dramurĭ de acésta cu jumĕtate oca de oţetŭ tare şi să da caluluĭ treĭ ḑile de-a rêndulŭ.

Totŭ pentru acésta să i se dee silitră în grăunţe; să se afume cu pae de bobŭ şi cu rută saŭ cu rozmarinŭ; iar în apă să i se dee tiriacŭ.

No. 66.

Pentru limbricĭ la caĭ.

Pentru limbricĭ totŭ-deauna trebue să se păzéscă calulŭ când este lacomŭ; să nu i se dee prea multe grăunţe şi grăunţele să fie bune, să nu aĭbă vre-unŭ mirosŭ, pentru că din acésta se întêmplă pricinĭ multe. Când şéde calulŭ prinsŭ şi cu piciorulŭ de dinapoĭ se scarpină la inimă şi clăteşte desŭ cu capulŭ, saŭ se muşcă cu gura la inimă, atuncĭ să se facă acéstă doftorie: întâiŭ să se iee cójă de oŭ pisată bine, prafŭ dela ţiganĭ o a patra parte, pe cât încape în cójă, piperŭ o a cincea parte şi amestecându-le în oţetŭ, maĭ întâiŭ să se tórne caluluĭ puţinŭ rachiŭ caldŭ pe gâtŭ şi apoĭ să i se tórne doftoria cu oţetulŭ.

Totŭ pentru acésta se póte da caluluĭ şi piperŭ pisatŭ, muştarŭ, prafŭ de cornŭ de cerbŭ arsŭ şi silitră în lapte dulce, orĭ în vinŭ saŭ în oţetŭ.

No. 67.

Pentru zîmbre.

Pentru zîmbre la caĭ, cum se va înţelege calulŭ că nu mănâncă grăunţele bine, să se tae cu fórfecele două ţîţînĭ, ce se facŭ sub limbă şi să se frece cu sare pe acele, şi falca de susŭ să se ardă cu sare.

No. 68.

Când se întăreşte calulŭ la inimă.

Când se întăreşte calulŭ la inimă atuncĭ i se umflă inima, şi se frécă înderăptŭ la parte; pentru doftorie să se tae o bucată de soponŭ mĕrunţelŭ şi puindu-se într'o jumĕtate de ocă de apă, să i se tórne pe gâtŭ, orĭ să i se tórne zĕrŭ caldŭ de capră saŭ lapte dulce.

No. 69.

Pentru îngrăşatŭ

Pentru îngrăşatulŭ cailorŭ să ieĭ o ocă de rută, optŭ dramurĭ de smirnă, treĭ-ḑecĭ dramurĭ inibabarŭ, două-ḑecĭ dramurĭ chimionŭ şi optŭ dramurĭ untŭ-de-lemnŭ, pe carĭ pisându-le în piuliţă, să se fiarbă în vinŭ vechiŭ şi treĭ ḑile să daĭ caluluĭ în apă.

Totŭ pentru îngrăşatŭ să ieĭ şése dramurĭ puciósă, două dramurĭ smirnă, dóuĕ óuĕ, care amestecându-le cu vinŭ, să le daĭ caluluĭ.

Asemenea este bine pentru îngrăşatŭ a da caluluĭ în tărîţe castane curăţite, uscate şi pisate.

No. 70.

Unŭ blasturŭ folositorŭ la caĭ.

Unsórea saŭ blasturulŭ caluluĭ orĭ la ce rană, se face într'acestŭ chipŭ: să iee pétră acră arsă, céră galbenă 30 dramurĭ, tremetinŭ 8 dramurĭ, untŭ-de-lemnŭ 150 dramurĭ, carĭ îngroşindu-se bine la focŭ, facŭ unŭ blasturŭ folositorŭ.

Altŭ blasturŭ se face, prăjindu-se slănină veche, seŭ de capră, răşină galbenă cu untŭ asemenea vechiŭ şi céră de roiŭ.

No. 71.

Când se curăţă copita până la carne.

Când se curăţă copita până la carne să se iee puciósă, smólă, sĕŭ; să se fiarbă şi ferbinte să se pue sub copită.

No. 72.

Când se ajunge calulŭ cu potcóva

Când se ajunge calulŭ cu potcóva la piciorŭ să se iee pâne caldă, care amestecându-se cu sare multă, să se pue la loculŭ acela în tóte ḑilele şi să se fereduéscă piciorulŭ în apă; iar când se va face rană, să se spele rana cu oţetŭ şi să se presóre cu grinşpanŭ, adică sarŭ, şi să se pice pe de-asupra cu slănină.

No. 73.

Când îşĭ va strica calulŭ piciorulŭ.

Când îşĭ va strica calulŭ piciorulŭ, să se iee bolusu arminica (?) 12 dramurĭ, chelerminŭ, adică pămîntŭ armenescŭ, mălaiŭ měrunţelŭ jumětate de ocă, albuşŭ de la 10 ouě, patru dramurĭ pétră acră; să se fearbă în oţetŭ bine, şi întâiŭ să se aburéscă piciorulŭ caluluĭ cu hemeiŭ; să se oblojéscă cu blasturulŭ celŭ maĭ susŭ numitŭ şi să se ţie în căldură.

No. 74.

Când se umflă calulŭ la piciorŭ.

Când se umflă calulŭ la piciorŭ să se iee mălaiŭ mărunţelŭ jumětate ocă, sare jumětate oca, silitră 100 dramurĭ, smólă tare de la cismarĭ; şi fierbându-se tare cu oţetŭ, când vorŭ fi calde, să se oblojéscă piciorulŭ; şi, de va fi umflătura orĭ vechie orĭ nouă, se tămădueşte.

No. 75.

Când se umflă calulŭ la inimă.

Când se umflă calulŭ la inimă saŭ în altŭ locŭ să se iee slănină vechie, şése căpăţînĭ usturoiŭ, unŭ oŭ, aluatŭ de la pitarĭ, treĭ racĭ viĭ, treĭ muşte de Spanica şi o buruiană ce se chiamă nemţeşte Geisswurzel, (barca capriĭ), catranŭ, nucĭ, untură de iepure; să se ungă loculŭ celŭ umflatŭ şi se va cunósce folosulŭ.

No. 76.

Când va avé calulŭ rană vechie.

Când va avé calulŭ rană vechie, să se iee găinaţŭ vechiŭ, varŭ, mieře; să se amestece la unŭ locŭ şi să se ungă la rană.

No. 77.

Pentru muşcătură de şérpe.

Când va muşca şérpele pe calŭ să i se dee tiriacŭ să mănânce.
Saŭ să se aplice descântecele No. 34, 35 şi 36 (maĭ susŭ pag 33—34).

No. 78.

Când se va umfla calulŭ la gâtŭ.

Când se va umfla calulŭ la gâtŭ, să se iee jumĕtate oca slănină sărată, optŭ dramurĭ de rută murată, o litră de untŭ-de-lemnŭ; tóte să se amestece şi să se ungă calulŭ la loculŭ acela, unde este umflatŭ; acésta este bună şi pentru rapănŭ.

No. 79.

Pentru albaţă la calŭ.

Pentru albaţă la calŭ să ieĭ unŭ dramŭ de vitriolŭ albŭ, 20 dramurĭ apă de trandafirŭ şi cu acésta să spelĭ ochiulŭ, după ce se va curăţi cu pétră vênătă, precum s'a ḑisŭ în o reţetă maĭ susŭ (pag. 107).

No. 80.

Când suflă calulŭ greŭ de la inimă.

Când suflă calulŭ greŭ de la inimă să se iee enupere şi buruiana ce se chémă nemţeşte Nusswurzel, adică rădĕcina alunuluĭ; să se fiarbă în apă, şi pe urmă se lasă să se aşeze 24 de césurĭ, şi apoĭ să se dee caluluĭ să bee; şi buruiana numită pe nemţeşte Rainfarn să i se bage pe nasŭ.

No. 81.

Când calulŭ este bătutŭ de şea.

Calulŭ fiindŭ bătutŭ de şea, îndată să se pue baligă de calŭ próspătă pe bătătură şi deasupra poclăḑile, închingându-lŭ să stee aşa, că îĭ va trece.

No. 82.

Pentru dalacŭ.

Dlaculŭ la calŭ se cunósce prin o umflătură lungă ce se face pe pântece şi nu póte sta în locŭ.

Indată ce se simte dalaculŭ, în pripă să se iee spanţŭ de munte, şi se vîre treĭ fire micĭ câtŭ unŭ firŭ de orḑŭ sub pielea caluluĭ la pieptŭ, după care să se pórte calulŭ.

Spanţulŭ va trage tótă acea umflătură la pieptŭ, unde va sparge şi va curge tótă materia cea rea, după care calulŭ se va răcori si se va îndrepta.

No. 83.

Pentru durerĭ de gură la rîmătorĭ.

Când pe rîmătorĭ iĭ va cuprinde durerea de gură, eĭ facŭ nisce băşicĭ pe limbă; şi când se învecheşte, amuţescŭ din gâtŭ; să se facă prafŭ de sîrmă de antimonium, să-lŭ amestecĭ cu puţină făină de orḑŭ, şi cu prafulŭ acesta să se frece la limbă.

Acéstă sîrmă este curăţitóre de sânge, este bună de durerea guriĭ, de rănĭ; numaĭ trebue curêndŭ întrebuinţată.

No. 84.

Pentru vermĭ la rîmătorĭ.

Când mascuriĭ vorŭ prinde vre-o rană şi va face vermĭ, să se piseze pétră vênătă, mărunţelŭ ca făina, şi să se tórne în rană, şi apoĭ să se ungă cu untură veche de mascurŭ fiindŭ lucru încercatŭ, şi e folositorŭ.

No. 85.

Pentru brâncă.

Pentru ca să se isbăvéscă mascuriĭ de brâncă să li se dee mazăre fiartă să mănânce.

Păstoriĭ mascurilorŭ saŭ unŭ altŭ omŭ să aibă de obiceiŭ ca să se pişe în treuca, de unde béŭ dînşiĭ apă.

Totŭ pentru acésta să se caute o bróscă rîiósă, să se piseze şi să se dee la mascurŭ în zărŭ saŭ brahă, ca să mănânce.

Asemenea să se bată treĭ ştifte (ţinte) de la unŭ călcâiŭ de ciobotă azvêrlită prin gunoiŭ în treuca din care beŭ apă; iară este bine şi fereşte de brâncă.

No. 86.

Pentru stupĭ ca să roiască.

Să se iee treĭ ocă sĕmînţă de cânepă, să o pue în apă să şadă o ḑi şi o nópte, ca să se móie; şi pe urmă să o scoţĭ ca să se usuce puţinŭ şi să ieĭ o ólă mare smălţuită, să puĭ sĕmînţa pînă la jumĕtatea óleĭ, şi în fundulŭ óleĭ să fie o bortă mică, iar deasupra să se pue unŭ capacŭ lipitŭ bine cu humă prin prejurŭ; şi óla o îngrópă până la jumĕtate în pămîntŭ; sub ólă să se pue unŭ capacŭ, ca făcêndu-se focŭ de-asupra óleĭ, să aibă unde pica din ólă unŭ oloiŭ, pe care amestecându-lŭ cu o ocă miere, să ungĭ stupiĭ pe dinăuntru; că fórte vorŭ roi.

Totŭ pentru acésta să se semene aprópe de prisacă, măcarŭ 40 de prăjinĭ hrişcă ceva maĭ din vreme decât după obiceiŭ, astŭ-felŭ că pe vremea roiştiĭ să fie înflorită, căcĭ cu acésta multŭ se ajută stupiĭ.

No. 87.

Pentru ca să nu móră albinele şi să le mérgă bine.

Când se găsescŭ multe albine mórte sub ştiubeiŭ, să li se dee miere cu prafŭ de Galaţĭ; să li se dee trandafirŭ albŭ prăjitŭ cu miere, să se afume câte odată cu tămâie; strafidiile asemenea sunt de folosŭ, precum şi apă de trandafirŭ fiartă cu chimeonŭ şi îndulcită cu miere saŭ zémă de mărarŭ cu miere, cercându-se din tóte; cu care maĭ bine le va merge, aceea să li se dee.

No. 88.

Ca să nu mănânce şórecii albinele.

Să se iee de la spiţerie şoricească; amestecându-se cu tărîţe de păpuşoiŭ să se pue pe şindilă printre ştubeiŭ în temnicŭ; că eĭ mâncândŭ se otrăvescŭ şi pierŭ, însă totŭ-d'a-una în fie-care sĕptĕmână trebue căutate şi curăţite de stricăciune şi de şórecĭ; şi poţĭ pune şi maĭ multe batele (capcanĭ) printre ştiubeiŭ pentru prinderea şórecilorŭ; şi astŭ-felŭ vorŭ fi scăpate de primejdie.

No. 89.

Pentru întreţinerea pĕsĕrilorŭ.

Să se fiarbă cartofĭ cu apă şi apoĭ făcăluindu-se să se dee pĕsĕrilorŭ să mănânce, saŭ sfecle hăcuite fórte mărunţelŭ şi amestecate cu tărîţe.

Pentru îngrăşatulŭ raţelorŭ este bine a li se da nisipŭ curatŭ amestecatŭ cu tărîţe.

No. 90.

Ingrăşarea pĕsĕrilorŭ.

Pentru ca să se îngraşe pĕsĕrile bine, trebue patru sĕptĕmânĭ. Gâsca şi curca, ca să se îngrijéscă bine, trebue îndopate, adică hrănite cu sila până li se umple guşa, séra şi diminéţa; dar mâncarea trebue să fie pusă în apă, pentru ca să lunece când se va hrănì pasĕrea, care trebue să stee închisă în cuşcă, unde să nu aĭbă locŭ să umble; de se va puté şi cu despărţitură pentru fieş-care, în cât numaĭ capulŭ să pótă scóte prin gratie ca să bee apă; treucuţa să se aşeze lângă cuşcă şi să stee totŭ plină cu apă.

Pasĕrea, când va fi vremea de hrănitŭ, să se scótă din cuşcă şi să se ţie în mână până se va hrănì. apoĭ iarăşĭ îndată să se închidă.

No. 91.

Pentru ca să nu péră pĕsĕrile de bólă.

Cloşca care întâiŭ va pica, să se păzéscă când va cĭocnì celŭ întâiŭ oŭ şi să se însemne, ca puĭulŭ acela care va eşì din găóce să se dee de pomană, numindu-lŭ că pentru bóla găinilorŭ se dă.

Totŭ pentru acésta, în ḑiua ajunuluĭ de Crăcĭunŭ, să se iee frânghia ce se pórtă în córnele boilorŭ, şi apoĭ târându-se pe pămîntŭ de unŭ capĕtŭ, să se facă unŭ cercŭ rotundŭ pe pămîntŭ, şi în mijloculŭ cerculuĭ să se dee mâncare la pĕsĕrĭ, că nu le va lovì bóla.

Asemenea douĕ potcóve de calŭ, de găsitŭ, să se ţintuĭască una peste alta in treuca, de unde aŭ să bee pĕsĕrile apă; acésta fereşte şi pe mascurĭ de brâncă.

No. 92.

Ca să se óuĕ găinile neîntreruptŭ.

Să se caute escrementŭ de epure pe câmpŭ şi sfărmându-se mĕrunţelŭ, să se amestece cu tărîţe şi apoĭ să li se dee să mănânce, că se vorŭ ouà necontenitŭ.

No. 93.

Pentru păunĭ.

Pentru zmulgerea penelorŭ la păunĭ este timpulŭ celŭ maĭ bunŭ la 15 Iunie, căcĭ de-acolo înainte se pişcă penele şi se înăsprescŭ şi nu potŭ fi traĭnice; iar de se zmulgŭ maĭ înainte, apoĭ nu sunt cópte şi âncă fiindŭ tuleulŭ crudŭ, numaĭ ese până acolo, saŭ de şi ese, nu-ĭ de trébă, şi din vreme în vreme vorŭ deveni păuniĭ spânĭ şi se póte întêmpla să şi piéră din rănile necópte ale tuleilorŭ.

Puilorŭ la anulŭ pe la Iunie arĕtatŭ maĭ susŭ, trebue smulse; şi acele pene sunt próste şi scurte, însă maĭ îndemănóse a se împleti felurite racóve şi închipuirĭ de monumenturĭ carĭ se cerŭ după modelele nóuĕ, a nu semĕna o făptură cu alta orĭ şi câte s'arŭ face.

Iar nesmulgêndu-ĭ la anulŭ şi lăsându-ĭ până la alŭ treilea anŭ, apoĭ penele vechĭ pe rêndŭ picândŭ, urméză iar pe rêndŭ a eşi, însă nu netede ci nodoróse, cu mulţime de curmăturĭ, din carĭ maĭ nu se alege nimica; şi de şi scapă unele din făşiĭ întregĭ, lesne se vorŭ rupe din canafŭ şi păuniĭ se vorŭ spâni, de aceea se cerŭ scóse ca şi dinţiĭ pruncilorŭ la timpŭ.

Puiĭ păunaşĭ, când sunt cât găinile (de şi nu toţĭ), pătimescŭ de o bólă firéscă a lorŭ care nu trece nicĭ-odată, ca pe pruncĭ vĕrsatulŭ, şi a scăpa nu se póte; şi dar cum se vorŭ simţi tânjindŭ până a nu se învenina, tăindu-se va plăti penele ce se aştéptă dela elŭ, şi friptŭ maĭ gustosŭ va păré fabricantuluĭ de pene.

Pătimescŭ une-orĭ rĕŭ gogindŭ pe când sunt de 7 saŭ 8 lunĭ de nişte bube la cucuĭ, însă rarŭ perŭ câte unulŭ, scăpândŭ ceĭ maĭ mulţĭ.

Puĭulŭ craĭuluĭ cu pene albe aurite, se naşte din împerecheţĭ păunĭ albĭ.

Păuniĭ fiindŭ căutaţĭ, strângêndu-se penele şi lucrându-se, aducŭ unŭ bunŭ folosŭ.

No. 94.

Pentru păduchĭ la păsĕrĭ.

Când păsĕrile vorŭ face păduchĭ, maĭ cu samă puiĭ carĭ perŭ din acéstă cauză, să se pue în coteţŭ, unde dormŭ ele, bozŭ verde, să-lŭ aştérnă pe josŭ, unde dormŭ puiĭ, şi se vorŭ stârpi păduchiĭ.

Orĭ să se ungă la capŭ puiĭ de orĭ-ce soiŭ cu untŭ-de-lemnŭ saŭ cu gazŭ, însă să se păzéscă să nu ajungă la ochĭ, pentru că pe urmă chiorescŭ; la puiĭ de curcă să se ungă numaĭ cu untŭ-de-lemnŭ. Acéstă doftorie este cea maĭ sigură pentru a-ĭ scăpa de păduchĭ.

No. 95.

Iconomiĭ asupra bĕuturilorŭ spirtuóse.

Ca să nu se strice vinulŭ, şi stricându-se, cum să-lŭ tocmeştĭ; când veĭ voi a-lŭ limpeḑi; să ieĭ 25 dramurĭ de oţetŭ de vinŭ, să-lŭ tornĭ în vasŭ şi se va limpeḑi, unŭ oŭ próspĕtŭ să-lŭ amestecĭ cu nisipŭ grosŭ şi să-lŭ aruncĭ în vasulŭ cu vinŭ.

Se ieĭ sîmburĭ de pómă din drojdie, să amestecĭ cu inipirĭ (enuperŭ?) şi, pisându-le, să aruncĭ câte 25 dramurĭ în vasŭ.

Să ferbĭ cleiŭ cu lapte saŭ cu vinŭ, şi cu socotéla călduriĭ luĭ să-lŭ tornĭ în vasŭ şi se va limpeḑi.

No. 96.

Când nu se va alege flórea vinuluĭ.

Să ferbĭ o ocă de ochĭ de sare cu lapte, şi răşnindu-se, să ieĭ albuşĭ dela 4 óuĕ şi să amestecĭ şi puţine migdale dulcĭ pisate, pe carĭ aruncându-le în vasŭ, va dobândi vinulŭ flóre frumósă.

Pentru ca să ţie vinulŭ multŭ, fără să se strice, să aruncĭ în vasŭ pétră acră, că păzeşte vinulŭ de nu se acreşte.

Să frigĭ o bucăţică de slănină şi legându-o cu o sfóră şi cu unŭ plumbŭ, să o slobodĭ pe vrană până la jumĕtate de vasŭ, că nicĭ-odată nu se va strica vinulŭ făcêndŭ acésta.

No. 97.

Cum se direge vinulŭ slabŭ.

Să curețĭ portocale și să bagĭ cuișóre printr'însele, legândŭ și unŭ plumbŭ să le slobodĭ în fundulŭ vasuluĭ, lăsândŭ vr'o sĕptĕmână în lăuntru, și pe urmă le poțĭ scóte iarășĭ afară, și se va direge vinulŭ.

No. 98.

Cum se face vinulŭ dulce.

Se ferbe jumĕtate ocă cleiŭ în jumĕtate ocă apă și cum se va topi, să ieĭ dóuĕ căpăținĭ zahărŭ mĕrunțelŭ și să le prăjeștĭ cu cleiŭ până se vorŭ îngroșa; pe urmă să ieĭ o bucată de pânză neghilită, cât o cólă de hârtie, să o puĭ în tigae peste zahărŭ și să sugă totŭ zahărulŭ, și cum se va rĕci, să facĭ petica bucĭumŭ, pe câtŭ póte să intre pe vrană, apoĭ să o slobodĭ pe vrană până la jumătate de poloboсŭ și după treĭ ḑile să o scoțĭ, iar vinulŭ să-lŭ vinḑĭ curêndŭ, să nu intre pe vară.

Să ferbĭ o ocă de zahărŭ cu patru ocă de apă, în vasŭ curatŭ, până va scădé ca o ocă de apă; și când va ferbe să ieĭ spuma bine, și luându-lŭ dela focŭ, după ce se va rĕci, să strecorĭ și să tornĭ în vasulŭ cu vinŭ.

No. 99.

Când se roșește vinulŭ din stricăciunĭ să-lŭ îndrepțĭ.

Să tornĭ în vasŭ jumĕtate ocă lapte de capră saŭ de vacă și albușŭ de oŭ próspĕtŭ, apoĭ amestecându-lŭ bine cu unŭ bĕțŭ, veĭ avé vinŭ bunŭ și limpede.

No. 100.

Cum să se limpeḑéscă vinulŭ.

Să tornĭ o ocă de vinŭ vechiŭ în vasŭ și să-lŭ mestecĭ cu unŭ bĕțŭ, pe urmă să tornĭ o ocă de rachiŭ, și astupândŭ vrana bine, se va limpeḑi vinulŭ.

No. 101.

Cum să se dirégă vinulŭ mucedŭ.

Să puĭ odraslă saŭ ramură de vie pe vrană până la jumĕtate de vasŭ, şi scoţêndu-o afară, veĭ scóte şi mucigaiulŭ.

Să slobodĭ în vasŭ cójă de pâne caldă, şi va aduna totŭ mucegaiulŭ; pentru aceia se cuvine ca să umpli vasulŭ maĭ bine decât să rămâie secŭ.

Să amestecĭ o ocă de lapte próspĕtŭ cu nisipŭ curatŭ, să puĭ şi unŭ paharŭ de rachiŭ în năuntru, şi turnându-lŭ în vasŭ va cădé totŭ mucegaiulŭ la drojdie.

No. 102.

Cum să se drégă vinulŭ de mirosŭ greŭ.

Să fierbĭ inibaharŭ într'o ocă de vinŭ, şi răcindu-se să tornĭ în vasŭ.

Portocale cu cuişóre prin ele şi cu unŭ plumbŭ, să slobodĭ în vasŭ.

Ficatŭ de boŭ pe jumĕtate să-lŭ frigĭ, şi peste nópte să-lŭ laşĭ în vasŭ, iar diminéţa să-lŭ scoţĭ.

No. 103.

Cum să se drégă vinulŭ stricatŭ.

Să tornĭ rachiŭ bunŭ de drojdie pe vrană, şi peste treĭ césurĭ veĭ cunósce folosŭ; cum elŭ singurŭ s'a stricatŭ, aşa cu lucrurile luĭ se va drege.

No. 104.

Pentru păstrarea vaselorŭ.

Se cuvine măcarŭ de două orĭ pe anŭ a se afuma pivniţa cu puciósă, a o curăţi şi a o feri de udélă; să aşternĭ nisipŭ; a nu ţiné cu vinulŭ la unŭ locŭ nicĭ unŭ soiŭ de lucru cât de puţinŭ duhluitorŭ, pentru că vinulŭ trage orĭce izŭ, şi se strică.

No. 105.

Pentru pivniță și vase.

Vasele să stee așezate pe căpătâie, nu maĭ josŭ decât de o palmă próstă; căpătâele să fie făcute de lemnŭ sănătosŭ uscatŭ și curatŭ; vasele în tótă sĕptĕmâna să se ștérgă cu petică curată măcarŭ odată, dacă nu de douĕ orĭ, în cât să nu fie pe ele de felŭ mucegaiŭ.

De va fi pivnița umedósă se póte afuma cu viță de vie uscată.

No. 106.

Cum se face vutcă bună.

Spirtŭ pentru vutcă trebue să se prefacă de douĕ orĭ, fie rachiŭ de vinŭ orĭ de pâne: ântâiŭ pe cărbunĭ de teĭ, punêndu-se unŭ caușŭ la o vadră de rachiŭ și alŭ doilea pe rădĕcinĭ saŭ aromate pe carĭ voește a face vutcă.

Dacă spirtulŭ se preface pe rădĕcinĭ de acele, să se pue numaĭ în căldare, însă de se va preface pe aromatice să se lege puținŭ într'o peticuță, să le pue la gura țeviĭ ca să trécă spirtŭ printr'însele în bĕșică ca să iee mirosŭ maĭ bunŭ.

La spirtulŭ prefăcutŭ de douĕ orĭ, îndulcindu-se să se pue douĕ părțĭ zahărŭ și una spirtŭ, și atuncĭ va fi vutca bună. Zahărulŭ pentru vutcă se légă puținŭ, numaĭ cât abia să se lege la cercătură.

Vutca la îndulcitŭ să se vênture că maĭ bună se face, și să se îndulcéscă cu zahărŭ ferbinte ca să nu se zahariséscă.

Vutca pentru stomachŭ este acea pe spirtŭ de mintă și pe romŭ îndulcitŭ.

No. 107.

Cum se face vișineacu.

Spirtŭ pentru vișineacŭ, dacă va fi rachiŭ de vinŭ saŭ de vișinĭ, să se prefacă numaĭ odată pe sîmburĭ de cireșĭ amare stricațĭ, iar de va fi rachiŭ de pâne să se prefacă de douĕ orĭ, întâiŭ pe cărbunĭ și alŭ doilea pe sîmburĭ; vișinile să se zdrobéscă într'o covată nouă, să se frământe bine, să se strecóre, și zéma să se pue într'o tingire mare să fiarbă pînă va scădé a treia parte din ea; și apoĭ să se pue într'o cofă nouă, să se pue la rĕcóre în pivniță ca să stee treĭ ḑile; apoĭ scoțêndu-se încetŭ, ca să nu se turbure, să se scurgă

în băşicĭ şi atuncĭ să se amestece cu spirtulŭ, punêndŭ una mĕsură spirtŭ şi una jumĕtate de zémă, şi aşa amestecându-se să se îndulcéscă.

După ce se va amesteca zéma cu spirtulŭ póte sta cât de multŭ neîndulcitŭ fără a se sminti, iară neamestecatŭ se strică.

Vişineaculŭ va fi maĭ bunŭ, dacă vişinile vorŭ fi amestecate şi cu cireşe amare.

No. 108.

Pentru a face rachiŭ bunŭ de bĕutŭ.

Rachiulŭ spirtŭ, cum curge de la pustŭ, să se prefacă cu apă; care maĭ înâiŭ să se pue apa într'unŭ cazanŭ curatŭ, şi în ea roşcovĭ, smochine, chimionŭ, hanosŭ şi orĭ-ce alte buruene mirositóre carĭ póte primi, precum mintă, rută. Fierbândŭ tóte la unŭ locŭ pînă va scădé apa a treia parte, după care să se strecóre prin unŭ colţunŭ anume făcutŭ de aba; astŭ-felŭ apa care va curge fiindŭ limpede, să se tórne o mĕsură de apă de aceea în douĕ de spirtŭ, şi vânturându-se bine rachiulŭ va fi cu gustŭ la bĕutŭ; de vreĭ să fie şi dulce să se pue zahărŭ la fiertŭ, însă deosebitŭ, care să fie legatŭ puţinŭ, când se va pune în rachiŭ.

Rachiurile se potŭ boi cu imbirì pentru a se face galbenŭ, cu cârmâzŭ pentru a fi roşu; însă aceste rachiurĭ sunt cam vătămătóre.

In rachiŭ spirtŭ saŭ prefăcutŭ, poţĭ pune buruenĭ, anume mintă créţă, pelinŭ, nucĭ, vişine, zarzăre, rădĕcinĭ de spanţĭ, iarba luĭ Tatinŭ şi altele, carĭ îlŭ facŭ la gustŭ după felulŭ lorŭ, amarŭ, dulce, pentru că trage asemenea gustŭ din buruiană.

No. 109.

Cum să ţiĭ strugurii de vie multŭ timpŭ.

Să facĭ o ladă de scândurĭ fórte bine încleită, să puĭ în ea mălaiŭ mărunţelŭ şi apoĭ unŭ rêndŭ de strugurĭ aleşĭ, să nu fie prin eĭ bobiţe stricate, când îĭ taĭ de pe viţă; şi astŭ-felŭ să puĭ unŭ rêndŭ de strugurĭ şi unŭ rêndŭ de mălaiŭ mărunţelŭ, pînă ce veĭ umple lada bine; apoĭ să se înfunde, şi să se pue la unŭ locŭ de a nu rĕsbate gerulŭ în timpulŭ ierniĭ, nicĭ la mare căldură, şi aşa veĭ puté ţine şi pînă după Paşte. Când atuncea veĭ destupa-o, veĭ avé strugurĭ de pómă, ca cum ĭ-aĭ lua atuncĭ de pe viţă.

TABLOŬ

De numele şi prenumele vrăjitorilorŭ şi doftorii poporuluĭ ruralŭ, carĭ aŭ datŭ cunoştinţele lorŭ, aşa după cum se vede scrisŭ în acéstă carte.

No.	Numele şi prenumele	Naţionalitatea	Forulŭ locuinţeĭ lorŭ
1	Gheorghe Gónţă.	Românŭ	Răusenĭ
2	Catr. Vamanu.	»	»
3	Sf. Vamanu.	»	»
4	Ileana Patraşu	»	»
5	Maria Danisă	»	»
6	Catr. Andreĭ	»	»
7	Leiţa Covaliu	Ţigancă	»
8	Ilie Hofmann	Evreŭ	»
9	Maria Perjóia	Românŭ	Stolnicenĭ
10	Gh. Baciu	»	»
11	Baba Damidésa	»	»
12	C. Ghermanŭ	»	Pogoraştĭ
13	Marcu Rozin	Evreŭ	Botoşanĭ
14	Ioina Rabinovicĭ.	»	»
15	Izer Blum	»	»
16	M. Polah	»	»
17	Gavrilŭ Sava	Românŭ	»
18	Reida Cridariţa	Evreŭ	Iaşĭ
19	Luţa cărturărésa.	Românŭ	»
20	Catrina Fântânariŭ.	»	»
21	Ioanŭ Raiu Nălbari	»	»
22	Ioanŭ Chimeri.	»	»
23	Prf. Surda	Ţigancă	Copălăŭ
24	Gh. Balaucă.	Românŭ	»
25	Tóderŭ Ciobanu, Scutarĭ	»	Ştefăneştĭ
26	Pricopi Păduraru	»	»
27	Iónŭ Sufaru.	»	Guranda
28	Ileana Leonte.	»	Gârbeştĭ
29	Mariţa Rabóea.	»	Suliţa
30	Niculae Vieru	»	»
31	Vasile Hrumŭ.	»	Coşula
32	Chiriacŭ Păduraru.	»	Cristeştĭ

NB. Descântecele No. 31 şi 33 aŭ fórte mare asemĕnare cu descântecele publicate de d-lŭ *V. Alecsandri* în «Poesiĭ populare ale Românilorŭ,» Bucurescĭ 1867, pag. 271.

No.	*Numele și prenumele*	*Naționalitatea*	*Forulŭ locuințeĭ lorŭ*
33	Carabetŭ Popovicĭ	Armanŭ	Frumușica
34	Vasile Zăvorŭ	Românŭ	»
35	Unŭ Călugărŭ.	»	M. Vorona
36	Avramŭ Herțŭ.	Mosaicŭ	Hârlăŭ
37	Leia Buruhŭ	»	Burdujenĭ
38	Răruca Pescărița.	Românŭ	»
39	Calciu I.	»	Dorohoiŭ
40	Brăescu I.	»	Mamornița
41	Savastița Grosu	»	Molnița
42	Iftimi Cazacu	»	Rașca
43	Maria Feraru	Țigancă	Ambulantŭ
44	Catrina Covaliu	»	»
45	Flórea Bozu	»	»
46	Profira Cercelŭ	»	»
47	Ileana Sticlărița	Românŭ	Dracșanĭ
48	Ioanŭ Gheorghe Ciucu	»	Flămânḑiĭ
49	M. Prisecărița	»	Chicovita
50	Safta Olaru.	»	Șoldăneștĭ
51	Ioanŭ Părăŭ	»	Andriesenĭ
52	Marghióla Dămeanŭ	»	Brătenĭ
53	Petrache Caracașŭ.	»	Tarnauca
54	P. Burlacu, Bulgăre	»	Chișcărenĭ
55	Ioanŭ Ajudŭ, Șufarŭ	»	Bolośenĭ
56	A. Samureanu	»	Buzanĭ
57	I. Buțureanu, Preotŭ	»	»
58	Vasile Brahă	»	Răpicenĭ
59	Ioanŭ Moșoiŭ	»	Hârtópele
60	Pantilie Sufaru, Șufaru	»	Radiu
61	Ioanŭ Ghiogariu, Sufarŭ	»	Baznósa
62	Teodorŭ Antonŭ, Scutarŭ.	»	Vlădenĭ
63	Pavelŭ Strejoriu.	»	Hudeștiĭ
64	Grigore Popovicĭ	»	Prisecanĭ
65	Marióra vrăjitórea	»	Zlatu noŭ
66	Nicolae Monahu, scutarŭ	»	Șipotele
67	Paraschiva Țonțoroĭ	»	Storeștĭ

Două-ḑecĭ și una de persóne aŭ refusatŭ pentru a fi publicațĭ.

CUPRINSULŬ

DOUE

MANUSCRISE ROMÂNESCI

DIN SECOLULŬ XVII

DESCRISE DE

P. S. Sa EPISCOPULŬ GHENADIE

ALŬ RÎMNICULUÏ NOULŬ-SEVERINŬ.

Ședința din 9 Martie 1890.

I.

«Albina.»

1. Numirea manuscrisuluĭ.

Manuscrisulŭ pórtă numirea în însușĭ cuprinsulŭ sĕŭ. Elŭ sė numesce *Albină* maĭ pretutindenea, unde autoriĭ, copistulŭ, precum chiar și cetitoriĭ, vorbescŭ despre totalitatea luĭ. Așa, pe dosulŭ fóieĭ 2 se ḑice: «Sfărșitul scăriĭ ceĭ dentăĭ a cărțiĭ ce să chiamă «Albină.» Asemenea numirĭ avemŭ și la sfîrșitulŭ scăreĭ a doua și în alte părțĭ ale manuscrisuluĭ. Elŭ este numitŭ *Albină* și de toțĭ posteriorĭĭ, carĭ aŭ avutŭ manuscrisulŭ prin mânĭ. Intr'unŭ singurŭ locŭ elŭ se numesce cu numirea slavonă *Pcela* = albină, și anume în titlulŭ scăreĭ întâie, când unulŭ din autoriĭ Albineĭ scrie: «Scara întru cartea cea dentăĭ a *Pceliĭ*, carea e dela Antonie că-«lugărul, dupre orănduĭala cuvintelor carele-s întru dănsa.» De aceea noĭ în acéstă descriere vomŭ păstra numirea de *Albină*, lăsândŭ numirea de *Pcelă* ca o simplă reminiscență a trecutuluĭ slavicŭ alŭ literatureĭ nóstre.

2. *Starea de astădĭ a manuscrisuluĭ.*

Manuscrisulŭ Albina este o carte in-8⁰, înaltă de 16 cm., lată de 14 şi grósă de 4 cm. Legătura luĭ este cu scórţe de hârtie învelite cu o piele négră, pe care sunt încrustaţĭ maĭ mulţĭ trandafirĭ şi aceştia încadraţĭ într'unŭ chenarŭ floratŭ. Astădĭ manuscrisulŭ, după numerotaţia nóstră, are 320 foĭ; nu putemŭ spune câte anume foĭ a avutŭ elŭ în starea primitivă, nefiindŭ numerotatŭ. Singura numerotaţie veche pe cóle, din care astădĭ aŭ maĭ rĕmasŭ 42 cóle, ne póte arăta lipsurile dela începutulŭ şi mijloculŭ manuscrisuluĭ, fără însă să cunóscemŭ câte cóle şi apoĭ foĭ a avutŭ în întregimea luĭ.

Lipsurile manuscrisuluĭ în starea de astădĭ sunt maĭ alesŭ la începutŭ şi sfîrşitŭ, dar şi în mijlocŭ. La începutŭ lipsesce pórta, şi din cele două foĭ următóre ni s'aŭ păstratŭ numaĭ nisce căpĕtâie, pe carĭ sunt scrise numele scriitorilorŭ bisericescĭ şi profanĭ, din carĭ autoriĭ Albineĭ aŭ împrumutatŭ cugetările lorŭ. Pe colţulŭ întâieĭ foĭ rupte, care se maĭ ţine la rădĕcina manuscrisuluĭ, se cetesce:

«Tălcovanie pentru căr. . .
«A luĭ Maxim. . .
«A luĭ Maxim. . .
«dată în. . .
«Dionis. . .

Pe colţulŭ fóieĭ a doua sunt scrise maĭ multe nume de filosofĭ anticĭ, dela carĭ autoriĭ aŭ împrumutatŭ cugetărĭ pentru Albina. Iacă numele carĭ se maĭ potŭ ceti pe crâmpeiulŭ de fóie rĕmasŭ în ființă:

«41. Antifan.
«42. Antisten.
«43. Apollonie.
«44. Anaharsis.
«45. Aristid.
«46. Aristippŭ.
«47. Aristotel.
«48. Viantŭ.

«49. Dimad.
«50. Dimovac.
«51. Dimocrit.
«52. Di.... (ruptŭ).
«53. .... (ruptŭ).
«54. .... (ruptŭ).

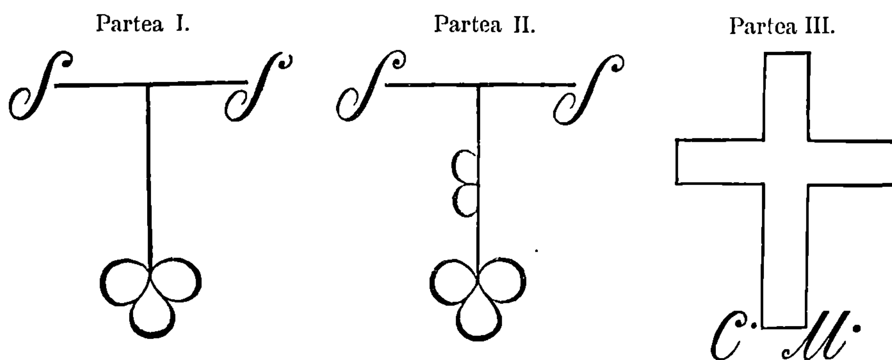
Lipsurile manuscrisuluĭ la începutŭ sunt: din cóla întâia: pórta, douĕ foĭ cu numele scriitorilorŭ anticĭ și o fóie din scara a doua a meteriilorŭ; din cóla a doua lipsescŭ dela începutŭ 2½ foĭ. In genere, la începutŭ lipsescŭ 6½ foĭ.

La sfîrșitŭ lipsescŭ maĭ multe foĭ. Judecândŭ după cotorulŭ legătureĭ, și maĭ alesŭ după resturile din scara a treia a materiilorŭ, lipsurile se ridică la optŭ felurĭ de materiĭ saŭ cuvinte, cum le numescŭ autoriĭ Albineĭ. Manuscrisulŭ în starea de astădĭ se încheie cu cuvîntulŭ 63 alŭ cărțeĭ a treia a Albineĭ, «Pentru némŭ «bun și pentru némŭ rău,» dar în scară se maĭ întrevĕdŭ optŭ felurĭ de materiĭ, ridicându-se numĕrulŭ cuvintelorŭ până la 71. Tóte aceste lipsescŭ din manuscrisŭ și ele parŭ a fi ocupatŭ unŭ numĕrŭ bunicelŭ de foĭ.

In mijlocŭ manuscrisulŭ are puține lipsurĭ, dar are maĭ multe foĭ stricate. Din cóla 24 lipsesce o fóie, iar foile 5—12 din numerotația nóstră sunt deteriorate. Dicemŭ numerotația nóstră, fiindŭ-că copistulŭ Albineĭ, deși a voitŭ și elŭ să numeroteze manuscrisulŭ, după cum se vede din scările materiilorŭ, unde după fie-care materie urméză «cuvănt» cu numĕrulŭ curentŭ, apoĭ «list» = fóie, dar numĕrulŭ fóieĭ n'a fostŭ scrisŭ nicĭ în scară și nicĭ pe foile manuscrisuluĭ. Fóia 5 face parte din scara a treia a materiilorŭ și dintr'însa lipsesce colțulŭ de jos dela margine, cu maĭ multe titlurĭ de materiĭ. Cum că scara a treia se sfîrșesce pe dosulŭ fóieĭ a 5-a se vede și din aceea, că aicĭ este unŭ sfîrșitŭ de rîndŭ, scrisŭ cu chinovarŭ, care, fiindŭ ruptŭ, se deosebescŭ numaĭ literele ѩ; apoĭ urméză totŭ cu chinovarŭ în colțulŭ fóieĭ, ca anunțŭ alŭ fóieĭ următóre кáртѣ, adecă pe fóia următóre trebue să fi începutŭ textulŭ cărțeĭ întâie. Douĕ foĭ următóre lipsescŭ, iar cea de după acestea este ruptă în jumĕtatea de sus, fiindŭ cârpită în partea de jos. Foile 7—12 din numerotația nóstră sunt deteriorate în partea despre margine, putêndu-se cetì numaĭ textulŭ din jumĕtatea fie-căreĭ foĭ.

3. *Hârtia manuscrisuluĭ.*

In acestŭ manuscrisŭ s'a întrebuințatŭ hârtie de treĭ felurĭ, avêndŭ tótă, ca proprietate comună, rigle în lungișŭ și în curmezișŭ, și apoĭ este și de o culóre gălbue, provenită póte și din causa timpuluĭ și a conservăreĭ. Hârtia din cartea a treia este riglată și are ca marcă a fabriceĭ o cruce, compusă din două liniĭ în tóte părțile și sub cruce se află inițiala M· cu unŭ punctŭ sus, iar la drépta acestuia este C· cu acelașĭ punctŭ. Cartea a doua are alt-felŭ de hârtie, de aceeașĭ colóre și cu aceleașĭ rigle, dar marca fabriceĭ aicĭ sunt doĭ S, unițĭ cu o linie orisontală, și dela mijloculŭ acesteĭ liniĭ alta în jos verticalŭ, pe care se află cincĭ cercurĭ. In sfîrșitŭ hârtia din partea a treia are multă asemĕnare cu cea din partea întâia, avênd numaĭ treĭ cercurĭ la căpĕtâiulŭ linieĭ verticale. Iacă aceste mărcĭ de hârtie după părțile cărțeĭ :

4. *Caligrafia manuscrisuluĭ.*

Manuscrisulŭ este scrisŭ caligraficŭ în tóte părțile luĭ. Titlurile celorŭ treĭ cărțĭ, titlurile capitolelorŭ, inițialele cu numele autorilorŭ, din carĭ s'aŭ scosŭ texturile, sunt tóte scrise cu chinovarŭ, iar restulŭ textuluĭ cu cernélă négră. Scrisórea este în genere cea cursivă cu asvîrliturĭ din a 2-a jumĕtate a seculuĭ XVII; nu este însă lipsită cu totulŭ nicĭ de particularitățile scriereĭ dela începutulŭ seculuĭ XVII și din XVI, maĭ alesŭ în ce privesce litera *a*.

Acéstă literă este în deobște întrebuințată în textŭ în forma rondă, dar nu lipsesce cu totulŭ nicĭ *a* cu códă lungă trasă în jos și întórsă spre stânga, care este unŭ restŭ din caligrafia epoceĭ luĭ Mateiŭ Basarabŭ și de maĭ înainte, când arta caligrafică sta în a scrie cu góde cele maĭ multe litere. Insășĭ ornamentațiunea manuscrisuluĭ ne îndreptățesce să recunóscemŭ, că elŭ este unŭ produsŭ literarŭ alŭ activitățeĭ febrile din epoca luĭ Mitrofanŭ alŭ Hușilorŭ și Antimŭ Ivirénuluĭ; juvetele cirilicŭ cu maĭ multe întorsăturĭ și *a* duplu în formele aceste sunt cele doue ornamente, pre carĭ copietorulŭ le întrebuințézá la fie-care sfîrșitŭ de materie, după cum le întrebuințaŭ și toțĭ contemporaniĭ luĭ; lucru ce a făcutŭ pe uniĭ să crédă, că duplulŭ ar fi inițiala numeluĭ luĭ Antimŭ. De aceea noĭ stabilimŭ, că manuscrisulŭ nostru, judecatŭ și din punctulŭ de vedere alŭ caligrafieĭ, este unŭ produsŭ literarŭ celŭ multŭ alŭ celorŭ din urmă doue decimĭ de anĭ ale seculuĭ XVII, adecă unŭ manuscrisŭ de după anulŭ 1688, data strămutăreĭ luĭ Mitrofanŭ dela Hușĭ la Buzĕŭ.

Albina este unŭ produsŭ literarŭ alŭ luĭ Mitrofanŭ alŭ Hușilorŭ și alŭ altorŭ doĭ colaboratorĭ. Dar acum se nasce întrebarea: Manuscrisulŭ este elŭ originalŭ saŭ o copie? Și în casulŭ din urmă, cine să fie scriitorulŭ saŭ copietorulŭ luĭ? Maĭ întâĭ o notă dela fóia 253 sună: «Pănă aicĭ *au scos* Mitrofan Episcopul de Hușĭ»; alta la fóia 298 adaogă: «Păn aicĭ *au scos* pop Atanasie, dascal «mold. de pre elinie.» Amândouĕ aceste note sunt scrise de aceeașĭ mână, care a scrisŭ întrégă cartea, și ele dovedescŭ că manuscrisulŭ acesta este altulŭ decât alŭ autorilorŭ Albineĭ; este o copie, în care s'aŭ păstratŭ moldovenismiĭ autorilorŭ Albineĭ. Maĭ multŭ. Originalulŭ acestuĭ manuscrisŭ, după tótă probabilitatea, trebue să fie fostŭ adusŭ în Muntenia chiar de către Mitrofanŭ, cu ocasia strămutăreĭ sale la Buzĕŭ; și elŭ aicĭ l'a datŭ spre copiare; una din acele copiĭ este și acestŭ manuscrisŭ. Afirmămŭ că elŭ este o

copie, scrisă de aceeașĭ mână cu notele de maĭ sus, carĭ dovedescŭ că autoriĭ Albineĭ sunt maĭ mulțĭ.

Avemŭ la îndemână treĭ elemente, după carĭ putemŭ sci și cine este copietorulŭ manuscrisuluĭ. Pe fóia 122, adecă la sfîrșitulŭ cărțeĭ întâia, se încheie textulŭ cu unŭ ornamentŭ, făcutŭ dintr'unŭ juvete duplicatŭ, iar pe amêndouĕ laturile ornamentuluĭ stă scrisŭ cu aceeașĭ literă a textuluĭ: «Iereĭ Nicola.» Totŭ acelașĭ lucru găsimŭ și la fóia 253, unde acelașĭ «Iereĭ Nicola» și-a însemnatŭ numele pe amêndouĕ laturile unuĭ juvete, lucratŭ cu chinovarŭ și cernélă négră. In sfîrșitŭ pe marginea foieĭ 162 se află o flóre cu treĭ ochiurĭ, făcută din prelungirea și întorsătura códeĭ unuĭ Л, care este unitŭ cu textulŭ manuscrisuluĭ, și care arată că aicĭ numele «Nicola» din flóre a fostŭ scrisŭ odată cu textulŭ manuscrisuluĭ. Acum, când noĭ găsimŭ, că «Iereĭ Nicola» și «Nicola» din flóre sunt scrise odată cu textulŭ și totŭ de aceeașĭ mână; când de altă parte, totŭ mâna acestuĭ Nicola prin notele sale ne arată, că altulŭ este elŭ și alțiĭ autoriĭ Albineĭ, dicêndŭ: «până aicĭ aŭ scosŭ cutare»; aceste ne îndreptățescŭ a stabili, că Iereĭ Nicola este unŭ preotŭ, ce a trăitŭ pe la sfîrșitulŭ seculuĭ XVII saŭ începutulŭ alŭ XVIII, și că totŭ elŭ este și copiatorulŭ manuscrisuluĭ Albina.

5. *Provenienṭa Albineĭ.*

Dacă ne uitămŭ maĭ de aprópe în cuprinderea acestuĭ manuscrisŭ, descoperimŭ, că Albina are douĕ prototipurĭ originale, din carĭ autoriĭ românĭ «aŭ scosŭ» materiile eĭ. Celŭ întâiŭ este o lucrare a unuĭ călugărŭ numitŭ Antonie, și din acestŭ autorŭ «aŭ scosŭ» Mitrofanŭ, Episcopulŭ de Hușĭ, cârțile I și II a Albineĭ, saŭ a *Pceleĭ*, cum îĭ place luĭ Mitrofanŭ să o numéscă în titlulŭ cărțeĭ întâia. Acum se nascŭ întrebările: fi-va acéstă *Pcelă* a luĭ Antonie tradusă de pre vre-o μέλισσα grecéscă? Saŭ originalulŭ acestorŭ douĕ cărțĭ ale Albineĭ este totŭ grecescŭ, ca și originalulŭ cărțeĭ III, după cum vomŭ vedé acum? La aceste

întrebărĭ nu suntemŭ acum în stare să respundemŭ cu siguranță, lăsândŭ ca maĭ pe urmă să se arate maĭ bine originalulŭ, de pe care a scosŭ Mitrofanŭ cele douĕ cărțĭ ale Albineĭ.

Cu cartea III suntemŭ maĭ fericițĭ în ce privesce proveniența eĭ. Maĭ întâĭ ne vine în ajutorŭ titlulŭ eĭ, care sună: «Ale părin-«teluĭ Maxim, ale filosofuluĭ și mucenic capete de blagoslovie, «adecă cuvinte alése din multe cărțĭ dentr'aĭ noștri și dintr'acelorŭ «den afară (1).» Este apoĭ nota de pe fóia 298, la sfîrșitulŭ cap. 34 din cartea III, care tractéză «pentru mărirea deșartă», unde se ḑice: «Păn aicĭ aŭ scosŭ pop Atanasie dascălŭ mold. *de pre elinie.*» In sfîrșitŭ și o a treia împrejurare ne vine în ajutorŭ, ca să putemŭ precisa maĭ bine originalulŭ, de pe care este scósă tótă cartea III de către Atanasie cu colaboratorulŭ sĕŭ; și anume: că avemŭ la îndemână chiar cartea luĭ Maximŭ, de pe care s'a scosŭ acéstă carte, împrumutată nouĕ de d-lŭ C. Erbicénu, și care carte este unŭ manuscrisŭ multŭ maĭ vechiŭ decât Albina, póte chiar din secolulŭ XV, judecândŭ după scrisóre și hârtie. Cu modulŭ acesta stabilimŭ, că cartea III a Albineĭ este scósă tótă de pe elinie și încă de pe manuscrisulŭ luĭ Maximŭ; póte chiar de pe manuscrisulŭ d-luĭ Erbicénu, după cum se va vedé maĭ jos din comparația texturilorŭ.

Acum, dacă studiemŭ modulŭ cum a scosŭ popa Atanasie și colaboratorulŭ sĕŭ Albina de pre a luĭ Maximŭ filosofulŭ, descoperimŭ că autoriĭ românĭ aŭ scosŭ saŭ aŭ esploratŭ întréga carte a luĭ Maximŭ. Și în adevĕrŭ, atâtŭ în Albina, câtŭ și într'a luĭ Maximŭ avemŭ 71 capitole, saŭ felurĭ de materiĭ, carĭ la Maximŭ sunt tóte în ființă, afară de o parte din capitululŭ 71 fiindŭ ruptŭ; și în Albina sunt iarășĭ 71 de capitole, cu o lipsă de 8 capitole, rupte din textŭ, dar vĕḑute în scara cărțeĭ III. Apoĭ, dacă intrămŭ maĭ în adânculŭ acestorŭ douĕ manuscrise, vedemŭ că Atanasie a tradusŭ pre Ma-

(1) Popa Atanasie este sub influența împărțiriĭ sciințelorŭ din evulŭ mediŭ, când materiile teologice se numiaŭ ἐσωτερικαὶ = interne, iar cele neteologice și maĭ alesŭ filosofice purtaŭ numele de ἐξωτερικαὶ = externe.

ximŭ în modŭ liberŭ, nefăcêndŭ o simplă traducere, ci maĭ multŭ o alegere a texturilorŭ aflătóre în Maximŭ. Când însă traducĕtoriĭ românĭ intră în textulŭ luĭ Maximŭ, atuncĭ eĭ sunt atâtŭ de literarĭ, că traducŭ și terminiĭ, și cu acésta îngreuiéză înțelesulŭ lucrăreĭ.

Maĭ întâĭ Atanasie începe cartea III a Albineĭ cu rugăciunea următóre, carea lipsesce la Maximŭ: «Doamne Christoase dăruĭasce pre «al tău rob, ce ție ostenéște;» apoĭ pune două regule, împrumutate din Efremŭ Sirulŭ, carĭ privescŭ pre ceĭ ce cetescŭ saŭ ascultă cetindu-se sântele cărțĭ, și carĭ iarășĭ lipsescŭ la Maximŭ. In sfîrșitŭ, intrândŭ Atanasie, «dascălulŭ moldovenescŭ» în manuscrisulŭ luĭ Maximŭ, traduce: «Περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας = pentru bună-«tatea și răutatea vieții»; adecă, face o traducere liberă în loculŭ uneĭ traducerĭ maĭ apropiate de textŭ, ca bună óră: «pentru fapta «bună și cea rea.» La cap. 15 Maximŭ scrie: «Περὶ διδαχῆς καὶ λόγων καὶ ὁμιλίας» = «Pentru învățătură și pentru cuvinte» în locŭ de: «pentru învĕțătură, cuvinte și vorbire.» Titlulŭ capit. 18 «Περὶ εὐτυχίας καὶ δυστυχίας = Pentru norocire și nenorocire» Atanasie ìlŭ traduce «Pentru întămplarea bună și pentru întămplarea rea»; adecă, a căutatŭ să se apropie de înțelesulŭ literalŭ alŭ vorbelorŭ, și nu s'a gânditŭ la termeniĭ propriĭ. La capit. 20 Maximŭ ḑice: «Περὶ σιωπῆς καὶ ἀπορρήτου = pentru tăcere și celŭ nedumeritŭ,» iar Atanasie traduce: «Pentru tăcéria și pentru céle ascunse.»

Din aceeașĭ comparare facută texturilorŭ se maĭ vede, că pe timpulŭ luĭ Atanasie limba românéscă nu dispunea de toțĭ terminiĭ trebuincioșĭ. La capit. 28 «Περὶ λύπης καὶ ἀθυμίας = pentru scârbă și întristare» Atanasie traduce «și tristul». La capit. 35 «Περὶ ἀληθείας καὶ ψεύδους = pentru adevĕrŭ și minciună» colaboratorulŭ luĭ Atanasie traduce «pentru adevărință». Cu titlulŭ cap. 48 «Περὶ προνοίας = traducĕtorulŭ românŭ este numaĭ literalŭ când traduce «pentru cugetare» și nu adaogă celŭ puținŭ și «cea dumneḑeéscă». E prea adevĕratŭ, că acesta este unŭ terminŭ teologicŭ, care de sigurŭ că atuncĭ lipsia din limbă, și care însemnéză «provedința divină,» după cum se adeveresce chiar din materiile acestuĭ capitulŭ, și traducĕtorulŭ românŭ nu i-a datŭ celŭ puținŭ o tradu-

cere analitică, ca îngrijirea, cugetarea dumneḑeéscă, etc. Asemenea traduce greşitŭ pe «ταπεινοφροσύνη» din capit. 49, când ḑice: «smereniĭa înţeléptă» în locŭ de «înţelepciunea smerită»; iar pe «μνήμη» = aducere aminte» din cap. 52 îlŭ traduce «pentru pomenire.»

Amŭ vĕḑutŭ până aicĭ cum a sciutŭ popa Atanasie şi cu colaboratorulŭ sĕŭ să traducă în Albina titlurile cărţeĭ luĭ Maximŭ, de acum să vedemŭ ce aŭ făcutŭ traducĕtoriĭ în însuşĭ traducerea texturilorŭ luĭ Maximŭ. Luândŭ la întâmplare din Maximŭ capit. 17 «Περὶ παιδείας καὶ φιλοσοφίας, pe care Atanasie îlŭ traduce «pentru dăscăliĭa» în locŭ de «pentru învĕţătură,» îlŭ vedemŭ maĭ întâĭ avêndŭ unŭ respectŭ deosebitŭ pentru texturile sfinteĭ Evangheliĭ şi chiar o frică de a nu greşi. Aşa la textulŭ: «Ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν καὶ ἐδίδασκε τοὺς ὄχλους» Atanasie traduce: «Să sui Isusŭ în besérică şi învăţă noroadele,» dar după «besérică» adaugă în parentese «în ieró». Maĭ multŭ: Dascălulŭ Atanasie, se vede şi din studiulŭ comparativŭ alŭ acestuĭ capitulŭ, că cunoscea bine limba elenă, sciea înţelesulŭ fie-căreĭ vorbe simple saŭ compuse, nu cunoscea însă terminologia. Maximŭ într'unŭ citatŭ alŭ luĭ Aristotelŭ se exprimă: «καὶ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον εὐδαίμονα προσαγορευτέον ἐστίν» = «şi pre unŭ omŭ ca acesta se cade să-lŭ numimŭ bună avuţie» ḑice Atanasie în locŭ de «fericitŭ». Maĭ josŭ Maximŭ după Democritŭ ḑice: «Ἰδὼν πλούσιον ἀπέδευτον, ἔφη, ἰδοὺ καὶ τὸ χρυσοῦν ἀνδράποδον, iar Atanasie, punêndŭ aceste cuvinte în gura luĭ Socratŭ, traduce: «Socratŭ, vĕḑêndŭ pre unŭ bogatŭ neînvĕţatŭ, ḑise, iată piciorulŭ celŭ de aurŭ» în locŭ de sclavulŭ celŭ de aurŭ, saŭ maĭ precisŭ sclavulŭ auruluĭ (1). Şi în numerale dascălulŭ Atanasie se încurcă, neînţelegêndŭ valórea numĕruluĭ μόριον = ḑece miĭ, saŭ mulţime nenumĕrată. Aşa loculŭ din Ieron, care la Maximŭ este scrisŭ astŭ-felŭ: «ὃς μυριλλαχῶς πλείονας, ἢ μυρίους τρέφειν» = «care de ḑece miĭ de orĭ maĭ mulţĭ decât ḑece miĭ hră-

(1) Atanasie aicĭ nu traduce nicĭ literarŭ; căcĭ atuncĭ trebuia să se esprime «piciorulŭ «celŭ bărbătescŭ de aurŭ,» şi în asemenea casŭ greculŭ, iar nu românulŭ, putea să înţelégă unŭ omŭ, care trăesce, nu cu mintea, ca unŭ omŭ liberŭ, ci cu piciórele, cu alergarea, ca unŭ sclavŭ, şi acéstă alergare o făcea sclavulŭ pentru aurŭ.

nesce» Atanasie îlŭ traduce: «carele are maĭ mulţĭ de o mie şi-ĭ hrănéşte.»

Să trecemŭ de acum la unŭ altŭ capitulŭ, pentru ca să vedemŭ câtă sciinţă de grecéscă şi de românéscă a avutŭ şi colaboratorulŭ luĭ Atanasie din Albina. Şi aicĭ, deschiḑêndŭ totŭ la întêmplare Albina luĭ Maximŭ, amŭ datŭ peste cap. 41 «Περὶ γήρους καὶ νεότητος» = «pentru bătrânéţe şi pentru tineréţe.» Colaboratorulŭ luĭ Atanasie la partea III a Albineĭ traduce vorba: φλω (ο) σπουδαίῳ = cetaşulŭ nevoitorŭ» şi putea fórte bine să lase numaĭ pe «nevoitorŭ,» saŭ să pună pe «stăruitorŭ,» şi atuncĭ să traducă: «Dulce ĭaste pre-«cum cu cetaşul nevoitorĭŭ aşa şi cu cuvântul bun a înbătrâni.» In versetulŭ următorŭ traducĕtorulŭ se încurcă în înţelesulŭ textuluĭ luatŭ din Favorinŭ, şi iacă versetulŭ în originalŭ cu traducerea luĭ după Albina: «Ἐρατοσθένης ὁ Κυρηναῖος, τῆς ἡλικίας, ἔφη, τὸ μὲν ἀκμάζον ἔαρ εἶναι· θέρος δὲ καὶ φθινόπωρον τὸ μετὰ τὴν ἀκμήν: χειμῶνα δὲ τὸ γῆρας» = «Eratosten kirianinul (sic) créşterei îĭ ḑice, adecă «cea crescută primăvară a fi, iar pre secerătură toamna, carea e după «créştere, iar pre iarnă o numi bătrânéţe»; şi tóte aceste pentru o traducere ca cea urmĕtóre: «Eratosten chirineulŭ ḑicea, că crescerea vîrsteĭ este o primăvară, vara şi tómna, aceea ce urméză după crescere (bărbăţia), iar iarna este bătrâneţea.» Fiindŭ vorba despre unŭ bĕtrânŭ, care îşĭ văpsia barba, şi căruia Alexandru îĭ recomanda să-şĭ vopséscă genunchele, traducĕtorulŭ Albineĭ pune vorba «a muia» în locŭ de «a văpsi», şi acésta pentru noĭ ceştĭ de astăḑĭ întunecă înţelesulŭ. In versetulŭ următorŭ textulŭ luĭ Maximŭ în comparaţie cu alŭ Albineĭ sună: «Ὀργίας ἐρωτηθεὶς ποίᾳ διαίτῃ χρώμενος εἰς μακρὸν γῆρας ἦλθες; οὐδὲν οὐδέποτε, ἔφη, πρὸς ἡδονήν, οὔτε φαγὼν, οὔτε δράσας» = «Gorghie fiind întrebat, ce bucate priĭmind aĭ venit «în lungimea bătrânéţelor, ḑise, nimica, nicĭ odinioară întru dul-«cĭaţă nicĭ am mâncat, nicĭ am băut.» Şi aceste în locŭ de traducerea, care se apropia de textŭ: «Orgias întrebatŭ: ce dietă întrebuinţândŭ, aĭ ajunsŭ la adâncĭ bĕtrâneţe? A ḑisŭ: nimicŭ, nicĭ odată, nicĭ mâncândŭ, nicĭ lucrândŭ, (n'am făcutŭ) pentru plăcere». In genere, colaboratorulŭ luĭ Atanasie este multŭ maĭ măr-

ginitŭ în cunóscerea limbeĭ elene. Luĭ Atanasie îĭ lipsia cunoscința terminilorŭ, lucru ce se explica și cu starea culturală a limbeĭ românescĭ dela finele seculuĭ XVII; acestuia însă îĭ lipsesce și cunóscerea înțelesuluĭ vorbelorŭ.

Cărțile I și II a Albineĭ sunt lucrate de Mitrofanŭ Episcopulŭ de Hușĭ, după o *Pcelă* saŭ *Melisă* a unuĭ monahŭ Antonie, despre care noĭ nu avemŭ nicĭ o scire, și de aceea nicĭ nu ne-amŭ pututŭ întinde prea multŭ asupra acestorŭ douĕ cărțĭ. Cartea III însă este cea maĭ bine cunoscută de noĭ, și acésta pentru unŭ manuscrisŭ alŭ luĭ Maximŭ, póte chiar acela, de pe care a lucratŭ Albina la finele seculuĭ XVII dascălulŭ Atanasie cu colaboratorulŭ sĕŭ. In tóte cărțile Albineĭ se vede o unitate de planŭ, și ceĭ doĭ colaboratorĭ sunt, e fórte probabilŭ, sub conducerea luĭ Mitrofanŭ, care a regulatŭ, ca Albina românéscă să fie culésă din douĕ Albine străine, a luĭ Antonie și a luĭ Maximŭ, carĭ sunt și ele culese din deosebițĭ autorĭ bisericescĭ și profanĭ. Ḑicemŭ, că Albina nóstră este culésă de pre cele douĕ Albine străine, și culegerea eĭ s'a făcutŭ de către autoriĭ românĭ în modŭ eclecticŭ, asemĕnatŭ trebuințelorŭ din timpurile lorŭ. Așa că, în genere vorbindŭ, Albina este o producțiune literară din a doua jumĕtate a seculuĭ XVII, datorată planuluĭ luĭ Mitrofanŭ, Episcopulŭ de Hușĭ, și scrisă de popa Atanasie, dascălŭ moldovenescŭ, și de unŭ alŭ treilea colaboratorŭ, până acum necunoscutŭ.

6. *Sórta posterióră a Albineĭ.*

Manuscrisulŭ Albineĭ este găsitŭ de noĭ în vara anuluĭ 1889, cu ocasiunea visiteĭ nóstre canonice, făcută în județele Vâlcea, Gorjŭ și Doljŭ. Elŭ, împreună cu lexiconulŭ slavo-românŭ totŭ din seculuŭ XVII alŭ Ieromonahuluĭ Mardarie, pe care acum l'am pusŭ sub tiparŭ, făcea parte din biblioteca de casă a preotuluĭ Ștefanŭ Murgășanu, din parochia Murgașŭ-Gaia-de-jos, județulŭ Doljŭ, plasa Amaradia (1). Aceste manuscrise ne-aŭ fostŭ încredințate de

(1) *Ghenadie alŭ Rîmniculuĭ,* O visită canonică, 1889, pag. 89—92.

către preotŭ, după ce l'am asiguratŭ, că ele vorŭ fi publicate și puse de noĭ la disposițiunea ómenilorŭ de sciință. Mergêndŭ în sus pe treptele timpuluĭ, descoperimŭ în manuscrisulŭ nostru nota următóre, care ne arată sórta luĭ dela 1881, precum și maĭ multe amĕnunte, ce-lŭ privescŭ. Pe fóia 271 a manuscrisuluĭ preotuluĭ Ștefanŭ Murgășanu a scrisŭ: «1881, Decembre 30, Murgașiu. «Acéstă carte, ce se chĭamă Albina oste cumpĕrată de moșulŭ meŭ «Popa Mateĭ cu leĭ noĭ No. 9 (1) la lętulŭ celŭ mare dela Adam «7320 (2) facŭ anĭ până acum 90. Amŭ cetitŭ și eŭ subsemnatulŭ «preotŭ, nepotŭ alŭ reposatuluĭ pope(ĭ) Mateĭ în acéstă carte, fiind «eŭ alŭ 4-lea neamŭ alŭ preoțieĭ nóstre dela moșulŭ nostru și spre «ținere de minte amŭ însemnatŭ aicĭ. Preotŭ Ștefanŭ Murgășanu.» Pe cârpitura foieĭ 6, fiind ruptă, staŭ scrise de o mână nu prea caligrafică de patru orĭ cuvintele: «acéstă sfîntă și dumnedeiască «carte ce se chiamă Albină pentru învĕțătură», iar sub acestea unŭ caligrafŭ alŭ întâeĭ jumĕtățĭ a seculuĭ curgĕtorŭ scrie: «Și am «scrisŭ eŭ Ștefanŭ Stamatie Murgaș la létulŭ dela 1Is. 1842, Sep-«tembre 25. Ștefan Stamatie Murgaș.» Manuscrisulŭ se aflà în Murgașŭ și maĭ nainte de data de maĭ sus; căcĭ iacă ce scrie la 1821 unŭ popă Mateĭ pe fóia 244, póte chiar buniculŭ preotuluĭ Ștefanŭ Murgășanu: «Acĭastă sfăntă carte, ce se chiamă Albin «am cumpărat eu popa Mafteĭ ot Murgaș cu tl. 9 adecă noo din «Bucurescĭ. 1821.» Apoĭ maĭ sus pe colțulŭ aceleiașĭ foĭ a adausŭ: «Celu maĭ sus numitŭ popa Nicola ot Mitropolie.» Albina este dusă la Murgașŭ cu multŭ înaintea anuluĭ 1821 și vîndĕtorulŭ eĭ o trimite la Murgașŭ în anulŭ 1769; iar cumpĕrătorulŭ dice, că este cumpĕrată și dusă la Murgașŭ în anulŭ 1792. Vîndĕtorulŭ pe fóia 2-a scrie: «Acĭastă sfăntă și dumnezăĭască carte anume Albin am văndut'o eu «dila Mitropolie ot Bucureștĭ eu popa Nicola popi luĭ Mateĭ dela «Murgaș (în tl. 9). La anulŭ dela zidirea lumiĭ 7277 Noem. 9.» (3)

(1) Nu cu 9 leĭ noĭ s'a cumpĕratŭ Albina de către Popa Mateĭ, ci cu 9 talere. Despre acésta maĭ jos.

(2) Anulŭ acesta, formulatŭ de către preotulŭ Ștefanŭ, este greșitŭ. Și despre acésta maĭ jos.

(3) Anulŭ este scrisŭ greșitŭ; căcĭ se represintă ,зсwз; adecă w=optŭ sute, in locŭ de 0=70.

(1769). Iar pe foile 277—279 stă scrisŭ chiar cu mâna luĭ popa Mateĭ: «acĭastă sfăntă și dumnezeĭască carte — ce să chiam albină «am cumpăratu eu popa Mateĭ — am cumpĕrat dela Bucureştĭ lét «7300 talari 9 — și cine să va scula, ca să o înstrăineze să fie și «elŭ bisericeĭ înstrăinatŭ.» După acestea noĭ vedemŭ, că manuscrisulŭ nostru a fostŭ până la 1792 proprietate a Mitropolieĭ Ungro-Vlahieĭ, saŭ a luĭ popa Nicolaĭ, luatŭ totŭ de prin biblioteca Mitropolieĭ; dela acéstă dată, după cum calculéză și preotulŭ Ștefanŭ la 1881, ajunge proprietatea preotuluĭ Mateĭ Murgășanu, care trăia la 1811, când s'a construitŭ biserica de astădĭ din Murgașŭ (1), și care preotŭ l'a transmisŭ succesoruluĭ sĕŭ preotuluĭ Stefanŭ Murgășanu; în sfîrșitŭ în anulŭ încetatŭ 1889 a intratŭ în posesiunea nóstră, iar noĭ îlŭ aducemŭ Academieĭ Române însoțitŭ de acéstă descriere.

7. *Materiile Albineĭ românescĭ.*

Pentru completarea cunoscințelorŭ nóstre despre manuscrisulŭ ce ne ocupă, adăugămŭ aicĭ și titlurile materiilorŭ cuprinse de Albina, carĭ în manuscrisŭ se numescŭ scărĭ. Ele sunt treĭ la numĕrŭ, după numĕrulŭ cărțilorŭ Albineĭ, și ocupă cele cincĭ foĭ prime ale manuscrisuluĭ, avêndŭ cuprinderea următóre :

«Scara întru cartea cea dentăĭ a pceliĭ carea e dela Antonie călugărul după orănduĭala cuvintelor carele-s întru dănsa:

«Pentru credința și pentru bună cinstea, ce ĭaste cătră Dumnezeu	*Cuvănt.*	1	*List.*
«Pentru ceĭa-ce a călcat credința cea bună	»	2	»
«Pentru dragoste și pentru frică	»	3	»
«Pentru ceĭa ce nu să tem de Dumnezeu.	»	4	»
«Pentru nădéjdea către Dumnezeu.	»	5	»
«Pentru ceĭa-ce să nădăjduescŭ spre oamenĭ și spre avuțiĭ	»	6	»
«Pentru bunătate.	»	7	»
«Pentru înțelepcĭune	»	8	»

(1) O visită canonică, pag. 89—92.

(1) Titlurile dela 14—17 nu se potŭ ceti în manuscrisŭ din causa uneĭ măzgălelĭ posterióre cu cernélă. Noĭ le-amŭ scrisŭ aicĭ după textŭ.

«Pentru credinţă. . . . . *Cuvânt.* 44 *List*
«Pentru socotire . . . . » 45 »
«Pentru rugă . . . . » 46 »
«Pentru lucrare . . . . » 47 »
«Pentru învăţătură şi vorbă. . . . . » 48 »
«Pentru învăţătură. . . . . » 49 »
«Pentru învăţătură şi iubire de înţelepciune . . . . . » 50 »
«Pentru laudă . . . . » 51 »
«Pentru înbunare . . . . » 52 »
«Pentru defăĭmare . . . . » 53 »
«Pentru aducere aminte . . . . » 54 »
«Pentru sufletŭ . . . . » 55 »
«Pentru vraci (doftorĭ) . . . . » 56 »
«Pentru ceĭ neputincioşĭ . . . . » 57 »
«Pentru moarte. » 58 »
«Pentru cunoştinţa săngurŭ pre sine (cunóscere de sine) » 59 »
«Pentru bunătate . . . . » 60 »
«Pentru mărire . . . . » 61 »
«Pentru zavistie . . . . » 62 »
«Pentru răsŭ . . . . » 63 »
«Pentru oameniĭ ceĭ vorovitorĭ pentru gănduri . . . . » 64 »
«Pentru lucrurile céle de voe şi céle de nevoe. . . . » 65 »
«Pentru frică . . . . » 66 »
«Pentru lége . . . . » 67 »
«Pentru cum să cade a cinstì pre ceĭ buni şi a muncì pre ceĭ răĭ . . . . » 68 »
«In ce chipŭ ĭaste lesne răutatea, iară lucrarea bună nu ĭaste lesne . . . . » 69 »
«Pentru bună întămplare şi pentru întămplarea cea rea. » 70 »
«Pentru strimtura vieţiĭ . . . . » 71 »
«Pentru grija şi pentru scărbă . . . . » 72 »
«Pentru tăcérĭa şi pentru lucrure neştiute . . . . . . » 73 »
«Pentru ceĭa cu cuvinte multe (şi pentru ceĭa cu cuvinte zăbavnice, şi pentru ceĭa-ce scotŭ taĭne) (1) . . . . » 74 »
«Pentru ceĭa ce-şĭ ferescŭ gura, şi limba sa (şi pentru negrăirea cu mănie) . . . . » 75 »

Sfârşitulŭ scăriĭ ceĭ dentăĭ a cărţiĭ ce să chiamă *Albină*.

(1) Cuvintele din parentese lipsescŭ din scară, dar sunt luate din textulŭ manuscrisuluĭ.

Scara la a doąo carte a luĭ Antonie monahŭ, a cărții ce sĕ chiamă Albină.

(1) De aicĭ până la cuvîntulŭ 93 titlurile sunt scrise din textŭ, lipsindŭ o fóie din scară.
(2) In locŭ de materiĭ la acestŭ capitulŭ este scrisă nota următóre: «Aicea nu ajunge cuvântulŭ 59, ce ĭaste scrisŭ.»

Sfârşitulŭ scăriĭ a cărţii adoao, ce să chiamă Albină.

Scara la a treia carte a părintelui Maximŭ filosofulŭ, a cărţiĭ ce să chiamă Albină.

8. Modulŭ desfășurăriĭ materiilorŭ, cu specimene de limbă și de direcţiune teologică.

Pentru ca să se pótă cunósce maĭ bine starea de formaţiune a limbeĭ românescĭ de pre timpulŭ luĭ Mitrofanŭ și alŭ colaboratorilorŭ luĭ la Albina; și de altă parte, pentru ca să se vadă și direcţiunea sciinţifică a teologieĭ sub influenţa căreia s'a lucratŭ Albina; noĭ dămŭ aicĭ câte unŭ capitulŭ din fie-care carte a eĭ, lăsândŭ pre autorĭ să vorbéscă în tótă libertatea lorŭ și reproducĕndŭ cu fidelitate particularităţile limbistice. Începemŭ cu capitululŭ 53 din cartea întâia, care este lucrată de Mitrofanŭ, Episcopulŭ de Hușĭ, și din acestŭ capitulŭ noĭ vomŭ puté vedé școla teologică, din care făcea parte Episcopulŭ Mitrofanŭ, și de altă parte, dacă este adevĕratŭ, că Mitrofanŭ a fostŭ unulŭ din învĕţăceiĭ Academieĭ vasiliane dela Trесfetitele din Iașĭ (3), atuncĭ vomŭ cunósce maĭ de aprópe și direc-

(1) Dela acestŭ cuvîntŭ saŭ capitulŭ foile din textŭ lipsescŭ, fiindŭ rupte, și noĭ suntemŭ nevoiţĭ a da materiile manuscrisuluĭ după scară numaĭ, și unde vorŭ lipsi și din scară, să le luămŭ după originalulŭ grecŭ.

(2) Materiile dela capitululŭ 63—71 se potŭ restabili la trebuinţă după manuscrisulŭ grecŭ, dar și din acesta lipsesce sfîrșitulŭ capitoluluĭ 71.

(3) *V. A. Urechiă*, Schiţe de istoria literatureĭ române, 1885, pag. 174.

ţiunea sciinţifică, după care se desfăşuraŭ sciinţele teologice în acestŭ institutŭ de cultură înaltă, menitŭ a întroduce lumina în întregŭ imperiulŭ otomanŭ de pe atuncĭ, precum chiar şi în părţile meridionale ale Rusieĭ.

«Pentru defăĭmare şi pentru clevete. Cuvăntŭ 53 (1).

«Fericiţĭ sănteţĭ când vă vorŭ batjocori şi vă vorŭ goni, şi vă vorŭ ḑice totŭ graiulŭ răŭ. (Math. 5).

«Fiindŭ ocărăţĭ binecuvăntămŭ, şi huliţĭ rabdămŭ. (I, Corinth. 4).

«Rostulŭ direptuluĭ acopere vrăjba, iar cela ce scoate dosădirea maĭ făr de minte iaste. (Pritce = Pilde 10).

«Bărbatulŭ păcătosŭ va turbura priĭateniĭ, şi pre mijloculŭ celorŭ înpăcaţĭ va băga vrajbă şi clevete. (Sirah).

«Maĭ nainte de întrebare să nu urgiseştĭ, maĭ nainte să înţelegi, décia să cerţi.

«Nu numaĭ graiurile deprinseră a rădica scărbe, ce şi nesocotirea asupra vrăjmaşilorŭ noştri, şi fieş-căruĭa de eĭ nălucire. (Vasilie).

«Deprinseră oare-cum în vrémea supărărilorŭ celorŭ mari, a créşte slujba acĭasta foarte cu nevoe, care pentru înpuţinarea bineluĭ săŭ, în ce chipŭ ar cunoaşte pre sine, ca cu răutăţile streine întărescŭ sângurĭ pre sine (2).

«Mozavirulŭ odată treĭ féţe supĕră şi face pacoste. Întiĭu supără pre cela ce-lŭ mozaviréşte, a dooa face inimă rea celora către cariĭ mozaviréşte, a treĭa săngurŭ pre sine să face urâtŭ tuturorŭ.

«A defăĭma nu iaste lucru mare, ci pre lesne iaste fie-cuĭ cine va vré. Iar a-şĭ ţiné limba şi a nu ocără pre nimea, numaĭ oamenilorŭ celorŭ buni şi cu minte întrégă să cuvine. (Bogoslovŭ = Teologŭ = Grigorie.)

«Maĭ bine iaste a auzi grăindŭ pre altulŭ de rĕu, decât a grăi.

«Defăĭmarea nu să atinge de toţi oameniĭ, ce numaĭ de ceĭ vrédnicĭ şi aleşĭ.

«In ce chipŭ ĭaste graiulŭ celŭ bunŭ şi lauda începătură priĭteşuguluĭ, într'acela chipŭ şi păra şi graiulŭ celŭ răŭ iaste începătură vrajbeĭ, şi începătură şi pricină a multe răutăţĭ. (Zlatoustŭ = Gură de aurŭ.)

«De laudă lucru iaste a petréce întru lucruri bune, şi a auḑi de toţĭ ómeniĭ bine.

«De vréme ce nu vorŭ dobăndi ertare, ceiĭa ce priĭmescŭ graiure deşarte, dară mozaviriĭ şi mincinoşiĭ ce răspunsŭ vorŭ da.

(1) Pentru scurtime acestŭ capitulŭ se intitulézā în scară: «Pentru defăĭmare.»

(2) Puţinŭ a înţelesŭ textulŭ Ep. Mitrofanŭ; de aceea puţinŭ este şi înţelesulŭ, ce ni-lŭ dă prin acéstă pericopă.

«Iată noĭ déca auzimŭ unŭ cuvăntŭ rău pentru noĭ, ne facemŭ inima rea, dară pentru ce nu ne părăsimŭ a grăi pre alţiĭ drepţi de rău:.

«Mulţi oameni sănt de ceĭa ce păcatelorŭ sale să află ascunzătorĭ, ĭar ale altora mustrători.

«Nu îndemna pre mozavirulŭ cu ascultarea urechilorŭ tale, ca să nu greşeşti cu elŭ pĕcatulŭ îndoitŭ. Dupre acéĭa pre sine veĭ învăţa chinuluĭ celuĭ cumplitŭ şi pre dănsulŭ ĭarăşĭ a da îndemnare ca să mozaviréscă şi pre alţi priĭateni. (Maxim.) (1)

«Cela ce priĭméşte pre lesne părele altora, acela nu să depărtéză de lucrurile părăşuluĭ, ci întocmaĭ ĭaste cu dănsulŭ. Că lucrulŭ începĕturiĭ iubéşte înpreunare a adaoge păra şi celuĭ nevinovatŭ. (Fotie Patriarh.)

«Limba hulitoare ĭaste vădire gănduluĭ celuĭ rău. (Plutarh.)

«Precumŭ cocoşulŭ luĭ Esopŭ răspunse către o pisică care cum ar fi fostŭ bolnavă pentru dragostea luĭ, alta nu zice, numaĭ ca să aĭbu cu cine vorbì, pentru alta nu te ţiĭu aicea. Intr'acesta chipŭ şi către omulŭ cela ce bagă multe felĭuri de cuvinte şi întrébă şi sapă pentru céle neştiute. Acéstĭa să cade a grăi, că eu nicĭ cu unŭ lucru nu voĭu fi de smintélă frateluĭ, déca nicĭ eu voĭu lua aminte clevetnicilorŭ, nicĭ elŭ.

«Pre omulŭ şoptitorŭ şi mozavirŭ nicĭ odată să nu-lŭ priĭmeşti. Că nu doară pentru dragostea ta îţĭ spune elŭ ţie acélĭa. Ci precum au descoperitŭ ţie taĭnele altora, aşa şi graiurile tale va spune către alţiĭ. (Socrat.)

«A fi clevetitŭ de mulţi oameni răĭ, nicĭ ĭaste adevĕratŭ, nicĭ ĭaste de vătamare. Iar a fi batjocoritŭ numaĭ de unŭ omŭ bunŭ, adevăratŭ ĭaste şi de folosŭ. (Moshion).

«Oare carele înţeleptŭ ĭlŭ mustra şi-ĭ grăĭa. Pentru căcĭ mĕ grăeştĭ de rău, ĭar elŭ ḑise, pentru căcĭ priĭmeşti şi tu pre alţi grăitori de rău. (Dimonat).

«Unŭ voĭnicŭ foarte vitézŭ, fu părâtŭ înaintea luĭ Dimonat căpitanulŭ cum l'ar fi fostŭ hulitŭ, ĭar elŭ zise, eu văzŭ lucrurile luĭ, ĭar cuvintele luĭ nu lĭ-am auzitŭ.

«Nimìca nu ĭaste maĭ dulce şi maĭ de bucurie, ca răbdarea dosadelorŭ dosăditorĭuluĭ. Că de nu veĭ pristănì celuĭa ce te dosădéşte, atunce rămăne elŭ batjocoritŭ. (Filimon.)

«Cela ce ascultă părăle numaĭ decăt, acela sau ĭaste singurŭ den fire viclĭanŭ, sau cu totulŭ are minte copilăréscă. (Menandru.)

«Şi acuma sănt mulţi de ceĭa, ce patŭ maĭ multŭ rău de mozaviri, decăt de vrajmaşi, şi mulţi de multe ori priĭmescŭ inimă rea dintru neputinţa urechilorŭ, decăt de meşterşugurile vrăjmaşilorŭ. (Dioghen.)

«Nicăirĭ nimica nu ĭaste maĭ rău decăt clevetele, că întimpinănd în taĭnă pre celŭ încredinţatŭ face ură unui omŭ ce nu i-au făcutŭ nimica. (Cleanthŭ).

(1) Şi aicĭ puţinŭ şi greoiŭ înţelesŭ ne dă Ep. Mitrofanŭ.

«Cela ce clevetéște pe priĭatenulŭ său, măcarŭ de ar grăi și dreptŭ, totŭ să nu să créză. (Sext.)

«Îĭ zise luĭ oare-cine, ĭată priĭatenulŭ tău te mozavirésște în taĭnă, ĭar elŭ zise, nu-lŭ vădì, pentru căcĭ că la arătare va face acéĭa. (Archip.)

«Olăcarĭulŭ celŭ bunŭ, de-ĭ cade și bicĭulŭ den mănă, nimica nu socotéște, numaĭ totŭ siléște înainte, și găndulŭ luĭ întinde cătră sfărșitulŭ căiĭ, avăndŭ în picĭoare nădéjde de biruință și priĭatenuluĭ nicĭ unŭ rău nu face, nicĭ întrébă multŭ de acélĭa întru ceĭ nevoĭtori de slujbă. Iar celŭ rău și nenevoĭtorŭ și luptătorŭ înprotivă, lăsăndu-să pentru sărguĭala nădejdeĭ, să întoarce spre meșterșugŭ rău, și acéĭa ține maĭ tare decăt toate, ca să ție și pre altulŭ cu sine, și înpiedecăndu-ĭ slujba, de va și greșì elŭ, ca să nu-lŭ poată biruì alțiĭ. (Luchian.) (1)

«Dionisie înpăratŭ auzì de doĭ tineri grăindŭ multe hule asupra luĭ, și pentru neomeniĭa luĭ la o beție, atunce elŭ chĭemă pre amăndoĭ la cină, și văzù pre unulŭ dentru eĭ, déca să înbătă, grăindŭ multe cuvinte scărnave. Iar pre celalaltŭ băndŭ foarte cu socotință și șezăndŭ cu cinste. Decĭ pre cela l'a slobozitŭ ca pre unŭ bețivŭ dentru firea luĭ, ĭar pre celalaltŭ îlŭ omoră ca pre unŭ omŭ cu minte rea, și vrăjmașŭ înpăratuluĭ den voĭa luĭ cea bună. (Dionisie țarŭ.)

«Alexandru priĭmì carte de pără asupra doftoruluĭ sĕŭ, pentru că i s'au întămplatŭ într'acéĭa vréme a bé erbi, și atăta nu vrù a créde pre părășulŭ, căt depreună și cartea cetì și erbile bău. (Alexandru.)

«De acelașĭ grăescŭ, clevetindŭ unulŭ den slugile luĭ pre altulŭ, îșĭ astupa o uréche cu măna, și întrebăndu-lŭ alțiĭ zise, destulŭ că se spurcă acéstalaltă de mozavirie, încaĭlea céĭalaltă să rĕmăe curată.

«Cleovulŭ zise, maĭ tare să cade a avé acolo minte întrégă, unde sănt maĭ multe mozaviriĭ, și a petréce cu témere maĭ tare decăt de lége. (Cleovulŭ).

«Celora ce petrecŭ întru lucruri bune, ocara și batjocura nimic nu le strică.

Reproducemŭ aicĭ unŭ altŭ capitolŭ din cartea III, lucratŭ de către popa Atanasie, spre a se vedé anume modulŭ, cum și acéstă a doua Albină îșĭ îndreptéză sborulŭ spre deosebitele florĭ, din carĭ făcêndŭ o miere românéscă, o pune la dispozițiunea nóstră, a celorŭ ce o dorimŭ:

«Pentru priĭateni și ĭubirea frățieĭ. Cuvănt 6.

«De așĭ vorbì în limbile oamenilorŭ și a îngerilorŭ, ĭar dragoste nu voĭu avé, fuĭu ca arama, carea sună, sau chimvalulŭ carele căntă maĭ jos,

(1) Puținŭ înțelesŭ și aicĭ ne dă Ep. Mitrofanŭ.

Şi de aşĭ împărţi toată avuţiĭa mea, şi de aşĭ da trupulŭ mieu să-lŭ arză, ĭar dragoste să n'aĭb, nemica nu sănt. (1 Corth. 13.)

«Maĭ încredinţate sănt ranele priĭatenuluĭ, decăt sărutările céle de voe a vrăjmaşuluĭ. (Solomon 27.)

«Celŭ ce gătéşte laţŭ făţarnicŭ priĭatenuluĭ său, pre giurŭ picĭoarelorŭ luĭ îlŭ înpletéşte.

«Bărbatulŭ ce va să se desparţă de priĭateni, află pricinĭ.

«Maĭ bunŭ e ospăţulŭ cu verdéţe, şi să fie cu harŭ şi cu prieteşugŭ, decăt ospéţe mari de viţeĭ şi cu vrajbă.

«Aruncăndŭ cine-va pĭatra în pasări le înpräştie, iar dojenindŭ pe priĭatenĭ, va strica priĭateşugulŭ (Sirahŭ. 22.)

«Nu schimba priĭatenulŭ pentru lucru făr dobăndă.

«Priĭatenulŭ credincĭosŭ ĭaste acoperemăntŭ tare, şi celŭ ce află pre dănsulŭ aflat'au avuţie.

«Nu părăsi priĭatenulŭ celŭ vechĭu, că celŭ proaspătŭ nu ĭaste luĭ asémenĭa. (Sirah 9.)

«Priĭatenuluĭ credincĭosŭ nu ĭaste nicĭ o schimbare luĭ întocma, nicĭ ĭaste cumpănă bunătăţiĭ luĭ.

«Inpreunările cu ceĭ răĭ săntŭ păgubitoare, (de vréme ce acestŭ obicéĭu alŭ prieteniеĭ ĭaste să fie pre asămănarea celora ce să înprietenescŭ) cariĭ ţinŭ pizmă într'adănculŭ lorŭ, arată dragoste cu chipŭ făţarnicŭ, ca şi pietrile céle ascuţite den marginea apeĭ, carele fiindŭ acoperite cu puţină apă, sănt o răutate necunoscută celorŭ ce nu să păzescŭ. (Bogoslovŭ.)

«Dela omulŭ rău nicĭ odată bine nu veĭ petréce, că cĭarcă să aĭbă ertăciune pentru rélele ce au făcutŭ în viaţa lorŭ.

«Trupurile să adună cu loculŭ, ĭar sufletele cu duhulŭ.

«Pune hotarŭ vrajbeĭ, ĭar prieteşuguluĭ nu.

«Nimenea să nu găndéscă că voĭu zice eu, că să cade să ĭubimŭ fieşte ce pace, (pentru că ştiu, că în ce chipŭ une vrajbe sănt bune) aşa şi une păci, sănt multŭ stricătoare: ce pe cea bună şi de bine, şi carea înpreunéză cu Dumnezeu.

«In ce chipŭ sufletulŭ făr de trupŭ nu să chĭamă omŭ, nicĭ trupulŭ făr de sufletŭ, aşa nicĭ dragostea cĭa cătră Dumnezeu, de nu va avé urmăndŭ şi dragostĭa cĭa cătră de aproapele luĭ.

«Nemica nu e întocma unecĭuneĭ că unulŭ ĭaste înmulţitŭ într'acesta chipŭ. Că de vorŭ fi într'unŭ sufletŭ doĭ, sau zéce, nu ca maĭ ĭaste unulŭ acela, ce careleşŭ de dănşiĭ să face înzecĭuitŭ. şi veĭ afla pre ceĭ zéce pre celŭ unulŭ şi întru unulŭ pre ceĭ zéce. Că de vorŭ avé şi vrăjmaşŭ celŭ ce se lovéşte cu unulŭ, ca cănd s'arŭ lovi cu ceĭ zéce, aşa să biruĭaşte, sărăcéşte-să unulŭ, ĭar nu ĭaste în sărăcie. Că partĭa cea maĭ slabă să umbréşte în cea maĭ

mare, careleşŭ de dânşiĭ are 20 de mâĭni şi 20 de ochi, şi atâtea picĭoare şi zéce suflete, că nu lucréză unulŭ numaĭ cu ale luĭ toate, ce şi cu a celoralalţi, ĭar de vorŭ fi o sută, ĭarăşĭ într'acesta chipŭ vorŭ fi, că acelaşĭ poate să fie şi în Persiĭa şi la Răm, şi ce nu poate fiinţa, iar dragostĭa poate. Iar de veĭ avé o mie sau doao miĭ de priĭateni, socotéşte ĭar unde covârşescŭ ale puteriĭ, că acĭasta ĭaste minunată, o mie să să facă unulŭ. Că maĭ bine ĭaste noao să ni să întunece soarele, decât să ne lipsimŭ de priĭateni. Că mulţi de ceĭa ce vĕdŭ soarele sânt întunérecŭ, ĭar fiind bogaţĭ de priĭatenĭ, nicĭ cum n'arŭ fi în scârbă, că nemica (adevăratŭ) nimicŭ să nu fie maĭ dulce decât dragostĭa. Că ce n'arŭ puté să lucreze priĭatenulŭ celŭ adevăratŭ, câtă dulcĭaţă n'ar face, cât folosŭ, câtă întărire: De aĭ zice întunérece de avuţiĭ, nemica n'aĭ găsì vrédnicŭ înpotriva priĭatenuluĭ celuĭ adevăratŭ, şi în ce chipŭ trupurile céle luminate varsă flori în locurile céle de aproape, aşa şi priĭateniĭ în ce locuri arŭ mérge, îşĭ lasă darŭ unulŭ altuĭa, că maĭ bine ĭaste a umblarea întru întunérecŭ, decât a firea fără priĭateni.

«Precum mirodeniĭle céle frumoase, umplu pre aerulŭ celŭ deprejurŭ cu frumuséţĭa mirosuluĭ, aşa şi omulŭ bunŭ unde ĭaste, folosésţe pre ceĭ de lângă dinsulŭ. (Grigorie Nischii.)

«Dragostĭa tâmăduéşte mădulările céle ce să aprindŭ de mânie. (Evagrie).

«Trebue să socotimŭ priĭatenŭ pre carele ĭubéşte să ajute, şi să facă folosŭ pentru folosŭ, măcarŭ de n'arŭ nicĭ puté. (Filosof=Plutarchŭ.)

«Să bea neştine otravă din păharŭ de aurŭ, şi dela priĭatenulŭ făr de minte să ia sfatŭ, tot una ĭaste.

«Vasele sânt maĭ bune céle noao, ĭar prieteşugulŭ ĭaste maĭ bunŭ celŭ vechĭ.

«Rodirile céle den pământŭ numaĭ pe anŭ răsarŭ, ĭar céle den prieteşugŭ peste toată vrémea.

«Mulţi alegŭ priĭateni, nu pre ceĭ maĭ buni, ci pre ceĭ maĭ bogaţĭ.

«Mulţi părându-le că sânt priĭateni nu sânt, iar mulţi nepărându-le sântŭ, ce înţeleptuluĭ ĭaste să cunoască pe fie-te carele.

«Cade să a fugì de priĭateşugulŭ celora, a cărora le iaste firea (*pe margine* dragostea) îndoită.

«Căştigă priĭateni, nu pe câţĭ te vorŭ pe toţĭ, ce numaĭ pre ceĭa ce-sŭ vrédnicĭ firiĭ tale. (Socrat.)

«Pre nimea să nu facĭ priĭatenŭ mainte până nu veĭ cerceta cum au petrecutŭ cu priĭateniĭ ceĭ maĭ dinainte. căcĭ să nădăjduesti pre elŭ, că aşa va fi şi cu tine, în ce chipŭ au fostŭ şi cu ceĭalalţĭ.

«Să te facĭ priĭatenŭ cu zăbavă, ĭar déca te facĭ socotéşte să te ţiĭ de prieteşugŭ, că într'unŭ chipŭ ĭaste, că a nu avérea nicĭ unŭ priĭatenŭ, şi ĭarăşĭ a schimba mulţi priĭateni, tot una ĭaste.

«Prieteşugulŭ celŭ adevăratŭ, treĭ lucruri cére maĭ tare, fapta cea bună, ca unŭ lucru bunŭ, obicĭaĭulŭ ca unŭ lucru dulce, şi trebuinţa, ca unŭ lucru ce nu să poate făr el, că se cade a-lŭ priĭmi cănd îţĭ grăĭaşte, şi a te bucura când îl întimpini, şi a-lŭ ajutora căndu-ĭ lipséşte.

«Bunătatea caluluĭ o cunoaştemŭ la războiŭ, ĭar a priĭatenuluĭ încredinţatŭ la nevoe.

«Nu trebue pe fratele ca pe o pază a cumpeniĭ, să-lŭ tragemŭ îndărătŭ (adecă) înălţăndu-să să-lŭ pogorămŭ pe dănsulŭ.

«Cu dulcĭaţă să fiĭ cătră toţĭ, ĭar cu ceĭ maĭ bunĭ să te afli, că într'acesta chipŭ, cu uniĭ nu veĭ fi urăcĭosŭ, ĭar cu alţiĭ te veĭ face priĭatenŭ.

«Căştigă priĭateni pre ceĭa, cu cariĭ veĭ să petrecĭ bine, ĭar nu pe ceĭa cu cariĭ veĭ să petrecĭ cu dulcĭaţă.

«Măcarŭ căţĭ priĭateni arŭ căştiga neştine, cu atăţea ochĭ privéşte célĭa ce iubéşte, şi cu atătea auziri aude célĭa ce să cuvine să le auză, şi cu atătea gănduri găndéşte, pentru céle ce să foloséşte. Poţĭ să zicĭ aşa şi să asémănă întracesta chipŭ, ca când arŭ da Dumnezeu unuĭa ce are trupŭ suflete multe, şi toate să grijască pentru dănsulŭ (Dionos.)

«Cade-să a face baniĭ maĭ vărtosŭ pentru priĭateni, decăt pe priĭateni pentru bani. (Aristotelŭ.)

«Pre acesta-lŭ mustra, cănd umblă înpreună cu ceĭ vicléni, elŭ zise, maĭ vrédnicŭ dohtorŭ ĭaste celŭ ce să apucă de bolnaviĭ ceĭ părăsiţĭ de toţĭ.

«Acestaşŭ zicea, că ĭaste foarte cu greu să placă neştine tuturorŭ.

«Ceĭa ce nu socotescŭ prieteşugulŭ, de vorŭ şi scăpa de muncile celorŭ de dănşiĭ năpăstuiţĭ, însă de pedépsa céĭa ce e dela Dumnezeu nu vorŭ scăpa.

«A să înprietenirea făr vréme, întocma ĭaste cu vrajba, de priĭatenulŭ adevăratŭ să nu te temi, a întămplăriĭ réle.

«Socrat întrebăndŭ pe Crisosŭ, ce lucru are maĭ cinstitŭ dela înpărăţie, ĭar zicăndŭ elŭ a rĕsplătirea vrăjmaşilorŭ, ĭar priĭatenilorŭ a le face bine Socrat zise, dar cu căt aĭ fi făcutŭ maĭ bine, de aĭ fi meşterşuguitŭ şi pre aceĭa să-ĭ aducĭ la prieteşugŭ.

«A nu putĭarea (neştine) să ajute priĭatenilorŭ, ĭaste semnulŭ neputinţiĭ, ĭar a nu vrérĭa ĭaste alŭ răutăţiĭ. (Dimocrit.)

«Nenorocirile priĭatenilorŭ tăĭ, să le socoteşti ale tale, şi cu ale tale norociri bune să-ĭ înpreunezi. (Clitarh.)

«Sfărşindu-sĕ priĭateniĭ, a plăngerea nu ĭaste cu cinste, ĭar a cugetarea mainte de aĭ săĭ ĭaste bine depururea.

«Nu săntŭ baniĭ priĭateni, ci priĭateniĭ bani, că baniĭ nicĭ odată nu facŭ prieteşugŭ, precum nicĭ pămăntulŭ Dumnezeu, ĭar prieteşugulŭ pre lesne căştigă baniĭ, ca şi Dumnezeulŭ pămăntŭ. (Catonŭ.)

«În ce chipŭ nu ţi-e urâtă albina pentru acŭ, ce ţi-e dragă pentru roadă, aşa şi de priĭatenĭ, pentru dojana nu te lepăda, ce-l iubéşte pentru prieteniĭa.

«Carele fuge de priĭatenĭ când e în scârbă, nicĭ când e véselŭ nu e vrédnicŭ de dânsulŭ.

«Şi a ĭubirea să cade, ca şi ceĭa ce vorŭ să ne urască, şi a urârĭa ca şi ceĭa ce vorŭ să ne ĭubéscă.

«Aurulŭ cu foculŭ să ispitéşte, ĭar dragostea dela priĭatenĭ cu vrémea să cunoaşte. (Menandru)

«Cela ce răsfaţă priĭatenĭ, în vrémea când îĭ ĭaste bine, ĭaste priĭatenŭ vremeĭ, ĭar nu priĭatenuluĭ.

«Nu câştiga priĭateni adevăraţi până nu veĭ goni maĭ nainte pre ceĭ răĭ.

«Nicĭ odată n'am pohtitŭ să placŭ a mulţi, că céliĭa ce le plăcea lorŭ eu nu lĭ-am învăţatŭ, şi céliĭa ce le ştiĭam eu era departe de plăcérĭa lorŭ.

«Ceĭa ce-şĭ părăsescŭ fraţiĭ, şi cĭarcă alţi priĭateni, sânt asémenea cu ceĭa ce-lŭ lasă pământulŭ lorŭ, şi lucréză alŭ celorŭ striini. (Socrat.)

«Celŭ ce face şi vorbéşte toate dupre plăcérĭa priĭatenilorŭ, acea plăcére dentr'acea dată maĭ pre urmă o face vrajbă. (Critiu.)

«Cu cât va fi maĭ multŭ bine priĭatenuluĭ, cu atâta maĭ vârtos ţie folosești, pentru că dragostĭa cea dela dânşiĭ, să întoarce ĭarăşĭ spre noĭ. (Polien.)

«Prĭatenilorŭ şi înbogăţindu-să şi sărăcindu-să, tot într'unŭ chipŭ să le fiĭ. (Kipselŭ.)

«Cade-să a fugi de prieteşugulŭ celorŭ răĭ, şi de neprieteşugulŭ celorŭ buni. (Epictit.)

«Nu face priĭatenŭ pre celŭ ce nu-lŭ crezi (nicĭ odată) pentru toate. (Sext.)

«Aducându-ĭ oare-cine acestuĭa nişte podoabă multă, elŭ o au înpărţit la priĭateni, ĭar întrebându-lŭ alţiĭ pentru căcĭ nu ş'au lăsat şi luĭ (elŭ zise), că trupulŭ mieu nu s'arŭ fi putut înpodobi cu acéstĭa cu toate, ĭar pe priĭateni văzându-ĭ înpodobiţĭ, mi să va păré, că maĭ mare podoabă să va afla la mine. (Nir).

«Pre Timonŭ pre celŭ neĭubitorŭ de oameni, întrebându-lŭ, pentru ce îĭ sântŭ urâţĭ toţĭ oameniĭ, elŭ zise, că pe ceĭ răĭ cu cale nu-ĭ ĭubescŭ, ĭar pe ceĭ buni, pentru că nu le sânt urâţĭ ceĭ răĭ. (Timon.)

«Pre Romilŭ părându-lŭ căcĭ lăcuĭaşte cu oameniĭ ceĭ răĭ, elŭ zise, că dohtoriĭ lăcuescŭ cu ceĭ bolnavi, dar eĭ sânt sănătoşĭ. (Romil.)

«Acesta făcândŭ jărtvă Dumnezeilorŭ, să ruga să-lŭ feréscă de ceĭa ce-ĭ parŭ că-sŭ priĭateni, ĭar întrebându-lŭ oare-carele, pentru care pricină face rugă ca acéĭa, zise, că pe vrăjmaşĭ îĭ cunoscŭ şi mě păzescŭ. (Antigon înpărat).

«Pre Alexandru întrebându-lŭ oare-cine, unde-ĭ ĭaste avuţiĭa, ĭar elŭ arătândŭ pe priĭateni zise, ĭată într'aceştea. (Alexandru înpărat.)

«Trebue a să bucura cu priîateniî, când le îaste bine cum să cade, și când sânt în scârbă a să întristarea cu dânșiî. (Livanit.)

«Scârbele carele vinŭ dela priîateni la priîateni, foarte cu anevoe să vindecă, și dau maî mari supărări decât vrăjmașiî.

«Cu cât întăréşte neştine maî mult pe priîateniî luî, cu atâta să face elŭ maî tare. (A luî Dionos alŭ Pisonianuluî.)

«Ce întâmplare rea nu îaste grîa făr de prieteșugŭ; (și îarășî), ce bine îaste cu dedulcîață fără priîateni.

«Maî pre lesne arŭ suferi neștine cu priîateniî cât de rea tâmplare, decât sângurŭ bine măcarŭ cât de mare.

«Prea ticălos adevărat socotescŭ eu pre acela, carele în primejdiîa luî are mulți de să-lŭ bucure, îar în binele luî niciî unulŭ n'are cu dânsulŭ să să îndulcîască.

«Celŭ ce dăruîaște priîatenilorŭ, să bucură când dă, ca când arŭ dărui luî, și îarășî ca și când arŭ rĕmâné la dânsulŭ darulŭ.»

In sfîrșitŭ, pentru ca să completămŭ citatele propuse și să vedemŭ modulŭ cum a lucratŭ și alŭ treilea colaboratorŭ alŭ Albineî, adecă direcțiunea științifică ce a ținut'o și acesta în înșirarea materiilorŭ, precum și particularitățile luî limbistice, dămŭ aicî unulŭ din capitolele colaboratoruluî Episcopuluî Mitrofanŭ și alŭ popeî Atanasie, pe care elŭ îlŭ intitulézā:

«Pentru mărire. Cuvânt 46.

«Ceî înțelepți mărirîa vorŭ ocina, îar ceî necurațî vorŭ înnălța necinste. (Solomon 21.)

«Calea dreptățiî și a miliî va afla viață și slavă.

«Semențiîa celuî înțelept frica Domnuluî, și bogățiîa, și slava, și viața.

«Nu da prihană întru slava ta, și întru zioa slaviî nu te înnălța.

«Nu cerca dela domnulŭ stăpânitorie, nicî dela înpĕratulŭ ședére de slavă.

«Mulțî putîarnicî să necinstiră foarte, și ceî slăvițî să déderă în mâna celorŭ putîarnicî.

«Nu răvni măririî păcătoșilorŭ. (Sirah, 9.)

«Mareluî putîarnicŭ îțî smeréște capulŭ tău. (4.)

«Nu te sfădi cu omulŭ putîarnicŭ, ca nu când va să cazi întru mâna luî. (8.)

«Putîarniculuî celuî ce te chîamă urmézā-î, și atunce maî vârtos te va chîema.

«In mijloculŭ oamenilorŭ celorŭ marî, nu te asemăna.

«Nemica de scădére nu face, una a unuîa întăréște céle bune, și carele să va umplé, celŭ ce privéște slava luî.

«De slava cea vécĭnică pururea cugetă, că acĭastă de acuma minte în toate zilele. (Bogoslov.)

«Că neştine fiind vrédnicŭ de-şĭ déde de multe orĭ toată bogăţiĭa, pentru slava cea vécĭnică trăitoare, dară de noĭ nevoĭaşiĭ ce va să fie, cariĭ nicĭ puţinelŭ nu sărguim. (Zlatoust.)

«Slava o gonéşte, însă nu toată, nicĭ foarte, că maĭ bine să fiĭ a căt eştĭ părut. Iar de eştĭ nesăţiosŭ, nu văna cea deşartă, nicĭ cea noao. (Bogoslov.)

«Că slava carea e dela oameni, îndrăgéşte pre ceĭ ce slăvescŭ prosticĭunea, pentru acéĭa cade lesne, ĭar a luĭ Dumnezeu nu aşa, ce neclătită trăĭaşte pururea, şi pre acĭasta dară arătăndu-o proroculŭ, şi pre acéĭa lesne căzătoare, aşa grăĭa, tot trupulŭ ĭarbă e, şi toată slava omuluĭ ca floarea de ĭarbă, nicĭ către alt lucru maĭ prost îlŭ asămănă proroculŭ, ci nu maĭ o numì floare de ĭarbă toate depreună, şi nicĭ o parte dintr'acĭastĭa nu osebi, cum arŭ fi bogăţiĭa sau hrana cea bună, sau putérĭa sau cinstĭa, sau alt ceva dintr'acélĭa, ci toate céle ce sănt întru oameni luminate ca unŭ nume slăvit le înbrăcăm, aducănd aşa pilde ĭarbă, zicănd, toată slava omuluĭ ca floarea de ĭarbă, uscă-se ĭarba şi floarea-ĭ căzu. (Zlatoust.)

«După firĭa erbiĭ zise, să asămănă rodulŭ omenescŭ, ĭar floriĭ de ĭarbă, slava cea trăitoare, şi tăriĭa, că precum ĭarba déca să usucă îĭ cade floarea, aşa şi moartea, déca vine asupra omuluĭ, putĭarĭa şi urgiĭa o stinge (Chirilŭ.)

«De vréme dară ce doreşti mărirĭa şi pohteşti pre mulţĭ a-ĭ covărşì, şi să fiĭ bine iscusitŭ întru lucrurile céle lumeşti, fiĭ dreptŭ, întregŭ la minte, înbărbătătorĭu, răbdătorĭu, întru patimile céle ce-sŭ pentru bună creştinătate, că aşa şi pre tine te veĭ spăsì, şi decăt bunurile céle maĭ multe, maĭ mare lumină veĭ avé.

«Ana Stoateluluĭ, ca să nu-ĭ înnalţe meserérea, ca să nu cază din fericita smerenie (1) înţeléptă.

«Datorĭu ĭaste omulŭ trăind întru slava carea e dela Dumnezeu să aĭbă înnălţime ne înşălătoare şi să fie mărit cu adevărata slavă a luĭ Dumnezeu, ĭar după ce mută dorinţa slaveĭ ceĭ dumnezeeşti, şi maĭ mare aştĭaptă, nevoindu-se carea nu-ĭ e putinţă a o lua, pĭarde şi céĭa ce poate a o lua.

«Voĭu să-ţĭ întărescŭ minunĭa (să fie) maĭ tare decăt lumea, că întăĭu cănd vezi verdéţa şi floarea erbiĭ, vine în cugetulŭ firiĭ omeneştĭ, aducăndu-ţĭ aminte de închipuirea înţeleptuluĭ Isaieĭ, că tot trupulŭ ĭaste ĭarbă, şi toată slava omuluĭ ca floarea erbiĭ, pentru că vrémea ceĭa puţină a vieţiĭ, şi buceriĭa şi măngăĭarea cea în puţinŭ a bineluĭ omenescŭ, închipuirea cea de sărg trecătoare au dobăndit lăngă proroculŭ. Că astăzĭ celŭ cu trupŭ luminat, şi de bucate îngroşat avănd rumenélă înflorită şi pornire tare şi nespusă în-

(1) Şi colaboratulŭ alŭ treilea nu ne dă aicĭ unŭ înţelesŭ; şi apoĭ nicĭ noĭ n'amŭ putută să restabilimŭ înţelesulŭ pericopeĭ, nefiindŭ luată din textulŭ grecŭ.

tărindu-să de vărtutïa vărstiï, ïar măïne acestașï săngur ticălosŭ, orï de vréme veștejit, orï de boală slăbit, cutarele vestit cu avuțiïa banilorŭ, și înprejurulŭ luï mulțime de înbunătări, pocloanele priïatenilorŭ celorŭ răsfățători, ce aștéptă dela elŭ daruri, mulțimea rudenieï și acéïa închipuită adunare făr numărŭ de ceï ce urméză, și oaspeților̆, și de ceïa ce dvorescŭ (1) dupe alte trebi ale luï. Pre cariï purtăndu-ï dupre elŭ și înnainte mergănd, și întorcăndu-să ïarășï urăt ïaste celorŭ ce-lŭ văd, și încă cătră avuție veï găsi și vre o putére ceva cetățéscă, sau cinstile céle dela înpărațï grija limbilor, sau stăpăniriïa oștilorŭ, și vestitorïulŭ, mergăndŭ înnainte, și strigănd tare purtătoriï de toïage, cariï dau bătăï gréle în toate părțile celorŭ stăpănițï. Bătăïle, legăturile, părele, închisorile, dintru carele (acéstïa) să adună frică nesuferită dela ceï de supt mănă (sau dela ceï stăpănițï) ïar după acéstïa ce; o noapte sau frigurile, sau despre partïa genuchelorŭ, sau umflătură nepipăită (neapucată) de oameni, ducăndu-lŭ pe om îlŭ omoară, vădindu-șï îndegrabŭ toată gătiriïa cea maï dinnainte, ce au avut întru sine, și slava acéïa ca unŭ vis tréce, deci ïată că au găcit de proroculŭ, asămănarea slăviï omuluï cu neputincïoasa floare.

«Lémnele dară den rădăcină, ïar slava dela priïmirea dentăïu créște. (Plutarh.)

«Nimenea celŭ ce să grijaște de slava cea bună, nu va fi bărbatŭ rău, că bine ïaste pentru puținea îndulcire, să schimbe slava cïa vécïnică. (Aristotel).

«Meseréria mare ïaste, nu ce e a priïmi cinste, ci destoïnicŭ cinstiï pre sine a să face.

«A cărora nu le răvnești binele, acestora și bine le fă. (Isocrat.)

«Indŭ mare părăndui-se și grăind că pren inelŭ săgïata va slobozi, porunci să arate, și nevrănd să mănie și porunci să-lŭ ucigă. Iar după ce-lŭ ducea la moarte, unŭ om grăïa cătră ceï ce-lŭ ducea, că de multă vréme, ïaste de cănd arculŭ a mănă n'au luat, și pentru că nu va nemeri să téme, și acéstïa Alexandru auzind să mira și-lŭ slobozi pre dănsulŭ cu daruri, că răbdă maï vărtos a muri, decăt slaveï nedestoïnicŭ să se arate. (Alexandru.)

«Că nu să cade din vorbă bunŭ darulŭ și cinstïa, ci den lucruri să se priïméscă. (Theod. Stud.)

«Scurtată déca va fi calea acïasta, grăïïa, ïaste cătră bună slăvirea ce va să fie bună (2). (Iraclit.)

«Celŭ ce au deprinsŭ a fi supt maï mare, și a fi maï mare îndată va

---

(1) A *dvori* = a sta la ușă, a sili, a zori. Ore nu de aicï a zori, saŭ dela заръ=zare, orï de la metatesa luï rază de sóre?

(2) Și de aicï lipsesce înțelesulŭ, iar noï îlŭ restabilimŭ dupre textulŭ grecŭ: «Calea «cea maï scurtă, ḑicea acelașï, este a se face cine-va bunŭ în adevĕratulŭ înțelesŭ».

deprinde. Că nicĭ de arŭ cuprinde neștine biruința a tot pămăntuluŭ și a mării, ĭaste maĭ mare dupe adevărŭ, de nu va deprinde maĭ nainte învățat a fi, ca să fie suptŭ maĭ mare. (Filosof.)

«Toțĭ ceĭ ce au deprinsŭ bine, a fi suptŭ maĭ. mari, și a fi maĭ mari vorŭ înțelége, viind cătră biruință. (Iosip Arhiolog.)

Din aceste treĭ capitole, lucrate de ceĭ treĭ autorĭ aĭ Albineĭ, se póte vedé, că toțĭ aceștia facŭ parte din aceeașĭ șcólă teologică și tustreĭ trăescŭ în timpiĭ de formațiune literară a limbeĭ românescĭ.

Maĭ întâĭ Albina este unŭ tractatŭ de morală, cu care autoriĭ caută a deprinde pe cetitorĭ în cunóscerea deosebitelorŭ virtuțĭ și vițiĭ creștinescĭ și cetățenescĭ. Impărțirea eĭ în treĭ cărțĭ, și apoĭ în capitole saŭ *cuvinte,* dovedesce că în mintea lorŭ a preexistatŭ o sistemă, unŭ planŭ. Nu este, e prea adevĕratŭ, în Albina sistema, care se vede bună-óră în Mărturisirea ortodoxă a luĭ Petru Moghilă, saŭ în Catechismulŭ calvinescŭ alŭ luĭ Racoți, amândouĕ aprópe contemporane Albineĭ. Aceste sisteme sunt venite în țĕrile nóstre din Occidentulŭ Europeĭ; cea dintâĭ cu influența cultureĭ franceso-polone prin Moghilă, iar a doua de-a dreptulŭ din țĕrile germane. Sistema însă apodictică a Occidentuluĭ de pe acele vremurĭ n'a avutŭ o înrîurire hotărîtóre asupra cărturarilorŭ românĭ din secolulŭ XVII, carĭ se aflaŭ sub influența cultureĭ Bizanțuluĭ, dominătóre atâtŭ la Iașĭ cât și la Bucurescĭ. Sistema apodictică, din care aŭ eșitŭ tóte acele tratate pentru deosebitele specialitățĭ teologice, născute în catolicismulŭ francesŭ și în celŭ germanŭ, cerea o cunóscere amĕnunțită a producțiunilorŭ clasice creștine, și apoĭ o interpretațiune sistematică a Biblieĭ; școlele, unde se putea lucra la asemenea tractate, lipsiaŭ cu desĕvârșire în Orientulŭ Europeĭ. Aicĭ în sciință, ca în tóte, dicta gustulŭ bizantinŭ, care de prin secululŭ VII a începutŭ a fi unŭ amestecŭ de creștinismŭ cu clasicismulŭ elenicŭ; de câte-orĭ întâlnimŭ producțiunile teologice ale seculelorŭ de după clasicismulŭ creștinŭ, maĭ alesŭ dogmatice și morale, ele sunt lucrate totŭ-dea-una după sistema eclectică, iar în tractatele de morală în particularŭ domină sistema eclectico-sen-

tenţiósă, împestriţată cu istorióre totŭ din clasicismŭ, cu care se întăriaŭ şi maĭ multŭ adevĕrurile sciinţifice. Şi în adevĕrŭ, ce face Ep. Mitrofanŭ, popa Atanasie şi colaboratorulŭ lorŭ în Albina? După ce alegŭ doĭ autorĭ, pe «călugărulŭ Antonie» şi pe «Maximŭ filosofulŭ,» carĭ sunt şi eĭ nisce eclecticĭ în Albinele lorŭ, pe carĭ le-aŭ adunatŭ «den multe cărţĭ dentr'aĭ nostri şi dentr'acelorŭ den afară,» cum se exprimă colaboratorulŭ necunoscutŭ, facŭ singurĭ unŭ eclectismŭ de pe eclectismurile prototipe, şi «scotŭ» din autoriĭ modelŭ acele părţĭ, carĭ li se parŭ maĭ apropiate de trebuinţele contemporanilorŭ lorŭ. Colaboratorulŭ alŭ treilea alŭ Albineĭ face maĭ multŭ în partea lucrată de dînsulŭ; elŭ crează chiar istorióre dela sine, le îmbracă în formele vieţeĭ contemporane luĭ şi aşa le înfăţişéză cetitorilorŭ sĕĭ, pentru a dovedi veritatea «cuvintelorŭ» sale. Pentru acésta vomŭ cità aicĭ istorióra, pe care o începe cu cuvintele: «Voiŭ «să-ţĭ întăresc minunea. etc.» Aceste dovedescŭ în de ajunsŭ, că autoriĭ Albineĭ facŭ parte din şcóla teologică bizantină, care póte că era dominătóre şi în Academia Vasiliană din Iaşĭ, şi eĭ lucréză unŭ tractatŭ de morală, după sistema eclectico-sentenţiósă, împestriţată cu istorióre.

Autoriĭ românĭ aĭ Albineĭ aŭ şi particularităţĭ limbistice, pe carĭ noĭ le semnalămŭ aicĭ în trăsurĭ generale. Maĭ întâĭ eĭ toţĭ facŭ parte din epoca de formaţiune a limbeĭ literare românescĭ şi de aicĭ acea lipsă de uniformitate în întrebuinţarea vorbelorŭ şi a formelorŭ gramaticale. Aşa d. ex. Ep. Mitrofanŭ puţinŭ întrebuinţéză infinitivulŭ în *re*, dândŭ locŭ maĭ multŭ infinitivuluĭ scurtatŭ; popa Atanasie întrebuinţéză în modŭ egalŭ amândouĕ formele infinitivale, iar colaboratorulŭ luĭ preferă dupre putinţă forma în *re*, şi acésta nu pentru a exprima substanţa în activitate, ca noĭ astădĭ, ci ca să dea însuşĭ activitatea verbuluĭ, dar numaĭ în modŭ nehotărîtŭ, infinitivalŭ. Acésta dovedesce starea de fluctuaţie a limbeĭ literare şi nefixarea încă a întrebuinţăreĭ deosebitelorŭ forme. Asemenea lucru se vede şi în întrebuinţarea vorbelorŭ, de unde se vede iarăşĭ, că ele încă nu aveaŭ unŭ înţelesŭ fixŭ şi hotărîtŭ. Aşa vorba «graiŭ» este întrebuinţată cu

înțelesulŭ de «vorbă» saŭ «vorbire,» dar și cu înțelesulŭ de «cuvîntŭ.» «Rostulŭ» însemnéză după autoriĭ Albineĭ și «vorbire,» ca în expresiunea «rostulŭ gureĭ mele,» dar nu rarŭ se întrebuințéză și ca «vorbă,» «cuvîntŭ.» In întrebuințarea particulelorŭ limbeĭ autoriĭ Albineĭ se îngrădescŭ într'unŭ cercŭ îngustŭ, așa că nu aŭ particule pentru tóte raporturile dintre ideĭ. Bună-óră raportulŭ de succesiune în timpŭ și locŭ este exprimatŭ prin aceeașĭ particulă «de acéĭa», deșì particula acésta este pusă și în locurile unde autoriĭ aŭ a arĕta raporturĭ de consecință, după cum facemŭ și noĭ astădĭ. O singură dată, în cartea a treia, se întâlnesce particula «dupe» pentru raportulŭ de succesiune, dar acésta noĭ o credemŭ o inovațiune a copistuluĭ, care pare a fi fostŭ munténŭ. In sfîrșitŭ în punctuație autoriĭ, saŭ póte numaĭ copistulŭ, sunt și maĭ nehotărîțĭ. Punctulŭ numaĭ la sfîrșitulŭ uneĭ pericope are locŭ hotărîtŭ, dar nu arare orĭ se întâlnesce și în loculŭ virguleĭ, după cum iarășĭ virgula de multe orĭ înlocuesce punctulŭ. Virgula maĭ are unŭ rolŭ în Albina: de a înfățișa semnulŭ întrebăreĭ, care însă în genere este representatŭ prin două puncte suprapuse (:), lucru, credemŭ noĭ, ce lasă a se vedé influența elenismuluĭ, unde punctulŭ cu virgula (;) înfățișéză semnulŭ întrebăreĭ. Tóte aceste deviărĭ, fie ele capitale saŭ secundare, încă o dată dovedescŭ, că Albina și din punctulŭ de privire gramaticalŭ este o producțiune literară a epoceĭ de formațiune a limbeĭ românescĭ, când încă nu existaŭ regule, dar numaĭ nisce usurĭ gramaticale, și acelea formulate de fiecare scriitorŭ și influențate de autoriĭ, de carĭ se serviaŭ scriitoriĭ românĭ.

II.

«Cuvântŭ de prăznuire
«la marele singur biruitorĭul și pré svântul Înpărat și întocma
«Apostolŭ Constandin, de Gherasim Papa și Patriarchul
«Alexandrieĭ.»

In vara anuluĭ 1889 m'am dusŭ la mânăstirea Horezulŭ, saŭ maĭ istoricesce Hureziĭ, pe care nu o visitasemŭ dela 1882, dar alŭ căruia avutŭ îmĭ era bine cunoscutŭ încă din anulŭ 1876. Aicĭ se aflaŭ multe odóre domnescĭ și ctitoricescĭ și maĭ alesŭ o bibliotecă înzestrată cu cărțĭ românescĭ, grecescĭ, latinescĭ și puține slavone; care avere s'a totŭ adunatŭ, începêndŭ cu Domnitorulŭ Ion Constantinŭ Basarabŭ Brâncovénu și sfîrșindŭ cu egumenulŭ grecŭ Chrisantŭ, a căruia avuție și luxŭ ajunsese proverbiale în tótă Vâlcea, și se făcuse de vorbă până la domnie. Acéstă avere împreună cu cea nemișcătóre s'a totŭ adausŭ dela anulŭ 1692, data fundăreĭ mănăstireĭ și până la 1864, când s'a secularisatŭ averea nemișcătóre a Horezuluĭ, ca și a tuturorŭ mânăstirilorŭ închinate și neînchinate. Maĭ pe urmă aŭ începutŭ a se ridica unulŭ câte unulŭ și odórele mânăstirescĭ, și în 1882 s'a luatŭ totulŭ cu biblioteca Horezuluĭ și aŭ trecutŭ în stăpânirea Museuluĭ naționalŭ din Bucurescĭ.

Visitândŭ acum din noŭ vestmîntăria, care se afla în turnulŭ clopotnițeĭ și păstra maĭ alesŭ odórele și cărțile ritualuluĭ, n'am găsitŭ acum pe urmă decât pulberea secolelorŭ trecute. Dar se vede, că în pulbere îĭ este omuluĭ datŭ a găsì petrele scumpe, și eŭ în pulberea vestmîntărieĭ dela Horezŭ am găsitŭ la 1889 acestŭ manuscrisŭ, care este jumătate grecescŭ și jumătate românescŭ, și care pe cotorulŭ cărțeĭ are însemnarea: «134. Carte scrisă

«cu măna grec. și rom. către Costaṇdin Vod. Brăncovénu. Cart. 1.» Acéstă nestimată o aducemŭ Academieĭ române, însoțind'o de descrierea ce urméză.

1. Starea esterióră a manuscrisuluĭ și hârtia luĭ.

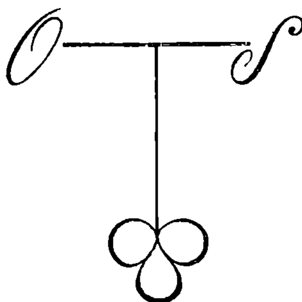
Cartea acésta este unŭ manuscrisŭ grecescŭ și românescŭ in-folio, cu o înălțime de 27 cm., lățime de 20, grosime de 2½ cm. Ea este legată în scórțe de cartonŭ, învelite într'o pele roșcată, cu ornamentațiunĭ pe amândouĕ scórțele, tóte lucrate cu poleială de aurŭ. Pe scórța întâia la mijlocŭ într'unŭ ovalŭ de 3 cm. este încrustată cu poleială icóna s-lorŭ Impĕrațĭ Constantinŭ și Elena, avêndŭ crucea înfiptă în pămîntŭ la mijloculŭ lorŭ și cu Mântuitorulŭ rĕstignitŭ pe dînsa. In jurulŭ icóneĭ este unŭ chenarŭ în formă lunguéță, compusŭ din arabescurĭ, și care chenarŭ în afară sfîrșesce în unghiurĭ. Spre marginea scórțeĭ urméză unŭ altŭ chenarŭ în patru colțurĭ, lucratŭ din arabescurĭ subțirĭ, în formă de lanțŭ, și care se unesce la colțurĭ cu chenarulŭ de pe marginea scórțeĭ. La cele patru colțurĭ ale chenaruluĭ subțire se află câte unŭ ornamentŭ unghiularŭ, compusŭ din o cruce bizantină, formată din puncte, și în locŭ de raze are câte unŭ arabescŭ în cele patru spațiurĭ dintre ramurile cruceĭ. Crucile sunt înconjurate de arabescurĭ marĭ și dispuse ca să o înconjóre, iar acestea sunt înconjurate de câte 7 saŭ 8 cedri ornamentativĭ. In sfîrșitŭ la marginea scórțeĭ este unŭ alŭ treilea ornamentŭ compusŭ din douĕ chenare subțirĭ, ca celŭ de alŭ doilea, și umplute cu arabescurĭ, iar între chenarulŭ alŭ doilea și alŭ treilea, în spațiulŭ golŭ dintre dînsele, se află încrustate pe de lăturĭ câte treĭ arabescurĭ, în susulŭ și josulŭ scórțeĭ însă câte douĕ.

Scórța a doua a legătureĭ este ornată în acelașĭ genŭ și cu aceleașĭ dispozițiunĭ ca cea dintâĭ, cu deosebire numaĭ, că în loculŭ icóneĭ dela mijloculŭ scórțeĭ, cruciulița de pe scórța întâia, încunjurată de arabescurĭ, forméză o rosetă, pe care o înconjóră 26 de cedri, dispușĭ în jurulŭ eĭ. Cedrulŭ, o spunemŭ și acésta, pe scórța

a doa a legătureĭ este ornamentulŭ dominătorŭ; iar aspectulŭ generalŭ alŭ legătureĭ face pe fie-cine să vadă în acéstă carte arta bizantină, cu cedriĭ împrejurimilorŭ Constantinopoluluĭ și cu arabescurile ornamentative ale Bizanțuluĭ; așĭ inclina chiar să credŭ că cartea este legată în Alexandria Egiptuluĭ, dacă întru acésta nu m'ar opri sciința că Brâncovénu atrăsese în țéră totŭ felulŭ de meșterĭ și dacă, de altă parte, n'ar fi semne chiar în manuscrisŭ, că cartea este legată, după ce s'a scrisŭ textulŭ românescŭ, adecă în țéră la noĭ, dar de către unŭ legătorŭ înrîuritŭ în meșteșugulŭ sĕŭ de artă bizantină.

Manuscrisulŭ este compusŭ din 136 foĭ scrise și 3 nescrise; elŭ este fórte bine conservatŭ, afară de 13 foĭ dela începutŭ, carĭ la colțulŭ de jos parŭ a fi róse de șóreci, fără însă a fi atinsŭ textulŭ. Pe fóia 77 găsimŭ o răsătură de șépte rêndurĭ, cu care se corectéză textulŭ cu caractere posterióre. Corecturĭ nu maĭ sunt multe și așa de marĭ în manuscrisŭ, dar sunt multe golurile în manuscrisulŭ românŭ, de unde lipsescŭ vorbe saŭ termenĭ, pe carĭ traducĕtorulŭ nu ĭ-a pusŭ, dar ĭ-am îndeplinitŭ noĭ acum.

Manuscrisulŭ este scrisŭ pe hârtie turcéscă velină cu lustru; saŭ maĭ amĕnunțitŭ: foile 1—65, saŭ partea cu textulŭ grecŭ, precum și douĕ foĭ la începutŭ nescrise, sunt de o hârtie riglată de sus în jos, care are ca marcă de fabrică treĭ semilune suprapuse; foile 67—136 cu o fóie dela sfîrșitŭ nescrisă, sunt de hârtie multŭ maĭ lustruită și maĭ dură; marca eĭ de fabrică séměnă cu a hârtieĭ din Albina, și este următórea:

Tótă materia și cu arta întrebuințată în acestŭ manuscrisŭ, adecă hârtia și legătura cu ornamentele eĭ, ne înfățișéză o producțiune industrială bizantină, cu ale eĭ particularitățĭ orientale, care era în întrebuințare și în țéra nóstră pe timpulŭ luĭ Vodă Brâncovénu.

2. *Ornamentațiunea manuscrisuluĭ și caligrafia luĭ.*

Insășĭ ornamentațiunea manuscrisuluĭ ne înfățișéză aspectulŭ cultureĭ bizantine, fără de a puté ḑice că întrégă ornamentațiunea se datoresce aceleiașĭ mânĭ. In partea cu textulŭ grecŭ ornamentațiunea pórtă sigiliulŭ Bizanțiuluĭ cu unŭ amestecŭ de gustŭ turcescŭ, înfățișatŭ printr'unŭ abusŭ de colóre verḑuie, care strică armonia colorilorŭ, pe când în partea cu textulŭ românescŭ nu se întâlnesce de locŭ verdele, și aicĭ acéstă colóre este înlocuită cu negru, care împuternicesce strălucirea auruluĭ din ornamente.

Dar să intrămŭ în particularitățĭ:

Incepêndŭ cu pórta manuscrisuluĭ, găsimŭ aicĭ icóna s-ților Împĕrațĭ, lucrată în tóte amĕnuntele eĭ după stilulŭ bizantinŭ. Maĭ întâĭ chipurile sânțilorŭ în mărime de 15 cm., cu fisionomia, grosimea membrelorŭ corpuluĭ și vestmintele lorŭ ne înfățișéză icóna cea maĭ veche bizantină a acestorŭ sânțĭ, S-tulŭ Constantinŭ stândŭ la drépta cruceĭ cu rĕstignirea și S-ta Elena la stânga, sprijinescŭ amândoĭ crucea și pórtă pe capetele lorŭ coróne imperiale și în jurŭ aureole de sânțĭ. Imbrăcămintea s-teĭ Elene și a s-tuluĭ Constantinŭ este unŭ stiharŭ diaconescŭ; peste acesta unŭ orarŭ, care la s-ta Elena este încrucișatŭ pe peptŭ, pe când S-tulŭ Constantinŭ ține în mâna dréptă unŭ ruloŭ, care trebue să înfățișeze saŭ decretulŭ dela Milanŭ cu toleranța creștinismuluĭ, saŭ partea din simbolulŭ credințeĭ, lucrată în sinodulŭ din Nicea. Tótă acéstă icónă, în care S-tulŭ Constantinŭ are pĕrulŭ scurtatŭ dar buclatŭ, și s-ta Elena pórtă sub corónă o brobódă albă, care-ĭ ascunde pĕrulŭ, este așternută cu rĕstignirea pe pămîntŭ și cerŭ, din care pămîntulŭ de o colóre verḑuie are înălțime de 4 $^1/_2$ cm., iar cerulŭ de colóre albastră

și presăratŭ de stele auriĭ, cu sórele la drépta și luna la stânga, are o înălțime de 18 cm. Deasupra capetelorŭ stă scrisŭ: ὁ ἅγιος Κωνσταντῖνος = Sântulŭ Constantinŭ și ἡ ἁγία Ἑλένη = sânta Elena. In dreptulŭ capuluĭ luĭ Iisusŭ Christosŭ ΙΣ ΧΣ și pe tabela cu inscripția din vîrfulŭ cruceĭ literele: I. N. B. I., saŭ Ἰησοῦς Ναζαριναῖος Βασιλεὺς Ἰουδαίων = Iisus Nazarinénulŭ Impěratulŭ Iudeilorŭ. Tótă icóna cu crucea și rěstignirea este lucrată în poleială de aurŭ, ca elementŭ precumpěnitorŭ, apoĭ s'a întrebuințatŭ colórea roșie și cea verde la vestminte, pămîntŭ și florĭ, colórea pieleĭ omenescĭ, și în sfîrșitŭ colórea albă, amestecată cu roșu pentru brobóda sânteĭ Elene și pânzătura ce învelesce corpulŭ luĭ Christosŭ. In sfârșitŭ icóna este încadrată într'unŭ chenarŭ latŭ de 1½ cm. și compusŭ dintr'unŭ serafimŭ, cu a căruia aripĭ se umbresce crucea; la drépta și la stânga serafimuluĭ sunt douĕ pasĕrĭ; sub cruce unŭ capŭ semiumanŭ cu urechĭ lungĭ, care înfățișéză pe diavolulŭ; și apoĭ florĭ, carĭ umplu spațiulŭ dintre marginile chenaruluĭ și din carĭ unele cu culórea lorŭ verḑuie întunecă lucirea auruluĭ.

Pe fóia a 2-a începe epistola Patriarchuluĭ Gherasimŭ, cu care elŭ înaintéză panegiriculŭ sĕŭ Domnitoruluĭ Constantinŭ Brâncovénu, iar de-asupra titulatureĭ patriarchale se află unŭ ornamentŭ lungŭ cât lățimea pagineĭ și latŭ de 3 cm. Pe unŭ câmpŭ de o colóre lagiverde, adecă unŭ abastru verḑuiŭ, se află unŭ porumbelŭ și pe de lăturĭ patru rose, din carĭ douĕ îmbobocite numaĭ, iar douĕ deschise. Ornamentulŭ acesta este lucratŭ cu poleială galbenă și cu văpsele roșiĭ și verde deschisŭ, avêndŭ acelașĭ aspectŭ esteticŭ ca și ornamentulŭ de pe fóia întâia. Aicĭ trebue să maĭ adăugămŭ, că lucrătorulŭ ornamentuluĭ a avutŭ idea de perspectivă picturală; fiindŭ-că rosele dela drépta porumbeluluĭ sunt lucrate spre a fi privite în față, iar cele dela stânga trebuescŭ privite din spre drépta.

Pe fóia 5 începe panegiriculŭ și de-asupra titluluĭ luĭ este unŭ ornamentŭ latŭ totŭ de 3 cm. și în formă de chenarŭ, care umple latulŭ pagineĭ, iar pe marginĭ se pogóră în jos cu tendința de a forma unŭ paralelogramŭ. Câmpulŭ chenaruluĭ aicĭ este albŭ, la

mijlocŭ este corbulŭ cu crucea în ciocŭ, maĭ avêndŭ de-asupra, afară din chenarŭ, douĕ crucĭ suprapuse și pe de laturĭ douĕ rêndurĭ de trandafirĭ, carĭ sunt înfățișațĭ dela îmbobocire și până la desvoltarea cea maĭ de pe urmă. Colorile și aicĭ sunt aceleașĭ, ca și în ornamentulŭ de maĭ sus, și dacă câmpulŭ ornamentuluĭ n'ar fi albŭ, poleiala și aicĭ ar suferi de paralisarea coloreĭ verde albăstruie, care este întrebuințată în înfățișarea ramurilorŭ, ce unescŭ trandafiriĭ. In genere și acestŭ ornametŭ este de unŭ gustŭ bizantinŭ degeneratŭ.

De acum intrămŭ în altŭ genŭ de ornamentațiune, care este unitŭ cu textulŭ românescŭ alŭ manuscrisuluĭ. La fóia 67 începe textulŭ românescŭ alŭ epistoleĭ luĭ Gherasimŭ, cu care s'a înaintatŭ luĭ Brâncovénu panegiriculŭ. De-asupra titulatureĭ Patriarchuluĭ este unŭ ornamentŭ lungŭ cât lățimea pagineĭ, latŭ de 4 cm. și compusŭ din icóna S-țilorŭ Impĕrațĭ sprijinindŭ crucea, și avêndŭ la drépta și la stânga patru văzdóge saŭ crăițe, din carĭ douĕ îmbobocite și douĕ deschise. Colorile, cŭ carĭ este lucratŭ ornamentulŭ întregŭ, ba și litera florată dela începutulŭ textuluĭ, este colórea négră cu galbenulŭ poleieleĭ, și acéstă simplitate de colorĭ dă o armonie perfectă și unŭ repausŭ mulțumitorŭ ochiuluĭ. Apoĭ trebue să maĭ spunemŭ, că văzdóga, acéstă flóre românéscă populară, este singura flóre întrebuințată de scriitorulŭ textuluĭ românescŭ, și acéstă văzdógă o găsimŭ ca ornamentŭ la tóte literele inițiale din textŭ.

Fiindŭ hârtia cu textulŭ românescŭ numerotată chiar de scriitorulŭ manuscrisuluĭ, dar cu o numerotație, care înfățișéză cólele de hârtie, după sistema numerotăreĭ din Albina descrisă maĭ sus, adecă o numerotație din 8 în 8 foĭ, noĭ maĭ descoperimŭ în manuscrisulŭ nostru și identitatea de micĭ ornamente, carĭ sunt așezate în josulŭ câtor-va pagine și spânzurate de códa unorŭ р, ф, ѹ, ·ѱ și ѯ. Pe fóia 67, cea cu începutulŭ epistoleĭ, de desubtŭ, este litera д cirilicŭ micŭ, numĕrŭ, lucrată cu chinovarŭ și sub dînsa unŭ ornamentŭ în forma luĭ ψ grecescŭ, care ornamentŭ a fostŭ tăiatŭ la legatulŭ manuscrisuluĭ. Acestŭ numĕrŭ înfățișéză, după ideea numĕrătoruluĭ, cólele manuscrisuluĭ, și elŭ se rădică până la numĕ-

rulŭ ꙙ = 9, din care numerele ᴀ, ʙ și г aŭ la drépta și la stânga câte unŭ ornamentŭ aninatŭ de códa uneĭ litere și identicŭ cu asemenea ornamente din Albina. Ornamentele de lângă litera ᴀ (=1) (fóia 67), cele de lângă litera г (fóia 82), precum și alte două dela fóia 71, cea cu începutulŭ panegiricului în românesce, sunt în totulŭ semene cu asemenea ornamente din Albina, și ele ne înfățișază nisce bobocĭ de flóre cu codița atârnată de códele uneĭ litere și avêndŭ cincĭ foĭ, patru pe de lăturĭ și una în vêrfulŭ bobocului. Tóte aceste ornamente sunt lucrate cu negru, galbenŭ și roșŭ ; și se deosebescŭ între dînsele numaĭ prin mărimea lorŭ. Litera ʙ (=2) are însă la stânga sa iarășĭ unŭ bobocŭ de flóre, dar la drépta, aninatŭ de códa unuĭ ρ, are unŭ candelabru, formatŭ din 6 bobocĭ de garofițe sĕlbatice, doĭ maĭ marĭ și patru maĭ micĭ și dispușĭ câte treĭ pe amândouĕ laturele códeĭ luĭ ρ.

Acésta este tótă ornamentațiunea propriŭ ḑisă a manuscrisuluĭ, și noĭ, asemĕnatŭ celorŭ ḑise maĭ sus, stabilimŭ că ornamentațiunea dela textulŭ grecŭ, judecată în elementele eĭ constitutive, în stilŭ și în combinarea colorilorŭ, este o producțiune grafică bizantină, degenerată și lucrată póte chiar în Alexandria Egiptuluĭ. Ornamentațiunea din textulŭ românŭ însă este curatŭ românéscă, comună Românilorŭ din epoca luĭ Brâncovénu; noĭ fundămŭ acéstă părere pe stilulŭ bizantinŭ alŭ ornamentațiuneĭ, românisatŭ în armonia colorilorŭ, în disposiția elementelorŭ și, ce este și maĭ însemnatŭ, în întrebuințarea văzdógeĭ ca elementŭ ornamentativŭ și ca flóre a țĕranuluĭ românŭ încă din cele maĭ vechĭ timpurĭ.

Caligrafia manuscrisuluĭ trebuesce studiată iarășĭ desebitŭ în fie-care din cele douĕ părțĭ ale luĭ, și acésta pentru cuvîntulŭ, că sunt deosebirĭ grafice între literele ce-lŭ compunŭ, avêndŭ de comunŭ dór numaĭ abundanța auruluĭ din titlurĭ și din literele inițiale, ceea ce dovedesce comunitatea de stilŭ decorativŭ între Bizantinĭ și Românĭ. Pe foile 2—4 este scrisŭ textulŭ epistoleĭ Patriarchuluĭ Gherasimŭ către Domnitorulŭ Brâncovénu, cu care elŭ înainteză panegiriculŭ. Titulatura Patriarchuluĭ este scrisă în litere ronde, cu asvîrliturĭ și abreviațiunĭ, apoĭ lucrată numaĭ cu polcială de aurŭ.

Ͼ ca inițială la începutulŭ textuluĭ epistoleĭ, lungă de 4 cm. și florată, este lucrată cu aceeașĭ poleială și înconjurată de florĭ, carĭ cu genulŭ și colorile lorŭ ne aducŭ iarășĭ aminte de stilulŭ ornamentativŭ bizantinŭ. Textulŭ epistoleĭ are iarășĭ litera rondă grécă, cu prea puține asvîrliturĭ și maĭ puține abreviațiunĭ, și numaĭ locurile citatelorŭ sunt scrise pe margine cu aceeașĭ literă, dar numaĭ cu chinovarŭ. Pe foile 5—64 se află scrisŭ panegiriculŭ luĭ Gherasimŭ. Vorbindŭ în genere despre caligrafia acesteĭ bucățĭ cu arta eĭ decorativă, putemŭ ḑice, că ea este în totulŭ semenă și lucrată în acelașĭ genŭ ca și epistola. Titlulŭ panegiriculuĭ, inițiala Φ și chiar litera textuluĭ ne înfățișéză pe acelașĭ caligrafŭ eșitŭ din cultura Bizanțiuluĭ cea acum degenerată. Insĕșĭ locurile citatelorŭ sunt dispuse, ca și în epistolă, pe marginea fóeĭ și sunt scrise cu chinovarŭ; iar deosebire între panegiricŭ și epistolă din punctulŭ de privire caligraficŭ găsimŭ numaĭ întru aceea, că panegiriculŭ, avêndŭ decât epistola maĭ multe pericope, carĭ înfățișéză părțile discursuluĭ și deosebitele ideĭ ce se desfășură prin elŭ, are literele inițiale dela fie-care pericopă scrise cu chinovarŭ; asemenea cu chinovarŭ sunt scrise și semnele adecereĭ dela citate.

Intrândŭ în caligrafia textuluĭ românŭ găsimŭ o analogie în arta grafică cu textulŭ grecŭ, și poleiala a fostŭ întrebuințată și aicĭ pentru titlurile dela amândouĕ texturile manuscrisuluĭ, iar chinovarulŭ pentru locurile și semnele citatelorŭ, precum și pentru inițialele dela fie-care pericopă din textŭ. Caligrafulŭ românŭ însă, pe lângă stilulŭ sĕŭ propriŭ decorativŭ, a întrebuințatŭ la inițialele amândororŭ texturilorŭ iubita sa văzdógă, lucrată totŭ în genulŭ ornamentelorŭ din capulŭ texturilorŭ. La epistolă a întrodusŭ unŭ Ѡ, lucratŭ cu poleială și cernólă în spațiulŭ albŭ din mijloculŭ uneĭ văzdóge bine deschise, și pe códa căreia a desemnatŭ douĕ foĭ și doĭ bobocĭ închișĭ. La inițiala panegiriculuĭ, care este unŭ П, scriitorulŭ pune totŭ văzdóga și în mijloculŭ eĭ litera, dar flórea aicĭ este maĭ puținŭ deschisă și are pe aceeașĭ códă numaĭ douĕ foĭ. Find-că vorbimŭ de inițialele textuluĭ românescŭ, trebue să spunemŭ că maĭ avemŭ o inițială, și anume litera Д, care este în capulŭ

unuĭ tractatŭ curatŭ românescŭ, unde se desfășură valórea cuvîntuluĭ pentru omŭ, și se arată motivele lucrăriĭ panegiriculuĭ, precum și sórtea luĭ după ce a venitŭ în țéră. Acéstă inițială este lucrată cu roșu și galbenŭ, compusă din foĭ încrucișate, avêndŭ la mijlocŭ o cruce cu raze, formată din împletitura códelorŭ foilorŭ, și fiindŭ identică cu litera Λ din cărțile tipărite la mânăstirea Némțuluĭ maĭ în urmă.

Tótă scrisórea celorŭ treĭ texturĭ românescĭ din manuscrisŭ este cea uncială, imitația tiparuluĭ; are asvîrliturĭ multe și fórte puține abreviațiunĭ. Aicĭ n'amŭ întâlnitŭ nicĭ o literă codată din caligrafia seceluluĭ XVI, ceea ce dovedesce, că caligrafiĭ de pe timpulŭ luĭ Brâncovénu rupsese cu trecutulŭ arteĭ lorŭ.

3. *Cuprinderea manuscrisuluĭ.*

Manuscrisulŭ cuprinde treĭ felurĭ de materiĭ. Pe foile 2—4 este scrisă epistola Patriarchuluĭ Gherasimŭ alŭ Alexandrieĭ către Vodă Brâncovénu, cu care înaintéză panegiriculŭ la sĕrbătórea s-țilorŭ Impĕrațĭ Constantinŭ și Elena, făcutŭ pentru Domnitorŭ. Totŭ acéstă epistolă, dar numaĭ în traducere românéscă, făcută de către «Iero«monahulŭ Atanasie ot Agapia» este scrisă pe foile 67—70. Pe foile 5—64 urméză textulŭ grecŭ alŭ panegiriculuĭ, iar pe foile 71—134 este textulŭ românŭ alŭ aceluiașĭ panegiricŭ, tradusŭ totŭ de Ierom. Atanasie. In sfîrșitŭ pe pagina a doua a foieĭ 134 începe tractatulŭ despre cuvîntŭ, lucratŭ de-adreptulŭ în românesce de către Atanasie, și merge până la cea de pe urmă fóie a manuscrisuluĭ.

Intrândŭ în analisa materiilorŭ, ce cuprinde manuscrisulŭ, vomŭ începe cu epistola Patriarchuluĭ, căutândŭ a o înfățișa în tóte elementele eĭ constitutive, comparândŭ la totŭ pasulŭ textulŭ românŭ cu celŭ grecŭ și plecândŭ totŭ-dea-una dela acela. Epistola începe cu titulatura Patriarchuluĭ, pe care Atanasie o traduce așa: «Ghe«rasim cu mila luĭ Dumnezăŭ Papa și Patriarhul Alexandriei și «a tot Eghypetul. Prea blânduluĭ, prea luminatuluĭ și prea înălțatuluĭ

«Domnŭ și ighemon Ioan Constandin Băsărabă Voevodă, carele cu «blagocestie oblăduĭaște stăpănirea a toată Țara Romănĭascâ. Intru «Duhul svăntŭ ĭubituluĭ și prea dorituluĭ fiĭu al umirenii (1) noastre. «Dar și toată buna nărocire și har apostolescŭ dela Dumnezău. Ĭar «dela noĭ molitvâ și blagoslovenie.» După titulatură urméză textulŭ epistoleĭ, unde Gherasimŭ pune pe Brâncovénu în călĕtorie din acéstă lume la cea neperitóre. Apoĭ face două asemĕnărĭ. După una găsesce pe Brâncovénu obositŭ de călĕtoria viețeĭ și a grijilorŭ, cum era obositŭ și Mântuitorulŭ, când s'a repausatŭ la puțŭ. După a doua asemĕnare Brâncovénuluĭ i se propune să facă ca aceĭ călĕtorĭ, carĭ, trecêndŭ pe lângă o grădină, intră într'însa, culegŭ florĭ, își înfrumusețéză cu ele capulŭ, peptulŭ și mânile, spre a-șĭ îndulci nemulțumirile oboseleĭ. Așa este îndemnatŭ și Domnitorulŭ să facă în călĕtoria viețeĭ sale. De aceea Patriarchulŭ face acestŭ «πανηγυρικὸς λόγος» saŭ, cum ilŭ traduce Atanasie, «de prăznuire cuvântŭ,» compusŭ din faptele viețeĭ mareluĭ Constantinŭ, cu care încununândŭ capulŭ Domnitoruluĭ, ḑice că-ĭ va fi de ajutorŭ în conducerea poporuluĭ celuĭ încredințatŭ luĭ. Dar să punemŭ maĭ bine pe Atanasie, ca să ne înfățișeze pe Gherasimŭ în descrierea viețeĭ luĭ Brâncovénu (fóia 68): «Ce ostenĭala ta ĭaste, valurile și «turburările aceștii lumești mări. carele nu sint singure, ce sint «înpreunate cu nevoi, și cum am zice cu greutățĭ nesuferite. ca «niște nălțimi de valuri, și fortuni mari. și ploae répede și piĭatră. «și încă une ori să întămplă și trăsnete de sigețile tunetelor. și mai «mult, căcĭ că pururea ițĭ ostenești cugetul, ca să povățuești atăta «mulțime de oameni, ce ți s'au dat în socotĭală. ca să-șĭ poată chi«vernisi trupul cu céle de trĭaba hrănii. ĭar sufletul cu hrăni«rile céle de sus.»

După acestea Patriarchulŭ arată și motivele, ce l'aŭ făcutŭ să lucreze panegiriculŭ, și le grupéză astŭ-felŭ: celŭ întâĭ și maĭ însemnatŭ este cunóscerea amĕrunțită a viețeĭ mareluĭ Constantinŭ, care motivŭ este înfățișatŭ de cătră Gherasimŭ prin Atanasie astŭ-felŭ

(1) Vorbă slavonă dela оу́мѣренинн=modestŭ. Atanasie întrebuințéză acéstă vorbă numaĭ aicĭ; în restulŭ textuluĭ o întrebuințéză în forma «smerenie.»

(fóia 68): «alta pentru că am auzit de multe ori cuvinte blago«cestive din gura mării tale, pentru sfântă cuviinţa ta şi de Dum«nezău temuta cucerinţe a mareluĭ Constandin, şi nu pregetez a «arătarea, cum că pentru cucerinţa ce ai cătră svăntŭ, ca cum o «ai fi pohtind acĭasta dela mine.»

Mergêndŭ pe urmele epistoleĭ Patriarchuluĭ, după expunerea motivuluĭ ce l'a hotărîtŭ să facă acestŭ discursŭ, dămŭ peste o înşirare a materiilorŭ, ce cuprinde panegiriculŭ; şi aceste materiĭ se reducŭ la luptele, ce marele Constantinŭ a ţinutŭ în contra idolatrieĭ, alungarea ereticilorŭ şi triumfulŭ învĕţătureĭ ortodoxe, aflarea şi înălţarea cinstiteĭ crucĭ, precum şi respectulŭ, ce ĭ-a arĕtatŭ Constantinŭ cu maĭcă-sa Elena.

In sfîrşitŭ, după ce Patriarchulŭ arată valórea acestuĭ cuvîntŭ pentru Domnitorŭ, precum şi folósele ce are a câştiga atâtŭ elŭ în «măntuinţa» sa, cât şi supuşiĭ sĕĭ, se reîntórce la asemĕnarea, ce a făcutŭ între cuvîntulŭ sĕŭ şi cununa de florĭ, pusă pe capulŭ luĭ Brâncovénu, şi încheiându-şĭ epistola ḑice (foile 69 *v.* — 70): «Ce «de vréme ce ştiu cum că céle mirositoare dau miros maĭ mult «celora ce sint aproape. ĭară şi celor departe, după cum ĭaste de«lungarea loculuĭ. pentru acĭasta pohtescu şi mă rog Domnului Dum«nezău. mirosuri ca acéstea sufleteşti, toţĭ ceĭ de aproape ai mării «tale să miroséscă. Blagocestiva şi prea luminata soţiĭa ta şi Dómna «gospojda (1) Maria. Înpreună cu toţĭ prea luminaţii şi de Dum«nezău dăruiţii ai voştri coconi. şi blagocestiva şi 'ntru tot plecata «maică ta Dumné-eĭ Balaşa. şi prea slăviţii tăi unchi, şi Cantacu«zineştii. prea înţeleptul şi întru tot vestitul Constandin, maĭ den«ainte marele stolnic. carele cu frumuséţele, ai prea înţeléptii, şi «dumnezăeştii lui înţelepcĭuni, luminĭază toată politiĭa. şi bună în«zilita aĭ dumnezăeştii ei străluciri, fiete carele ce să apropie la «înbunătăţatele lui petréceri, cu mare saţiu o dobăndéşte. şi prea

(1) Gherasimŭ întrebuinţéză în textulŭ grecŭ «δόμνα καὶ κυρία»=dómna şi dómna; adecă celŭ românescŭ, ca titulatură proprie a soţiilorŭ domnescĭ, iar alŭ doilea, calificativŭ comunŭ tuturorŭ femeilorŭ. Acésta a făcutŭ pe traducĕtorŭ să întrebuinţeze şi termenulŭ vechiŭ slavonŭ «gospojda.»

«slăviții și aleșii lui frați. Mihaĭu marele spătarĭu (1). și tot cel mai «de aproape, și de bună blagorodie al vostru nĭam. și cu toată «adunarĭa a marilor boĭari, a celui de Dumnezău priimit sfat. în«preună cu cinstitele lor soțurĭ și coconi. încă și ceĭ de departe, «adecă ceea-lalți cinstițĭ boĭarĭ a celui den afară svăntŭ sfat. înpreună «cu cinstitele lor case. și încă loc mai ĭaste și încă blagoslovenie mai «ĭaste. carea poate mai multă lungime de loc să ajungă decât razele «soarelui. pentr'acĭasta și blagosloveniile acĭastea întărindu-se. cu blo«gocestivile puteri ale prea svăntului marelui Constandin. să dea mi«ros bun cu darul duhului, în toate locurile tale. în orașe și în sate. «în svintele mănăstiri și în biséricĭ. și începătorĭului biséricilor prea «svăntul Mitropolit al Ugro-Vlahiei kyr Theodosie. întru duhul svăntŭ «al nostru ĭubit frate și înpreună slujitorĭu. înpreună cu de Dum«nezău iubitorii episcopĭ. și cu toată bisericĭasca svănta cĭată. și cu «alalți cu toțĭ pravoslavnicii, bogațĭ și seracĭ. slăvițĭ, și neslăvițĭ. «tineri și bătrăni. micĭ și mari, bărbațĭ și femei și coconi. pre toțĭ «următori ție să-i tragi înpreună. întru luminatele acélĭa lăcașe. întru «vécĭnicele odihne. căntănd și bine lăudănd pre Dumnezău în vécĭ. «Amin.»

Sub textulŭ grecŭ alŭ epistoleĭ Patriarchulŭ a întăritŭ cuprinderea eĭ cu sigiliulŭ seŭ personalŭ, pusŭ cu cernélă grasă. Acésta dovedesce autenticitatea epistoleĭ: că adecă la începutŭ ea este întărită cu titulatura, iar la sfîrșitŭ cu însușĭ sigiliulŭ seŭ. Sigiliulŭ unŭ diametru de 6 cm., în mijlocŭ este icóna S-tuluĭ Evanghelistŭ Marcu, întemeetorulŭ bisericeĭ din Alexandria, ședêndŭ pe unŭ tronŭ de formă bizantină, care are unŭ spătarŭ sculptatŭ și douĕ proeminențe la extrenitățile opuse ale spătaruluĭ, ca douĕ turnurĭ de biserică. La drépta Evanghelistuluĭ jos este leulŭ emblematicŭ cu Evanghelia în labe, iar piciórele sântuluĭ staŭ pe unŭ pedestalŭ, unde este însemnatŭ anulŭ ҂аχчв=1692. Pe marginea sigiliuluĭ împrejurŭ sunt gravate aceste cuvinte : «Γεράσιμος ἐλέῳ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς με«γάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτὴς τῆς οἰκουμένης=Gherasimŭ cu

(1) Gherasimŭ maĭ are, pe lângă aceștĭ doĭ unchĭ aĭ Brâncovénuluĭ, și pe Gheorghie, fratele celorŭ doĭ de maĭ sus. Textulŭ grecŭ este «καὶ Γεώργιον πρώην μέγαν σπαθάριον»= «și Gherghie fostŭ mare spătarŭ» a rĕmasŭ netradusŭ de Atanasie.

«mila luĭ Dumneḑeŭ Papă și Patriarchŭ alŭ mareĭ cetățĭ Alexandria «și judecătorŭ alŭ universuluĭ.»

Intrândŭ în textulŭ panegiriculuĭ dămŭ maĭ întâĭ peste titlulŭ luĭ, care în litere de aurŭ este de cuprinderea următóre: «A fericitului «Părintelui nostru Gherasim Arhiepiscopul Alexandrieĭ, cuvăntŭ de «prăznuire la marele singur biruitorĭul, și prea svăntul înpărat, «și întocma apostolŭ Constandin, la carele să pune nainte, acest al «psalomuluĭ bun cuvănt: «Cu slavă și cu cinste l'ai încununat pre «el și l'ai pus pre el preste lucrurile mănilor tale.» După tema de maĭ sus urméză panegiriculŭ, căruia, o spunemŭ dela începutŭ, nu-ĭ lipsesce nicĭ unulŭ din elementele oratorice ale discursuluĭ panegiricŭ bisericescŭ. Dar maĭ amĕrunțitŭ:

Exordiulŭ saŭ introducerea panegiriculuĭ tractéză despre vrednicia de Impĕratŭ, avêndu-se în vedere partea textuluĭ-temă: «cu slavă «și cu cinste l'ai încununat pre el.» Se servesce de maĭ multe persóne biblice, ca Samsonŭ, Mardoheŭ, Iosifŭ și Adamŭ, pe carĭ le arată că și ele aŭ fostŭ încununate cu slavă și cu cinste, dar nicĭ una se póte asemĕna în cinste cu marele Constantinŭ, a căruia cinste este vecĭnică, fiindŭ-că și opera luĭ a fostŭ universală, menită pentru tótă lumea. Dar să ascultămŭ pe Patriarchulŭ Gherasimŭ, înfățișatŭ de către Atanasie, cum descrie elŭ pe Constantinŭ în opera măririĭ luĭ (fóia 72 *a*): «Nimica nu să făcea pentru plata «luĭ. nicĭ să făcea pentru une nĭamuri și pentru puțini, ce pentru «toată mulțimea oamenilor. fiindu-ĭ aminte pururea după sfănta a «luĭ pohtă. cu dulcile ale pravoslaviiĭ cuvinte, să hrănĭască toată «lumea.»

După exordiŭ oratorulŭ trece la rugăciunea discursuluĭ, prin care cere dela Dumneḑeŭ doue lucrurĭ. Intâĭ se rógă să-ĭ dea luĭ «frunze neveștezite de dafin viețuitorĭu al duhuluĭ», şi totŭ felulŭ de ramurĭ de arborĭ mirositorĭ, din carĭ făcêndu-șĭ o cunună, să-șĭ împodobéscă «créștetul sufletuluĭ» sĕŭ. Alŭ doilea se rógă, să-ĭ dăruéscă luĭ îndrăznélă, ca «să cănte lucrurile și îndireptările ale «mareluĭ Constandin cĭ-au făcut» (fóia 73.)

Voindŭ a înfățișa părțile discursuluĭ, noĭ lăsămŭ pe autorŭ să le

spună elŭ însușĭ prin mijlocirea Ieromonachuluĭ Atanasie, când dice : «In treĭ părți ca în treĭ capete, voĭ înpărțì cuvăntul, și acĭasta «o fac pentru odihna ascultării voastre. și o parte să fie întemeĭată «asupra *slăvii*, a prea svăntuluĭ înpărat, acestuĭ lăudat. altă parte «asupra *cinstii* luĭ, ĭar alta asupra *încununării* aceluĭ sufletescŭ al «luĭ dar. Și în partea dintăĭu, aĭ căriĭa va să-ĭ fie tema, slava. voĭu «spune vrăjmașii și războaele lor cĭ-au făcut înpotriva adevărateĭ cu-«noștinții luĭ Dumnezău. și în potriva credinții creștinești, și lumina-«tele biruințe cĭ-au izbăndit vitĭazul întru înpĕrațĭ Constandin. Iar «în partea a doa căriia îĭ puĭu tema cinstea. voĭu spune céle de Dum-«nezău priimite zidiri ale cetății luĭ, și svințirile eĭ. și sfănta îndireptare «aĭ pravoslavnicii credințe. carea înpăratul sau nevoit de o au să-«vărșit. ĭar în partea a treĭa, carea ĭaste temeĭul, încununarea aceluĭ «sufletesc al luĭ dar. voĭu să spuĭu cea desăvărșit svințire. cu carea «l'au învrenicit marele Dumnezău.» (fóia 74.)

In partea întâia oratorulŭ începe cu creațiunea universuluĭ după Biblie, saŭ după «cartea nașteriĭ», cum o numesce Atanasie, traducêndŭ numirea grécă γένεσις, saŭ după «cartea facereĭ,» cum o numimŭ noĭ astădĭ. In acéstă pericopă din discursŭ se stabilescŭ cele două lumĭ, spirituală și materială, saŭ «cugetătoare și simțitoare» prin care Dumnedeŭ se cunósce și se simte. Trecêndŭ apoĭ la creațiunea omuluĭ, autorulŭ găsesce, că bărbatulŭ înfățișéză pe lumea cugetătóre, iar femeea pe cea simțitóre, pe omŭ creatŭ din sufletŭ și din trupŭ; și că chiar «taina» întrupăreĭ Mântuitoruluĭ s'a făcutŭ totŭ în marginile acestuĭ dualismŭ universalŭ, luându-șĭ elementulŭ simțitorŭ din Fecióra Maria. Dar să dămŭ cu însușĭ cuvintele Patriarchuluĭ teoria ivireĭ diavoluluĭ și a năvălireĭ luĭ asupra omuluĭ (fóia 75): «că în ce chip au fostŭ de nevoe acĭastă ființe a zidirii «să-se așĭază. și o pace desăvărșit să să arate. așa au fostŭ cu putințe și o «price, și osădită cĭartă, într'acĭastașĭ îndoită fire să fie. nu spre acĭasta «maĭ nainte născută. pentru ca să nu să nască din vrajbă ziditorĭu. «ce în singură cea voitoare (1). și nu cu săvărșire a putrejunii pentru

(1) Ierom. Atanasie, credêndŭ că n'a tradusŭ în deajunsŭ vorba «προαιρεθεῖσα» cu «voitóre,» a maĭ scrisŭ pe marginea textuluĭ și vorba «alegătoare.» Dar trebue să recunóscemŭ, că ideea

cïartă ce cu săvărşire de neputrezire pentru biruinţa.» In sfîrşitŭ încheie Gherasimŭ acéstă pericopă cu descrierea planuluĭ năvălirilorŭ diavoluluĭ asupra a totŭ ce pórtă chipulŭ luĭ Dumneḑeŭ, saŭ «ori «unde ar cunoaşte cevaş sămnu dumnezăescu, în tot chipul să facă să-l «gonïască. auzit'au cum că Dumnezău ş'au pus chipul lui la omŭ. şi «îndată ş'au pornit oastea asupra ticălosului de om.»

Dar pentru ca lupta diavoluluĭ să fie maĭ simţită de omŭ şi totŭodată generală, diavolulŭ a alesŭ întâĭ ca instrumente saŭ «arme» ale lupteĭ sale pe cele compuse, saŭ «înpreunate», cum le numesce Atanasie, cu alte cuvinte pre «céle simţitoare şi nesimţitoare. «adeçă dobitoacele şi céle necuvăntătoare.» Odată alese armele, diavolulŭ a căutatŭ ca omulŭ să fugă de Dumneḑeŭ, apoĭ să încépă a se întreba : «carea să fie întăia pricină a zidirilorŭ» şi «au pus în «mintea luĭ acoperiri de nedumnezăire. Domnŭ şi Dumnezău să nu «cugete» şi în sfîrşitŭ l'a făcutŭ pe omŭ : «să propoveduïască cu «toată nevoinţa, pre cele ce să văd materiïalnice, că sint Dumnezăĭ, şi «începătoare. şi întăe pricini.» Cu asemenea acte omulŭ a sculatŭ asupra sa «toate zidirile. cu multă pizmă să-l gonïască. şi cu multă «urgie, ca cu niște arme înveninate să-l rănïască. îndireptăndu-să ïale «cu acestŭ cuvănt. cum că lĭ-au făcut cel fără de minte om, pre ïale «Dumnezău în năpaste ca acïasta lĭ-au aruncat. având ïale socotïală, «că sint de marele ziditorïu Dumnezău zidite.» Astŭ-felŭ ne înfăţişéză Gherasimŭ pe omŭ, persecutatŭ şi urîtŭ de tótă lumea cea materială.

Dela lumea cea «înpreunată» autorulŭ trece la fiinţele cele «singure» saŭ simple; şi arată, că şi pe aceste omulŭ şi le-a ridicatŭ în contra sa, dându-le de origine «pământul cu prăpastea» ca Isiodŭ, saŭ «okeïan şi pămănt» ca Omerŭ. In sfîrşitŭ autorulŭ trece în revistă pe toţĭ filosofiĭ păgânătăţeĭ cu teoriile lorŭ asupra universuluĭ, şi apoĭ încheie acéstă pericopă cu cuvintele : «aşé munciïa diavo«lul pe ticăloşii de oameni cu trupurile céle singure,» adică cu lumea cea simplă şi nematerială. (Fóia 78.)

libertăţeĭ, din carea autorulŭ trage originea rĕuluĭ este destulŭ de bine tradusă cu vorba «voitoare.»

Se reîntórce autorulŭ iarășĭ la lumea cea compusă și aicĭ iea în privire cosmogonia păgână și, începêndŭ cu divinitățile grece și romane, trece la divinitățile tuturorŭ popórelorŭ Asieĭ și ale Africeĭ, și pe tóte le înfățișéză, ca pe nisce arme de răsboiŭ ale diavoluluĭ, îndreptate în contra omuluĭ. Pune între aceste arme diavolescĭ ființele mitologice, ca ciclopiĭ, titaniĭ, etc., farmecele și descântecele, astrologia, idoliĭ, jertfele, și în genere tóte practicele religióse le înfățișéză ca pe nisce arme, cu carĭ diavolulŭ a datŭ răsboiŭ omeniriĭ. Și pentru a se vedé și maĭ bine starea de decădere a omuluĭ, încheie acéstă pericopă cu cuvintele : «Dumnezăĭ vindea, «și Dumnezăĭ cumpără. cu Dumnezăĭ să juca și cu Dumnezăoĭce «să negutetoriĭa. ospéțe dela ei li să năluciĭa. și înpreunări de «nunte cu ei să tocmiĭa. Dumnezăi zic pre carii faurii și zlătarii și «pietrarii în chipurile lor îĭ asămăna.» (Fóia 79.)

Pentru ca oratorulŭ să facă maĭ vĕdite faptele, prin carĭ s'a preamăritŭ marele Constantinŭ fată cu creștinătatea, începe cu figura corecțiuniĭ oratorice, prin care se preface că-ĭ pare rĕŭ de cele vorbite până acum. Dar, găsindu-le apoĭ folositóre, le împuternicesce cu legĭ din logică și regule din retorică, și continuă a arĕta cum diavolulŭ, după ce a întrebuințatŭ pe vrăjmașiĭ creștinătățiĭ ca arme de luptă în potriva dumnedeireĭ, a alesŭ ca organŭ de luptă pe Maxenție, vrăjmașŭ alŭ dumnedeireĭ celeĭ adevĕrate, dar și alŭ mareluĭ Constantinŭ. Dar maĭ amĕrunțitŭ: «O cum eșiĭu din calea cuvăntuluĭ mieu. și nu-mĭ «pare rău atăta căcĭ mi-am părăsit calea. căt îmĭ pare rău. pentru «căcĭ mă biruiră niște basne ca acéstea, de mă scoasără din calea «mea. și maĭ vărtos, pentru că n'am vre-o povéste ca acéĭa mică, «și luméscâ. ce foarte mare și înpărătéscâ și cu îndireptare sufle«tĭască. a prea blagocestivuluĭ înpărat Constandin. cade-să dară maĭ în «degrabă, precum zice parimiĭa. să înboldeștĭ mănzulŭ direptŭ la țefŭ. «Ce ĭarășĭ socotescu în găndul mieu, cum că ĭaste foarte de trĭabâ. «să spuĭu meșterșugurile céle de stricăcĭune ale vrăjmașilor. Și maĭ «vărtos, căte au putut de lĭ-au lățit în lume. pentru ca să piarză pe «ticălosul nĭam al oamenilor. pentru că așĭa am făgăduit, și la în«părțirea cea gătită a capetelor. cum că vrăjmașul au avut céle de

«multe felĭuri ale luĭ tabere întinse, și la cuvântătoarele dobitoace «la oameni. ce să cade nicĭ pe aceștea pre oameni să nu-ĭ tăcem. «una pentru că așa am făgăduit. alta pentru că légea ritorilor așĭa «urméză. de vréme ce voĭu eu să arăt biruinţile ale mareluĭ Con- «standin. cu carele luminat s'au slăvit. cade-se întâĭu cu tot cel foarte «de trĭabă cuvânt. să spuĭu puterile a tuturor vrăjmașilor, pe carele «vitĭazul războĭnic lĭ-au biruitŭ. acestŭ meșterșug au ceĭa cs-s înpo- «dobițĭ cu dăscăliĭa aceĭĭa denafară și dinlăuntru înțelepcĭuni adecă «din cunoștința cea adevărată a învățăturilor. întâĭu descopăr min- «cinoasele slăviri, a celor din potrivă. apoĭ arată adevărul. socotind «că-s arată adevĕrul maĭ tare și maĭ luminat cu spunerea nainte «celor din potrivă.» (Foile 79—80.)

Definițiunea oratorică ce urméză și care descrie pe Deoclitian și pre Maximianŭ, dovedesce că Gherasimŭ era înzestratŭ cu unŭ talentŭ oratoricŭ nu de rêndŭ, când se exprimă: «Aceștea au fost «cei doĭ înpărațĭ aĭ ĭaduluĭ. soțiĭa cea prea spurcată a răutății. cămă- «rile aĭ drăceștii înputecĭuni. otrăvile sufletelor celor fără de moarte. «ranele céle viermănoase. lepădătorii svintii troițe. pizmașii chipuluĭ «a celuĭ fără de început părinte. lepădătorii de nașterea fiĭuluĭ. batjo- «curitorii purcéderii sfântuluĭ duh. luptătorii vieții îngerești, înpotri- «vitorii învățăturilor svintelor taĭne. ucigașii rudelor luĭ Hristos. lup- «tătorii vecĭnicilor bunătățĭ. turburătorii svintii biséricĭ. pierzătorii «cunoștinții luĭ Dumnezău. întunecatele stéle ale ĭaduluĭ. moșnénii «foculuĭ de vécĭ. aceștea la războĭul acela înpotriva luĭ Hristos. «s'au meșterșuguit dĭ-au făcut. orănduĭala războĭuluĭ, ce să chĭamâ «kiliemvolos (1).» In sfîrșitŭ acéstă pericopă se ocupă cu descrierea oratorică a persecuțiunilorŭ luĭ Maxenție, și să încheie cu o rugăciune către Dumneḍeŭ pentru martiriĭ, carĭ s'aŭ nevoitŭ în lupta cea bună a creștinătățeĭ. (Foile 81—84.)

In pericopa următóre autorulŭ începe cu laudele mareluĭ Constantinŭ,pe carĭ elŭ le scóte din lupta acestuia cu Maxenție. Descrie răs-

(1) O tactică de răsboiŭ maritimŭ, compusă din înșirarea corăbiilorŭ astŭ-felŭ, ca să nu pótă fi găurite de corăbiile ce aveaŭ vîrfurile ascuțite Vine dela grecesculŭ, care a rĕmasŭ netradusŭ, κοιλέμβολον=tactică de răsboiŭ și acesta dela κοιλὰ=adîncătură și ἔμβολος=vîrfŭ.

bóiele luĭ Constantinŭ contra luĭ Maxenţie la Roma, şi triumfulŭ celuĭ dîntâĭ cu ajutorulŭ cruceĭ. Trece după acésta la găsirea preînchipuirilorŭ cruceĭ în vechiulŭ Testamentŭ, şi în sfîrşitŭ încheie şi acéstă a doua pericopă cu o explicare mistică a cruceĭ, unde stelele celorŭ patru puncturĭ cardinale ale firmamentuluĭ sunt luate dreptŭ cele patru cornurĭ ale cruceĭ. In pericopa a treia se descriŭ virtuţile mareluĭ Constantinŭ, cu carĭ l'a înzestratŭ Dumnedeŭ, tentaţiile diavoluluĭ de a se vindeca cu sânge de pruncĭ de bubele de carĭ suferia şi botezulŭ luĭ Constantinŭ, ca «feredeŭ» vindecătorŭ. Arĕtândŭ, în sfîrşitŭ, şi triumfulŭ luĭ Constantinŭ asupra luĭ Licinie dovedesce, că puterea diavoluluĭ este desrădăcinată şi dela rĕsăritŭ, şi înlocuită cu cinstirea cruceĭ; iar marele Constantinŭ, ajungêndŭ astŭ-felŭ servitorulŭ luĭ Christosŭ, se bucură de numirea «întocmaĭ «cu Apostoliĭ». De aceea creştiniĭ toţĭ sunt datorĭ să mulţăméscă «cu «tot sufletul stăpânuluĭ tuturor şi să cânte: «cu slavă şi cu cinste «l'aĭ încununat pre el şi l'aĭ pus pe elŭ peste lucrurile mânilor «tale». (Foile 85—100.)

Partea întâia a panegiricului se încheie cu laudele aduse luĭ Constantinŭ pentru zidirea Constantinopoluluĭ. Maĭ întâĭ iea disposiţia oraşuluĭ, şi-lŭ găsesce dispusŭ în formă de triunghiŭ; şi în acéstă disposiţiune oratorulŭ vede pre cele treĭ feţe ale s-teĭ Treimĭ, menite a ruina păgânătatea şi a face din oraşŭ o cetate cu totulŭ creştinéscă. Luândŭ apoĭ în privire topografia oraşuluĭ şi găsindu-lŭ înşiratŭ pre şapte délurĭ, totŭ în modŭ misticŭ autorulŭ panegiricululuĭ vede şi aicĭ cele şépte darurĭ ale bisericeĭ, saŭ misterele eĭ, carĭ facŭ din Constantinopolŭ o cetate tare şi misteriósă. Insuşĭ aşezarea pămîntuluĭ oraşuluĭ la marea de Marmară cu cele două bosforurĭ, adecă celŭ ce duce la marea Négră, precum şi cel-alaltŭ, care trece în marea Egee, dă Patriarchuluĭ Gherasimŭ materia trebuitóre pentru a vedé aicĭ semnulŭ cruceĭ şi a scóte pentru marele Constantinŭ atâtea laude, pentru că a sciutŭ să alégă unŭ asemenea locŭ pentru cetatea creştinătăţeĭ, menită a atrage la sine popórele din cele patru puncte cardinale ale lumiĭ. In sfîrşitŭ, închinarea cetăţeĭ Maiceĭ Domnuluĭ de către marele Constantinŭ im-

pune autoruluĭ să vadă, că acésta s'a făcutŭ cu douĕ scopurĭ: unulŭ pentru apĕrarea cetăţeĭ şi a avutuluĭ eĭ în potriva vrăşmaşilorŭ vĕduţĭ, şi alta pentru apĕrarea bisericeĭ prin sinódele, ce s'aŭ ţinutŭ aicĭ şi carĭ aŭ întăritŭ credinţa creştinéscă.

Partea a doua a panegiricului tractéză despre sinodulŭ din Nicea. Aicĭ se desfăşură tóte elementele, ce aŭ compusŭ sinodulŭ, se arată secţiunile, ce s'aŭ ocupatŭ cu doctrina Bisericeĭ contra luĭ Arie şi în sfîrşitŭ se dogmatiséză divinitatea Fiuluĭ.

In pericopa întâia a acesteĭ părţĭ Gherasimŭ face laudele trebuitóre mareluĭ Constantinŭ pentru adunarea sinoduluĭ; şi împarte numĕrulŭ părinţilorŭ, ce aŭ compusŭ sinodulŭ în patru cete, saŭ secţiĭ, câte 80 ~~părinţĭ~~ în fie-care cétă. Fiindŭ însă că de patru orĭ optŭ-ḑecĭ facŭ 320, şi nu 318, numĕrulŭ părinţilorŭ din sinodŭ, de aceea autorulŭ dă luĭ Constantinŭ douĕ numere; adecă unulŭ pentru sufletulŭ şi altulŭ pentru trupulŭ luĭ. De altă parte, fiindŭ-că are asemĕnate secţiile sinoduluĭ cu cele patru strune ale uneĭ chitare, face din sufletulŭ şi din trupulŭ luĭ Constantinŭ douĕ ciocănele, cu carĭ lovite fiindŭ strunele chitareĭ, aŭ produsŭ doctrina cea armoniósă a Bisericeĭ ortodoxe. Mergêndŭ cu asemĕnarea acésta maĭ departe, pune pe Constantinŭ de lovesce în secţiunea întâia a sinoduluĭ, care produce cântarea cea armoniósă a identităţiĭ dintre substanţa saŭ «fiinţa» Fiuluĭ şi a Părinteluĭ. Apoĭ Gherasimŭ ḑice, că Constantinŭ a lovitŭ struna a doua a chitareĭ, saŭ a pusŭ pe secţiunea a doua a sinoduluĭ ca să dea şi acésta sonulŭ eĭ; şi aicĭ s'a produsŭ cântarea, care a orbitŭ pe Arie şi pe aĭ sĕĭ, şi care a aşezatŭ doctrina despre «fiirea» Fiuluĭ, precum şi cea despre «părinţia» Tatăluĭ cerescŭ. In secţia a treia se stabilesce după aceeaşĭ normă egalitatea Fiuluĭ cu Părintele, şi se înlătură neegalitatea în timpŭ a persónelorŭ S-teĭ Treimĭ; se punŭ apoĭ a fi egale atâtŭ din puctulŭ de privire alŭ «cătuireĭ» = câtimeĭ, cât şi a raporturilorŭ dintre dînsele. In sfîrşitŭ secţia a patra, totŭ într'o cântare armoniósă, eşită din chitara cea misteriósă, a stabilitŭ deosebirea persónelorŭ sânteĭ Treimĭ. Şi maĭ întâĭ pe basa triunghiuluĭ se dovedesce unitatea cu trinitatea dumneḑeireĭ. Acelaşĭ lucru se face

și prin mijloculŭ armoniei sonurilorŭ dintr'unŭ glasŭ; iar cu pilda cărămiḑeĭ s-tuluĭ Spiridonŭ se arată, că și în modŭ simțitŭ se póte dovedì unitatea luĭ Dumneḑeŭ în treime. Reproducemŭ aicĭ după Ieromonachulŭ Atanasie argumentulŭ armonieĭ sonurilorŭ pentru particularitățile luĭ limbistice și chiar logice: «Ĭar alte date o dovediĭa «cu pilde ale căntărilor. cum ar fi cu glasul. carele fiind glăsuire «a duhuluĭ, ĭasă prin gătlej prin țéviĭa cea vărtoasă. și întrănd în «viersŭ întăĭu să odihnéște pe ison (1), precum și ĭase de pe gătlejŭ. Și «de vom zice cum că ison ține întru sine tot glasul, și ĭasă afară «nu vom greșì. Pentr'acĭasta îl și numim pe ison la căntare încé-«pere, și întărire. și temeĭu și naștere glasnicilor. și are și glas foarte «plin și doveditorĭu. după care puteri și osebiri putem să zicem cum «că ison, poate să să asămenéză cu fața părinteluĭ. carele se grăĭaște «izvorul dumnezăirii. precum și ison ĭaste izvorul glasnicilor. și «dintr'acesta din ison es 2 glasnice, varì și oxì, adecă greu și as-«cuțit, sau supțire și gros. și într'acĭastea stă tot glasulŭ. și ison «carele izvoréște glasul. ce în cea grea precum îĭ ĭaste firea grea. «ĭară în cĭa ascuțită, precum ĭaste ascuțită, așĭa ĭaste și glasul. Acéstea «sint ca niște pilde ale fiĭuluĭ, și ale duhuluĭ. și precum tot glasul «ĭaste în oxiĭa și în variĭa și în ison. într'acesta chip toată dumne-«zăirea, în fiĭul și în tatăl si în duhul». (Foia 110.)

După ce se arată, totŭ în partea a doua a panegiriculuĭ, că lucrările sinoduluĭ aŭ fostŭ trecute în condica imperială la Constantinopolŭ, adeverindu-se cu iscăliturile părinților sinoduluĭ și întărindu-se de marele Constantinŭ, și după ce se închee acéstă parte a discursuluĭ cu textulŭ-temă: cu slavă și cu cinste etc.; autorulŭ intră în partea a treia a discursuluĭ sĕŭ, unde se ocupă de o nouă laudă a mareluĭ Constantinŭ, adecă aflarea cinstiteĭ crucĭ.

Maĭ întâĭ pune pe sânta Elena a se pregătì de călĕtoria, ce are a întreprinde la Ierusalimŭ pentru aflarea cruceĭ. Ajungêndŭ cu bine, aicĭ găsesce pe Iuda, celŭ ce din strămoșĭ cunoscea loculŭ

(1) Ierom. Atanasie, într'o notă de pe marginea manuscrisuluĭ, scrisă cu chinovarŭ, iacă cum definesce isonulŭ și cum ilŭ numesce pe romănesce: «Ison să numéște glasul cel «dreptu, ce să zice romănéște «goidul.»

care ascundea crucea; iar după scóterea cruceĭ şi a pirónelorŭ din pămîntŭ, s-ta Elena se rógă luĭ Isus celŭ rĕstignitŭ pre ea să o învrednicéscă de a primi s-ta cruce. Aducêndŭ s-ta Elena crucea la Constantinopolŭ, o înfăţişéză fiuluĭ sĕŭ, care o primesce cu multă cinste şi ceremonie, iar Iuda prin botezŭ numindu-se Chiriacŭ, ajunge Patriarchŭ de Ierusalimŭ. Urméză după aceste o interpretare mistică a cruceĭ, unde ea este pentru calităţile sale morale asemĕnată cu osia pămîntuluĭ, care ţine în echilibru universulŭ întregŭ.

Indreptându-şĭ marele Constantinŭ cuvîntulŭ către maĭcă sa Elena, îĭ mulţămesce ca unŭ fiŭ adevĕratŭ, pentru comóra ce i-a adusŭ, numind'o moştenire şi singura moştenire, ce ea, ca o mamă adevĕrată, putea să-ĭ dea. Apoĭ Constantinŭ, vorbindŭ totŭ cu maĭcă-sa, arată proprietăţile cruceĭ, ce în modŭ metaforicŭ se potŭ găsì în vechiulŭ Testamentŭ.

După acestea Constantinŭ se îndreptéză către popórele pămîntuluĭ, nefăcêndŭ deosebire de vîrste şi de stările sociale şi le îndémnă, ca să priméscă crucea, ca pre unŭ odorŭ trebuitorŭ tuturorŭ şi propriŭ pentru tóte trebuinţele morale ale omuluĭ. Aicĭ iarăşĭ autorulŭ se lasă în misticismulŭ sĕŭ prea iubitŭ, şi găsesce dealungulŭ Biblieĭ texturĭ, din carĭ scóte proprietăţĭ deosebite ale cruceĭ.

Intr'o pericopă deosebită, Constantinŭ chémă pe Patriarchulŭ, invitându-lŭ ca să priméscă crucea şi să o aşeze în Biserica cea mare a Patriarchieĭ. Apoĭ arată atributele cruceĭ, neuitândŭ autorulŭ de a se supune şi aicĭ direcţiuneĭ teologice a timpuluĭ sĕŭ, adecă de a face misticismŭ de ajunsŭ. După acestea trece la întrebuinţările cruceĭ din Biserică şi viaţa creştinilorŭ. Arată Patriarchuluĭ întrebuinţarea cruceĭ la arhitectura bisericéscă, ornamentaţiunea eĭ (din secolulŭ XVII), precum şi în practicarea misterelorŭ, carĭ tóte trebuescŭ, ḑice Gherasimŭ, sĕvârşite în chipulŭ cruceĭ. Aicĭ întâlnimŭ o particularitate desbătută multŭ în literatura teologică, şi care privesce modulŭ sĕvêrşireĭ botezuluĭ, adecă, că la botezŭ apa sânţită să se tórne pre capulŭ celuĭ botezatŭ în chipulŭ cruceĭ. Do-

vedindŭ acestŭ locŭ, că la 1692, data acestuĭ panegiricŭ, botezulŭ se efectua la Alexandria și prin turnare; iar de altă parte, că la aceeașĭ dată acéstă practică bisericéscă nu scandalisa nicĭ pe teologiĭ românĭ. Reproducemŭ aicĭ amêndouĕ textele acestuĭ locŭ, adecă și textulŭ grecŭ alŭ luĭ Gherasimŭ precum și pe celŭ românŭ alŭ Ierom. Atanasie: «ὅλα τὰ μυστήρια σταυροσχημάτιζέ τα. εἰς τὸν βαπτιζό-«μενον, σταυροῦ σχήματι, τὰ ἅγια νερὰ εἰς τὴν κεφαλὴν. εἰς τὸν μυ-«ριζόμενον, μὲ τὸ ἴδιονσχῆμα εἰς ὅλα του τὰ μέλη=Toate tainele să «le închipuești în cruciș. la cel ce să botĭază cu chipul crucii să toarne «svănta apă în cap. la cel ce să miruĭaște într'acestașĭ chip» (la tóte mădulările luĭ). Continuândŭ apoĭ Constantinŭ înșirarea întrebuințăreĭ cruceĭ la tóte actele dilnice și chiar economice ale vieţeĭ creștinilorŭ, ajunge acéstă pericopă a fi pentru noĭ însemnată și din punctulŭ de privire casnicŭ, și acésta pentru cuvîntulŭ, că aicĭ găsesce cine-va o sumă de nume ale obiectelorŭ din viața economică românéscă a secoluluĭ XVII.

In cea de pe urmă pericopă, cu care se închee partea a treia a panegiriculuĭ, se istoricesce așezarea sânteĭ crucĭ în Biserica Patriarchieĭ, mórtea Eleneĭ și a mareluĭ Constantinŭ, îngroparea lorŭ și întristarea ce s'a pricinuitŭ cu acestŭ prilejŭ. Apoĭ se trece la epilogulŭ saŭ încheerea discursuluĭ.

Și acéstă parte a discursuluĭ este lucrată după tóte regulele oratorice. Aicĭ autorulŭ începe iarășĭ cu o asemĕnare, și invită pe ómenĭ a învĕța dela zugravĭ, cum potŭ să-șĭ facă și eĭ chipulŭ lorŭ, care să semene cu Dumnedeŭ. Dice, că deși Dumnedeŭ este nevĕdutŭ și fără de închipuire simțită, póte să se facă modelŭ de asemĕnare pentru ómenĭ prin plăcuțiĭ, carĭ cu faptele și cu voința lorŭ s'aŭ asemĕnatŭ luĭ Dumnedeŭ, după cum a fostŭ și marele Constantinŭ. Acestŭ sântŭ alŭ Bisericeĭ nóstre, dice autorulŭ, după ce a luptatŭ în potriva vrăjmașilorŭ creștinătățiĭ, carĭ eraŭ organele cele maĭ credincióse ale vrăjmașuluĭ némuluĭ omenescŭ, s'a îmbrăcatŭ cu smerenia cruciĭ, care l'a făcutŭ să se asemĕneze voieĭ luĭ Dumnedeŭ, și cu acésta s'a făcutŭ pe sine prototipŭ alŭ celorŭ ce voescŭ să se asemĕneze voeĭ luĭ Dumnedeŭ. In puterea smerenieĭ saŭ a supunereĭ sale la voia

luĭ Dumnedeŭ, Constantinŭ a adunatŭ sinodulŭ din Nicea, întărindŭ credința creștină, și frângêndŭ cu acésta tóte armele diavoluluĭ contra omeniriĭ. Prin smerenie omenirea a învĕțatŭ, că «toate prin «Dumnedeŭ s'aŭ făcutŭ și făr de el nemica nu s'aŭ făcut»; iar prin marele Constantinŭ și la sinodulŭ din Nicea noĭ ne-amŭ învĕțatŭ a dice: Πιστεύω εἰς ἕνα Θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων, καὶ ἀοράτων. καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, etc. Româniĭ însă, din Moldova în particularŭ, s'aŭ deprinsŭ a doxologisi pe Dumnedeŭ prin Ierom. Atanasie așa: «Crezu «*într'un* Dumnezău părintele *a tot putiarniculŭ,* făcătoriul ceriuluĭ și «al pământuluĭ și a celor văzute tuturor și a celor nevăzute. și *într'un* «Domnu **IC XC** fiiul luĭ Dumnezău cel unul născut. carele *e născut* «*din părinte* maĭ nainte de toțĭ vécii. i procĭ.»

Amŭ disŭ, că Ierom. Atanasie a învĕțatŭ pe Moldovenĭ a se ruga luĭ Dumnedeŭ cu acestŭ credŭ, și acésta o întemeiemŭ pe cunoscința istorică, că în jumĕtatea a doua a seculuĭ XVII s'aŭ făcutŭ între altele maĭ multe încercărĭ de traducere a simboluluĭ credințeĭ, maĭ alesŭ în Muntenia. Sciamŭ până acum că asemenea încercărĭ s'aŭ făcutŭ sub Mitropolițiĭ Stefanŭ, Teodosie, și în sfîrșitŭ de către Mitropolitulŭ Antimŭ Ivirénulŭ s'a așezatŭ formula creduluĭ, care astădĭ este comună tuturorŭ Românilorŭ (1); nu sciamŭ însă în modŭ lămuritŭ de o încercare de traducere moldovenéscă. Fiindŭ însă că Ierom. Atanasie, după cunoscințele nóstre, face întâia încercare de traducere a simboluluĭ credințeĭ; și fiindŭ-că elŭ în douĕ locurĭ este credinciosŭ textuluĭ originalŭ, iar în unulŭ se depărtéză; de aceea noĭ amŭ reprodusŭ în întregulŭ luĭ textulŭ originalŭ din panegiriculŭ luĭ Gherasimŭ, punêndŭ în aceeașĭ întregime și textulŭ luĭ Atanasie și amŭ subliniatŭ texturile deosebite.

Terminândŭ cu analisa panegiriculuĭ, ne aflămŭ în fața unuĭ tractatŭ alŭ Ierom. Atanasie, despre valórea cuvîntuluĭ la omŭ, și căruia elŭ îĭ dă forma uneĭ prefețe la manuscrisulŭ ce ne ocupă.

---

(1) Despre a Metropolituluĭ Ungro-Vlachieĭ Teodosie, a se vedé *Biserica ortodoxă română*, anulŭ V, 1880—81, pag. 80.

Fiindŭ-că acestŭ tractatŭ este producțiune proprie a luĭ Atanasie, teologulŭ românŭ alŭ secoluluĭ XVII; fiindŭ-că în acestŭ tractatŭ se oglindesce cultura teologică dela noĭ din timpulŭ arĕtatŭ și póte chiar cea din Academia vasiliană dela Trisfetitele din Iașĭ; și în sfîrșitŭ, fiindŭ-că acestŭ tractatŭ în părțile luĭ, proprie uneĭ prefețe, ne înfățișéză o sumă de elemente istorice și chiar literare referitóre la acestŭ manuscrisŭ; de aceea noĭ îlŭ reproducemŭ aicĭ în întregulŭ luĭ. (Foile 134—136):

«De căt toate darurile și podoabele cĭ-au dăruitŭ Dumnezău omuluĭ. «(ĭubite cetitorĭu) maĭ cinstit și maĭ frumos, și maĭ de folos ĭaste «cuvăntul. că cu acesta să osăbéște omul din toate célélalte zidiri. «carele măcarŭ deși sint înfrumusețate cu bogate daruri. ĭară neavăndŭ «cuvănt. să arată toate ca niște slugi înaintea omuluĭ. și pre acĭasta «să cunoaște maĭ chĭar. că numaĭ singur omul ĭaste chipul luĭ Dumne-«zău. că toate căte sint. și văzute. și nevăzute. fără de cuvănt nicĭ să «știu ce sint. nicĭ unde sint. nicĭ pentru ce sint. ce precum ĭaste căndu «lipséște soarele de pe fața pămăntuluĭ. toate sint nevăzute și necu-«noscute. așa ar fi și cănd ar lipsi cuvăntul, toate întunecate și uĭtate. «ĭar cu cuvăntul căte au fost, și sint și vor să fie. ori dumnezăești, ori «omenești. ca cum ne vedem fața prin oglindă, așa le vedem și le pri-«vim înaintea ochilor noștri. precum zice și hotarul luĭ. Cuvăntul «ĭaste îngerŭ. adecă vestitorĭu gănduluĭ. care scoate la arătare céle «într'ascunsu cugetate. că precum povestéște céle văzute de ochiĭ tru-«pești. cu atăta maĭ chĭar zugrăvéște céle privite de ochii sufletești. și ca «un zugrav foarte iscusit. ce zugrăvéște tot cu un félĭu de văpséle. multe «și neasămănate icoane. așa și cuvăntul. pre căt sint fără de număr «faptele trupești și sufletești. cu atăta și chipurile le zugrăvéște în «multe și fără de număr félĭuri. și nicĭ unul cu altul nu-ș samănă, «nicĭ cu numele, nicĭ cu voroava. și atăta tărie are căt nu poate «nicĭ o putére alta să-l biruĭască. precum și zice oare cine. că maĭ «tare de căt cuvăntul nemica nu ĭaste. că adevărat. că pre o mul-«țime de norod. pre carea nu o are puté nenumărată sabie să o «supue. ĭară un cuvănt singur o plĭacă supt voĭa luĭ, ori spre rău, «ori spre bine. și pe inema cea prea blăndă. o face maĭ sirĭapă de

«căt toate céle sălbatece. ĭară pre cĭa sălbatecă şi înpietrită o măn-«găe şi o înblănzéşte. şi acii o face véselă, acii întristată. acii scoate «lacrămi, acii răs şi bucurie. pentr'acĭasta şi înțelepții s'au nevoit de «l'au lățit şi l'au înmulțit. atăta căt să poată zugrăvì cu el toate fap-«tele sufleteşti, şi trupeşti, şi văzute şi nevăzute. precum să véde. «din nenumărata mulțime a cărților. căte au făcut svinții şi înțe-«lepții. şi totŭ facŭ şi pănă astăz. precum şi acest părinte Gherasim «Alexandriĭanul. fiind şi el adăpat, din izvorul cel neputred al în-«vățăturii. au făcut şi face multe cuvinte de învățătură. dintru carele «ĭaste şi acest cuvănt de laudă al fericituluĭ Constandin. carele «păn'acum n'au fost. ce acuma întăĭu el l'au alcătuit precum să «véde. şi una pentru lauda şi pofala fericituluĭ Constandin înpărat. «alta pentru dragostea şi pofta sufletĭască a mării sale blagocestivuluĭ «Domnŭ Ioan Constandin Băsărabă voevod. atăta de cu nevoință l'au «alcătuit. căt ş'au arătat toată putérea învățăturii luĭ. şi înpreună cu «lauda. şi cu istoriĭa svinților. au arătat cu meşterşug. că ştie toate epi-«stimile. adecă măestriile filosofiiĭ. carele sint acéstea. ritorica. loghica. «fisica. metafisica. gheometrica. astronomia. arifmitica. musica şi în-«alta teologhie. dintr'acĭastea din toate au sămănat. căte puțină în «sămnare. carea unde au socotit că să cuvine. care lucru cetind «neştine cu socotĭală. va cunoaşte carea unde să însămnĭază. pentru «că de vréme ce măriĭa sa au zidit casă minunată şi vestită. şi cu «tot félĭul de materie necuvăntătoare înfrumusețatâ. în carea au zu-«grăvit icoana cea trupéscă a fericiților înpărațĭ. a luĭ Constandin «şi Elena. ca să să proslăvascâ şi să să căntе. şi rugi nepărăsite cătră «eĭ să să facâ. zidit'au ş'au alcătuit şi case cuvăntătoare. pre acestu «de prăznuire cuvănt. cu multe félĭuri de podoabe cuvăntătoare în-«frumusețat. întru carele au zugrăvit icoana cea peste fire luminată. «a fericituluĭ suflet acestor svinți înpărațĭ. carea ĭaste zugrăvită cu «tot félĭul de fapte bune şi dumnezăeşti. Pentru acĭasta dar toți «cățĭ să vor afla lăcuitori la acestŭ svănt lăcaş. precum vă veseliți «şi vă măngăĭați ochii ceĭ trupeşti. privind înaltele şi frumoasele zidiri. «şi alte podoabe ale aceştii sfinte case din materii făcută. într'acesta «chip fără de lenevie şi cu multă osărdie. să petrécețĭ şi să privițĭ

«și acĭastă zidire și alcătuire de cuvinte minunate și vrédnice. ca să «vă veseliți și să vă măngăĭați ochii ceĭ sufletești. din bunele mirosuri «ale faptelor sfăntuluĭ Constandin. și nepărăsite laude și rugăcĭuni să «faceți. pentru fericita și nărocita viață a prea luminatuluĭ. și blago- «cestivuluĭ nostru stăpăn. Ioan Constadin voevodă. și pentru toată cin- «stita casă și tot nĭamul mării sale.—Că pentru acĭasta maĭ mult «l'au făcut cu multă cheltuĭală. și l'au scos la lumină. de pre limba «grecĭască, pre limba romănĭască. și l'au și scris precum să véde. prin «ostenĭala. smerituluĭ și maĭ micuĭuĭ tuturor. robul și rugătorĭul mării «sale. Ermonah Athanasie ot Agapiĭa. ca de n'ar fi nicĭ cetit bogațĭ «alte date laudele și dumnezăeștile fapte. și fericita viață acestor «sfinți. din cuvăntul acesta să le știe și să le afle toate pre amă- «runtul. Cetițĭ dară și mulțămițĭ. și cu toată nevoința să silițĭ. și «sufletele să vă spăsițĭ. Amin.»

4. Observațiunĭ limbistice.

Atâtŭ lexica câtŭ și morfologia limbeĭ grece din acestŭ manu-scrisŭ ne spunŭ, că Gherasimŭ, Patriarchulŭ de Alexandria și autorulŭ panegiriculuĭ cu epistola respectivă, se află sub înrîurirea limbeĭ grece din secolulŭ XVII, care înrîurire a duratŭ până în secolulŭ curgĕtorŭ. Clasicismulŭ limbeĭ elenice, după ce a înduratŭ în desfășurarea luĭ înrîurirea creștinismuluĭ, a fostŭ supusŭ maĭ alesŭ în privința morfologică înrîurireĭ limbelorŭ neolatine. Simplificândŭ, ca și acestea, terminațiunile substantivelorŭ și cu aceste și pe ale adiectivelorŭ, ea a simplificatŭ și morfologia verburilorŭ, întrebuințândŭ maĭ puține forme propriĭ pentru exprimarea modurilorŭ și a timpurilorŭ și recurgêndŭ pentru acésta la ajutorulŭ particulelorŭ și a verburilorŭ auxiliare, cu carĭ se împuțineză formele propriĭ. Acestŭ modŭ de a scrie elinesce a înlesnitŭ și pe Atanasie în traducerea textuluĭ grecŭ și în genere a face traducțiunĭ literare; lucru ce nu s'ar fi putută, dacă limba textuluĭ nostru era cea elenică veche. Dar maĭ specialŭ:

Luândŭ la întîmplare orĭ-ce parte a textuluĭ grecŭ, vedemŭ o

limbă cu totulŭ analitică, care caută a da întregŭ șirulŭ cugetăriĭ, și de aceea și Atanasie îlŭ póte urmări în traducerea sa pasŭ cu pasŭ, adăugêndŭ numaĭ icĭ colea câte o vorbă, care se părea trebuinciósă traducereĭ române. Partea întâia a panegiriculuĭ luĭ Gherasimŭ se începe așa: «εἰς τὸ πρῶτον» Atanasie traduce: «la (partea) dintăiŭ»; «σοφώτατα ἐμαθητεύθη εἰς τὴν ἀρχίνοιάν σας» = «foarte înțelepțește s'au aflatŭ de cea istéță a voastră minte;» «πῶς εἰς τὴν κτίσιν ὁλονῶν τῶν πραγμάτων, ὁ μέγας κτίστης καὶ δημιουργὸς θεὸς κόσμους ἔκαμε δύο» = cum că la zidirea tuturorŭ lucrurilorŭ, marele ziditoriŭ și făcătorulŭ Dumnedeŭ, doao lumĭ aŭ făcut.» Numaĭ din acestŭ locŭ se póte vedé în deajunsŭ natura limbeĭ grece din manuscrisulŭ luĭ Gherasimŭ, și deosebirile eĭ de limba cea sintetică a Elinilorŭ vechĭ. Și pleonasmulŭ particulelorŭ cu alŭ articoluluĭ, și construcția fraselorŭ, și lexica vorbelorŭ ne face să vedemŭ o limbă neo-latină cu vorbe elenice; iar luĭ Atanasie îĭ dă putință de a urmări pasŭ cu pasŭ pe Gherasimŭ în traducerea textuluĭ elenicŭ. Voiŭ maĭ aduce óre-carĭ exemple de morfologie ca: «θέλω λέγει» = «voiŭ dice» în locŭ de λέξω vechiŭ; saŭ «τὸν «ἠξίωσεν» = «l'a învrednicit?» etc. In genere, limba din textulŭ grecŭ alŭ luĭ Gherasimŭ este limba grécă modernă în formațiunea eĭ, cu înclinațiunĭ lexice și morfologice către limbele neo-latine.

Limba din textulŭ românŭ alŭ manuscrisuluĭ ne dovedesce, că Ieromonachulŭ Atanasie, aflându-se în fața textuluĭ grecŭ, a simțitŭ trebuințele logice și gramaticale ale limbeĭ, care trebuesce să analiseze cugetarea omenéscă în modŭ regulatŭ și uniformŭ. De aceea descoperimŭ nisce regule în întrebuințarea literelorŭ și a diftongilorŭ, o tendință spre stabilirea uneĭ lexice cu o terminologie proprie, și a uneĭ morfologiĭ fixe cu înrîurire atâtŭ slavonă câtŭ și grécă, și în sfîrșitŭ unŭ amestecŭ de cuvinte și forme moldovenescĭ cu altele muntenescĭ. Dar să studiămŭ în deosebĭ pe fie-care din aceste particularitățĭ ale limbeĭ luĭ Atanasie.

In întrebuințarea literelorŭ are nisce regule fixe, pe carĭ le observă cu punctualitate și carĭ regule ne aducŭ aminte de o asemenea întrebuințare a literelorŭ din manuscrisulŭ Albina. Intrebuințarea con-

sónelorŭ la Atanasie este acea comună tuturorŭ scriitorilorŭ cu cirilice, cu deosebire dóră, că elŭ nu asvîrle de-asupra rêndurilorŭ pe tóte consónele. Regule deosebite se vĕdŭ la Atanasie în întrebuinţarea vocalelorŭ şi a diftongilorŭ; şi elŭ are pe ї cu sonŭ plinŭ totŭ-deauna înaintea uneĭ vocale ca în vorbele: коуві́нница та, мїєоу, ѡсърдїє, etc., iar pe и (i) îlŭ întrebuinţézā la mijloculŭ vorbelorŭ cu sonŭ plinŭ totŭ-deauna şi la sfîrşitŭ ca pe unŭ *ĭ* scurtŭ; asemenea maĭ întrebuinţézā şi unŭ ı de forma acésta, totŭ-deauna cu sonŭ scurtŭ şi în asvîrliturĭ. Vocala ъ, întrebuinţată în mijloculŭ vorbelorŭ are sonulŭ de *ă* şi *î* şi la sfîrşitŭ n'are sonŭ, ţinêndŭ loculŭ luĭ *ŭ* scurtŭ; iar ь totŭ-deauna la sfîrşitŭ cu sonulŭ de *ĭ* scurtŭ. Ѫ se întrebuinţézā totŭ-deauna la începutulŭ vorbelorŭ cu sonulŭ de *în* şi ѫ numaĭ la sfîrşitŭ cu sonulŭ de *î*, ca în vorba моу҃тѫ, în locŭ de *multă*, ceea ce maĭ dovedesce şi unŭ moldovenismŭ. Diftongulŭ *ia* se înfăţişézā de Atanasie prin ꙗ şi ѧ, şi a doua numaĭ la mijloculŭ şi sfîrşitulŭ cuvintelorŭ, ca în vorbele боѧри, политїѧ, iar întâia numaĭ la începutŭ şi la mijlocŭ, ca în vorbele ꙗсте, фикꙗноулоу҃, etc. Litera ѣ se pune totŭ-deauna în corpulŭ şi la sfîrşitulŭ vorbeĭ şi de regulă în corpŭ cu sonulŭ de *e* deschisŭ, adică *é*, iar la sfîrşitŭ cu sonulŭ diftonguluĭ *ea*. Aşa în expresiunile петрѣчерѣ ноастръ, celŭ întâĭ ѣ are sonulŭ de *é*, ca în vorbele врѣме, фїлнписѣни etc., iar ѣ dela sfîrşitŭ sună ca *ea* alŭ nostru de astădĭ, ca în калѣ = *calea*, etc.

Ieromonachulŭ Atanasie spune şi elŭ că este «ot Agapia» şi limba luĭ ne dovedesce că este moldovénŭ, trăitorŭ în urmă în Muntenia. Vorbele: «фелюшаг» în locŭ de «felŭ» (fóia 94), гиздавоул = frumosŭ (fóia 80), двори = silia, sluja (f.83, 96), мицоуркъ = sarică (f.88), сирѣпъ = iute, sĕlbatică (f.135), континѣще = continuă (f.124), момѣтѣ = moméla undiţeĭ (f.126), precum şi formele vorbelorŭ de сїнт saŭ сънт în locŭ de sunt, кꙗр = clarŭ (f. 134, 135), ромънѣскъ (136) în locŭ de rumânéscă, dovedescŭ până la evidenţă, că Ierom. Atanasie era românŭ din Moldova, care şĭ-a întrodusŭ în manuscrisŭ vorbele şi formele cu carĭ era deprinsŭ din copilărie. De altă parte totŭ acestŭ manuscrisŭ ne face să vedemŭ în Atanasie

o persónă, care la lucrarea manuscrisuluĭ se afla trăitorŭ în Muntenia și era sub înrîurirea limbistică a acesteĭ țĕrĭ. Elŭ, ca Moldovénŭ, în genere întrebuințéză pe **дин'**, dar nu arare-orĭ și maĭ alesŭ în compuse și pe **дեн'**; **ачии** și **ачи**, găsimŭ însă și pe **аичи**; în **доурориле** (f. 125) se vede Moldovénulŭ, care încurcă morfologia moldovenéscă cu cea muntenéscă. In mintea luĭ Atanasie era forma moldovenéscă *durerile*, dar în Muntenia dă peste vorba *dor*=durere, și prin metatesa vocalelorŭ face *durorile* în locŭ de *dorurile*, care pentru Atanasie însemna *dorințe*. Este și maĭ caracteristică încurcătura particulelorŭ *a, alŭ, aĭ, ale* (f. 69, 70 etc.); acéstă singură particularitate ar fi de ajunsŭ, ca în Atanasie să ne arate pe moldovénulŭ care locuesce în Muntenia, dar care până la mórtea sa se încurcă în întrebuințarea lorŭ (1).

In formularea vorbelorŭ Atanasie, supunêndu-se cerințelorŭ logice și gramaticale ale uneĭ limbĭ avute, se vede purtatŭ de treĭ cu-

(1) Observațiunĭ și părerĭ asupra vorbelorŭ citate în acéstă pericopă:

Фелюшагъ=felŭ, se întrebuințéză numaĭ în Moldova, póte și în Transilvania, iar în textŭ stă așa: «доупъ коум ле юсте поутѣрѣ фелюшагоулоу.»

«Гиздáвоулъ грѫоунѫ ал грѫоулоу» = «frumosulŭ (mașcatulŭ) grăunte etc.» Se întrebuințéză în Transilvania și în ținuturile de munte ale Moldoveĭ, unde se întâlnesce și vorba ghizdeiŭ = lucernă sĕlbatică cu flórea galbenă, adecă frumósă pentru Românŭ. Vine dela slavonesculŭ гиздавый = frumosŭ.

Дворїю нороаделе аіщептѫндъ ръспоунсоул = silia, slujia etc. și пе фериничїи ꙟ'цери коу непоrестиъ плекъчюне двоpинд = slujindŭ. Vine dela двоpить = a stà lângă ușă gata de slujbă, a silì și acesta dela дворъ = ușă, curte.

«Ши коу мицоурка жоудекъцїи чеии нефъцарниче» = și cu coĭfulŭ etc.; în textulŭ grecŭ stă: «καὶ τὸν κόρυθα τῆς ἀνυποκρίτου κρίσεως.» Decĭ Atanasie a tradusŭ pe κόρυθα cu mițurcă, adecă, sarica mițósă a ciobanilorŭ. Și în românisarea acesteĭ vorbe elŭ a avutŭ în vedere că κόρυς-θος însemnéză capŭ, acoperișŭ de capŭ până la urechĭ de aramă, coĭfŭ, turcesce «bașlêc», franțuzesce «têtière».

«О фаче маи сиръпъ де кът тоате чѣле сълбатиче.» Vorbă moldovenéscă cu ințelesulŭ de iute (iapă sirépă, sĕlbatecă.) Astădĭ se maĭ aude numaĭ în poveștĭ și aicĭ tot-deauna calificativŭ pe lângă vorba iapă.

«Поузици пе Павел коум контенѣще ши зиче.» Unŭ moldovenismŭ, astădĭ cu ințelesulŭ de a înceta, dar la sfîrșitulŭ sec. XVII avea ințelesulŭ primitivŭ de a continua, póte și a ințelege.

«Ꙟ'троулъ ꙟ'бръкъндѹте ка момѣтѣ ꙟ' оуидице.» In locŭ de moméla undițeĭ. Se întrebuințéză numaĭ în unele părțĭ ale Moldoveĭ, nu scimŭ dacă nu și în Transilvania.

«Ши пре ачаста съ коуноаще маи киар» și aiurea: «коу атъта маи киар зоугръвѣще» etc. In amândouĕ locurile ca adverbŭ și cu ințelesulŭ de «clarŭ» arĕtatŭ. Intrebuințatŭ se vede de multŭ în Moldova

«Пре лимба ромънѣскъ.» Aicĭ Atanasie nu s'a lăsatŭ influențatŭ de muntenesculŭ «rumânescŭ—scă.»

rente limbistice. Maĭ întâĭ este curentulŭ naționalŭ, care îĭ procură materialulŭ trebuitorŭ pentru lexica cuvintelorŭ; apoĭ vine după acésta curentulŭ elenicŭ și celŭ slavonŭ, care îĭ îndreptézà activitatea și îlŭ face ca odată să se supună rĕmășițelorŭ înrîurireĭ slavone din limba scrisă veche, și cele de maĭ multe orĭ supunêndu-se, ba ḑicŭ maĭ multŭ înaugurândŭ unŭ curentŭ noŭ elenicŭ. Pentru întâia dată întâlnimŭ in literatura românéscă din secolulŭ XVII trebuința logică de a se avé nisce terminĭ în limbă, și Atanasie, după noĭ, este întâiulŭ, care a simțitŭ acéstă trebuință și a formulatŭ maĭ mulțĭ terminĭ, supunêndu-se înrîurireĭ elenice. Așa vorbele: **хотаръ** = definițiune (134), **сингоуре** = simple, **ф҆ӑпреоунате** = compuse (76), **ананкеон** = trebuitorŭ (76), **ӑндракоуа** = cărbune de pămîntŭ (117), **кътоуипре** = câtime (109), **фиипре** = a fi fiŭ (107), **пъринціе** = a fi părinte (107), goidul = isonŭ (110), **фечюрѣскъ мъгоуръ** = pântece feciorescŭ (133), sunt terminĭ din noŭ formulațĭ în limba română cu materialŭ românescŭ și puținŭ elenicŭ și slavŭ, dar cu o morfologie curatŭ elenică. Avemŭ în manuscrisulŭ luĭ Atanasie și vorbe atâtŭ cu morfologia câtŭ și cu materialulŭ slavicŭ, rĕmase, se înțelege, din slavica scrisă de Românĭ; ca **оумеренїе**, = modestie (69), **пофала** = laudă (135), **цефъ** = țelŭ (80). (1).

---

(1) Observațiunĭ și părerĭ asupra vorbelorŭ din pericopa a doua:

Прекоумъ зиче ши хотароуа лоу. Коувънтѹл ѥсте ф҆ӑуер. etc. Aicĭ Atanasie traduce literalŭ pe grecesculŭ: ὁρισμὸς = definițiune, care se derivă dela ὅρος = limită, hotarŭ.

Афлат'ам дарѣ, къ тоате але лоумїи сжнт ф҆ӑ доао фѣлюри. адекъ сингоуре ши ф҆ӑпреоунате. Și aicĭ găsimŭ pe Atanasie sub înrîurirea elenismuluĭ, și elŭ traduce literalŭ pe ἁπλόος -οῦς = simplu, care derivă dela ἅπαξ = odată, singură dată, și πέλω = mișcŭ, iar vorba συνθετὸς = compusŭ, o traduce liberŭ, judecândŭ că ceea ce este compusŭ este celŭ puținŭ duplu, adecă împreunatŭ.

'Анангеонъ = trebuitorŭ, necesarŭ și trebuință când are articulŭ, dar Atanasie nu l'a tradusŭ, neînțelegêndŭ întrebuințarea vorbeĭ din textŭ. Să vedemŭ cum stă acéstă vorbă în contextŭ și cum o întrebuințézà Atanasie. Gherasimŭ, vorbindŭ despre omŭ, că elŭ a luatŭ fenomenele materiale dreptŭ Dumneḑeĭ și principiĭ și cause primordiale, adaugă: «τί καταδίκην ὅπου τοῦ ἔδωσε, νὰ στερευθῇ τὸν ἔκαμε, καὶ τὸν ἐκατέστησεν, ἀπὸ τὴν ὑπερκατάληπτον ἐκείνην δύναμιν τὴν γεννεσιουργὸν καὶ ὁποῦ τὸ αἰτιᾷν φύσει ἔχει. ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὂν καὶ τὸ ἓν τὸ ἀναγκαῖον, τὸ κύριον, διὰ τὸ ἀναγκαῖον. τὸ ὁποῖον καὶ ἀναγκαῖον δὲν ἤθελεν εἶναι καὶ λέγεσθαι, ἂν ἤθελεν ἀποκολουθᾷ καὶ δεύτερον» = «Че оскиндъ моу дат, адоусоу-л'аоу ши л'аоу фъкоут съ-с лип'ѣскъ де ачѣ песте мъсоуръ некоупринсъ поутѣре, чѣ де наштере фъкътоаре, карѣ дин фирѣ ен аре причина тоутоурωр зидиринωр. де ачѣ фїинце деноурѣ фїнтоаре, ши оуна анан-

In privinţa flexiunilorŭ, ce Atanasie dă unorŭ vorbe din manuscrisŭ, ni se pare, că vedemŭ pe acelaşĭ scriitorŭ românŭ, care se afla sub înrîurirea gramaticală a limbeĭ din timpulŭ sĕŭ, lăsându-se totŭ-odată a fi atrasŭ şi de geniulŭ limbeĭ elenice. Aşa în infinitiviĭ **а цинрѣ** (87), **а линцирѣ** (110), **а гръжирѣ** (73); în substantivele: **коурьре** (109), **опрѣлище** (124), **мънтоуинцъ** (84), **ꙟвредничїе** (110); precum şi în flexiunile: **съ коуре** (122), **мъ вери** (87), **де врѣ ꙟкоунжоура** şi **врѣ оумбла** (97), **ва хи** (93), vedemŭ pe scriitorulŭ

геон. чѣ адевърать, пентроу чѣ анангеон, кърѣ нич анангеон н'ар фи фост, нич с'ар фи зис, дар фи оурмат ши а доа».» Comparândŭ texturile, găsimŭ că ἀναγκαῖον în textulŭ grecŭ este luatŭ de două orĭ ca atributŭ alŭ divinităţeĭ, şi prin urmare calificativŭ; aşa loculŭ: «ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὄν, καὶ τὸ ὄν τὸ ἀναγκαῖον» = «de acea fiinţă de-apururea fiitóre şi una (putea să traducă «singura») trebuitóre;» şi maĭ jos trebue să se traducă tot calificativŭ şi să se ḑică: «τὸ ὁποῖον καὶ ἀναγκαῖον δὲν ἤθελεν εἶναι» = «carea nicĭ trebuitóre n'ar fi fostŭ.» In casulŭ alŭ treilea însă «διὰ τὸ ἀναγκαῖον» are înţelesŭ de substantivŭ şi trebuia să se traducă «pentru trebuinţa,» adecă a omuluĭ, ce căuta pe Dumneḑeŭ.

Андракоул = cărbune de pămîntŭ, ca în textulŭ: «пїатра нинмін мѣле ѡ ан гътит ка андракоул.» Păstrézǎ vorba grécă, neavêndŭ Atanasie una românéscă, dar póte nicĭ ideea.

Кътоуире = cătime, cantitate. Incercare nenemerită de a traduce terminiĭ grecĭ: «ποσὸν, ποσότης.» Acésta a simţit'o şi Atanasie, fiindŭ-că din vr'o şése locurĭ din textŭ numaĭ în două este tradusŭ: «ποσόν = cătuire.»

Фїире, пърintцїе = υἱότης şi πατριά. Fórte bine s'a gânditŭ Atanasie de a formula aceştĭ doĭ terminĭ, carĭ să înfăţişeze natura Fiuluĭ, precum şi pre a Părinteluĭ. Aceste vorbe aŭ fostŭ necunoscute scriitorilorŭ şi noĭ şi astăḑĭ suntemŭ în lipsă, avêndŭ la îndemana numaĭ pe latinesculŭ «paternitate».

Гоидоул = ison. Atanasie pe marginea textuluĭ cu chinovarŭ scrie: «Ісон съноумѣще гласоу чел дрептȣ, че съ зиче рȣмънѣще гоидоу.» Forma vorbeĭ «rumănéşte» ne face să bănuimŭ că acéstă nota este scrisă de Atanasie, saŭ de unŭ altulŭ în Muntenia, iar vorba «goidul» ne împinge a merge cu gândulŭ până la Horez, unde s'a lucratŭ acéstă carte şi unde şi până astăḑĭ sunt maĭ mulţĭ Sêrbĭ ce populézǎ loculŭ. Ḑicemŭ acésta creḑêndŭ că vorba vine dela sêrbesculŭ «гајда», instrumentŭ musicalŭ sêrbescŭ care dă sonurĭ unisone şi ţine totŭ-d'a-una isonulŭ saŭ acompaniamentulŭ trubaduruluĭ sêrbŭ. Forma instrumentuluĭ este ca o chitară cu basa rotundă, ca o jumĕtate de pepene verde, şi pe gâtulŭ eĭ sunt trase treĭ córde, pe carĭ cântătorulŭ le agită totŭ-dea-una în modŭ unisonŭ cu unŭ arcuşŭ de pĕrŭ.

Феч'юрѣскъ мъгоуръ = «τὸ παρθενικὸν ὄρος.» Metaforă pentru pântecele fecĭorescŭ alŭ Maiceĭ Domnuluĭ.

Оумеренїе = modestie. Vorbă slavonă întrebuinţată şi cu forma de «smerenie». Vine dela оумеренный = modestŭ.

Пофала = laudă. Vorbă slavonă de formă totŭ sêrbéscă, dela похвала = laudă.

Цефъ = ţelŭ. Nu scimŭ de unde se derivă, dar stă într'unŭ proverbŭ, care este scrisŭ pe o răsătură aşa: «să înboldeşti mănzulŭ direptŭ la ţefŭ» = «πρὸς τὴν νῆσαν τὸ ἐγρηγορήτερον, τὸν πῶλον νὰ κεντρίξω.»

românŭ, și în unele locurĭ chiar moldovénŭ, din timpulŭ formațiuniĭ limbeĭ românescĭ, când flexiunile încă nu se închegase și oscilaŭ între cele vechĭ și altele noue. Totŭ aicĭ este loculŭ să adăugămŭ, că Ierom. Atanasie ot Agapia séměnă în întrebuințarea flexiunilorŭ românescĭ cu popa Atanasie, dascălulŭ moldovenescŭ, care a tradusŭ o parte din cartea luĭ Maximŭ în Albina românéscă. In vorbele însă următóre: кроучаскъ (123), кωнстандинеск și сирическ (106), Atanasie ni se înfățișéză înrîuritŭ de geniulŭ limbeĭ elenice, uitândŭ pe celŭ alŭ limbeĭ sale, care nu face nicĭ o dată calificative din substantivele propriĭ. La aceste maĭ adăugămŭ și câte-va particularitățĭ slavice din limba luĭ Atanasie; adică бози = idolĭ (91), богаци = mulțĭ (136), рокошитоуръ = insurecție. Totŭ aicĭ vomŭ ḑice, că Atanasie în privința punctuațiuniĭ este sub înrîurirea elenismuluĭ, și pentru acésta întrebuințéză: , = , ; = ?, iar . pentru sfîrșitulŭ uneĭ frase saŭ periodŭ, pentru semnulŭ esclamațiuniĭ, precum și pentru virgulă, dar în casulŭ de pe urmă îlŭ scrie totŭdeauna cu chinovarŭ (1).

Încheindŭ observațiunile limbistice asupra textuluĭ românŭ, putemŭ afirma, că Ierom. Atanasie a cunoscutŭ bine limba grécă, a simțitŭ

(1) Observațiunĭ și părerĭ limbistice asupra pericopeĭ a treía.

А щирѣ, а минцирѣ, а гръирѣ. Infinitivĭ lungĭ, carĭ sunt fórte puținĭ în manuscrisulŭ nostru și se întrebuințéză de Atanasie maĭ alesŭ în texturile biblice.

Коуръре минжърiи ѩсте врѣмѣ. Substantivĭ infinitivalĭ dela «a cure-cre», prototipulŭ luĭ «curgere» de astăḑĭ.

Опрѣлище = oprire. Terminațiune astăḑĭ neîntrebuințată.

Мънтоуиниць în loculŭ «mântuire» de astăḑĭ.

Ꙟвредничiе = învrednicire, rădicarea la demnitate, precum și «вредничiе» = «demnitate.»

Сь коуре = să curgă.

Мъ вери акопери, де врѣ оумбла, де врѣ ꙟкоунжоура. Forme archaice, pe carĭ Atanasie le întrebuințéză fórte rarŭ.

Ва хи = va fi. O singură dată. Și acésta este unŭ moldovenismŭ alŭ luĭ Atanasie.

Кроучаскъ моарте = «σταυρικὸν θάνατον,» але дароулоў челоў кωнстандинескь = «τῆς κωνσταντινιαίας χάριτος,» și «сирическъ тортъ» = «συρικὸν νῆμα.» Aicĭ Atanasie șĭ-a uitatŭ limba sa, care nu are nisce asemenea calificative.

Бози = idolĭ. Dela slavinesculŭ богъ = Dumneḑeŭ. Influență a trecutuluĭ limbisticŭ.

Богаци = mulțĭ. Dela «богатый» = «avutŭ» și apoĭ multŭ. Aceeașĭ influență slavică.

Рокошитоуръ = rěscólă, insurecție. Dela polonesulŭ și malo-rusesculŭ «рокошъ» = rěscólă.

trebuinţele uneĭ traducerĭ raţionale, creândŭ şi terminĭ, şi în sfîrşitŭ în activitatea sa a oscilatŭ între geniulŭ limbeĭ române şi alŭ celeĭ grecescĭ, întrebuinţândŭ relativŭ puţine vorbe slavone.

5. *Provenienţa manuscrisuluĭ şi note biografice.*

Autorulŭ textuluĭ grecŭ din manuscrisulŭ nostru este Gherasimŭ, supranumitŭ Palamà. Inainte de anulŭ 1677 Gherasimŭ a fostŭ trăitorŭ în Muntenia, după cum o mărturisesce şi singurŭ prin epistola, cu care înaintéză luĭ Brâncovénu panegiriculŭ, şi unde ḑice: «alta, *pentru că am auḑit de multe orĭ din gura ta* cuvinte cinstitoare de Dumneḑeŭ pentru cuceria cea încuviinţată şi temătóre de Dumneḑeŭ a mareluĭ Constandin» (1). Apoĭ autorulŭ cunósce din vedere şi de aprópe pe Maria, Dómna luĭ Constantinŭ Brâncovénu, pe Balaşa, mama acestuia, pe Constantinŭ, fostŭ mare stolnicŭ, pe Michailŭ marele spătarŭ şi pe Gheorghie, fostŭ mare spătarŭ (2), *unchiĭ Brâncovénuluĭ,* şi în genere pe toţĭ boeriĭ, carĭ compuneaŭ divanulŭ, pe Mitropolitulŭ Teodosie cu episcopiĭ ţĕreĭ (3). Atâtŭ Atanasie cât şi toţĭ biografiĭ se unescŭ în mărturisirea, că Gherasimŭ era unŭ bunŭ predicatorŭ alŭ timpuluĭ sĕŭ, şi că dela dînsulŭ s'a conservatŭ unŭ volumŭ cu predice la deosebite ocasiunĭ (4); Atanasie laudă sciinţa şi meritele literare ale luĭ Gherasimŭ. (Maĭ sus, pag. 187).

La 1677 Gherasimŭ Palamà, cu sciinţa sa şi póte şi cu ajutorulŭ Domnitoruluĭ şi alŭ boerilorŭ românĭ, ajunge Papă şi Patriarchŭ alŭ Bisericeĭ din Alexandria, şi învestitŭ cu acéstă vrednicie, se face şi «judecătorulŭ universuluĭ = κριτὴς τῆς οἰκουμένης», după cum o adeveresce şi singurŭ prin titulatura sa din fruntea epistoleĭ şi a panegiriculuĭ (5), prin textulŭ epistoleĭ, când ḑice: «că şi eu, «carele din mila luĭ Dumnezău *ţin frânele Bisercii* Alixandrenilorŭ,

(1) Manuscrisulŭ, fóia 3, cfr 68.
(2) Gheorghie nu este citatŭ de Atanasie in textulŭ românŭ. Ore din greşală?
(3) Manuscrisŭ, f. 4, cfr. 70.
(4) Τὰ μετὰ τὴν ἅλωσιν Α. Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου. Constantinopolŭ 1870. pag. 189, 234. 264.
(5) Manusc. foile 2, 4, 5, cfr. 67, 69, 71.

«și dupre smerenia neputinței mele *păstoresc acea săntă turmă»*, și maĭ alesŭ prin inscripțiunea din sigiliulŭ, pusŭ la sfârșitulŭ epistoleĭ (1). Cu aceste titlurĭ istorice, carĭ datéză din secolulŭ IV alŭ creștinătățiĭ, când cu arianismulŭ, și carĭ aŭ fostŭ confirmate de sinódele ecumenice, Gherasimŭ a ocârmuitŭ biserica Alexandrieĭ până la 1699, când l'a înlocuitŭ Samuilŭ alŭ Livieĭ. Din intervalulŭ de 22 anĭ aĭ păstorieĭ luĭ Gherasimŭ, și anume din anulŭ alŭ 15-lea, adecă dela 1692, datéză panegiriculŭ manuscrisuluĭ nostru, după cum se adeveresce din sigiliulŭ Patriarchuluĭ de sub epistola, cu care elŭ înaintéză luĭ Brâncovénu panegiriculŭ și care sigiliŭ este făcutŭ ad-hoc pentru acéstă lucrare. Apoĭ data manuscrisuluĭ grecŭ se dovedesce și prin elementele istorice, ce elŭ cuprinde. La 1692 se afla pe tronulŭ Ungro-Vlachieĭ Mitropolitulŭ Teodosie, care este menționatŭ prin epistola luĭ Gherasimŭ. Totŭ în acestŭ anŭ iea sfârșitŭ și zidirea bisericeĭ marĭ din mânăstirea Horezu, căreia i se daŭ de patronĭ S-țiĭ Impĕrațĭ, și pentru care s'a și făcutŭ acestŭ panegiricŭ, spre a se ceti de părințiĭ mânăstiriĭ și maĭ alesŭ la hramurile bisericeĭ. Acésta se adeveresce și de Atanasie. (Maĭ sus, pag. 187.).

Nu póte fi nicĭ o îndoială, că loculŭ scriereĭ panegiriculuĭ din manuscrisulŭ grecŭ este însășĭ Alexandria, reședința Patriarchuluĭ Gherasimŭ. Dacă nu putemŭ lua caligrafia manuscrisuluĭ grecŭ și titulatura Patriarchuluĭ din fruntea epistoleĭ, a panegiriculuĭ și din sigiliŭ, ca dovedĭ hotărîtóre pentru loculŭ scriereĭ manuscrisuluĭ, atuncĭ vomŭ lua în băgare de sémă icóna Evanghelistuluĭ Luca din sigiliŭ, care are înfățișarea uneĭ gravure bizantine de stilŭ nerenăscutŭ, propriŭ unuĭ orașŭ acum de a doua mână ca Alexandria, unde nu străbătuse încă cultura renascereĭ artelorŭ bizantine, și de unde lipsiaŭ meșteriĭ ceĭ bunĭ, atrașĭ maĭ multŭ de comoditatea vieţeĭ constantinopolitane și respinșĭ de sărăcia și lipsa alexandrină. La aceste însă vomŭ maĭ adăuga ornamentațiunea manuscrisuluĭ grecŭ, care, după cum am vĕdutŭ și maĭ sus, pórtă asupra sa semnele uneĭ culturĭ bizantino-turcescĭ, și care pentru noĭ este sigiliulŭ cul-

(1) Ibidem.

tureĭ alexandrine din secolulŭ XVII, părăsită acum de geniulŭ culturalŭ propriŭ, și înrîurită de geniulŭ și gustulŭ musulmanismuluĭ, celuĭ atâtŭ de puternicŭ acum în acele locurĭ.

In sfîrșitŭ, plecândŭ totŭ dela textulŭ grecŭ, vomŭ arĕta și motivele, ce aŭ îndemnatŭ pe Gherasimŭ de a lucra acestŭ panegiricŭ, de unde se vorŭ vedé și scopurile urmărite de autorŭ. Intâiulŭ și principalulŭ motivŭ alŭ acestuĭ panegiricŭ a fostŭ dorulŭ luĭ Vodă Brâncovénu de a avé adunate la unŭ locŭ faptele mareluĭ Constantinŭ, din carĭ să se foloséscă elŭ cu aĭ sĕĭ, saŭ, după cum dice Atanasie, pentru lauda sânțilorŭ împĕrațĭ, Constantinŭ și Elena; iar alŭ doilea motivŭ a fostŭ înzestrarea mânăstireĭ Horezu cu unŭ discursŭ panegiricŭ pentru trebuința hramuluĭ bisericeĭ și edificarea părinților din acestŭ sântŭ locașŭ, abia fundatŭ de Brâncovénu la acéstă dată. Dar să lăsămŭ pe Gherasimŭ și pe Ierom. Atanasie, ca să ne vorbéscă eĭ și în acéstă privință.

Gherasimŭ, prin epistola sa către Brâncovénu, dice în acéstă privință: «una pentru că multă datorie a să auzi, și mult să po- «vestești fără sațiu sintele fapte. a celuĭ înpărat ce-ĭ porți numele luĭ «ca un veștmânt ales, și te numești Constandin. alta pentru că am auzit «de multe ori cuvinte blagocestive din gura marii tale. pentru sfântă «cuviința ta și de Dumnezău temuta cucerințe a mareluĭ Constandin. «și nu pregetez a arătarea, cum că pentru cucerințe ce ai cătră svăntŭ, «*ca cum o aĭ fi pohtind acĭasta dela mine* (1).» Și maĭ jos: «*m'am* «*tras de dragostea cea făr de moarte,* aĭ sufleteștii tale spă- «senii. și l'am săvărșit cu multă osărdie. ca să înfrumusețez pre «îndoitulŭ tău om (2).» Ierom. Atanasie merge maĭ departe cu arĕtarea motivelorŭ lucrăreĭ panegiriculuĭ, și, după ce repetă și elŭ aceleașĭ motive din epistola luĭ Gherasimŭ, maĭ adaugă și altele locale. (Vedĭ maĭ sus, pag. 187-188).

Gherasimŭ n'a uitatŭ prin epistola sa de a arĕta și scopurile ce elŭ a urmăritŭ cu panegiriculŭ, ce a trimisŭ luĭ Brâncovénu, când dice: «ce de vréme ce știu cum că céle mirositoare daŭ miros maĭ

(1) Manus. f. 3. Cfr. 68.
(2) Idem. f. 4, Cfr. 69.

«mult celora ce sint aproape. ĭară și celor departe, după cum ĭaste «delungarea locului. pentru acĭasta pohtescu și mă rog Domnuluĭ Dum«nezău. mirosuri ca acéstea sufletești, toțĭ ceĭ de aproape ai mării tale «să mirosésca (1).» Și, după ce enumĕră pe ceĭ de aprópe aĭ Brâncovénuluĭ cu sfatulŭ boerilorŭ, adaogă: «încă și ceĭ de departe, adecă «ceĭalalți cinstițĭ boĭari a celuĭ din afară svăntŭ sfat. înpreună cu cinsti«tele lor case. și încă loc maĭ ĭaste și încă blagoslovenie maĭ ĭaste. carea «poate maĭ multâ lungime de loc să ajungă de căt razele soareluĭ..... «Să dea miros bun cu darul duhului în toate locurile tale. în orașe și în «sate. în svintele mănăstiri și biséricĭ. și începătorĭuluĭ biséricilor «prea svăntul mitropolit al Ugro-Vlahieĭ kyr Theodosie... înpreună «cu de Dumnezău iubitorii Episcopi. și cu toată bisericĭasca svănta «cĭată. și cu alalți cu toțĭ pravoslavnicii (2).»

Iacă ce amŭ avutŭ de ḑisŭ în privința provenienţeĭ textuluĭ grecŭ din acestŭ manuscrisŭ, precum și a autoruluĭ luĭ. De acum să căutămŭ a spune cuvîntulŭ nostru și în privința Ierom. Atanasie, care a lucratŭ texturile române din manuscrisulŭ ce ne ocupă.

Ieromonachulŭ Atanasie «ot Agapia» este o persónă nouă pe arena activitățeĭ nóstre literare din secolulŭ XVII, și care a trăitŭ în decursulŭ acestuĭ secolŭ. Nu scimŭ cu esactitate nimicŭ până acum din elementele biografice ale acesteĭ persóne de mare valóre, și când elŭ se numesce pe sine: «smeritul și maĭ micul tuturor, robul și «rugătorĭul mării sale, ermonah Athanasie ot Agapia» (3), acésta însemnéză, că elŭ era cu metania din mânăstirea Agapia, adecă călugĕrŭ din mănăstirea hatmanuluĭ Gavriilŭ, fratele luĭ Vasilie Lupulŭ. Cu tótă sărăcia datelorŭ biografice positive despre acéstă persónă, sunt probabilitățĭ, carĭ ne facŭ să bănuimŭ, că «ermonahulŭ Athanasie» din acestŭ manuscrisŭ este acelașĭ «popă Athanasie, dascăl moldovenesc» care a tradusŭ de pre «elinie» Albina, și care fiindŭ colaboratorŭ cu Mitrofanŭ, Episcopulŭ de Hușĭ, la acestŭ din urmă manuscrisŭ, a venitŭ cu acesta în Muntenia pe timpulŭ Domnitoruluĭ

(1) Manus. 4, cfr. 69-70.
(2) Ibidem, f. 70.
(3) Manuscrisŭ, fóia 136.

Brâncovénu, atrașĭ, saŭ póte chiar chiemațĭ amândoĭ de către Domnitorŭ după anulŭ 1688, spre a-șĭ desfășura activitatea lorŭ literară într'unŭ locŭ, unde averea Brâncovénuluĭ le punea la îndemână mijlócele trebuitóre pentru acésta. Dar noĭ să urmărimŭ maĭ de aprópe elementele bibliografice ale manuscrisuluĭ românescŭ, și cu acésta vomŭ avé și câte-va din datele biografice ale Ierom. Atanasie.

La 1692 Domnitorulŭ Constantinŭ Brâncovénu, după ce sânțesce loculŭ Horezuluĭ prin Mitropolitulŭ Teodosie, zidesce și înfrumusețéză biserica cea mare din mânăstire, apoĭ «zidit'au, ḑice Atanasie, «ș'au alcătuit și case cuvăntătoare. pre acestu de prăznuire cuvănt. «cu multe félĭuri de podoabe cuvăntătoare înfrumusețat.» Cu alte cuvinte, că cu ocasiunea târnosireĭ bisericeĭ celeĭ marĭ din mânăstirea Horezu, care târnosire s'a săvârșit de către Mitropolitulŭ Teodosie (1), s'a avutŭ în românesce tradusŭ de către Atanasie și panegiriculŭ luĭ Gherasimŭ și póte chiar s'a cetitŭ la liturghia târnosireĭ. Ḑicemŭ că Atanasie a tradusŭ acestŭ panegiricŭ și anume pentru mânăstirea Horezu, întemeindu-ne pe cuvintele sale, când se exprimă: «că *pentru acĭasta* (Horezu) l'au făcut cu multă chel-«tuĭală. și *l'au scos la lumină*. de pre limba grecĭască, pre limba «românĭască. și *l'au scris* precum să véde. *prin ostenĭala*. smerituluĭ «și maĭ miculuĭ tuturor. robul și rugătorĭul mării sale. Ermonah «Athanasie ot Agapiĭa.»

Maĭ multŭ. Atanasie, fiindŭ călugărŭ din Agapia, și venindŭ în Muntenia, fie prin Mitrofanŭ, acum episcopŭ de Buzeŭ, saŭ directŭ adusŭ de Brâncovénu, elŭ s'a sălășluitŭ probabilŭ în mânăstirea Horezu, dacă nu pentru totŭ-deauna, celŭ puținŭ pentru timpulŭ câtŭ a tradusŭ și a scrisŭ manuscrisulŭ nostru în partea luĭ românéscă. Și noĭ întemeiemŭ părerea acésta pe acele locurĭ din tractatulŭ luĭ Atanasie, unde elŭ se pune pre sine, ca scriindŭ în Horezŭ și ḑicêndŭ: «Pentru acĭasta dar toțĭ cățĭ se vor afla lăcuitorĭ la «*acest svănt lăcaș*», și maĭ jos: «privindŭ înaltele și frumósele zidirĭ «și alte podóbe ale *acesteĭ sfinte case* din materiĭ făcută (2).»

(1) Despre totŭ ce privesce mânăstirea Horezu cu inscripțiile murale din acestŭ așezemintŭ alŭ luĭ Brâncovénu, veḑĭ *Biserica ortodoxă română*, Anul III, 1876-77, pag. 17 22.

(3) Manuscrisŭ, f. 136.

E prea adevĕratŭ, o recunóscemŭ și noĭ, că până acum nu avemŭ dovedĭ hotărîtóre, carĭ să stabiléscă cu siguranță loculŭ scriereĭ manuscrisuluĭ, data luĭ și identitatea Ieromonachuluĭ Atanasie cu popa Atanasie dascălulŭ moldovenescŭ, care a tradusŭ Albina și care, după părerea nóstră unită cu a d-luĭ V. A. Urechiă, a fostŭ împreună cu Mitrofanŭ, elevŭ alŭ Academieĭ vasiliane din Iașĭ. Contemporaneitatea acestorŭ două persóne, identitatea numeluĭ și a loculuĭ lorŭ natalŭ, ne face să presupunemŭ contopirea acestorŭ doĭ Atanasiĭ, carĭ sciaŭ amândoĭ bine limba elenică atât cea veche cât și cea nouă. Apoĭ sunt asemĕnărĭ și în limba acestorŭ doĭ Atanasiĭ, de unde se maĭ vede și că Ieromonachulŭ Atanasie, în lexica limbeĭ sale din panegiricŭ, face unŭ pasŭ înainte față cu lexica limbeĭ din Albina; elŭ formuléză și terminĭ sciințificĭ, cum am vĕdutŭ; pre când Atanasie din Albina se mulțumesce a traduce terminiĭ în modŭ analiticŭ. Acésta ne face să presupunemŭ maĭ multŭ propășirile, ce le face scriitorulŭ în lucrările sale, și nu în totulŭ deosebirea de persóne. Altŭ ceva ar fi, dacă identitatea acestorŭ persóne amŭ întemeia-o pe ornamentele atârnate de códele literelorŭ din amândouĕ manuscrisele, căcĭ noĭ amŭ stabilitŭ, că ornamentele grafice ale uneĭ epoce sunt comune tuturorŭ scriitorilorŭ aceluiașĭ timpŭ. In totŭ casulŭ Ierom. Atanasie este o persónă nouă în istoria literatureĭ nóstre, chiar în casulŭ, când s'ar contopi cu dascălulŭ moldovenescŭ din Albina, rĕmânêndŭ atuncĭ a avé pentru sine maĭ multe merite literare; și apoĭ, deși Ierom. Atanasie este locuitorŭ alŭ Horezuluĭ Munteniei, putea după tótă probabilitatea, să ajungă și dascălulŭ moldovenescŭ la Horezŭ, și acésta după ce va fi venitŭ cu saŭ după Mitrofanŭ, colaboratorulŭ sĕŭ dela Albina, în Muntenia, și după ce a ajunsŭ, se înțelege, prin mórtea soțieĭ sale, din popa Atanasie, Ieromonachulŭ Atanasie, maĭ întâĭ alŭ Agapieĭ și apoĭ alŭ Horezuluĭ. Cuvîntulŭ hotărîtorŭ la aceste întrebărĭ este înse alŭ viitoruluĭ.

CUPRINSULŬ: